

לקראת שבת מלאכתא

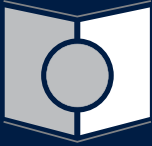
Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת בראשית

לקראת שבת מלכתא

**"ועכשיו תגידו לי אתם... אתם יודעים מה עשיתי קודם? עשיתי קידוש!
אמרתי 'ויכולו', חז"ל הקדושים אומרים שאני נעשיתי שותף לקב"ה
במעשה שמים וארץ! חצי שלו וחצי שלי... אנחנו שותפים! איך אפשר
לשמור על קור רוח? ודאי שאני אתבלבל באמירת הקידוש!!!"**

שיחה נלהבת ומרתקת, מפי ראש ישיבת המקובלים 'שער השמים', הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, על אמירת הקידוש בליל שבת וההשפעה העצומה שלה על המשפחה כולה

"ויכולו השמים והארץ" (בראשית ב', א')

חז"ל הקדושים העידו אודות גודל מעלת אמירת "ויכולו השמים והארץ", וכתבו עליה דברים נפלאים מאוד...
אומנם הדברים ידועים, אבל אין ספק שצריך להיזכר ולהזכיר אותם שוב ושוב, כי כפי ששמעתי פעם מאיש חינוך ותיק, שהקידוש בליל שבת קודש, הוא אבן יסוד בחינוך הילדים. "כאשר הילדים רואים שאביהם מתרגש בקידוש, שש ושמח על בוא השבת, וכשהם רואים את האמא שלהם, היידישע מאמע, כשהיא עומדת בחרדת קודש ומאזינה למילות הקידוש בכוונה ובשמחה, כל האווירה בבית הופכת שבתית יותר, ומרוממת ונעלה יותר".
וכך אומרת הגמרא במסכת שבת, דף ק"ט ע"ב: "אמר רבא ואיתמא רבי יהושע בן לוי: אפילו יחיד המתפלל בערב שבת צריך לומר ויכולו. דאמר רב המנונא: כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר ויכולו, אל תקרי ויכולו אלא ויכלו".
לפני חג הסוכות זכינו לשוחח עם ראש ישיבת המקובלים 'שער השמים', הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, שדיבר ברשפי אש שלהבת על החשיבות של השמחה בחג הסוכות, והשמחה בקיום המצוות בכלל.
אמר הרב את דבריו על חג הסוכות, אבל הקדיש חלק

מהם לקידוש הראשון של ליל החג, כמה צריך להתרגש ולהתלהב באמירתו.
לשמחתנו הרבה, כדרכו בקודש של הגה"צ רבי גמליאל שליט"א, בכל פעם שאנו משוחחים עמו, הוא שופע דברי תורה נפלאים כמעייין המתגבר, ואי אפשר להכניס אותם במאמר אחד מפני האריכות הגדולה. לכן בכל פעם שאנחנו מצליחים להשיג אותו לשיחה קצרה, אנחנו זוכים מן ההפקר באמרות טהורות סיפורים ועובדות, המספיקים כדי לפרנס כמה וכמה מאמרים.

"רבותי..." , זועק הגה"צ רבי גמליאל שליט"א, "אתם יודעים למה אנשים עושים עבירות? אני שואל אתכם שאלה פשוטה. הרי לא מזמן היה לנו יום כיפור. הכניסו אותנו למכונת הכביסה, יצאנו נקיים וזכים כמו שלג. אבל פתאום יש איזה לשון הרע קטן, ושם יש איזה דבר שקר חלילה וחס, ופה מזלזלים קצת באמירת ברכת המזון רחמנא ליצלן, ולא מדקדקים מספיק בכוננת הברכה כשאומרים 'שהכל' או 'מזונות', ו... הופ... סאת העוונות החלה להתמלא מחדש.

"למה זה קורה? למה אנחנו חייבים להתלכלך מחדש? למה אי אפשר פשוט להישאר נקי כמו שהיינו במוצאי יום הקדוש???" "אתם יודעים מה התשובה? אני אגיד לכם מה התשובה! זה בגלל שאנשים לא מאמינים מספיק בכח של יום הכיפורים! הם לא סומכים מספיק, רחמנא ליצלן, על מה שהתורה הקדושה מעידה, על מה שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו מבטיח לנו: 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם'. אנחנו שומעים???" מכל חטאתיכם! הכל כולל הכל! לא נשאר אפילו עוון אחד קטן!

"אם יהודי היה מאמין בכל כח האמונה שלו שהוא טהור ונקי, זך ומצוחצח מכל חטא ועוון, הוא לא היה מעז לדבר לשון הרע! הוא לא היה מעז להרים את העיניים ברחוב, מחשש פן יטמא את העיניים הטהורות שלו במראות אסורים. השתבשה עליך דעתך? אתה אינך בקו השפיות? מה זה להרוס כזאת נשמה טהורה ונקיה, בכזאת עבירה מטונפת ומכוערת? איזה אדם שפוי בדעתו יעשה דבר כזה???"

"אבל האמונה בכפרת העוונות לא מספיק חזקה, ולכן אנשים נופלים שוב ושוב..."

"עכשיו, אחרי שהנחנו את היסוד הבסיסי והחשוב הזה, אני רוצה לחזור לגמרא בשבת קיט... בואו נראה מה כתוב שם בהמשך? "אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המתפלל בערב שבת ואומר 'ויכולו' שני מלאכי השרת המלווין לו לאדם, מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו 'וסר עוונך וחטאתך תכופר'!"

"שמעתם? מלאכי השרת אומרים לך שאתה נקי מכל העוונות, למה? כי אמרת 'ויכולו'... אה! כל העוונות נמחקו, הקדוש ברוך הוא הקיש על הכפתור שמאפס את כל המערכת. מתחילים הכל מחדש! אין עבירות! רק המצוות שעשית עד היום נשארות

לכן החלטנו לשמור את החלק העוסק בקידוש של ליל סוכות, ולשבץ אותו בעלון של שבת בראשית, בגלל אמירת ויכולו הכתובה בפרשה זו, והדברים נכונים לקידוש של ליל שבת, כשם שהם נכונים לקידוש של ליל התקדש החג, וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן. וכה היו דבריו:

פעם אירע שהרבי הקדוש רבי מנחם נחום משטפנשט זיע"א, בעת שקידש בהתלהבות גדולה על היין בליל שבת, טעה באמירת הקידוש והתבלבל בין המילים. כמובן שהוא מיד תיקן את עצמו והמשיך באמירת הקידוש עד תומו.

עמדו שם החסידים, והחלו להתלחשש ולדון בינם ובין עצמם מה התכוון הרבי בטעותו. הרי לא יכול להיות שהרבי טעה, כנראה שהיו לו פה כוונות נסתרות. זה טוען בכה וזה טוען בכה.

שם הרבי לב לדיון הזה, ואמר להם: "אני רוצה לספר לכם סיפור", כך אמר להם הרבי. "היה פעם איש אחד, ביש גדא, 'שלימזל' מקצועי. שום דבר לא הלך לו, הוא ניסה לעבוד בעבודות רבות, ואף פעם לא הצליח, כך הוא התדרדר מדחי אל דחי, עד שהיה מהלך ברחוב בבגדים קרועים ובלויים, אין לו בית, אין לו רכוש, כלום.

"פתאום רץ אחריו המזכיר של מושל העיר, ואומר לו: 'הלו, אדוני! אתה לא מאמין מה קרה לך עכשיו? קיבלנו מברק שקיבלת ירושה ענקית. אחד מקרובי המשפחה הרחוקים שלך מת, והותיר אחריו הון עצום, חיפשו ומצאו שאתה הכי קרוב אליו, וכל הכסף עובר אליך. יש לך עכשיו ארמונות, יאכטות, בוסתנים מלאי פרי, אורוות מלאות סוסים משובחים, אוצרות מלאי כסף וזהב...!"

"נו... מה אתם חושבים?", שאל הרבי את החסידים, "האם האיש הזה שזכה בכל העושר האגדי הזה התבלבל קצת כשהוא שמע על כך, או שהוא שמר על קור רוח???"

"כמובן שהוא התבלבל!", ענה הרבי מיניה וביה, "ועכשיו תגידו לי אתם... אתם יודעים מה עשיתי מקודם? עשיתי קידוש! אמרת 'ויכולו', חז"ל הקדושים אומרים שאני נעשיתי שותף לקב"ה במעשה שמים וארץ. חצי שלו וחצי שלי... אנחנו שותפים! איך אפשר לשמור על קור רוח? ודאי שאני אתבלבל באמירת הקידוש!!!..."

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

ר' אברהם היה מוטרד מאוד מההכרעה שתהיה במשפט זה, כיון שעל כף המאזניים עמדו סכומי כסף אדירים. במהלך יום שישי התקשר השווער כמה פעמים לבית חתנו, כדי לברר האם חזר כבר הביתה ויוכל לספר לו על תוצאות המשפט. היה זה בדור שלפני הפלאפונים, אבל הדיונים נמשכו ונמשכו, והרב בריסק חזר לביתו קרוב-מאוד לכניסת השבת

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על מסירות הנפש למען השבת

"וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" (בראשית ב', א')

בואו ונשמע כיצד מסרו יהודים את עצמם למען שמירת השבת! גביר אדיר ומפורסם היה רבי אברהם באדאנסקי ז"ל, מעשיריה של העיר ויליאמסבורג בניו יורק, שהותיר אחריו תורה וגדולה במקום אחד, בצורה יוצאת מן הכלל.

כדאי להטות אוזן לסיפור מדהים שסיפר חתנו, הרה"ג רבי אליהו יצחק בריסק שליט"א, הרב דטושנאד.

אירע מקרה שר' אברהם באדאנסקי זומן לבית המשפט שם התקיים דיון גורלי בענין חלק מנכסיו. המשפט נערך ביום שישי, וכיון שהיה זה בימות החורף הקצרים, ור' אברהם חשש שלא יספיק לחזור בזמן, שלח את חתנו הרב בריסק שיצג אותו בבית המשפט.

ר' אברהם היה מוטרד מאוד מההכרעה שתהיה במשפט זה, כיון שעל כף המאזניים עמדו סכומי כסף אדירים. במהלך יום שישי התקשר השווער כמה פעמים לבית חתנו, כדי לברר האם חזר כבר הביתה ויוכל לספר לו על תוצאות המשפט. היה זה בדור שלפני הפלאפונים, כך שעד שהרב בריסק חזר לביתו אי-אפשר היה לדבר איתו...

אבל הדיונים נמשכו ונמשכו, והרב בריסק חזר לביתו קרוב-מאוד לכניסת השבת, ולא הספיק אפילו להתקשר לחותנו.

כאילו נשכח המשפט לגמרי

כמדי שבת, הגיע החתן ומשפחתו לביתו של ר' אברהם לאכול את סעודת השבת. אמנם ידע הרב בריסק שחותנו מקפיד מאוד שלא לדבר כלל בענייני מסחרו במשך כל יום השבת, אבל הבין שהפעם זה יהיה אחרת, כי ידע עד כמה שהיה מוטרד בעניין המשפט. וגם אם לא ידבר איתו מפורשות, הוא ירצה לדעת ברמז מה היה וכיצד הסתדרו העניינים.

ברם, לתדהמתו המרובה, במשך כל השבת לא הזכיר חמיו, ולו ברמז קל שבקלים, את דבר המשפט, ולא רצה לדעת מכך דבר וחצי-דבר. במהלך הסעודות עלו על השולחן רק דברי תורה מפרשת השבוע, וגופי הלכה שחידש החתן במשך השבוע. כך במשך כל יום השבת. 'זה היה ממש מדהים', סיפר הרב בריסק, 'כיון שידעתי על חשיבותו

של המשפט לכל מהלך עסקיו של חותני, אי-אפשר היה להאמין איזו מסירות נפש היתה בכך, עד כדי כך שהוא אפילו לא קָמַז על רצונו שארמוז לו מה קרה!.

כך בסעודת הלילה, כך ביום, וכך גם בסעודה שלישית. מי שהסתכל עליו, היה בטוח שענין המשפט נשכח ממנו לגמרי... אנשים מן החוץ, שאינם יודעים מסירות נפש לשמירת-שבת מהי, היו כבר חוששים שהאיש יצא מדעתו! שהרי אחרת, איך אפשר להתעלם מדבר כל-כך חשוב!?

רק במוצאי השבת, אפשר היה להיווכח שהגביר לא שכח את ענין המשפט כלל וכלל. דקות ספורות לאחר ההבדלה, ניגש ר' אברהם לחתנו, כשכולו מתוח, וביקש לדעת מה היו תוצאות המשפט...

או-אז התברר שהוא לא שכח מהענין, אלא התגבר על עצמו במשך כל השבת כדי לא לדבר על דברים שאסור להשיח בהם בשבת-קודש!

קיים גביר זה את דברי חז"ל שאדם צריך להגיע לשבת במצב שכל מלאכתו עשויה - כפשוטם.

על המעשה הנ"ל אפשר להמליץ את דברי הגמרא במסכת שבת (ק"ז א') - 'עשירין שבשאר ארצות, במה הן זוכין (ופירש רש"י): לעושר גדול (כזה)? בשביל שמכבדין את השבת!'. מדהים.

לא צריך להיות מוהל בדרגה של הרב צדקיהו, כדי לדעת שתינוק הנולד 13 דקות לאחר השקיעה של יום שישי, אי-אפשר למולו בשבת קודש.

בתחילה ניסו ההורים להיתלות ב'פסק' של רב פלוני שאמר להם שאפשר לעשות את הברית בשבת, אבל משהתקשר הרב צדקיהו אל הרב ההוא, התברר שלא היה ולא נברא, והרב לא הוציא פסק כזה מפיו.

מששמעו ההורים מהרב צדקיהו שהברית לא תוכל להתקיים בשבת, הם היו המומים. בעלי הברית היו אנשים עשירים ומכובדים, והם כבר הזמינו מאות איש לברית ולסעודת המצוה שלאחריה, ולא ידעו איך לצאת מהענין.

הרב צדקיהו הציע להם לא לבטל את הסעודה, ולקרוא לה 'סעודת ערב ברית'... וכך יוכלו להשתחרר מהרגשת אי-הנעימות כלפי האורחים הרבים, וביום ראשון יעשו את הברית עם מנין יהודים. הדבר התקבל על דעת ההורים, וכך אכן עשו, וביום השבת התכנסו המוזמנים באולם בהרצליה, תוך שהם מסבירים לכל הבאים שהסעודה מתקיימת לרגל 'ערב הברית', וההודיה להשי"ת על החסד הגדול שעשה עמם. גם הגר"י יעקובוביץ השתתף באירוע.

ביקש את רשות הדיבור

והנה, בעיצומה של הסעודה בשבת קודש, נכנס לפתע הרב שלום צדקיהו לאולם. ההורים, וגם המוזמנים, היו מופתעים מאוד, שהרי סוכם שהברית לא תהיה היום, בשבת, ואם כן מדוע ולמה הגיע לאולם?

התמהון גדל עוד יותר, כיון שהדרך מביתו של הרב צדקיהו ברמת השרון עד לאולם בהרצליה, היתה ארוכה מאוד, והמוהל שכבר לא היה אדם צעיר, שירך את דרכו במשך שעה וחצי תמימות.

יתירה מזאת; מזג האוויר באותה שבת היה גשום ביותר, והרב צדקיהו נכנס לאולם כשבגדיו רטובים מאוד, עד שהגר"י יעקובוביץ היה נאלץ לסייע לו להחליף את כל בגדיו.

הרב צדקיהו ביקש את רשות הדיבור לדקה, ופתח ואמר:

'עשיתי את כל הדרך הארוכה מביתי, בגשם ובקור העז, ובאתי לכאן כדי להוכיח לכולם שהסיבה היחידה שלא עשיתי את הברית היום היא כי התינוק נולד בבין השמשות, ואסור למולו בשבת, ושאיש לא יחשוד בי שלא עשיתי את הברית משום שהתעצלתי ללכת. אז הנה אני כאן, כדי להראות לכולם שלא התעצלתי...'

הדברים עשו רושם רב על השומעים, שלמדו מכך על יראת השמים הגדולה של הרב צדקיהו, ולקחו מכאן פרק-מוסר מאלף כשראו במו-עיניהם מה מדריך את היהודי בחייו, ומה מנווט את הליכותיו.

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

**והנה, בעיצומה של הסעודה
בשבת קודש, נכנס לפתע הרב
שלום צדקיהו לאולם. ההורים,
וגם המוזמנים, היו מופתעים
מאוד, שהרי סוכם שהברית
לא תהיה היום, בשבת, ואם כן
מדוע ולמה הגיע לאולם?**

ומענין לענין באותו ענין.

יהודי יורד לעולם הזה כדי לקדש שם שמים בכל הליכותיו, וככל שהאנשים העומדים מסביבו רואים את נועם-הליכותיו, את מידת מכובדותו ועד כמה איכפת לו שמעשיו יהיו לשם שמים, כך באמת מתקדש שם שמים על ידו בעיני הבריות.

שמענו סיפור מהגר"י יעקובוביץ זצ"ל, רבה של הרצליה, שיש בו הרבה יראת שמים, והרבה קידוש ש"ש בעיני הבריות. המדובר היה ביהודי ת"ח ויר"ש, בשם הרב שלום צדקיהו, שהתגורר ברמת השרון, ונחשב במשך שנות דור כאחד המוהלים הטובים ביותר באזור.

הרב צדקיהו קיבל פעם הזמנה למול ילד בשבת קודש, בהרצליה. הוא שאל את ההורים מתי נולד הילד, ותשובתם הראשונית היתה שהאשה ילדה את בנה לאחר שנכנסה השבת, וממילא הברית צריכה להיות בשבת הבאה.

במהלך השבוע נעשו כל ההכנות לברית-קודש, אבל ביום ששי החלו להתעורר אצל הרב צדקיהו ספקות באשר לרגע המדויק שבו נולד הילד.

ההורים היו המומים

הוא התקשר להורים ושאָלם שוב מתי היתה הלידה, והם השיבו שהיה זה לאחר השקיעה. המוהל לא וויתר, וביקש את הרגע המדויק, והתשובה לא איחרה לבוא: 13 דקות לאחר השקיעה.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

ה'סטייפלער' נוהג היה לומר, שבימים עברו, היה משוגע אחד בכל עיירה... לאחר מכן, התדרדרו הדורות, ובכל שכונה כבר נמצא משוגע אחד... בהמשך, כבר ניתן היה למצוא משוגע בכל רחוב, בשלב הבא - משוגע בכל בנין, עד שכיום - ניתן למצוא שני משוגעים בכל בית: אחד קבוע - ואחד תורן...

הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א, ראש ישיבות 'קרית מלך' תפארת ציון, על האדם ושורשיו

"וְאֵת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ" (בראשית א', כ"ט)

ההקבלה הראשונה בין האדם והעץ, עליה כבר עומדים רבותינו, הינה לענין השורשים. בדברי המשנה שהבאנו, אנו מוצאים שלאדם ישנם שורשים - בדיוק כפי שלאילן ישנם שורשים. וכאן, עלינו להבין: מה פשר ההקבלה הזו? בראש ובראשונה, הבה נתבונן במהות שורשיו של העץ. השורשים, מאפשרים לאילן לינוק את הדרוש לו מהאדמה, המוגדרת גם בתורה כ'אימו' של האילן. העץ, הינו למעשה תולדה של הקרקע, ממנה הוא שואב את חיותו. כאשר יש לעץ שורשים רבים ורחבים - הוא יכול להתבסס, הוא מקבל את כל הדרוש לו בשפע, הוא גדל היטב, והכי חשוב: הוא מחובר למקומו בחזקה, עד שכל הרוחות שבעולם לא תוכלנה לעקור אותו.

ומה עם האדם?

ובכן, גם לאדם - ישנם שורשים, שמחברים אותו לאבות ולאמהות שלו. השורשים הללו הינם: המסורת! ככל שאדם מחובר יותר למסורת שלו, ככל שהוא יונק יותר מהדורות הקודמים, כך הוא יגדל יותר, יתפתח יותר, ויהיה יציב ואיתן יותר!

השורשים שלנו רבים ועבותים, והם מגיעים למרחק עצום: עד למשה שקיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וכן הלאה - עד לדורנו אנו! ככל שנהיה מחוברים יותר אל השורשים הללו, כך נהיה יציבים יותר, נטועים היטב בקרקע, ונוכל לצמוח ולגדול!

כיצד אנו יכולים להתחבר אל השורשים שלנו?

התשובה פשוטה: אל השורשים אנו מתחברים, כאשר בכל מעשה ומעשה שאנו עושים אנו מקיימים בעצמנו: "אשא עיני אל ההרים" - אל ההורים, ובוחנים: האם זו הדרך שהנחילו לנו אבותינו? האם הדרך בה אנו צועדים - מתאימה לדרך שלהם? או שמא סטינו מהדרך, ובחרנו במסלול חדש אשר לא שיערוהו אבותינו?

ניקח לדוגמא נושא, שלצערנו נעשה יותר ויותר שכיח בשנים האחרונות: בעיות נפשיות... ה'סטייפלער' נוהג היה לומר, שבימים עברו, היה משוגע אחד בכל עיירה... לאחר מכן, התדרדרו הדורות, ובכל שכונה כבר נמצא משוגע אחד... בהמשך, כבר ניתן היה למצוא

משוגע בכל רחוב, בשלב הבא - משוגע בכל בנין, עד שכיום - ניתן למצוא שני משוגעים בכל בית: אחד קבוע - ואחד תורן...

כך או כך, מה עושים כיום כשמזהים בעיה נפשית או קושי רגשי אצל אדם? שולחים אותו לפסיכולוג או לפסיכיאטר... כמובן, אין לשלול זאת באופן גורף, וכל מקרה לגופו... אבל האם מישוהו שאל את עצמו: מהיכן כל הפסיכולוגים הללו שאבו את הידע שלהם ואת השיטות בהן הם עושים שימוש? ודאי שלא מהתורה הקדושה... במרבית המקרים - השיטות הטיפוליות השונות נשאבו מהגויים, מדרכם של הגויים ומתפיסתם של הגויים... ובכן, האם השיטות הללו מתאימות בעברוננו, יהודים, בני תורה? לא בהכרח!

אנו מוצאים, שלגדולי ישראל - היו שיטות משלהם להתמודד עם קשיים רגשיים ונפשיים... כל גדולי עולם עסקו בכך, ובראשם ה'סטייפלער' זצ"ל, כאשר לאחר פטירתו אף יצא ספר 'קריינא דאיגרתא' ובו קונטרס שלם העוסק בכוחות הנפש של האיש היהודי, של בן התורה, בן הישיבה!

משום שהדרך לטפל בנפש רגישה ועדינה כל כך, כמו נפשו של בן תורה - אינה הדרך בה יש לטפל בנפשם של אנשי הרחוב, ובוודאי מה שמתאים לגויי הארצות ולמשפחות האדמה - לא מתאים לישראל עם קדושים! את הנפש היהודית ובפרט את נפשו של בן תורה - ניתן לרפא רק באמצעות סוג אחד של 'תרופה': התורה הקדושה, והיסודות הנשאבים ממנה!

אם סבורים אנו שעצמותיו של המקנא מרקיבות רק לאחר מותו - טועה טעות מרה... שכן מי שמקנא - כבר בחייו מרקיב בתוך תוכו! אולי לא ברמה הפיזית, אבל ברמה הנפשית, הרגשית - הוא רקוב לחלוטין! הוא לעולם לא יהיה מאושר, וכל חייו צער ומכאובים!

בימינו, הלא ישנן מחלות רבות כל כך, שבימים עברו לא שיערום אבותינו... לחץ דם גבוה, אולקוס, התקפי לב, ועוד... ובכן, ממה נובעות כל המחלות הללו? קל מאד לתלות אותן בהתפתחויות ותמורות שחלו בעולם שנעשה מתועש יותר... אולם האמת היא, שכל המחלות נובעות מתוך הקנאה - המרקיבה את עצמותיו של בעליה כבר בעולם הזה!

זכורני, שהגעתי פעם אל ה'סטייפלער', וביקשתי ברכה עבור חולה שסבל מלחץ דם גבוה. ה'סטייפלער' הביט בי ואמר: "לחץ דם גבוה? אני לא יודע מה זה... פעם ידעו, שמי שיש לו חום - הוא חולה, ומי שאין לו חום - הוא בריא... אבל היום? לוקחים סמרטוט, קושרים מסביב ליד, לוחצים פה ושם, והופכים אנשים בריאים לחולים..."

כלומר: פעם - לא היו כל אותן מחלות שהיום סובל מהן המין האנושי. הסיבה לכך, אינה משום שהבריות נהיו חלשות יותר, או שהמחלות נהיו חזקות יותר... הסיבה לכך הינה, משום שכיום הקנאה מגיעה לשיאים חדשים, שמרקיבים עצמות כאן בעולם הזה! כמובן... את הקנאה - לא המציאו בימינו אנו... היא היתה כאן מאז ומעולם! אולם בכל זאת... בימינו, ישנם מושגים חדשים בקנאה...

בימים עברו, במה כבר ניתן היה לקנא? בעגבניות ששתל השכן בגינה שלו, שצמחו להיות אדומות יותר? בבגד חדש שהשכנה קנתה לכבוד החג? הרי לאיש לא היה מאומה... גם אם היו כמה גברים, שניהלו את ביתם בפאר והדר - הם היו בודדים, ובוודאי שלא שימשו כהשראה לאדם מן השורה...

השאיפות של אדם רגיל בימים עברו, היו הרבה יותר מצומצמות: להתפרנס בכבוד, להביא מספיק אוכל הביתה, לגדל את הילדים בנחת, ואולי לתפור חליפה חדשה אחת למספר שנים...

אבל היום? נורא ואיום... הבה נביט סביבנו: כל אחד מפאר את הבית שלו יותר מהשני, בלי כל קשר ליכולות הכלכליות שלו... וכל זאת למה? מדוע? רק מסיבה אחת ויחידה: קנאה! אם לשני יש - למה שלא יהיה גם לי? אם פלוני יכול להרשות לעצמו - למה שאני אהיה מקופח? אם השכנה החליפה את המטבח - למה אני לא? אם לחבר יש מכונית חדשה - מדוע שאני אסתפק במכונית ישנה ומקרטעת?

הרי זה מבהיל ממש: אנשים עסוקים מבוקר עד לילה בהתבוננות סביבם, בסקירה מדוקדקת של כל מה שיש לזולתם, ובניסיון להשיג את כל מה שעניינם רואות! כלום יש מקום להתפלא על כך שאנשים סובלים מאולקוס ומלחץ דם גבוה? הרי המתח התמידי הזה - יכול לכלות את הגוף ואת הנפש! רקב עצמות קנאה - כפשוטם של דברים ממש!

(מתוך הספר 'נפשי חמדה' קטעים נבחרים מתוך ועדים שנמסרו)

בימינו, הלא ישנן מחלות רבות כל כך, שבימים עברו לא שיערום אבותינו... לחץ דם גבוה, אולקוס, התקפי לב, ועוד... ובכן, ממה נובעות כל המחלות הללו? קל מאד לתלות אותן בהתפתחויות ותמורות שחלו בעולם שנעשה מתועש יותר... אולם האמת היא...

ואם בעצים עסקינו, הרי כל אחד מאתנו יודע, שעץ האתרוג למשל - הינו עץ עדין במיוחד, רגיש למחלות שונות ולפגעי מזג האוויר... אם כן, האם ניתן ללמוד את דרך הטיפול המתאימה לעץ האתרוג - מדרך הטיפול המתאימה לעץ תפוחים? ודאי שלא!

ובכן, הוא הדין באשר לנושא עליו עמדנו: לא נוכל ללמוד את דרך הטיפול בנפשו של בן ישראל, בן תורה, בן ישיבה; הנפש העדינה והרגישה כל כך - מדרך הטיפול בגויי הארץ או במשפחות האדמה! ובכן, זוהי דוגמה ל'מסורת', ל'שורשים'... כשאדם מחובר לשורשיו - הוא אינו מסתכל סביב, על העצים האחרים... הוא יונק את כל חיותו אך ורק מהשורשים שלו! כך בנושא שהזכרנו זה עתה, וכך באינספור נושאים אחרים. עלינו לבחון עם עצמנו: האם הלבוש שלנו הינו כזה שאבותינו היו גאים בו - או שמא הוא מושפע חלילה מרוחות זרות? האם הבתים שלנו נראים כמו הבתים של אבותינו - או שהם ניזונים ממקורות אחרים חלילה? וכן הלאה...

"ויחר לקין מאוד" (בראשית ד', ה')

ואמנם, בפסוק במשלי כבר נאמר (י"ד, ל'): "חַיִּי בְּשָׂרִים לֵב מְרִיָּא וְרָקֵב עֲצָמוֹת קִנְאָה", ודרשו חז"ל הקדושים (שבת קנ"ב, ע"ב): "ורקב עצמות קנאה - כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים, כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים", כאשר מבואר שם בגמרא כי הדברים אמורים למעשה ממש.

ובכן, אנו כמובן מאמינים באמונה שלמה בכל מילה שאמרו חז"ל הקדושים, ואין ספק כי ישנו הבדל ממשי ומהותי בין מי שסבל ממידת הקנאה בחייו לבין מי שלא סבל ממידה מגונה זו. אולם

פעם בשבת בראשית הגיעו אל הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל נכדיו וניניו. אחד הנינים בכה ואמר: "סבא, סבא...". "מדוע אתה בוכה?", שאלו הסב הגדול. "לא נתנו לי לרקוד בשמחת תורה עם ספר התורה"... נענה הרב שך ואמר לו: "אני אתן לך משהו גדול מאוד שתרקוד אתו. הנה לך ספר בראשית, ובו כתוב שהקב"ה ברא את כל העולם כולו!"

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א, על בראשית והתורה הקדושה

התורה הקדושה מתחילה במלה "בראשית". רש"י מביא את דרשת חז"ל (בראשית רבה א, ו): בראשית - בשביל ראשית. ומה היא ה"ראשית"? התורה נקראת "ראשית", שנאמר (משלי ח, כב): "ה' קנני ראשית דרכו", וישראל נקראו "ראשית", שנאמר (ירמיה ב, ג): "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה".

הקב"ה ברא את כל הבריאה כולה בשביל התורה ובשביל ישראל. שניהם דבר אחד הוא, כי ישראל הם לומדי התורה, ולשם כך נוצרו. תכלית העולם היא דבר אחד - לימוד התורה הקדושה. בתורה כלול הכל, "הפוך בה והפוך בה, דכולא בה" (אבות ה, כא). על ידי לימוד התורה יודעים כיצד להתנהג בכל ענין: עם ההורים, עם בני הזוג, עם הילדים והשכנים, בעבודה, ועם הפועלים - הכל כתוב בתורה.

אין חכמה עילאית כמו התורה הקדושה, בשבילה ברא ה' יתברך את כל העולם כולו.

השקעה לשם השגת רווח גדול!

רק באמצעות לימוד התורה ניתן לזכות להיות שלמים ומתוקנים. רק לומד התורה זוכה להיות האדם השלם הדומה לקונו.

ה'חפץ חיים' זצ"ל מבאר זאת באמצעות משל נפלא:

כאשר אדם שוכר חנות ברחוב או בקניון מרכזי, מקום שנכנסים ויוצאים בו בכל יום עשרות אלפי אנשים, הוא משלם דמי שכירות גבוהים ביותר, מלבד תשלום המיסים לעירייה.

לכאורה לא מובן פשר הדבר: לשם מה הוא מוכן לשלם סכום עצום זה לשכירת החנות? וכי הוא רוצה לעבוד רק בשביל השכירות?

אולם לאמיתו של ענין צעד זה משתלם ביותר, שהרי שוכר החנות מצפה, שעל ידי פתיחת עסק במקום זה דווקא, הכנסותיו בהמשך תהיינה כה גבוהות, עד שתכפלנה ותשלשנה את דמי השכירות והמיסים. לכן שכר חנות במקום כזה.

הנמשל: הקב"ה ברא את העולמות כולם, ו'שכר' גם את העולם הזה. לכאורה יבוא השואל וישאל: לשם מה ה' יתברך צריך את העולם הזה? "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (מלכים א ח, כז), ה' יתברך בורא הרים וגיאיות, ציפורים ועופות, חיות ובהמות, חחטה, שעורה, גפן, תאנה ורימון, שמש וירח, כוכבים וגלקסיות, מה תכליתו

של כל זה העולם?

אם הבורא יתברך ברא את העולם הזה - אומר ה'חפץ חיים' - ודאי יודע הוא שיצא לו מכך רווח גדול מאוד שאין כדוגמתו. ומהו? התכלית של כל ה'חנות' הזאת שנקראת 'העולם הזה' - זו התורה הקדושה. אם בני האדם ילמדו ויהגו בה, הרי שה' יתברך כביכול 'השיג' את מטרתו בבריאה.

אדם הפותח חנות, יודע שזמן רב יחלוף עד שישגי את מטרתו. בהתחלה מגיעים קונים מועטים, והוא אינו מכסה אפילו את השכירות, אבל אט אט העסק פורח ומשגשג.

חלפו שנים רבות מעת בריאת העולם, ועדיין לא ניתנה התורה. בדור הפלגה היה צריך להחליף את 'המדפים' בחנות, ובדור המבול הוחלפה 'הסחורה' כולה בחדשה...

אך בסופו של דבר הגיע העולם ליום הנכסף: "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי" (א, לא), יום שישי בסיון, היום המיוחל בו ניתנה תורה לישראל, יום מתן תורה - היום שבו התממשה כל תכלית בריאת העולם.

"המאיר לארץ ולדורים עליה"

רבי שלמה וולבה זצ"ל, כותב: הקב"ה ברא את האור. מהו האור - אף אחד עדיין לא הצליח לענות על כך. הירח, למשל, מאיר את העולם כולו. כשאין ירח, שורר בעולם חושך מוחלט. מהו הפרוז'קטור הזה,

בשלמות: השור נברא עם קרניו, האריות נבראו כשהם גדולים וענקיים, כאילו כבר חיים שנים רבות, וכן הלאה. זוהי הסיבה שאומות העולם טעו וטענו שהעולם קדמון, שכן בגזע העץ מצאו טבעות המעידות, לכאורה, על מאות אלפי שנות גדילה, וההרים אף הם לשיטתם עומדים כבר שנות דור. אך הנה, חכמינו כתבו לדורות את מה שידעו תמיד המאמינים בה', שכך ברא ה' את העולם, באופן שהבריאה מושלמת כבר. ממילא אין כל מקום לטענת הכופרים.

לימוד פרשת הבריאה - חיזוק האמונה

אכן, את כל הבריאה הזו ברא בורא עולם. כדי שתישמר בלב האדם האמונה הזו, שבורא עולם הוא הבורא, ואין עוד אחר זולתו, והוא לבדו ברא, ולא היה אתו שום מסייע, עליו לחזק את הדברים בליבו בכל יום.

במשך שנים אחדות זכה הגאון רבי מרדכי פסח פודרבסקי זצ"ל לשמש את ה'חפץ חיים' זצ"ל, והתפעל מאמונתו החושית. ה'חפץ חיים' ראה את כל הנעשה בעולם במבט של תורה. זו היתה צורת ההתבוננות שלו גם בטבע, שנגזר מכוח התורה. פשוט היה אצלו, שאם נשאל אדם: מהיכן אתה יודע שמחר תזרח השמש, הוא יענה: משום שהבורא הבטיחנו כי "יום ולילה לא ישבתו" (בראשית ה, כב).

מכח הביטחון הזה הוא גם האמין בגאולה, שהרי הובטחנו עליה במפורש "ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ..." (במדבר יד, כא). לכן הגם שאנו חיים כעת בלילה ובחשכת הגלות "תשת חושך ויהי לילה" (תהלים קד, כ), מכל מקום עוד יאיר כבוד ה', ויכירו כולם בכוח מלכותו!

עם כל זאת - ספר רבי מרדכי - בבוקרו של כל יום היה נוהג ה'חפץ חיים' ללמוד, לפני תפילת שחרית, את פרשת הבריאה, המחזקת את האדם באמונה!

היה קורא בנעימה את פסוקי מעשה בראשית, מתחילת החומש ועד "ויכלו": "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", הקב"ה ברא את השמים ואת הארץ, "והארץ היתה תוהו", לא היה כלום, רק "חושך על פני תהום" ... "ויאמר אלוקים יהי אור... ויקרא אלוקים לאור יום"...

הוא נהג לומר, כי בתקופתנו ירדה לעולם רוח קרה וקפואה, שבאה לקרר ולכבות את זיק האמונה, וחייב כל אדם לחזק את עצמו באמונה כנגדה (שיחות החפץ חיים ח"ב עמוד ע אות פד).

כאשר לומדים פרשה זו, רואים כיצד ברא הקב"ה את עולמו והכל נהיה בדברו, וכך מתחזקת האמונה כנגד כל הכוחות המשחיתים המנסים לערער אותה.

"בראשית ברא אלוקים" - זהו סדר הבריאה. לפני כן לא היה שום דבר, רק הקב"ה. בורא עולם היה בורא עולמות ומחריבן, בורא ומחריב, ואחר כך ברא את העולם שבו אנו חיים (בראשית רבה ג, ז). אמנם "במופלא ממך אל תדרוש", דברים שמופלאים מאתנו אין לנו רשות לעסוק בהם, וגם לא נשיג אותם לעולם. אך לפני כן, יש

כשהצליחו להגיע, העולם נדהם. ואז הם ירדו על הירח - המצבר המופלא שמאיר את הלילה בכל העולם כולו - ומה גילו? רק סלעים שחורים

שמאיר את כל התבל? רוסיה ואמריקה חקרו את העניין הזה והטיסו חלליות לירח. כשהצליחו להגיע, העולם נדהם. ואז הם ירדו על הירח - המצבר המופלא שמאיר את הלילה בכל העולם כולו - ומה גילו? רק סלעים שחורים. הם חפרו, ו... שום דבר. רק סלעים! איך הסלע ששמו ירח מאיר את כל העולם? והשמש - מהי? עדיין חוקרים אותה. סוג של אש, שנותנת אור לכל העולם כולו...

התשובה האמיתית לחידה הזו היא שהכל אלוקות. השמש והירח הם משרתים, והוא יתברך "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים". הם - השמש והירח - כוחו של בורא העולם. הוא אומר להם: 'תאירו!' והם מאירים, בלי סוללות ומצברים, באור אדיר. ואתה האדם עומד ורואה את האור - ובעצם רואה אלוקות מול עיניך!

אומר הרב וולבה: אילו היה האדם חוקר את חקירת האלוקות שבשמש ובירח, היה נבהל לראות את האור. הוא היה קם בבוקר, מתחבא במערות ופוחד לראות את האור בעולם, שהוא אורו של ה' יתברך המאיר לארץ.

בתורה הקדושה, ובפרט בבריאת העולם, טמונים יסודות האמונה. אלו לא סתם סיפורים. על כך נאמר בזוהר הקדוש (ח"ג דף קמט ע"ב): תיפח רוחם של החושבים כי התורה היא סיפורי מעשיות!

כל הברואים בצביונם נבראו

כאמור, כל הבריאה כולה נבראה בששת ימי בראשית. ובנוסף, כל דבר שנברא נעשה בשלמות.

נאמר בפסוק (בראשית א, כה): "ויעש אלוקים את חית הארץ". פרש רש"י: "תקנם בצביונם, בתיקונם ובקומתן".

מתחילת בריאתם נבראו כל הברואים בצורה מושלמת, כנאמר בגמרא (חלין ס ע"א): "כל מעשה בראשית - בקומתו נבראו, בדעתו נבראו, בצביונם נבראו". באותו רגע שנבראו כבר היו עשויים

"מהר מהר שמתי את ידי מתחת לסנטר והחזקתי את הלסת שלי שלא תישמט עד לרצפה מרוב תדהמה... לא ידעתי שיש סדר 'דף היומי' גם ללימוד בחוברת של הקטלוג העולמי של בתי המלון ואטרקציות הנופש

מגיד המישרים הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א על המהפך שיכול להתחולל בלבנו של אדם ברגע אחד של התעוררות, בעיצומו של יום בני ברק חם ומזיע במיוחד...

יעקב א. לוסטיגמן

"הלוא אם תיטיב שאת" (בראשית ד', ז')

את הסיפור הבא שמענו מפיו של מגיד המישרים הנודע הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א, יו"ר 'אנחנו וצאצאינו', שזוכה להרבות פעלים לתורה ותעודה, וידיו רב לו בזיכוי הרבים בדרכים שונות ומגוונות. וכך מספר לנו הרב יוטקובסקי:

יש בבני ברק יהודי שאני מכיר כבר שנים רבות. הוא מנהל עסק קטן, 'בעלבת' כמו בסיפורים. הוא לא איש של רוחניות, בלשון המעטה. מה שמעניין אותו זה בעיקר אוכל ובילויים. כל שנה הוא נוסע לנופש לפחות פעמיים, ואם אין קורונה בעולם, הנופש חייב להיות בחו"ל. לעולם לא יחזור לאותה מדינה פעמיים, ותמיד יחזור כשבפיו שלל סיפורים על הבילוי הכי כיף בעולם שזכה לחוות הפעם, על הסאונה המיוחדת במינה, או האטרקציה המהממת שזכה להשתתף בה.

כשמדברים אתו קצת על אידישקייט, הוא נעשה קצת חסר סבלנות. "עזוב אותי מדרשות", הוא היה אומר לי שהצעתי לו להיכנס פעם לשמוע דרשה של רב כזה או אחר. "כל אחד שיגיד לעצמו מה צריך לעשות, שלא יתערבו בחיים שלי ויגידו לי מה מותר ומה אסור".

כולנו יודעים מה אמרו חז"ל, כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע. עזבתי אותו. זה בדיוק מה שהוא ביקש, "עזוב אותי". קצת הצטערתי בשבילו שכל מה שמעניין אותו זה בילויים, אבל בסך הכל אנחנו חיים היום בעולם מאוד גשמי, כך שהפער בינו ובין כל השאר אינו גדול במיוחד למרבה הצער.

עברו שנים, אנחנו נשארנו ידידים, מדי פעם פגשתי אותו וזכיתי לשמוע תיאורים מלבבים על החופשה האחרונה ועל הבילוי המפנק שהיה בצידה.

לא איש של ווארטים

לפני כמה שנים, פגשתי אותו ברחוב, ושאלתי אותו "נו... מה נשמע? איפה היה הטיול האחרון שלך???", אבל הוא השיב לי בחיוך רחב, "תשמע, הרב יוטקובסקי, יש לי בשבילך ווארט חזק! אתה שומע! ווארט מיוחד במינו. חשבת על זה אתמול באמצע הדף היומי וזה לא עוזב אותי. אתה חייב להשתמש בזה בדרשות שלך, אולי יהיה לי מזה קצת זיכוי הרבים".

מהר מהר שמתי ידי מתחת לסנטר והחזקתי את הלסת שלי שלא תישמט עד לרצפה מרוב תדהמה...

מה זאת אומרת ווארט? ממתי יש לו ווארטים? והוא מדבר על דף היומי. לא ידעתי שיש סדר 'דף היומי' גם ללימוד בחוברת של הקטלוג העולמי של בתי המלון ואטרקציות הנופש. הוא רציני או שהוא עושה ממני צחוק? אני לא מאמין למשמע אוזני...

"אבל לא. האיש רציני במאת האחוזים. החיוך הרחב של פניו הוא חיוך של שמחה, שמחה של מצוה. זה לא חיוך היתולי של מישהו שעושה צחוק מהחבר שלו.

שמעתי את הווארט שלו, האמת, בהחלט היה ווארט חזק ומאוד מעורר לעבודת ה'. ההפתעה כבר היתה בשיאה.

בקושי הצלחתי להתאפק עד שהוא סיים את דבריו, החמאתי לו מכל הלב על הווארט היפה, ואז הנחתי את היד שלי על הכף שלו, ושאלתי אותו בטון קצת שקט. "תגיד, מה קורה? הכל בסדר? הילדים בריאים ושלמים, האשה? העסקים, הכל בסדר?..."

הוא הסתכל עלי מופתע, "בטח, ברוך ה' הכל מושלם. מה קרה שאתה שואל אותי כאלו שאלות, ועוד בכזה טון שקט ורציני?..."

לא ידעתי איך להסביר לו למה אני מודאג, אבל בזכות הידידות רבת השנים שלנו, הרשיתי לעצמי לשאול אותו בצורה ישירה.

"אתה לא איש של ווארטים!", אמרתי לו, "אתה לא איש של רעיונות מוסריים. אתה גם לא איש של דף היומי... תסלח לי שאני אומר את זה, אבל אתה זוכר כמה פעמים הטפת לי שאני לא אטיף לך ושאתה לא חייב לאף אחד שום דבר ואין לך כח לדרשות וכו'... אז מה קרה

פתאום שנהייתי לי 'צרון ווארטס', ואתה אפילו רוצה שאני אומר את הווארט שלך בדרשות שלי כדי שיהיה לך זיכוי הרבים???"

היודי הגדול

כשסיימתי לשאול את השאלה הצצתי בפניו. פחדתי שאולי דיברתי מדי בחריפות ואני עלול להעליב אותו. אבל הוא חשב לרגע וענה לי...

"אתה צודק!", הוא אמר, "אני לא איש של ווארטס ולא של 'דף היומי'. אני איש של טיולים והנאות ואוכל ובילויים ואטרקציות. זה אני. אולי יותר נכון לומר, זה הייתי אני. כי היום אני אדם שונה לחלוטין, ואני אספר לך איך זה קרה."

"שנה שעברה, הלכתי בבני ברק ביום קיץ חם ומזיע מתמיד. האוטו החדש שלי נשאר אצל חשמלאי הרכב שהתקין לי מערכת שמע מתקדמת מאוד שאוכל להתענג על צלילי המוזיקה בצורה המושלמת ביותר בשעה שאני נוסע ברכב. הייתי צריך לצעוד מרחק של קילומטר אחד, זה הרבה ללכת ביום כזה קיצי, אבל זה לא מספיק כדי להזמין מונית במיוחד, אז הלכתי ברגל."

"הלכתי והזעתי והזעתי, ואז כשכבר הגעתי לכתובת התברר לי שהמשרד שאליו אני צועד סגור היום. הייתי צריך לצעוד בחזרה את כל הדרך. אני לא רגיל בכלל לצעוד, בטח לא בכזה חום נורא ואיום. 'והנה מישהו קורא לי 'צדיק, אנחנו מחפשים עשירי למניין... רוצה להשלים?'. חשבתי לעצמי, הנה, דבר בעתו מה טוב. אני גם חוסך לעצמי את הצורך לצעוד לאחר מכן לבית הכנסת בחום הזה, וגם מרוויח כמה דקות של מנוחה בבית כנסת ממוזג לפני שאמשיך לצעוד לביתי."

"רק אחרי שנכנסתי פנימה התברר לי שנקראתי להשלים מניין לא רק לתפילת מנחה, אלא גם לאמירת סדר 'יום כיפור קטן'... היה זה ערב ראש חודש..."

"האמת שבחיים לא אמרתי את תפילת יום כיפור קטן. אני לא מסוג האנשים שאומרים כאלו תפילות ארוכות. בקושי ביום כיפור הגדול, יום כיפור האמיתי, אני מצליח לשרוד בבית הכנסת. להוסיף על זה עוד יום כיפור קטן כל חודש???"

"אבל כבר נכנסתי, וכבר בנו עלי למניין, אני בדיוק העשירי, וחם לי עכשיו ויש פה בבית הכנסת מזגן מצוין, משהו מיוחד במינו. והאמת? אני גם לא ממהר לשום מקום כי ממילא אין לי עכשיו רכב, אז טוב, למה לא? נגיד 'יום כיפור קטן'."

"התחילו להגיד ואני אומר, פעם ראשונה שאני אומר את תפילות הללו, זה דווקא מעניין, אני מנסה להבין את הקשר בין החרוזים השונים, ו... הנה אנחנו מגיעים לווידי הגדול של רבינו ניסים גאון."

"המילים של הווידי כתובות בשפה פשוטה, הן יוצאות ישר מהלב. התחלתי להתרגש, אמרתי עוד משפט ועוד משפט, הרגשתי שהנשמה שלי נכנסה לתוך מכונת כביסה, היא מסתובבת ומסתובבת, חוטפת מכה מהצד הזה ומהצד הזה, עוד מים קרים ומים חמים, קצת סבון, אני מתחיל להתנקות."

"ואז הגעתי למילים שהפכו אותי לסמרטוט. הרגשתי כאילו המכונה

עברה למצב של סחיטה ואני בפנים, מסתובב ונחבט במהירות עצומה..."

"יודע אני בעצמי שאין בי לא תורה", נו... ברור! מתי פעם אחרונה למדתי משהו?. "ולא חכמה לא דעת ולא תבונה", אם לא לומדים לא יודעים! מה עוד כתוב שם? "לא צדקה ולא ישרות ולא גמילות חסדים", אחחח כמה פעמים ביקשו ממני לתת הוראת קבע ליתומים ואלמנות, לבית כנסת או לישיבה, ומה אמרתי כל פעם? אין לי כסף... באמת אין לי? לנסוע לשווייץ, לאוסטריה, לתאילנד או לפנמה יש לי כסף ולתרום לאלמנה שגרה מעבר לכביש שיהיה לה אוכל מחר בבוקר לא היה לי?"

"אבל אני סכל", נכון! סכל! טיפש! "גזלן ולא נאמן, חייב ולא זכאי, רשע ולא צדיק", כאן כבר פרצתי בבכי נורא... "ואם אתה דן אותי כמעשיי אוי לי ווי לי, אהה עלי, אויה על נפשי, ואם תבקש לנקותי... לא ישאר ממני מאומה..."

"עמדתי שם והורדתי דמעות כמים. הרגשתי שאני לא שווה כלום! אפס מאופס! אני כבר בן 45 שנה, כבר חיתנתי כמה ילדים, ומה הם עושים? צועדים בעקבותי, גם הם ריקים מכל תוכן. יש לי עוד ילדים בבית, למה אני מחנך אותם? לעשות כסף! ליהנות מהחיים."

"אני מחנך אותם ללמוד? להתפלל בכוונה? לא. כמה הם דתיים בכלל? כי יש להם כיפה על הראש והם לא מדליקים אור בשבת. חוצמזה לא החדרתי בהם שום טיפה של יהדות, וגם את המעט שהם קלטו בחיידר ובבית הספר אני זלזלתי בו ודאגתי שלא ישאר להם הרבה מזה..."

"יצאתי מבית הכנסת, הלכתי הביתה והפכתי לאיש אחר לגמרי. מאותו יום התחלתי להשקיע יותר בנשמה שלי. דף היומי, משנה ברורה כל יום, אני אומר שניים מקרא ואחד תרגום כל שבוע, התחלתי לומר ווארט בסעודת שבת כל שבוע, דרשתי מהילדים שלי להציג בפני את ההתקדמות הרוחנית שלהם בשבוע החולף. השתניתי לגמרי."

"עברה מאז שנה אחת ועוד קצת", מספר היהודי, "אבל אני כבר אדם אחר. השינוי עוד נמשך, אני יודע שאני עדיין לא שווה כלום, אבל לפחות אני בכיוון הנכון, קצת מתקדמים, קצת לומדים, קצת מכוונים יותר בתפילה, כל יום עוד קצת ועוד קצת התקדמות, ובעז"ה אני מקווה שמתישו אזכה להגיע לדרגות גבוהות יותר. אולי אפילו אעזוב את העסקים, ואשקיע את עצמי בעולמה של תורה!"

"את הסיפור הזה שמעתי מפיו של האיש לפני כמה וכמה שנים", מספר לנו הרב יוטקובסקי, "ואני יכול להעיד שהיום אפשר לראות הבדל בין הילדים שלו שגדלו לפני אותו שינוי ואלו שגדלו אחרי. כאילו שהם גדלו בבתי אחרים, מעניינים אותם דברים אחרים לגמרי בחיים. האיש השתנה לגמרי, מי שהכיר אותו מהעבר, לא מאמין שזה אותו בנאדם..."

כמה עלים של נענע

הרב יוטקובסקי מבקש לסיים בדבר התעוררות ששמע מפיו של

בכל המצוות שנשים מצוות כמו קידוש בליל שבת וכדו' בדרך כלל מוציאים האנשים את הנשים ידי חובה, והנה, במצוות הדלקת נרות שבת, אף שהאיש מצווה בה כמו האשה, למרבה הפלא דוקא האשה היא זו שמוציאה את האיש ידי חובה. בכדי להבין, נקדים רעיון נפלא ששמעת ממנו ר' ראש ישיבת "מאור התלמוד"

הגאון רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א מרבני ישיבת תורה בתפארתה על מצוות הדלקת נרות שבת

"וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ" (בראשית ב', א')

אחד האנשים ואחד הנשים חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת הוא. הנשים מזהרות בו יותר מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית. (שולחן ערוך אורח חיים סי' רס"ג סעי' ב-ג)

הנשים מזהרות - ואפילו אם ירצה הבעל להדליק בעצמו האשה קודמת. מפני שמצויות - ועוד טעם מפני שכבתה נרו של עולם שגרמה מיתה לאדם הראשון. (משנה ברורה, שם)

בכל המצוות שנשים מצוות כמו קידוש בליל שבת וכדו' בדרך כלל מוציאים האנשים את הנשים ידי חובה. יתירה מזאת, אמרו חז"ל [ברכות כ"ב]: "באמת אמרו: בן מברך לאביו, ועבד מברך לרבו, ואשה מברכת לבעלה; אבל אמרו חכמים: תבוא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו".

והנה, במצוות הדלקת נרות שבת, אף שהאיש מצווה בה כמו האשה, למרבה הפלא דוקא האשה היא זו שמדליקה ומוציאה את האיש ידי חובה. טעם הדבר התבאר בדברי השולחן ערוך והמשנה ברורה שהבאנו. ומקורו מדברי רש"י [שבת לב ע"א] על משמעות דברי הגמרא שמצות הפרשת חלה והדלקת הנר שייכות במיוחד לנשים: "ונשים נצטוו על כך, כדאמרין בבראשית רבה: היא איבדה חלתו של עולם - שעל ידה נטרד אדם הראשון שנתרם כחלה, וכבתה נרו של עולם ושפכה דמו, ועוד, שצרכי הבית תלויין בה".

בכדי להבין מה בין העובדה שצרכי הבית תלויים באשה לצוויה בהדלקת הנרות, נקדים רעיון נפלא ששמעת ממנו ר' ראש ישיבת "מאור התלמוד" הגאון רבי אברהם יצחק קוק שליט"א: בזמן שבת המקדש היה קיים, יהודי שאינו בר דעת שהיה נכנס לבית המקדש ומביט בכהן הגדול כששוחט הוא בהמה, מקבל דמה וזורקו על המזבח, ולאחר מכן מפשיטה, מנתח את הבשר לחלקים ומקריבו על גב המזבח, היה יכול שלא להבין את עומק ההבדל בין הכהן הגדול לקצב מן השוק, שהרי את עומק העניין הטמון בהקרבת חלקי הבהמה על המזבח אין בכוח שכלו הפשוט להבין.

מתי היה גם יהודי כמותו יכול לזהות שאין מדובר כאן בסתם קצב,

אלא בכהן הגדול מאחיו ומכל עם ישראל? - כשהיה מגיע זמן הדלקת המנורה! אז האירה המנורה את העולם בצורה כה בהירה, עד שגם הפשוטים ביותר הבחינו בגודל השפעת עבודת הכהן הגדול בבית המקדש על העולם כולו. כשהכהן הגדול עמד במלא הדרו והדליק את המנורה, או אז התגלה גם לאותו יהודי שכהן גדול עומד בפניו, ולא סתם קצב מן השוק!...

עקרת הבית שבכל ימות השבוע עומדת מאחורי ערימת הבגדים, ממיינת, מכבסת, מגהצת, משם עוברת לבישול ארוחת הצהריים, וכשהסירים עומדים על האש נוטלת את 'מקל הספונג'ה' ומתחילה בניקיון הבית... למעשה נראה כי היא אינה יותר מעוזרת בית, חלילה.

ואכן הסתכלות שטחית על האשה עלולה לתת לבני ביתה ולעצמה לכנות אותה כעוזרת בית במובן המשפיל של המושג. אך כשמגיע היום הגדול - ערב שבת קודש, היום בו היהודי כביכול נכנס לחדר יחוד עם הקדוש ברוך הוא, והולך לשבת עמו ליד השולחן. כשמגיעה השעה בה צריך להכניס את הבית לאווירה של שבת, לראות את כבודה של השבת ולהתענג מאורה, נעמדת לה עקרת הבית במלא הדרה, לבושה בבגדי שבת, פניה זוהרות, והיא מדליקה את הנרות המבשרים את בואה של השבת, ובכך מביאה בבת אחת את האור והשלווה של יום השבת לתוך הבית, או אז ניתן להבחין ולהרגיש כי

כאשר נסתלק הרבי בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זצ"ל, נתמנה נכדו בעל ה'שפת אמת' מגור זצ"ל, בהיותו עדיין צעיר לימים, לשבת על כס ההנהגה. היו שתמהו אז בפניו כיצד מסוגל אדם כה צעיר להתמנות למנהיג עדה בישראל, בעוד יש ביניהם אנשים מבוגרים ממנו, תלמידי חכמים ידועים וצדיקים מופלגים? בפקחותו הנודעת השיב להם ה'שפת אמת'

מאוצרותו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"בראשית ברא אלקים" (בראשית א, א')

רבינו יונה בספרו 'שערי העבודה' כותב: "על כן האיש העובד, ישתדל תמיד להשיג ערכו וערך הצדיקים והחסידים, ומעלתם וחשיבותם וחיותם לפני השם יתברך ודבקותם, ויבין וישכיל וידע כי יוכל להשיג מעלתם וחשיבותם וחיותם, כאשר יעבוד כמוותם כל ימי חייו ועתותיו ושעותיו ורגעיו כפי כוחו והשגתו".

רבינו יונה מדגיש בדבריו, שחובת ההתבוננות במעשה האבות, אינה רק לצורך ידיעת גדלותם ורום מדרגתם, אלא תובעים מהאדם שילמד ממעשיהם, שכל מעשיו יהיו ערוכים בהתאם למעשה האבות.

ספר בראשית המסקר את מעשיהם ומידותיהם הקדושים של האבות והאמהות, ממוחיש עבורנו דוגמא לכל הנהגות החיים. שכן הם כבר טרחו ושקדו על טיב ואיכות היסודות לטווח רחוק. לא מוטל עלינו לבנות או לחדש, אלא פשוט רק להתאים את מעשינו למעשיהם, לצפות וליחל "מתי יגיעו מעשי למעשה אבות".

כאשר נסתלק לבית עולמו הרבי בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זצ"ל, נתמנה נכדו בעל ה'שפת אמת' מגור זצ"ל, בהיותו עדיין צעיר לימים, לשבת על כס ההנהגה. היו שתמהו אז בפניו כיצד מסוגל אדם כה צעיר להתמנות לרב ומנהיג עדה בישראל, בעוד יש ביניהם אנשים מבוגרים ממנו, תלמידי חכמים ידועים וצדיקים מופלגים?

בפקחותו הנודעת השיב להם ה'שפת אמת' על כך במשל שנון:

במקום מסויים היה קיים הר גבוה שקשה היה להגיע לפיסגתו. מספר אנשים החליטו לשנס מתננים לטפס ולעלות עליו. הם התאספו בסביבות ההר, שילבו ידיהם אחד לאחד ובכוחות משותפים הצליחו להעפיל עד הפסגה. בהגיעם לשם הופתעו לראות ילד קטן יושב למעלה בביטחה כזקן ורגיל.

שאלו אותו בפליאה: "כיצד הגעת הנה?" והוא השיב: "מה השאלה?! אני נולדתי פה על הפסגה! לא היה נדרש ממני כל מאמץ כדי להימצא כאן... ההורים שלי כבר עשו עבורי את העבודה..."

זו גם התשובה לתמיהתכם, השיב ה'שפת אמת', לא יפלא איפה כי למרות גילי הצעיר יכול אני להנהיג אף את המבוגרים והחשובים מביניכם. כי בעוד הם החלו את דרכם בתחתית ההר, ושנים רבות

התאמצו ועמלו כדי להגיע למדרגתם הגבוהה. אני לעומתכם קיבלתי את הכוחות שלי מאבותי הקדושים, נולדתי על הפסגה! לכן למרות היותי צעיר, גלומים בכוחותי כוחות וסגולות מיוחדות כדי להנהיג את העדה..."

רעינו של משל נפלא זה, נכון בנוגע לכל יהודי ויהודי! האבות הקדושים נטעו בנו כוחות עצומים ויסודות גדולים, בכל מה שהתנסו ופעלו היתה בכך כוונה עמוקה עבורנו. עלינו מוטל רק לפתח זאת, לאמץ את אותן מעלות שהטביעו בנו.

זאת העבודה שלנו בהגיענו לקריאת הפרשיות הללו; 'הביטו אל צור חוצבתם!' להתבונן באבות העולם, כי כשהולכים לפי היסודות מצליחים!

תהיה מודע לכוחות הטמונים בך

מסופר על מרן הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, שהלך פעם ברחובה של עיר. והנה רואות עיניו 'שייגעץ' צעיר כבן שש עשרה המוליך אחריו שני סוסים, כשמקל חובלים בידו והוא מכוונם בדרך. ברצונו מטה אותם לימין וברצונו מצעיד אותם לשמאל, והם ממושמעים לא מביעים שום מחאה, ולא מנסים לסטות מהמסלול אותו קבע להם.

הרהר רבי חיים בדבר, ותמה; הרי הסוסים מהוים את סמל הגבורה.

במרץ נעורים ובסערת רוח היה פותח את חומש בראשית, ולומד עוד פעם ועוד פעם בכזו התפעלות ורגש. כשהוא מפטיר בהתפעלות: "הרי זה צועק בורא עולם! זה צועק גדולת השם!"

גרעסטע ספר מוסר!..." ["חומש בראשית הוא ספר המוסר הגדול ביותר..."], היה חוזר ואומר כסדר. כבר נודע ברבים האגרת המפורסמת, בה יוצא מרן הרב שך מגדרו, בהתבטאות חריגה ונדירה: "חי נפשי! תמיד היה אצלי למשיב נפש, כשלמדתי בספר בראשית..."

כך גם בשיחה בישיבה, לפני התלמידים, גילה פעם טפח מרחשי ליבו הטהור: "בכל פעם שהגעתי לפרשיות של סדר בראשית, היתה לי משיכה ונטיה מיוחדת אליהם. אינני יודע מה היא הסיבה לכך... אבל על כל פנים תמיד חשבתי לעצמי שהייתי רוצה ללמוד את ספר בראשית במשך כל השנה. אני שואב את הכל תמיד מספר בראשית!... ובכל פעם מתעוררת אצלי נקודה חדשה שלא השגתי אותה לפני כן באותו אופן!..."

מקורביו העידו שבכל שנה ושנה, כשהגיע זמן קריאתו של חומש בראשית, היה צוהל לקראתו כאל מתנה חביבה; בריאת העולם, אדם הראשון, עשרה דורות, האבות והעקידה - היו נושאים שלא פסק מלמשמש בהם שוב ושוב ולהתפעל מהם כל פעם מחדש, כאילו זה עתה הוא לומד אותם לראשונה! ורבים מאלו שבאו במחיצתו באותו יום היו זוכים לשמוע את ליבו היוקד אמונה טהורה וזכה, מתלהב מפסוק מסויים, או מהרגש חדש.

למעשה בכל ימות השנה, גם כאשר קראו בתורה בספר ויקרא ובמדבר מעיינותיו היו נתונים בחומש בראשית. בשיחות המוסר שמסר בישיבה בכל השנה היה משמיע כסדר הארות חדשות או דבר חיזוק כל שהוא שהתעורר מחומש בראשית. הרגישו בו שהיסודות הללו מלווים אותו כל העת.

כמה מופלא היה זה לראות יהודי כמרן הרב שך, אדם גדול בענקים, אשר כגובה הארזים גובהו, ממרום גילו ומפסגת השגותיו, מוצא לנכון להתמקד דוקא בפסוקים הנראים כה פשוטים ומוכרים לנו מילדות. במרץ נעורים ובסערת רוח היה פותח את חומש בראשית, ולומד עוד פעם ועוד פעם בכזו התפעלות ורגש. כשהוא מפטיר בהתפעלות: "הרי זה צועק בורא עולם! זה צועק גדולת השם!" לעיתים הוא היה פותח את החומש ומקריא את הרשי"י הראשון:

דוד המלך כשמביא דוגמא לגבורה הוא ממשיך זאת לגבורת הסוס: "לא בגבורת הסוס יחפץ" (תהילים קמז, י). אם כן, כיצד יתכן הדבר שילדון קטן בן שש עשרה קובע להם את מסלולם, מכוון ומדריך אותם להיכן שליבו חפץ? הלוא ברגע אחד קט מסגולים הסוסים להסתובב אחורנית ולבעוט בו במלוא העוצמה, ופשוט ללכת לאן שיחפצו כאוות נפשם?

אמר רבי חיים, התשובה היא מדוע הם אינם עושים זאת?! - כי הם סוסים!...

הם אינם מודעים לכוחם העצום! אילו היו מודעים לגבורה העצומה שיש בהם, ודאי היו מסתלקים לדרכם זה מכבר. אלא שחוסר הידיעה, גורמת להם להמשיך להיות משועבדים תחת עולו של ילדון בן שש עשרה.

לפי זאת הסביר רבי חיים פשט בפסוק: "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין" (תהילים לב, ט). לכאורה הפסוק טעון ביאור רב:

דוד המלך אומר פסוק אחד קודם: "אשכילך ואורך בדרך זו תלך איעצה עליך עיני". והכל מטים אוזן בסקרנות מרובה במה בא דוד המלך להשכיל אותנו? איזו עצה הוא בא להעניק לנו שישנה את חיינו הרוחניים? והנה הוא ממשיך לומר: "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין".

וכי פעם שמעתם דרשן שנכנס לבית המדרש והחל לשאת דברים לפני שומעי ליקחו: "רבותי! אל תהיו כמו סוסים! אל תהיו אוילים כפרד!". הרי ללעג וקלס יחשב בעיני השומעים? ומה עומק כוונת דוד המלך להורות בזה?

אולם כעת, אמר רבי חיים, מבין אני את ביאור הדברים:

דוד המלך מורה לאדם אל תהיה כסוס שאינו מודע לכוחותיו! אל תהיה כפרד שאינו מודע לכוחות הטמונים בו! אחרת אתה עלול לצעוד כמותו, אחר תעלולי היצר שמשטה בך לימין ושמאל, מבלי שום נסיון להתנגד לו ולהתגבר עליו.

נקודה זו דורש ישעיהו הנביא מכלל ישראל: 'הביטו אל צור חוצבתם!' תהיו מודעים ליכולות העצומות הטמונות בכם, לכוחות המופלגים שהטביעו האבות הקדושים. טיפשות היא להידמות אל הסוס, שלא עולה על דעתו דבר כה פשוט שביכולתו לסלק ברגע אחד את עול אדונו מעליו.

פלאי פלאים!

'בראשית איז דער גרעסטער ספר מוסר'

האיש שנשא בגבורה בדורנו את לפיד האמונה החושית, היה זה ללא ספק מורי ורבי מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל. בלהבת אש קודש עמד ועורר תמיד וללא הרף על נחיצות העיסוק בחומש בראשית ויסודות האמונה הפשוטה. בבהירות, בטהרה, במישוש ידיים.

תלמידיו במשך כל השנים, ובפרט בשנים האחרונות, יכולים להעיד עד כמה תבע ודרש בשארית כוחותיו על ההכרחיות והתועלת הרבה שיש בכך. עד כמה הרבה תדיר לעורר ולהטעים על החובה להפנים את המסרים ולהקנות להם שבייתה בלב. "בראשית איז דער

ניגשתי לאבא והוא שאל אותי "עכשיו יום או לילה?" - "לילה" השבתי - "אני לפני הניתוח או אחריו?" - "ברוך השם אחריו". - אוי ואבוי! לא התפללתי מנחה! - "אבא! היית אנוס"... - "תביא את הסידור, אתפלל ערבית שתיים"...

הרב הגאון רבי מאיר צימרוט שליט"א - אם בשעת צרה
פונה היהודי אל הקב"ה זה מוכיח שהוא שייך לבורא עולם

"אם תיטיב שְׁאֵת" (בראשית ד', יז)

הגמרא (ברכות לב ע"ב) אומרת: "ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואלו הם: תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ. תפילה מנין? שנאמר: 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'". מפרש רש"י: "צריכים חיזוק - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו".

רבתי! עלינו לדעת: לעיתים, אם אנחנו לא משכילים להתחזק בתפילה בכוחות עצמנו - הקב"ה מאלץ אותנו להתחזק בעל כרחנו! מתרגשת עלינו צרה, ועוד צרה, ופתאום אנו מוצאים את עצמנו במצב שלא נותר לנו אלא לשאת עינינו למרום, להתפלל אל ה' ולקרוא: "רבנו של עולם! אין לנו על מי להישען אלא עליך".

דוקא בעיתות צרה, אנו עדים לכך שגם יהודים כאלו שבשגרת חייהם רחוקים מקיום תורה ומצוות, מתחזקים ומצטרפים לתפילות הציבור. גם הם נושאים עיניהם למרום בתפילה זכה לבורא עולם שיעזור ויגן ויושיע. דבר זה מוכיח כמאה עדים, שלכל אחד ואחד מעם ישראל יש שייכות לבורא עולם. בעומק ליבו של כל יהודי קיים ניצוץ של קדושה, גם אם בחיי היום יום אין הוא נראה. גם לאדם כזה, שבימי השיגרה נראה אותו מתבוסס בגשמיות, בסיפור תאוות העולם - ישנה נקודה פנימית המקשרת אותו עם הבורא יתברך, ובעת צרה היא מתגלית כלפי חוץ.

רבי אליהו לופיאן זצ"ל מביא ב"לב אליהו" את המשנה בכלים (יז, יג) "כל שבים טהור" - אם אדם עושה כלים או בגדים, מעצמות או מעורות של בעלי חיים הגדלים בים - הם אינם מקבלים טומאה. רק כלים או בגדים שנעשו מעצמות או מעורות של בעלי חיים הגדלים ביבשה - מקבלים טומאה.

אבל מוסיפה המשנה ואומרת: "חוץ מכלב המים". כלב המים, למרות שגדל בים, אם עשו ממנו כלים או בגדים - הם מקבלים טומאה. מדוע? מסביר רבי עקיבא: "מפני שהוא בורח ליבשה". בשעה שמתרגשת עליו צרה ובאים ציידים לתפוס אותו - הוא בורח ליבשה. דבר זה מוכיח כי הוא חיה של יבשה!

כלב המים נמצא כל חייו במים, אבל מכיון שבשעת צרה הוא בורח ליבשה - דבר זה מוכיח שהוא "יבשתי" ולא "ימי".

כן, אומר ר' אֵלִיה, הוא האדם! אם בשעת צרה פונה היהודי אל

הקב"ה - זה מוכיח שהוא שייך לבורא עולם! גם אם בשגרת החיים הוא לא נראה כשייך אליו.

שמעתי מרבי יעקב גלינסקי זצ"ל שסיפר על האריה והלביאה שבגן החיות שהתפגרו מתו. מנהל הגן שם לב שמאז - פחתו המבקרים בגן. ומה הפלא? בגן חיות בלי אריה, בלי לביאה - אין מספיק אטרקציות... המנהל הזמין, כמובן, אריה ולביאה חדשים מהג'ונגל באפריקה - אבל זה לוקח הרבה זמן... ומה יהיה בינתיים?

מנהל הגן הגה רעיון כביר: לקח שני אנשים מובטלים, הלביש את האחד בעורו של האריה ואת השני בעורה של הלביאה, והורה להם: "התפקיד שלכם להסתובב על ארבע ולשאוג..."

השניים בצעו את התפקיד כמו שצריך. ה"שאגות" נשמעו למרחוק, וגן החיות שב לשקוק חיים.

יום אחד זה קרה!

בשעת ערב, סמוך לשעת סגירת הגן, נכנס אדם לחדרו של המנהל והחל לצעוק: "למה אתה מרמה את הציבור? זה לא אריה אמיתי! זו לא לביאה אמיתית! הם בני אדם מחופשים!"

המנהל פתח את חלון חדרו ושאל את האיש: "וכי אינך שומע את השאגות שלהם? מדוע סבור אתה שבני אדם הם?"

"זה עתה עברתי ליד הכלוב שלהם" - מספר האיש - "ושמעתי את ה'אריה' שואל את ה'לביאה': 'עוד כמה זמן סוגרים את הגן? אין לי

**בשעת התפילה האדם מפגין
תלות בבורא, הוא מפגין אמונה
ובטחון בבורא, ממילא הוא
יכול לפנות אליו ולומר לו:
אפילו אם כל היום לא היה
מגיע לי, לפי מעשי, לקבל
- אבל עכשיו כשהתגדלתי,
כשהתרוממתי, כשנהפכתי
לאדם אחר, בדרגה גבוהה יותר
- אולי עכשיו כבר כן מגיע לי**

שהיא בלב? הוי אומר זו תפלה". לכאורה יש להבין, הרי "עבודה" דורשת מאמץ, ב"עבודה" יש קושי! אדם מזיע! מדוע, אפוא, נקראת התפילה "עבודה"? הרי אם לאדם חסר משחו, והוא מתפלל על כך לקב"ה - פורצת התפילה מתוך לבו מאליה, ללא כל מאמץ או קושי? אבל לפי מה שכתב בעל העיקרים מובן היטב: היות וכדי שהתפילה תענה צריך האדם להשתנות, להתרומם, לעלות בדרגה - דבר זה אכן דורש מאמץ! צריך "להזיע" כדי להשיג אותו!

רחמנות על מי?

ברצוני לסיים בסיפור, שהייתי עד לו, בהיות אבי מורי ז"ל מאושפז בבית החולים איכילוב לצורך ניתוח קשה באגן הירכים. במיטה לידו שכב יהודי, צעיר יחסית, שלדאבון לב לא היה שומר תורה ומצוות. גם הוא היה צריך לעבור ניתוח דומה. ביום הניתוח, בשעה שבע בבוקר, לקחו את השכן לניתוח. ניסיתי לשאול את האחיות מדוע לא לוקחים את אבא ראשון? הוא מבוגר יותר וגם הגיע לבית החולים לפני האיש השני, אך הן העירו לי כי הרופאים קובעים את הסדר והן מבקשות ממני לא להיות "סדרן". אף לא אחד מבני משפחתו של האיש היו באותה שעה לידו. ניגשתי אליו ואיחלתי לו בהצלחה ורפואה שלמה, והוא נלקח לניתוח. בשעה אחת עשרה הושב האיש למחלקה. הוא זעק מכאבים. שמעתי את האחיות מבקשת ממנו לדרג את עוצמת הכאבים מאחד ועד עשר והוא צעק: עשר! מיד הביאו לו זריקת מורפיום והוא נרדם לשעתיים. בשעה אחת בצהרים הוא התעורר, לקח לידי את הטלפון הסלולארי וחייג לבנו. ביקש שיביא לו את העיתון היומי. באותו יום אירעה טרגדיה נוראה. חללית עם אסטרונאוט שלנו התרסקה. העיתון היה מלא תמונות. אך נראה היה כי כל זה לא עניין

כבר כח! ו'הלביאה' השתיקה אותו ולחשה לו: 'תהיה בשקט! אתה לא שם לב שעומדים כאן מבקרים?' מזה הבנתי שהם סתם בני אדם מחופשים".

אמר לו מנהל הגן: "הבל הבלים! כל היום הרי הם שואגים... אסור להם דקה אחת לדבר? מה יש? מה קרה? אז הם דיברו דקה אחת... אבל כל היום הם אריה ולביאה..."

אי, אי, אי, אם דקה אחת הם מדברים - סימן מובהק כי בני אדם הם! כל יתר היום - זו תחפוש!

אם בשעת צרה פונה יהודי לבורא - זהו סימן מובהק כי יהודי הוא ויש לו שייכות לבורא! כל התנהגותו האחרת - אינה אלא תחפוש! ואת זאת ראיתי במו עיני בילדותי. היינו גרים בתל אביב. כל דיירי הרחוב בו גרנו היו חילונים. כל דיירי הבנין שלנו היו חילונים כאלו שלא היתה להם כל שייכות לתורה ולמצוות. אבל פעם אחת בשנה, בליל כל נדרי, הם היו שמים איזושהי כיפה מקרטון, או ממטפחת אף קשורה בארבע פינותיה, ובאים לבית הכנסת להתפלל!

אי! אי! אי! אם פעם אחת בשנה באים לבית הכנסת להתפלל, אם פעם אחת בשנה מרגישים עליהם איזושהי אימה מיום הדין - סימן מובהק הוא כי בתוך תוכם יהודים הם! כל החיים - זו רק הצגה אחת גדולה. כל השנה יצר הרע לא נותן להם מנוח, אבל המודד האמיתי הוא עת צרה. כשם שכלב המים נמדד לפי שעת צרה - כן הוא האדם!

בשעת התפילה - האדם משתנה

ב"ספר העיקרים" (מאמר ד) הובאה שאלה יסודית בנוגע לתפלה: הקב"ה הרי יודע בדיוק למה כל אחד ואחד זקוק. ואם כן ממה נפשך: אם מגיע לאדם, לפי מעשיו, לקבל את הדברים שהוא זקוק להם - בשביל מה לו להתפלל? הקב"ה יתן לו גם אם לא יבקש! אין כל צורך לתת לו "תזכורת" על כך! ואם, לפי מעשיו, לא מגיע לאדם לקבל - לא יעזור לו מה שיתפלל, שהרי אי אפשר לשנות את דעתו של הקב"ה, שנאמר: "אני ה' לא שנית" (מלאכי ג, 1)?

אלא, אומר בעל העיקרים, כך הוא ביאורם של דברים:

בשעה שיהודי מתפלל - אין הוא בא לשנות את רצונו של הקב"ה. בשעת התפילה - היהודי משנה את עצמו! בשעת התפילה היהודי מקדש את עצמו, מרומם את עצמו, מכניע את עצמו, כלפי בוראו. הוא פונה לבוראו ואומר לו: "רבונו של עולם! רק אתה יכול לעזור לי! אני תלוי רק בך! אין לי על מי להישען אלא עליך!" בשעת התפילה האדם מפגין תלות בבורא, הוא מפגין אמונה ובטחון בבורא, ממילא הוא יכול לפנות אליו ולומר לו: אפילו אם כל היום לא היה מגיע לי, לפי מעשי, לקבל - אבל עכשיו כשהתגדלתי, כשהתרוממתי, כשנהפכתי לאדם אחר, בדרגה גבוהה יותר - אולי עכשיו כבר כן מגיע לי.

זהו היסוד שחידש בעל העיקרים: בשעת התפילה - האדם משתנה!

מעתה נוכל להבין את דברי הגמרא בתחילת מסכת תענית (ב ע"א) שדורשת את הפסוק: "ולעבדו בכל לבבכם" - "איזו היא עבודה

מחמאות מחמאות מחמאות. אין דבר כזה להחזיר לילד מבחן בלי שכתבת עליו לפחות מחמאה אחת.

המחנך הרה"ג ר' עמרם בינעט, עם עשר סיבות למה כדאי ואיך כדאי לעשות מבחנים בכתב

עצמו, באופן פרטני, להחליף איתו כמה מילים על המבחן, על מצבו בכיתה. זה נותן הזדמנות נפלאה לייצר קשר חזק בין המלמד לתלמיד, ורק בשביל זה שווה לעשות את המבחן מלכתחילה.

5. הוא גם נותן לך הזדמנות לאפיין בצורה מיטבית את הבעיה של הילד, אם יש כזאת. אם יש לו בעיה עם כתיבה, או שאולי הוא לא יודע להתנסח, ואם הוא לא הבין היטב את הסוגיה, צריך לבדוק איפה הוא נפל, ולהשוות לנפילות של השבועות הקודמים. באופן זה אפשר לזהות נקודות חלשות שצריך לחזק ולסייע לתלמיד.

6. מחמאות מחמאות מחמאות. אין דבר כזה להחזיר לילד מבחן בלי שכתבת עליו לפחות מחמאה אחת. השקעת! יגעת ומצאת! התלהבתי מהניסוח השוטף שלך! רואים על התשובות שלך שאתה יודע ללמוד! אל תתקמצנו במחמאות. הילדים תמיד אוהבים לשמוע ולקרוא מחמאות, הם בודקים אותן, סופרים כל מילה, מתמוגגים מנחת. קודם כל זה פשוט חסד, למה לא לגמול חסד עם ילד? כל כך קשה לכתוב מחמאה? ובנוסף, המחמאות מייצרות אצל הילד רף גבוה יותר של שאיפות, הוא מרגיש שהוא חייב לעמוד בציפיות שמצפים ממנו, וזה משמש כמנוע צמיחה אדיר עבורו לכל ימי חייו.

7. קשר עם ההורים. האבא והאמא רואים את המבחן, הם צריכים לחתום עליו, הם רואים שהמלמד החמיא לילד שלהם, הם

עם סיום בין הזמנים והחזרה ללימודים בימים אלו, חשבנו לנכון להביא מעל במה זו את מאמרו המרתק של הרב עמרם בינעט על מבחנים ומחמאות. (המאמר התפרסם בעבר בגליון 'בית היין') הפעם רציתי לכתוב על נושא המבחן, ובייחוד המבחן בכתב, ועל התועלת הגדולה שיש במבחנים אלו, מלבד עצם המטרה המרכזית והידועה להציב לתלמידים 'מחייב' שבועי, ולהבהיר להם כי בזמן קבוע מדי שבוע הם יצטרכו להעמיד את ידיעותיהם למבחן. בשורות הבאות אפרט בסייעתא דשמיא, עשר מעלות טובות שיש למבחנים הנערכים בכתב.

1. קודם כל ולפני הכל, המבחן בכתב מאפשר למלמד להכיר את בני כיתתו, באופן פרטני. רבות! תקשיבו טוב!!! מלמד שלא עושה מבחן בכתב לתלמידיו, לא מכיר את התלמידים שלו!!! במבחן בעל פה יש כל כך הרבה משתנים שיכולים להשפיע על הציון, בכל מקרה שואלים את התלמיד רק שאלה אחת או שתיים, לפעמים הוא מתבייש לענות בגלל שהחברים שומעים, לפעמים הצורה שבה אתה שואל אותו כבר גורמת לו לפקפק בעצמו ומכניסה בו פחד.

מבחן בכתב יעזור לך לדעת לא רק איך התלמיד לצד שאר בני הכיתה, לא רק כמה הוא יודע לעומתם, לא רק אם הוא מתבייש לענות במבחן שנערך על ידי 'הבוחן' אחת לשבוע, ולא רק אם הוא יודע לענות בשטף ולהתנסח בבהירות. אלא גם... אם הוא יודע מה נלמד בכיתה בשבוע האחרון!

2. אני באופן אישי, משתדל מאוד לנסח את השאלות עם מטבעות לשון בשפה הארמית. מילים כמו 'מנלן?', 'היכי ילפינן', 'מהיכי תיתי' ועוד. כמובן שהילדים ישאלו מיד את המלמד מה המשמעות של המילים הללו, אבל אנחנו נענה להם בסבלנות פעם אחת ופעם שנייה, וכך הם ילמדו להכיר אותן. זה יביא אותם למצב של מוכנות גבוהה יותר כשיעלו לשיבה, הם לא ייבהלו מכל מונח שנאמר בארמית.

3. החכמה היא לעשות את המבחן באופן שיסכם ויתמצת את מה שנלמד במהלך השבוע בכיתה. כשהילד עונה על השאלות, הוא אמור לסכם את עיקרי הסוגיא בכתב, כך הוא מרוויח חזרה נוספת, ויתירה מזאת, הא מרוויח סיכום כתוב.

4. אפשר לחלק את המבחנים לכל ילדי הכיתה בזה אחר זה, אבל מלמד שרוצה להשקיע, יכול לתת לכל תלמיד את המבחן בפני

לשמוע ולחשמוע

ברכב, בבית, ובכל מקום..

התקשרו לקו השיעורים של 'דרשו'
וקבלו אלפי שיעורים והרצאות להאזנה

077-2222-666

פרשת השבוע מפי מיטב המרצים

חדשות 'דרשו' ועדכונים

מידע לנבחני 'דרשו'

'גישמאק בלימוד'

הרצאות על מתיקות התורה

שיעורי תוספות לפי סדר 'הדף היומי'

הרצאות לחגים ומועדים

תוכניות מיוחדות

שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

שיעורי 'הדף היומי'
בעברית, אידיש וצרפתית

שיעורי 'הדף היומי בהלכה'
בבקאות ובעיון

'הפותח בכל יום'
תוכנית יומית עם
סיפורים וחיזוקים

קו השיעורים של 'דרשו' לחייג, ללמוד, לדעת

סיפר לי חבר: "במשך תקופה ארוכה הייתי נכנס לתפילת שחרית בבית הכנסת בעצימת עיניים ומנסה להגיע, בעיניים עצומות, למקום הקבוע שלי, בלי ליפול או להיתקל בסטנדר או ספסל. זה לא היה נעים בכלל, בלשון המעטה... אז הייתי פוקח את עיני ומברך בכוונה: "ברוך אתה... מְלַךְ הָעוֹלָם. פּוֹקֵחַ עֵינַי"..."

מה יקרה אם ינתקו אותנו מהחשמל?

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (בראשית א', א')

חווה"מ סוכות. בבית הכנסת עצרו את התזמורת, שניגנה בחגיגת 'שמחת בית השואבה', לקריאת פסוקי 'שיר המעלות'. ישבתי בצד ולידי התיישב יהודי צעיר. התפתחה בינינו שיחה נעימה, ואז הוא ביקש לשאול משהו, "אבל אל תצעק ואל תצחק עלי", ביקש.

הסכמתו. למה לצעוק ולמה לצחוק?...

"כל הזמן מדברים אצלנו על הכרת הטוב להקב"ה. שצריך לחשוב עליו כל הזמן, שצריך לעבוד אותו, וכמה שנעשה- זה עדיין לא מספיק. אז אני שואל אותך: אנחנו לא עובדים אותו וחושבים עליו כל הזמן? אני קם בבוקר ומתפלל אליו. שותה כוס קפה ומברך ברכה לה', לובש ציצית כל היום כי הוא ציווה, לומד תורה כמה שעות כי הוא ציווה אותי ללמוד תורה. אז מה רוצים ממני? למה אני צריך להסתובב סביבו 24 שעות ביממה? לא מספיק שאקיים את רצונו שבע- שמונה שעות ביום? גם להורים שלי אני חייב הכרת הטוב, גם למנהל שקיבל אותי לעבודה ומתייחס אלי מאוד יפה וגם לאשתי, שטורחת ומבשלת, מכבסת ואופה בשבילי ובשביל הילדים שלי. אבל לא כל היום שלי מסתובב רק סביבם. למה על השם אני כן צריך לחשוב כל הזמן?"

"שאלה ארוכה", חייכתי, "וגם שאלה טובה. כיהודי, אשיב לך בשאלה: כמה שעות ביום אשתך מבשלת לך אוכל ודואגת לך?" "כמה שעות, בדרך כלל".

"והוריד? המנהל שלך? כל אלו שאתה מבין שאתה חייב להם הכרת טובה. הם עשו לך הכל או שבחלק מחייך הסתדרת בכוחות עצמך?" "ברור שאני מסתדר לבד!", הוא השיב.

"זהו. זהו ההבדל העצום. בעוד שכל האחרים סייעו לך בחלק זה או אחר של חייך, בשעות וברגעים, הרי הקב"ה מזרים בך כוחות חדשים 1,440 דקות, שהן 86,400 שניות, בכל יממה. בתוך גופו של כל יצור אנושי בוגר, יש כ- 75,000,000,000 (שבעים וחמש טריליון) תאים, שהם פי 10 מתושבי העולם כולו. כל תא כזה, מורכב מ- 300,000,000 (שלש מאות מיליון) מולקולות, חלקיקים מזעריים מהם הוא בנוי, כמבנה משרדים, עם חדרים ומחסנים, כבישים,

מנופים, מחסנאים, ותחנות חשמל. מספר זה הוא כמספר תושבי ארה"ב כולה. מולקולות אלו מתחברות האחת לשניה, כדי ליצור מארג של תא חי אחד, ע"י 4,000,000,000 מיליארד צירופים בכל תא. מספר השווה למחצית מתושבי העולם כולו. הדם שלנו "רץ" בתוך הגוף מרחק כולל של 19,312 ק"מ ביממה. בתוך טיפה קטנה של דם יש כ-5 מיליון תאי דם אדומים, 300,000 טסיות דם ו-10,000 תאי דם לבנים. תא דם אדום מקיף את כל הגוף במשך כדקה. בשעה אחת הלב פועל מספיק כדי ליצור אנרגיה שמסוגלת להרים משקל של טון. במהלך חיינו הלב יפעם כ-3 מיליארד פעמים וישאב 180 מיליון ליטרים של דם. ועוד לא שוחחנו על העיניים והאוזניים, הריאות, המוח, הידיים והרגליים ועוד מאות חלקים שהקב"ה מפעיל ממש עכשיו בגופך..."

"כשמישהו עשה לי טובה גדולה ושיכנע את ראש הישיבה להכניס את הבן שלי לישיבתו, שמאן דהוא הלווה לי אלפיים דולר כשהייתי דחוק במזון וששכן שלי הסיע אותי באמצע הלילה לבית חולים וחיכה לי שעתיים, אני אתחייב להכיר בטובתו ורגשות ההודאה שלי ילוו אותי זמן ממושך, עד שהם ישכחו ויישמרו בזכרון עמום, אי שם באחד מתאי המוח שלי. אבל אם מישהו יפתח לי את העיניים בכל

אלפי דיבורים על הפלא הנורא שנקראים, מליוני גליו, עומקו, רוחבו ופארו, לא ישתוו לחמש דקות במעלה החוף הנפרד, למול קו האופק והים הפרוס לפנינו במלוא הדרו

לא היה נעים בכלל, בלשון המעטה... אז הייתי פוקח את עיני ומברך ככוונה: "פָּרוּךְ אֲתָה... מְלֶךְ הָעוֹלָם. פּוֹקֵחַ עֵינַי..." כשנפנים ונרגיש שהעיניים הללו, שהמדענים אומרים בהתפעלות ש"המצלמות שלנו כיום, הם צעצוע תמים לעומת העין האנושית", הם לא רק יצירה שקיבלנו בעבר, כשנולדנו, אלא דבר מופלא שהקב"ה מעניק לנו עכשיו ממש, בחינם, מבלי שהוא חייב לנו כלום. מסתבר שהיום שלנו יהיה טוב יותר ומרומם יותר.

כשאנו לומדים פרק "שור נגח את הפרה", איננו צריכים ללכת לאחו ולראות פרות גועות, להביט בקרני שור ממשיים, כדי לדעת מי צריך לשלם למי, כמה ולמה.

כשאנו רוצים להשריש בקרבנו, למשל, את האיסור לשקר, אנו לומדים את גדלות מידת האמת, עד כמה נורא הוא להוציא דבר שקר מהפה הקדוש, ובכך מושרש בנו חומר איסור זה.

שונים הם פני הדברים כשאנו אמורים לפעול על המערכת הרגשית, להתפעל ולהגיב לפי רגשות.

הפרה של סוגיית "שור שנגח" לא אמורה להביא אותנו להתפעלות מיצירת הפרה, המוציאה מתוכה כמאתיים כוסות חלב ביום, המספיק לאלף כוסות קפה, הפותחות את הבוקר לאלף יהודים. התבוננות זו היא במציאות הדברים עצמם ולא בהבנת גדריהם ומהלך ההגיון שמאחוריהם. ככל שהפרה תהיה לנגד עינינו ממש, או כשנראה לפחות תמונת פרה וכדומה, או כשנעלה ברעיונינו פרה שראינו בעבר, יתרחב הפה להלל על ראיית טוב ה', בהתבוננות חושית.

תפילה וברכות מתוך התבוננות, הם לא סוגיה מופשטת הדורשת רק ביאורי מילים. היא כניסה לדברים עצמם, לחוש ולהביע מתוכם את המשמעויות הבוקעות מתוכם.

אם ראינו בעבר פרח כל שהוא או כשניזכר שהר סיני התמלא

בוקר ויזרים לי כמיליון ליטרים של אוויר כל יום לריאות שלי, ויתן לי כוחות לדבר ולדבר, לראות וללכת, כל הזמן, אני ארגיש מחוייב אליו כל הזמן. ככל שתהיה לי יותר הבנה שהוא יתברך נותן לי את כל מה שיש לי הרגע, ממש עכשיו, כך ארצה להודות ולהכיר לו טובה עכשיו, לעשות כל מה שהוא רוצה. גם כי אני מכיר לו טובה וגם כי יש לו את האפשרות להפסיק ולתת לי את כל מה שיש לי ממנו, ואז ממילא, באופן אוטומטי, אני לא אהיה בכלל..."

אנו מתחילים שוב את חומש בראשית, נפגשים שוב בפרשיות האמונה, בריאת העולם והכרת האלוקים בבריאה. כנודע, רבנו הגדול מרן הגרא"מ שך זיע"א דיבר רבות על כך שספר בראשית הוא הספר בו אנו יכולים לממש דרכו אמונה בה' יתברך ועל כך שבכל רפיון באמונה, מומלץ ללמוד עוד ועוד בספר בראשית, והנה, אנו פותחים שוב את השנה עם חומש האמונה!!

נגר שבנה ארון, אינו צריך להמשיך לאחוז בו בכל רגע. קורות העין היו לפני הנגר, ולכן יסתדרו יפה גם בלעדיו. היצירה של האומן היא בסך הכל "יש מיש". הוא לקח חומר קיים ושינה את צורתו בלבד. בריאת העולם, לעומת זאת, איננה טבעית, אלא "יש מאין". היות וכך, אין שום אפשרות לומר שהשי"ת ברא את העולם לפני כמה אלפי שנים, ומאז העולם פועל מאליה. הבריאה היא לא "נורמלית" או חלק ממערכת קיימת, ולכן היא מתרחשת ברגע זה ממש. והרבה יותר מאשר חמצן למוח ומזרם חשמל לעמוד תאורה - אם הקב"ה יפסיק לרגע לומר את המאמרות שבהם הוא ברא את העולם, הוא פשוט לא יהיה. אני ואתה פשוט נתפוגג, נתאדה, ניעלם.

קצת מפחיד לחשוב (ואולי דווקא מעודד) שאם הקב"ה ירצה, חלילה, להחריב את עולמו, להפסיק את החיות שלי ושלך, הוא לא יצטרך לעשות דבר - אלא דווקא לא לעשות. לעולם ולכל אחד ממיליארדי נבראיו אין כלל קיום עצמאי, ואם השם לא יחיה אותו ברגע הבא אז לא יהיה עולם וגם לא את הרגע הבא...

בספרים הקדושים מובא שזהו פירוש הפסוק בתהילים: "לעולם ה' דברך ניצב בשמים" - דיבורו של ה' שברא את העולם עומד לעולם בתוך השמים ומהווה ומחיה אותם.

"כִּי אֱלֹהֵי הָאוֹתוֹת מְסַתְּלָקוֹת פְּרָגַע ח"ו וְחוֹזְרוֹת לְמִקְוֶה, הָיָה כָּל הַשָּׁמַיִם אֵין וְאֶפְסֵי מְאִשׁ וְהָיָה כְּלָל וְכִמוֹ קֶדֶם מְאִמְרֵי יְהִי רְקִיעַ מְאִשׁ. וְכֵן כָּל הַבְּרָאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְאֶפְיָלוֹ אֶרֶץ הַלְזוֹ הַגִּשְׁמִית" (תנ"א, שְׁעַר הַיְחִיד וְהָאֲמוּנָה).

"וְאֲמַנְם הָאֲמַת בִּיסוּד הָעוֹלָם, כִּי מְצִיאֹתוֹ יִתְבַּרַךְ נִמְצָא בְּעוֹלָם וְהוּא מְהִיָּה אֶת הַכֹּל, בְּכָל רֵגַע, וּבְכָל גִּשְׁם הַנִּמְצָא תַּחַת הַשָּׁמַיִם, וּמַעַל הַשָּׁמַיִם בְּרִצּוֹנוֹ, וְהַסְפְּקָתוֹ, וְהוּא הַגּוֹרֵם הַנִּיָּתוֹ. וְכָל הַתְּנוּעוֹת הַמְתְּהוּוֹת בְּכָל קִנְיַי הָעוֹלָם הַדּוֹמָמִים, הַצְּמָחִים, הַחַיִּים, וְהָאִשְׁשִׁים, מְהִיָּתוֹ, בְּרִצּוֹנוֹ וְהַסְפְּקָתוֹ" (חזון איש, אֲמוּנָה וּבִטְחוֹן פ"ו).

סיפר לי חבר: "במשך תקופה ארוכה הייתי נכנס לתפילת שחרית בבית הכנסת בעצימת עיניים ומנסה להגיע, בעיניים עצומות, למקום הקבוע שלי, בלי ליפול או להיתקל בסטנדר או ספסל. זה

ואז נשמעה דעתו של האב, וכה היו דבריו: "אמנם שתי הישיבות טובות מאוד, אבל לדעתי, כדאי לך ללכת לישיבת וולוז'ין, כי שמעתי שבישיבת וולוז'ין יש ספסלים רחבים יותר!" תמהו בני הבית לשמע הדברים, הרי כל השיקולים שנאמרו עד כה היו שיקולים רוחניים: שיטת הלימוד, צורת השיעורים וכו' מי חושב בכלל על דברים גשמיים כרוחבם של הספסלים!?

ומדוע לא רצה אביו של הגאון רבי ראובן בענגיס זצוק"ל לדעת באיזו ישיבה לומד בנו?

הרב ישראל ליוש

שבת בראשית- השבת בה יקראו כל עם ישראל את הפרשה הראשונה בתורה. אמנם כבר קראנו את תחילתה בשמחת תורה, אך בשבת זו נקרא אותה בשלמותה. מבואר בספרים הקדושים שעניין הקריאה של תחילת פרשת בראשית בשמחת תורה- הוא כדי לציין, שבלימוד התורה, בשונה משאר הלימודים, אין לו סוף! תמיד הסוף הוא גם התחלה. בשאר לימודי הבלי העולם- יכול אדם לסיים את הלימוד ולהגיע אל היעד, אך בלימוד התורה- לעולם לא נגמור ללמוד, תמיד נישאר בהתחלה, בבראשית.

כאשר אנו זוכים לשמוח בשמחת סיום התורה או סיום מסכת, תיכף ומיד מתחילים את העניין הבא, כי "תורת ה' תמימה"- ככל שנלמד אותה היא תישאר 'תמימה' - 'שלמה', כאילו לא התחלנו ללמוד בה כלל. הגאון רבי עקיבא איגר, המשיל על כך משל נפלא.

אדם הולך בדרכו, ולפתע הוא רואה אוצר בלום של אבנים טובות ומרגליות. האוצר היה עצום בגודלו ומרהיב ביופיו. לא התעצל האיש, ומיד, מילא את כיסו באבנים היפות ביותר שהיו שם, הוא, כמובן, לא הסתפק במילוי כיסו, אלא הכניס אבנים ומרגליות לכל מקום שרק היה בו בית קיבול: בתיקים, בנעליים, בכובע ובבגדים. מפה ומשם, אסף שקיות ותיקים ומילא אותם באבני החן המרהיבות. האיש יצא משם במשא כבד מנשוא, בקושי רב הצליח להזיז את עצמו עם משאו, אך היה מאושר ושמוח בעבודה הקשה הזו, הנה הוא הפך ברגע קט לעשיר גדול. לאחר כמה פסיעות הוא סובב את עיניו, ולבו נחמץ בקרבו: 'אכן, שמחה גדולה על כל האוצר אשר לקחתי עמי', הרחר האיש, 'אך שמחתי אינה מושלמת, שכן, מה יהיה עם כל האוצר שנותר שם?! לו רק יכולתי למלאות עוד ועוד אבנים, הרי הייתי עשיר גדול יותר!...

בזאת מבאר רבי עקיבא איגר את דברי דוד המלך בתהילים: "שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב", אף אני, אומר דוד המלך, כמו אותו האיש שמצא שלל רב. שימחתי בלימוד התורה אינה מושלמת, שכן, ככל שאלמד עוד ועוד, יודע אני שהתורה עמוקה מיני ים וארוכה עד אין סוף, ועוד הרבה אבנים טובות ומרגליות, נותרו לי לאסוף באוצר התורה הבלתי נדלה. אין קיצורי דרך להשגת ידיעת התורה, רק על ידי לימוד וגיעה,

שעות על גבי שעות, לילות כימים, נוכל לנגוע בקצה התורה, ולכבוש עוד ועוד חלקים ממנה.

על חשיבות ההתמדה וערך שקידתה, נעמוד בסיפור הבא: הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, מספר על דיון רציני, שהתנהל בביתו של הילד 'זליג ראובן בענגיס', מי שלימים התמנה לרבה של ירושלים. הילד הצעיר היה אז בן 12 שנים בלבד, וההתלבטות היתה לאיזו ישיבה ילך הילד. אמנם, בימים ההם לא היו הרבה ישיבות, אך היה צורך להחליט, האם ילך הנער לישיבת מיר או לישיבת וולוז'ין. צדדי הספק כמעט היו שקולים, כי אין, באמת, הבדל גדול היכן ילמד ילד כה שקדן כמו ראובן בענגיס, אך בכל אופן הדעות נטו לכאן ולכאן, זה אומר בכה וזה אומר בכה.

ואז נשמעה דעתו של האב, וכה היו דבריו: "אמנם שתי הישיבות טובות מאוד, אבל לדעתי, כדאי לך ללכת לישיבת וולוז'ין, כי שמעתי שבישיבת וולוז'ין יש ספסלים רחבים יותר!" תמהו בני הבית לשמע הדברים, הרי כל השיקולים שנאמרו עד כה היו שיקולים רוחניים: שיטת הלימוד, צורת השיעורים וכו' וכו', מי חושב בכלל על דברים גשמיים כרוחבם של הספסלים!?

הסביר האב את דבריו: "אתה יושב ולומד, והשעה שתיים עשרה בלילה, אחת בלילה, או אפילו כבר שתיים בלילה, ואתה רוצה להמשיך ללמוד, כמו שיכור שרוצה יין, שאינו יכול בלעדיו, אך מצד

יצאתי לכמה רגעים ממרכז המעגל כשבכוונתי להיכנס מיד להמשך השמחה הגדולה. רק אז ראיתי אותך, עומד שם בצד ומביט במעגלי הרוקדים בעניים מכווצות ובפנים חתומות, לא התאים לו כל כך הפרצוף הזה שיותר הזכיר את שלושת השבועות לסיטואציה של הקפות שניות

על הקפות, שמחה, והימים הנוראים

מאת: הרב ישראל היימן

"וַיֵּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבַדֵּל" (בראשית א', ו')

מוצאי שמחת תורה באמצע הקפות שניות בישיבה, מעגלי רוקדים מיוזעים, בחורים ורבנים מפוזים בכל עוז לפני ה' ושמחת התורה קורנת מפניהם.

יצאתי לכמה רגעים ממרכז המעגל לפוש ולצבור כח כשבכוונתי להיכנס מיד להמשך השמחה הגדולה.

רק אז ראיתי את יונתן, עומד שם בצד ומביט במעגלי הרוקדים בעניים מכווצות ובפנים חתומות, לא התאים לו כל כך הפרצוף הזה שיותר הזכיר את שלושת השבועות לסיטואציה של הקפות שניות, יונתן הוא בחור נפלא, מלא מרץ מחד ומתמיד ושקדן גדול מאידך. לא שמת' לב כל כך למבע הפנים שלו ומשכתי אותו פנימה אל המעגל בריקוד סוער.

דקותיים לאחר מכן כשהוא שוב עמד באיזו פינה עם הפרצוף המוזר הזה כבר התחלתי לחשוד שמהו עובר עליו, ניגשתי אליו ובשובבות אופיינית של שמחת תורה שאלתי אותו איזה קושיה באיזה רמב"ם טורדת כעת את מנוחתו, הוא נופף בידי בתנועה לא מחייבת והנפיק חיוך מאולץ לכיווני, משהו שאומר הכל לא בסדר אבל תעזוב אותי עכשיו במנוחה...

הערה נרשמה לה בירכתי מוחי לבדוק מה קורה איתו, לקראת סוף ההקפות אי שם בשעת לילה מאוחרת, אחרי כמעט שלוש שעות של ריקודים ודביקות שעברו עלינו בישיבה מאז כניסת החג, ממש לפני הכנסת ספרי התורה לארון הקודש בפעם האחרונה שינתה התזמורת את הקצב ובאפלולית שיצרו בבית המדרש התנגנו להם בעוז ניגוני רגש במעלת התורה ולומדיה, האווירה התחממה וכעת הציבור שר בדביקות את ניגוני הימים הנוראים, לפתע צדה את עיני דמותו של יונתן, עכשיו זה כבר היה ממש מוזר, הוא ישב וראשו שעון על סטנדר מזדמן, יונתן היה רגיל בכל שנה לעמוד במרכז העניינים ולנווט את השירה והריקודים, זה ממש לא אופייני לו, הרהרתי.

לא חיכיתי לסוף ההקפות, החלטתי שזה ממש מוזר וצריך לבדוק את זה מיד, ניגשתי אליו שמת' יד על הכתף שלו שבניגוד למה שהיה מצופה היא לא הייתה רטובה מזיעה כמו כל חבריו מסביב, מה שהעיד על משהו שהוא קצת יותר ממצב

רוח חולף...

יונתן הרים את ראשו מהסטנדר והמבט שלו היה סוג של "זה עוד פעם אתה?"...

לא וויתרתי והורתי לו בניד אצבע לבוא אחרי אל החצר שהייתה קצת יותר שקטה, מצאנו פינה צדדית ואז אמרתי לו "יונתן, אל תנסה להסתיר ממני, אני רוצה רק לעזור, מה עובר עליך? זה לא מתאים לך ההתנהגות הזו והפרצוף הזה... היית אמור לעמוד עכשיו במרכז בית המדרש עם חבריך מזיע וצורוד, לא להיות כאן איתי בחוץ..."

יונתן הסתכל עלי וחכך בדעתו כמה שניות לפני שהוא פתח את פיו בכאב, "הרב יראה", הוא אמר, "אני מרגיש בהצגה אחת גדולה, זה לא מתאים לי כל העניין הזה".

לא הבנתי, אמרתי לו, מי מציג ומה לא מתאים לך? אחרי עוד דקה ארוכה של התלבטות הוא החליט לפתוח את ליבו ולהסביר את עצמו.

הנה עוד חצי שעה בערך נגמר הכל, הוא פתח, הגבאי ינעל את ארון הקודש, כולם יתפזרו לבתיהם ברגשות נעלים, יסתיימו להם ימי קרבת האלוקים שהחלו עם קול הקורא קדוש אלול בואכה ימי הסליחות, ראש השנה, עשרת ימי התשובה ויום הכיפורים, עד צילא דמהימנותא והחבוקה ודבוקה בך של שמחת תורה, אני אתעורר בבוקר של מחר, דמעה שקופה

התגלגלה לה על לחיו של יונתן, ואחרי מחר לעוד יום ועוד אחד, מתי שהוא - שבוע או שבועיים מהיום לא יישאר זכר מכל מה שהתחולל בנפשי בימים הקדושים האלו, שלא לדבר על החורף הארוך שלפתיחנו אי שם בין כ"ז כסלו ל"ג שבט... או כל תאריך אחר שלא נבחר...

הוא עצר שניות ספורות לשאוף מעט אוויר ואז המשיך מנסה ממש בקושי לעצור את הדמעות שכנראה הביכו אותו מאד, אז מה זה שווה כל העבודה הזו של כל הימים הנוראים והנפלאים האלו שעברו עלינו אם לא נשאר מהם זכר? אתה שואל למה אני 'מזופת' ככה? למה אני מרגיש שהכל הצגה אחת גדולה? כנראה כי מנסיון העבר זו המציאות ואין בלתי...

האמת, אמרתי לו, שאם היית בן שלי הייתי נוזף בך כהוגן על דיבורים כאלו, להגיד שאין שום רושם לימים האלו עלינו במהלך כל השנה זו לא רק בורות אלא ממש התעלמות ממציאות ועצימות עיניים מכוונת...

יונתן הציץ עלי במבט תמה ואני רק אמרתי לו משפט אחד, תאר לעצמך שהקדוש ב"ה לא היה נותן לנו את המתנות הנפלאות האלו בדמות הימים האלו, היינו מידרדרים מדחי אל דחי ח"ו ומי יודע להיכן היינו מגיעים, חודשיים בשנה יש לנו את הזכות לחזור ל'מרכז' להתאזן עם הרצונות שלנו ועם השאיפות שלנו, גם אם אנחנו יורדים מהם במהלך השנה הרי זה ירידה ממקום מאד גבוה ולא מעמק לעמק...

הוא הסתכל עלי כאילו הוא שמע עכשיו דבר פלא, אבל אני לא נתתי לו יותר מידי לחשוב, יונתן, האצתי בו, תחזור עכשיו לבית המדרש ותנצל את הרגעים האחרונים לשמוח ולהתעלות, בסיום ההקפות ניפגש כאן שוב ואני גם אתן לך עצה מעשית איך לשמר את הימים האלו לכל השנה.

נכנסנו יחד לבית המדרש ובמבטי עקבתי אחריו כשהוא נכנס אל מקומו הטבעי במרכז המעגל שר שמח ומפזז.

קצת יותר מחצי שעה אחרי כן נפגשנו שוב בפנינת החצר ויונתן תלה בי עיניים מצפות.

דבר ראשון תודה על מה שדיברת איתי קודם, בזכותך באמת ניצלתי את הרגעים האחרונים והמרוממים האלו, ועכשיו, הוא לא עשה לי הנחות, הבטחת לי משהו, איך מקיימים את כל מה שרכשתי בימים האלו לכל השנה? הוא תבע את המגיע לו.

תשמע, אמרתי לו, יש יסוד גדול מאד ששמעתי השנה משמו של הגאון רבי ברוך דוב דיסקין, ראש ישיבת אורחות תורה שליט"א, הוא ייסד את העניין הזה שכל העבודה שלנו בימים הנוראים, כל התקופה הזו על מדרגותיה ושלביה מראש חודש אלול ועד ליום שמחת תורה מטרתה להביא את האדם ליראת שמים, כל מה שמחזיק את האדם כאשר הוא בא להתמודד עם נסיון במהלך השנה הרי זו המידה הזו של יראת שמים ולשם מכוון כל תכלית העבודה.

וכאן עולה השאלה אותה שואל כל עובד ה' את עצמו, מהי יראת שמים? איך משמרים את יראת השמים הזו?

ובכן, את התשובה ניתן ללמוד מהמילים עצמם, "יראת שמים". האם אנחנו יראים מהשמים או ממי שיושב בשמים? לכאורה משמעות המילים בפשטות היא פחד מהשמים, מה השמים עשו לנו רע שצריך לפחד מהם??

אלא תירץ הרה"ג שליט"א בטוב טעם, יראת שמים אין הכוונה לפחד ולירא מן השמים אלא לפחד כמו השמים, וזה הסוד, הלא בפרשת בראשית כבר ביום הראשון לבריאה מוזכרים השמים אבל רק ביום השני מספרת לנו התורה שהשמים נבראו, א"כ מה היה בפועל? אלא שכל ילד בחיידר יודע שביום הראשון נבראו השמים אבל הם היו רופפים ונוזלים ומכח גערתו של ה' יתברך הם נקשרו ביום השני ונשארו כך עד היום ולעולם ועד, א"כ רואים כאן שיראת שמים היא יראה כזו שגעררתו של הבורא מחזיקה אותם בפחד עד היום, זוהי המידה של יראת שמים שעניינה היא יראה כזו כמו השמים, אם נשכיל להזכיר לעצמנו במהלך השנה את ימי הדין, נצליח ליצור איזו תזכורת לפחד הזה של יום הדין ולקרבת ה' של ימי השמחה שלאחריהם, לא צריך להתאמץ מידי, רק לעשות לעצמנו, כל אחד באופן אותו הוא רואה לנכון, לתת לעצמו איזו תזכורת מימי האלול ותשרי לכל השנה, אם בדמות קבלה קטנטנה שלא מצריכה עבודה בכלל רק תזכורת, אם בדמות איזה דבר אחר, הרי שהיראה הזו תחזיק אצלנו מעמד לכל השנה.

אתה מבין יקירי, אף אחד לא מצפה ממך לעמוד שנה שלימה בדרגה של ימים נוראים, כן מצופה ממך לפחות לזכור שהיו ימים כאלו, והתקרבת בהם מאד לה', ועוד לא כל כך הרבה זמן, פחות משנה, מגיעים עוד פעם ימים כאלו בהם תצטרך לתת דין וחשבון מחודש, כל מה שנדרש זו יראת שמים שהיא יראה כדמות השמים שמפחד ה' ומהדר גאונו עומדים בקשיותם אלפי שנים, במושגים שלנו אנחנו צריכים רק תזכורת קטנה שתחזיק מעמד לשנה אחת.

ואם תרצה, הוספתי לו שניה לפני שהוא הסתובב ללכת, כתוב כאן דבר נוסף וחשוב שאם נפנים אותו ונאמין בו גם הוא יוכל להועיל לנו מאד, התורה מחשיבה את השמים שהם נבראו ביום השני ולא הראשון, כלומר אחרי שאדם רוכש את הקניין הזה של יראת שמים אע"פ שהוא כבר היה קיים קודם, לפני יום או לפני עשרים שנה... מבחינת התורה הוא נברא עכשיו מחדש לגמרי, השמים גם הם היו ביום הראשון אבל הם נחשבים כבריאה חדשה מהיום השני כיון שהם רכשו את היראה הזו וכאילו נבראו מחדש, אם תאמין יונתן, אם תפנים עד עומק הלב שהיום במוצאי שמחת תורה אתה בריאה חדשה, כל הקניינים האלו אותם רכשת בדי עמל בימים הנפלאים האלו עשו אותך לבריאה חדשה, יהיה לך יותר קל להתנהג כתינוק שנולד ולא לקלקל את הבריאה הזו.

חיך של הבנה והשלמה עלה על שפתותיו של יונתן ונפרדנו בברכת חורף בריא ובתפילה שייתן ה' בליבנו אהבתו ויראתו תמיד.

שטחה של רוסיה משתרע על שטח עצום של מאות אלפי קילומטרים מרובעים, וצידה המזרחי, שנקרא 'סיביר', היה מדבר שומם מלא קרח וכפור, הפרלמנט החליט יום אחד, שיש ליישב חלק זה של המדינה, ולסלול מסילת ברזל לאורך עשרת אלפים קילומטר! לא היה כל הגיון בהקמת מסילה ארוכה שכזו במקום שומם כל כך...

בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית

הרב בנימין בירנצוויג

"פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֵקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (בראשית א, א')

כבר במילה הראשונה בתורה, "בראשית", כותב רש"י: אין המקרא הזה אומר אלא דרשני! כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל, בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית. ומבארים בשם מרן הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל: בשביל התורה שנקראת ראשית, שכל הבריאה נבראה בשביל התורה; כיון שיש בתורה מצוה של לולב ואתרוג - לכן ישנם בעולם לולבים ואתרוגים, כיון שיש בתורה לאו של "לא תגנוב" - לכן ברא הקב"ה בעולם את תאוות הגניבה, וכן הלאה. וכן בשביל ישראל, שכל מה שיצטרך לקיומו של עם ישראל בכל הדורות - בשבילו נברא הדבר.

שונם מלא קרח וכפור, החליט הצאר יום אחד, שיש ליישב חלק זה של המדינה, ולכן החליט לסלול מסילת ברזל לאורך עשרת אלפים קילומטר - ממרכז המדינה עד נקודת הסיום שלה בערבות סיביר הקפואה לחופי יפן.

לא היה כל הגיון בהקמת מסילה ארוכה שכזו במקום שומם כל כך, אבל הפקודה ניתנה! אלפים רבים גויסו לעבודה מפרכת זו, בתנאים קשים של קור וסופות שלגים. פועלים רבים קיפחו את חייהם בעבודה זו, שהושלמה כעבור שנים של עבודת פרך קשה ורצופה. כאשר נחנך קו הרכבת הארוך הזה היה מספר המשתמשים בו מועט מאד, כצפוי.

כמה עשרות שנים אחרי חנוכת הקו אמר הרב מברסק זצ"ל: היום יודע אני מדוע נבנתה מסילה זו! היה זה במלחמת העולם השנייה, כאשר ישיבות רבות נסגרו, ועולם התורה עמד בסכנה, ובלבבות פנימה ריחפה השאלה - כיצד תישמר גחלת התורה לדורות הבאים? אך כיון שהובטחנו "כי לא תשכח מפי זרעו", היה ברור שרווח והצלחה יעמוד ליהודים, השאלה הייתה רק היכן וכיצד? והנה, נתגלתה יד ה' באופן מופלא ביותר, בישועה שהייתה לבני ישיבת מיר. בשרשרת נסים מופלאה הורשו לצאת ממדינתם כמה מאות בחורים, ובכללם בחורים ששרדו מישיבות אחרות.

המדינה היחידה שהסכימה לפתוח את שעריה בפני שארית הפליטה הזו - הייתה מדינת יפן, אך כיצד יגיעו מאות הבחורים לקצה זה של

ישנן דוגמאות רבות בדברי חז"ל והראשונים, וכדברי הרמב"ם שכתב, שיתכן שגוי בונה בנין שלם, ארמון מפואר, והוא לא יודע שכל בניינו הוא רק כדי שפעם אחת כאשר יעבור שם צדיק, ויהיה לו חם - יוכל להנות מצל הבניין.

דוגמא נפלאה מביא לכך הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל מדוד המלך, שהיה מתפלא תמיד, מדוע ברא הקב"ה בעולמו משוגעים, מה יתרון לעולם במחלת השיגעון? ומה תועלתם של קורי העכביש ליישוב העולם?

עד שבא מעשה לידו והבין תועלת שניהם: כשהתחבא דוד במערה מפני רודפיו, כיסו העכבישים את פתח המערה בקוריהן, עד שלא נראה פתחה כלל, וניצל, וכשהביאוהו לאכיש מלך גת שביקש לתופסו, והנה היה נראה לאכיש שדוד המלך 'משוגע' ואמר "החסר משוגעים אנכי?" וגרשו מלפניו, וכך ניצל.

מרן הרב מברסק זצ"ל היה רגיל להביא את אחת הדוגמאות הבולטות לכך בדברי ימינו אנו, [הובא בספר 'לקוט לקח טוב'], בבנייתה התמוהה כל כך של מסילת הרכבת הארוכה בעולם לסיביר. היה זה ברוסיה הסובייטית, שהייתה נתונה תחת שלטון הצאר.

שטחה של רוסיה משתרע על שטח עצום של מאות אלפי קילומטרים מרובעים, וצידה המזרחי, שנקרא 'סיביר', היה מדבר

באינסטינקט של חרדה הוא שולח את ידו לכיס החליפה, ומגלה את האוצר הנחבא. כל הכסף שהיה בבנק באותו יום - הכל כאן, בכיסו. הוא שכח לרוקן את כיסי החליפה, ועתה - הוא מהלך בחוצות קריה, בעיצומו של ליל שבת, כשבכיסו הון תועפות. צרורות צרורות של שטרות והמחאות, שטרי פיקדון וערבויות להלוואות, כל הבנק שלו יושב בכיס, ושבֵּת היום, שבת!

יום השבת הוא מקור הברכה, והשבת בפניה אנו ניצבים - מסוגלת ומיוחדת כפליים

הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א

"וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי" (בראשית ב', ג')

המתנה הטובה ביותר לה זכה העם היהודי, המתנה היחידה שנותנה מעיד עליה שהיא מתנה טובה, היא מתנת יום השבת. אחת לשבוע עוצר היקום כולו ממירוצו השוחק והתובעני, ומתכנס ליממה של מנוחה, רוגע, שלוה שמלטפת, קדושה שעוטפת. יום של התעלות מהחיים הגשמיים השגתיים, ל'מעין עולם הבא' אמיתי, כאן בעולם הזה...

אין מילים לתאר את יום השבת. כבר מיום חמישי ההכנות בעיצומו, הניחוחות הריחניים של תבשילי השבת עולים מכל בית, המנגינות הקסומות מתחילות להישמע. עם בוקר יום ששי, התכונה כבר מורגשת בחוצות הערים, כובשת כל לב. בחצות היום מתחילות החנויות להיסגר, התנועה פוחתת, אנשים אצים רצים, ממהרים לקבל את פני המלכה.

אכן, אין ספק כי בצדק נטלה השבת את עטרת ה'מתנה טובה', כפי שגילה הקדוש ברוך הוא למשה רבינו 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבֵּת שמה, לך והודיעם' - לעם היהודי. האוירה המיוחדת, המנוחה השוררת, השלוה שמעניקה את מרווח הנשימה לו כולנו זקוקים כל כך, הקשר הרוחני שמתעצם ביממה הזו בין היהודי לבוראו - כל אלה מרכיבים את היממה המיוחדת הזו, את יום השבת העילאי.

בעצם, מה ביקש בורא עולם להודיע לבני ישראל? מה התגלית הגדולה שבמתנה הזו, מה הקסם הטמון בה, ולמה היא זקוקה להודעה מיוחדת? מה הופך את יום השבת ליום כה מיוחד, המחייב הודעה מראש? איזה חסר עמוק הוא מכלא, ולמה אנו כה נרגשים לקראת השבת, וכה ששים לכבדה ולהוקירה?

המדרש בפרשת השבוע הנוכחי, מגלה לנו כי לאחר ששה ימים בהם נברא העולם, הביט הקדוש ברוך הוא ביצירה הנפלאה שברא, בעולם הגדול והקסום, בבריות השונות, בחי, בצומח ובדומם, וקבע כי כמעט הכל מושלם. כמעט אמרנו ולא בכדי - כי יש משהו אחד שעדיין חסר, עדיין העולם לא מושלם, חסירה המנוחה!

חסר אותו זמן נטול הגדרה מדויקת, המיועד למנוחה, לשלוה, לצבירת כוחות. בן אנוש, כמו כל נברא באשר הוא - זקוק למנוחה, לאגירת כח, לעת נופש. אף אחד מאיתנו אינו מסוגל לעבוד כל הזמן, ברצף אחד ארוך, בלי לעצור, בלי לנוח, בלי לחשוב, בלי לזכות בשלוה לרגע...

זו הסיבה בשלה מיליוני אנשים בעולם, חוסכים כסף כל חודש כדי לצאת לנופש בסוף השנה. זהו לא פינוק, זהו צורך של ממש. זה לא מותרות, זה עניין קיומי. אנשים זקוקים למנוחה, כדי לצבור כוחות, לחשוב על החיים ומשמעותם, כדי לשוב בכוחות מחודשים, מפוקסים וממוקדים, ולהמשיך להסתער על היעדים החשובים להם. אדם שלא נח, איך ימצא זמן לחשב את מסלול חייו, כיצד ימצא עת לראות אם הוא בכיוון הנכון, מתי יצבור כח להמשיך בשגרת חייו התובענית?!

בורא עולם העניק לנו את מתנת המנוחה, לא פעם בשנה - אלא פעם בשבוע. מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת שלום ושלוה. מנוחה שהיא לא חופש במובן הפשוט, אלא 'תחנת כח' רוחנית, הטענת עוצמות כברות. אם חופשה גשמית לא תמיד משיגה את מטרתה, לפעמים שבים הימנה עייפים עוד יותר - הרי שמנוחת השבת מעניקה מנוחה

אמיתית, מטעינה אותנו בכוחות מחודשים, מעצימה את החיבור הרוחני שלנו, ואנו יוצאים ממנה טעוני אנרגיה חדשה ורעננה! וכדי לנצל היטב את המתנה היוקרתית הזו, ראשית עלינו להכיר את 'הוראות השימוש' בה, ללמוד ולדעת את הלכות שבת הנוגעות לנו למעשה. אין כמו שבת 'בראשית' בה אנו פותחים בלימוד התורה מחדש, כדי להתחיל או להעצים לימוד קבוע של הלכות שבת, מדי שבת בשבת, בכל סעודה, עם המשפחה והילדים. לשנן שוב את ההלכות, להכירן על בוריין, כדי לשמור על מנוחת השבת בקדושה הראויה ועל פי ההנחיות הנכונות. ושנית, להיות מודעים למתנה הנפלאה הזו, להיערך אליה ולנצל היטב. מדי יום ששי ליצור 'פסק זמן' קבוע בראש, ניתוק מכל המחשבות, הדאגות, העסקים, הדברים שטורדים את מנוחתנו כל השבוע, כדי לאפשר לנו באמת להיכנס לתוך עולם קסום של התעלות, מנוחה, רוגע ושלווה. כך נוכל באמת לחוש את מנוחת האהבה והנדבה פושטת בנו, קונה שביתה בליבנו, כובשת אותנו בקסמה ומעניקה לנו את הרוגע הרצוי והנכסף, ואת ברכת ה' שבכנפיו!

כל הבנק יושב בכיס...

היה זה לפני כ-130 שנה, ביום ששי בבוקר, בעיר קלסרוה שבגרמניה. הבנקאי העשיר, יהודי שירתו קדמה לחכמתו ושהצליח גם בעסקיו הענפים - הלא הוא זקני ר' שמואל שטראוס ז"ל, עמד לצאת ליום העבודה בבנק שבבעלותו. הואיל ונקרא להשתתף בשמחת ברית מילה לאחר שעות העבודה, החליט שכבר משעת בוקר ילבש את החליפה השבתית הנאה, כך יוכל להופיע בשמחה מיד לאחר העבודה.

כמדי יום ביזמו, עם סיום שעות העבודה, אסף ר' שמואל את הכסף שהיה בבנק מידי הפקידים השונים, כדי להשיבו לביתו. באותם ימים, כספות מאובטחות לא שכנו בבנקים אלא בבתי המנהלים, ולכן מדי יום אסף מנהל הבנק את הכסף מעובדיו, והטמינו בכספת שבביתו. כך עשה גם ר' שמואל, העמיס את חליפתו בצרורות מזומנים, ויצא מהבנק בדרכו לברית.

לאחר סעודת הברית אץ ר' שמואל לביתו והחל בהכנות קדחתניות לכניסת השבת, שהסתיימו עם יציאתו לבית הכנסת לתפילת המנחה. בית הכנסת קיבל את פניו באווירה מרוממת. כל המתפללים, ור' שמואל ביניהם, התרגשו ועלצו לקבל את המלכה, לשורר לקראתה. גם תפילת ערבית עברה בהתרוממות הרוח, ולאחר ברכות 'גוט שבת' לבביות אסף ר' שמואל את אורחיו ובניו, ויצא לביתו.

עודו מהלך לכיוון הבית, לפתע חש כבדות לא מוכרת בכיס החליפה. 'מה זה? - שאל את עצמו מיד, 'היתכן שאני מטלטל בעיצומו של יום השבת המקודש? מה שוכן כבוד בכיס החליפה השבתית?'

באינסטינקט של חרדה הוא שולח את ידו לכיס החליפה, ומגלה את האוצר הנחבא. כל הכסף שהיה בבנק באותו יום - הכל כאן, בכיסו. הוא שכח לרוקן את כיסי החליפה, ועתה - הוא מהלך בחוצות קריה,

בעיצומו של ליל שבת, כשבכיסו הון תועפות. צרורות צרורות של שטרות והמחאות, שטרי פיקדון וערביות להלוואות, כל הבנק שלו יושב בכיס, ושבת היום, שבת!

הוא נחרד. לרגע קפא על מקומו, עיניו יצאו מחוריהן והוא מולל את זקנו באימה. 'שבת היום ואתה מסתובב עם כסף בכיס? בשבת?!?!' - המחשבה הזו החרידה אותו, שברה את לבו. היטב ידע כי הדבר קרה בטעות, בשוגג מוחלט, בשגיאה לא צפויה. ועדיין...

לרגע בודד התחוללה מלחמה בלבו. האם ימשיך הביתה כשכל הכסף הזה עליו? האם מותר? אולי אסור? הרי לא שייך שימשיך להלך כשהוא מטלטל כסף! מצד שני - הרי ברור שהשלכת הכסף כאן היא איבוד הון תועפות, או במילים אחרות - פשיטת רגל עסקית של הבנק כבר ביום ראשון הקרוב, כשהון עתק יורד לטמיון ונאבד מן העולם!

המלחמה התחוללה במשך רגע אחד, רגע אחד בודד. אחר כך, בפנים נוהרות, בשמחה של מצוה, בהתרגשות אין קץ, הוא מתקדם חצי צעד לצדי הדרך, ומנער את תכולת כיסיו על הרצפה. עם כל צרור שנפל הפך חיכוך לגדול יותר, כל רובל שזלג הוריד עוד אבן מלבנו. כשהכיס התרוקן - חש הקלה גדולה, שמחה עצומה, ובעיקר - התרגשות עמוקה: סוף סוף הוא זוכה להקריב משהו רציני למען השבת, הנה,

ה' זימן לו הזדמנות לוותר על הון עתק למען קדושת השבת! עתה, צעדיו נעשו קלים יותר, והוא נכנס בשערי ביתו בתנועות ריקוד. הוא לא שיתף מיד את בני משפחתו - חשש שאי מי מהם עלול לקחת את הדברים קשה מדי, אולי יתעצב על הון התועפות האבוד, ושמחת השבת שלו תיפגע. לא כן ר' שמואל - הוא שמח על ההזדמנות, עלץ על היותו, השבת עברה עליו בהתרוממות רוח, הוא חש כי קדושת השבת כובשת אותו!

במוצאי השבת, כינס ר' שמואל את בני משפחתו, ובישר להם כי הפכו לעניים מרודים. 'זה נשמע עצוב' - אמר מיד, 'אבל האמת - שאין בשורה משמחת מזו. הקרבת את כל הוני למען יום השבת, הותרתי את כל כספי הפקר מוחלט ברחובה הראשי של העיר. אני נרגש לספר לכם שזכינו להקריב למען יום השבת, אשרינו מה טוב חלקנו!' - קרא בקול, והזמין את בניו להצטרף לריקוד של מצוה, בשירת 'ישמחו במלכותך שומרי שבת...'

ברגע הראשון, המה ראו כן תמוהו. בחלוף כמה רגעים - כל בני הבית נדבקו בעליצותו, התרגשו בשמחתם המשותפת. הנה, הם זכו להפסיד הון רב, הקריבו את כל עושרם למען השבת האהובה. היש זכות נעלה מזו, טובה מזו?!

ובכל זאת, כשהמעמד המרגש והמשמח הסתיים, הרהר ר' שמואל שאולי יש מקום של חובת השתדלות, לצאת למקום בו זרק את הכסף, ולראות אם אולי נותר ממנו משהו. אמנם, זה לא סביר ולא הגיוני, הון רב מוטל בצדי הדרך הראשית מזה 24 שעות בעיר שיש בה אלפי גויים - מה הסיכוי שישאר שם? - ובכל זאת, למה לא לנסות...

הוא נוטל פנס קטן, ויוצא אל המקום. מאיר את קרקע הרחוב באור זעום, ולנגד עיניו המתעגלות בתדהמה הוא מוצא את כל הכסף.

השבת, באיזו התרגשות, באיזו חדווה, כמה גדולה שמחת שמירת השבת ומה עוצמת ברכתה, גם אם היא דורשת הקרבה אותה אנו ששים לעשות!

וככל שנשמח עם יום השבת, ככל שנתחבר אליו, ככל שנעניק לשבת את היכולת לכבוש אותנו, לנתק אותנו, לרומם אותנו, להעניק לנו חוויה קסומה של עונג רוחני וגשמי שלובים כאחד - כך נוכח שברכת השבת תחול עלינו ובעסקינו, ותעניק לנו שפע טובה וברכה עד בלי די!

שבת ראשונה...

יום השבת הוא מקור הברכה, והשבת בפניה אנו ניצבים - מסוגלת ומיוחדת כפליים. הנה, בשבת הזו אנו זוכים לפתוח את התורה מחדש, זו השבת הראשונה בה אנו שבים לשגרת קריאת פרשות השבוע, והיא טומנת בחובה אוצר יקר ומסוגל - שבת זו מסוגלת לפעול בה את הגאולה השלימה, להביא בעזרתה את משיח צדקנו! הנה גילוי מרגש אותו חשף הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע: שבת זו היא שבת הכוללת את כל שבתות השנה, ולכן יש בה משום 'שתי שבתות' - שחז"ל גילו שאם בני ישראל שומרים אותן מיד נגאלים. הבה נתחזק בכל כוחנו בשמירת מנוחת שבת זו, הבה נאמצנה כדי לקבוע בה מסמרות למנוחת שבת אמיתית ועילאית בכל שבתות השנה, ובכך נפתח לנו את שערי הגאולה והברכה!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

חבילות מסודרות ומגוהצות של שטרות ישרים, שטרי ערביות, המחאות שנפדו והמחאות לפיקדון. הכל מונח שם, בדיוק באותה תנוחה, כאילו יריעה נעלמה כיסתה את כל הכסף במשך 24 השעות שחלפו, ואיש לא הבחין בו!

הוא צבט את עצמו כדי להאמין שאינו הוזה, והתכופף אל הקרקע. הרים חבילה אחר חבילה, צרור ועוד צרור. בטבור הרחוב עמד וספר את הכסף, וגילה כי רובל לא חסר, אף פרוטה לא נעלמה. כל הכסף כאן, איש לא נגע בו!

בהתרגשות יוצאת דופן, שב לביתו בריצה קלה, וכינס שוב את בני משפחתו. 'בשורה טובה הערב, קצת פחות מקודמתה, אבל בכל זאת טובה!' - הכריז. 'בכינסו הקודם שמחנו לגלות שהקרבתנו את כל כספו למען השבת, התרגשנו להתבשר כי איבדנו את כל עושרנו למען שמירת השבת וקדושתה. ועתה נתבשר כי יום השבת המבורך שמר על ברכת הכסף, וכל הכסף נמצא בשלום, פרוטה לא חסירה!'

ומאותה שבת ואילך, הלכו עסקיו המסועפים של ר' שמואל וגדלו בהצלחה מדהימה, היכן ששלח ידו ראה ברכת שמים יוצאת דופן. הוא הפך לעשיר מופלג וידוע, שברבות הימים הקים את חצר שטראוס בירושלים - כשבנה מכספו הרב חצר ובה דירות לעניי ירושלים, על חשבוננו. ברכת השבת היא שהביאה את הברכה בעסקיו, והעניקה לו הצלחה עסקית גדולה ביותר!

וללמדנו בא: אם אנו נתקלים בנסיון בשמירת השבת, אם יש לנו רגע של התלבטות ואיננו יודעים כיצד לנהוג, אם יש לנו רגע של קושי - הבה נראה לנגד עינינו את ר' שמואל משליך את כל הונו מכיסיו, כשעיניו נוצצות ולבו מתרונן. נראה באיזו שמחה יהודי שומר את

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורי משניות על מסכת
שביעית לתוכנית קניין שביעית

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

"בוודאי שלא! כשאני אומר 'שלא עשני גוי', אני מודה לקב"ה שהוא לא עשה אותי גוי, אפילו גוי עשיר, אפילו גוי חזק, אפילו גוי מפורסם ובעל שררה, אפילו האיש הכי עשיר בעולם, אפילו נשיא ארה"ב! הוא הגוי הכי מוצלח והכי מאושר, ואני, יהודי פשוט ועני, אין לי כלום, אני שמח ומודה לקב"ה שאני יהודי כזה פשוט וחסר אמצעים, ואני מעדיף את זה אלף אלפי פעמים יותר, מלהיות הגוי הכי מוצלח והכי מאושר בעולם!

"אשר בחר בנו מכל עם!" "אשר קידשנו במצוותיו ורצה בנו", רבותי, הקב"ה רוצה אותנו, הוא מתגאה בנו, הוא אוהב אותנו, הוא מקדש אותנו! צריכים לשמוח, לרקוד, לשון שמחה צריך להיות בבית כשאומרים את המילים האלו. רק תיזהרו לא לשפוך את היין מהגביע מרוב התלהבות והתרגשות...

שמעתי פעם מהגאון הגדול רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל, הרבי מ'משכנות הרועים' שהיה דיין ב'עדה החרדית', שהתפילה שאנחנו מתפללים כל בוקר מתחילה ב"שלא עשני גוי" ומסתיימת ב"שלא עשנו כגויי הארצות".

הוא הסביר בזה טעם, שלפעמים אדם מגיע בבוקר, ואין לו חשק להתפלל. הוא מרגיש שהוא לא ראוי להתפלל ואין לו איך לפצות פה ולשבח את הקב"ה בפסוקי דזמרה, ועוד לבקש ממנו בקשות אישיות... או אז הוא אומר "שלא עשני גוי", זה ממלא אותו שמחה והוא מרגיש עכשיו שהוא כבר יכול להתפלל.

אבל מה קורה כשמגיע לסוף התפילה? שוב נשבר לבו בקרבו והוא אומר לעצמו, איי. לא כיוונתי מספיק. שכחתי לכוון ב'אתה חונן', לא מספיק הארכתי 'השיבה שופטנו'... איך נראית התפילה שלי??? אוי ויי... ואז הוא אומר "שלא עשנו כגויי הארצות" והלב שלו מתרחב ומתמלא שמחה, עכשיו אפשר ללכת לסדר היום שלו, בין אם זכה לחבוש את ספסלי בית המדרש, ובין אם הוא הולך לקיים "בזעת אפך תאכל לחם", הוא עושה את זה מתוך שמחה של מצווה.

אז כשאנחנו עושים קידוש, צריכים לחשוב על כל זה. להתבונן במילים הנפלאות והקדושות הללו, למצוא בהן את הכח והיכולת לשמוח לא רק במהלך אמירת הקידוש, לא רק במהלך הסעודה שאחרי הקידוש, אלא במשך כל השבת ובמשך כל השבוע שלאחריה.

כי עיקר ותכלית קיום המצוות, היא לשמוח בזכות שזכינו לקיים אותן. ה'ארחות צדיקים' אומר בשער השמחה, שמצווה שאדם עושה אותה בשמחה, שווה פי אלף מצווה שהוא עושה שלא בשמחה. הזכרנו את האר"י הקדוש, שאומר שעל ידי קיום המצוות בשמחה, אפשר להגיע לרוח הקודש בלי תעניות וסיגופים. והכי הכי חשוב, השמחה בקיום המצוות, זה החינוך הכי טוב שאפשר לתת לילדים, כי מה כל אדם רוצה? להיות שמח ומאושר! אנחנו רק צריכים להראות לילדים שלנו, שהשמחה האמיתית והאושר הנצחי, נמצאים ממש מתחת לאף שלהם, בתוך הגמרא וב'קיצור שולחן ערוך'... לא צריך לחפש אותה במקומות אחרים!

בחשבון של המצוות, ואילו העבירות נעלמו כלא היו... "יהודי שניגש ככה לקידוש, יכול לעשות קידוש בצורה 'יבשה', בלי שום רגש? איך אפשר? אה? איך??? אתה מחולל עכשיו כאלו דברים נפלאים, אתה זוכה בבעלות על חצי מכדור הארץ עם החלל החיצון גם יחד... אתה נהיה נקי מעוונות! טהור ומזוכך! איך אפשר לשבת בסעודת השבת אחר כך, וחס וחלילה חס ושלוש לדבר לשון הרע? זה בלתי אפשרי! רק אנשים לא שפויים בדעתם מסוגלים לעשות כאלו מעשים לא הגיוניים...

"היה פעם יהודי שבא פעם להרה"ק רבי שלמק'ה מזוועה זיע"א, היה זה כנראה בליל שבת, באמצע הסעודה, או אולי אחרי הסעודה. הוא בא עם 'הזכרה' קשה מאוד, איזה סיפור של אדם שהיה בסכנה גדולה, והיו צריכים ישועה על טבעית כדי להציל אותו.

"נענה רבי שלמק'ה ואמר, תשובה שצריכים להחדיר אותה לעצמות ולהבין אותה: 'אם היית בא אלי לפני קידוש', אמר רבי שלמק'ה, 'הייתי יכול לבטל את רוע הגזירה. כי כשאני אומר קידוש, אני נעשה שותף לקב"ה במעשה שמים וארץ, ואם אני שותף שלו, יש לי כח להתערב בקבלת ההחלטות...".

בקידוש של ליל החג אנחנו אומרים: "אשר בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון, וקידשנו במצוותיו". בקידוש של ליל שבת, אנחנו גם אומרים נוסח דומה: "אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו...".

"בחר בנו!", "ורצה בנו", "רוממונו!". "קידשנו!!!". רבותי, תחשבו על המילים הנפלאות הללו! הקדוש ברוך הוא בחר בך, הוא בחר בך, הוא בחר בכלנו כעם, ובכל אחד ואחד מאתנו באופן פרטי. זה דבר נורא, זה מחייב, זה משמח!

יש סיפור מאוד ידוע עם הצדיק הירושלמי רבי נטע צינווירט, שיום אחרי הבחירות בארה"ב, הוא ברר לפני שניגש להתפלל שחרית, מי ניצח בבחירות... אמרו לו שג'ורג' בוש ניצח, "אווה... ג'ורג' בוש ניצח??? בסדר, עכשיו אפשר ללכת להתפלל"...

ניגשו אליו ושאלו אותו: "רבי נטע רבי נטע... מה זאת אומרת? ממתני אתה מתעניין בפוליטיקה? ועוד בפוליטיקה של ארה"ב? ועוד לפני התפילה??? מה פתאום יהודי כמוך מדבר על פוליטיקה אמריקאית לפני תפילת שחרית???"

אמר רבי נטע דבר חזק, צריכים ללמוד את זה ולשנן את זה לילדים שלנו... רבותי! כשאנחנו אומרים 'שלא עשני גוי' על מה אנחנו מתכוונים? שהקב"ה לא עשה אותנו כמו אותן איוואן מהסיפורים, שעובד כל היום בשדה תחת השמש הקופחת, בערב הולך לבית המרזח ומבזבז את כל כספו על משקאות משכרים, ולאחר מכן מקיא ונרדם בתוך הסחי והמיאוס שהוא עצמו יצר, עד למחרת בבוקר, כדי לחזור ולעבוד יום נוסף??? נו... שלא עשני גוי. ברוך ה' שאני יושב במזגן ויש לי גם כוס קפה... זאת הכוונה???

הנה לך ספר בראשית, ובו כתוב שהקב"ה ברא את כל העולם כולו! דע לך שזה היסוד של כל התורה, וכעת קח, תרקוד ותנשק את הספר, כמו את ספר התורה!" (ראה מחשבת מוסר ח"א עמוד קמ"ט).
 בספר בראשית, כתובים יסודות האמונה, ויש ללמוד אותו היטב היטב, כי האמונה היא כגן שושנים. כדי שהשושנים תמשכנה להתקיים ולתת את יבולן, תפרחנה ותשגשגנה - צריך להשקותן!
 יש לאדם אמונה, אבל כדי שהאמונה הזאת תישאר, תפרח ותשגשג, ותתקיים בתוכו - עליו 'להשקות' ולטפח אותה מדי יום ביומו.
 על כן נלמד ונשנן פסוקים של אמונה, ונקרא על גדולי ישראל שהתחזקו באמונה בה' יתברך, כדי להשקות את האמונה שנמצאת בלבנו. כי לולי זאת עלולה האמונה בלבנו לכהות, חלילה.
 (מתוך הספר 'משכני')

בבריא דברים מופלאים שעדיין נחקרים, וחוכמת הבורא נכרת בכל תגלית חדשה.
 מאז ועד היום הקב"ה מחיה אותנו ומשיגיה עלינו. הוא הזן, המפרנס והמקיים, והכל בידו. הקב"ה יכול ברצונו אף להחריב הכל ברגע אחד, והיה כלא היה.

בראשית ברא" - יסוד האמונה

פעם בשבת בראשית הגיעו אל הגאון רבי אליעזר מנחם מן שך זצ"ל נכדיו וניניו. אחד הנינים בכה ואמר: "סבא, סבא...".
 "מדוע אתה בוכה?", שאלו הסב הגדול.
 "לא נתנו לי לרקוד בשמחת תורה עם ספר התורה..."
 נענה הרב שך ואמר לו: "אני אתן לך משהו גדול מאוד שתרקוד איתו."

המשך מעמוד 10 | הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א

ושריפתם, שנעשה בפומבי.
 "יש פה עצים כל כך יפים, עם פירות כל כך מתוקים, ענבים מלאי צבע, ממש עצים ושלמים מכל הבחינות, ועכשיו אנחנו עומדים לעקור אותם ולשרוף אותם. למה? בגלל כמה עלי נענע שחדרו לכרם והפכו אותו לכלאיים..."
 "מה אנחנו צריכים ללמוד מזה? כל יהודי ויהודי הוא 'כרם בית ישראל', כל יהודי יש לו פירות טובים ומתוקים, אבל יש גם נענע... יש גם מה שיכול להפוך אותו לכלאיים. כל אחד יודע מה הנענע שלו, אנחנו לא צריכים להסביר לכל אחד, לב יודע מרת נפשו. יש מי שיש לו מכשיר כזה או אחר, יש מי שמסתובב עם חברים לא טובים, כל אחד והנענע שלו.
 "הסיפור הזה עם הכלאיים הוא צלצול השכמה. רבותי! תבדקו את הכרם שלכם, תוודאו שאין בו נענע, תשמרו על הכרם בית ישראל האישי והפרטי שלכם, כדי שלא תהפכו חלילה וחס לכלאיים רח"ל..."

הגאון רבי יהודה אריה שווארץ שליט"א רבה של שכונת 'קרית הרצוג' בבני ברק:
 היה זה לפני כמה שנים, כשתושב השכונה הג"ר משה סחייק שליט"א, מקורבו של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, יחד עם שכניו בבניין, זכו לקיים מצוות ביעור כלאים, לאחר שמישהו שתל בטעות כמה עלי נענע בחצר הבניין, בסמוך לכרם ענבים שגדל בחצר.
 עמדו שם עצים עמוסי פרי, עצים בריאים בשיא כוחם ופריחתם, אשכולות ענבים בשרניים גדלו שם, ממש תאוה לעיניים. ובגלל כמה עלים של נענע שנשתלו בסמוך, בלי לחשוב על זה יותר מדי, נאסרו כל העצים האלו בכלאיים והיה צורך לגדוע אותם ולשרוף אותם עם הפירות הנפלאים שלהם.
 הרב שווארץ שהוביל את הדיון ההלכתי שנעשה לגבי כל עץ ועץ, איזה צריך לעקור ואיזה לא, נשא דברים במעמד עקירת העצים

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

מול חומש בראשית, ניכרה פליאה בפניו של התלמיד. הרב שך שהרגיש בזה נימק את מעשיו, כך:
 "רבינו יונה ב'שערי תשובה' כותב שכוונת המשנה באבות 'בן שישים לזקנה, בן שבעים לשיבה', שככל שהאדם מזדקן, עליו להמעיט בעסק העולם ולהתייחד להתבונן ביראת השם ותיקון הנפש. את ה'בן תשעים לשוח' מסביר הרבינו יונה 'כי אחרי שהגיע לתשעים ראוי לו להיות כל עסקו בתפילות ובתהילות השם ולהשיח בנפלאותיו'.
 "לכן, מעיקר הדין", סיים הרב שך, "אני אמור לשבת כל היום עם 'תהילים', אלא שאני מתעצל לעשות כן והדבר קשה עלי. אך כשאני יכול ומסוגל לכך אני לפחות מתבונן בחומש בראשית..."
 מפליא למתבונן!

"אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החודש הזה לכם'... ומה טעם פתח בבראשית משום 'כח מעשיו הגיד לעמו'..." אז היה מתייפח בבכי, ואומר בהתרגשות: "כמה עלינו להודות לקדוש ברוך-הוא שפתח את התורה ב'בראשית ברא'!... כמה הכרת הטוב מוטל עלינו להביע כלפי ה' יתברך שגילה לנו סדרי ורזי הבראיה!..."
 כך חי במשך כל ימי חייו, אך במיוחד מאז הגיעו לגיל התשעים, אז הוסיף עוד שעות לעיון והעמקה בפרשיות אלו וביסודות האמונה בכלל. הוא היה מסוגל לשבת במשך שעות מול ספר בראשית ולהגות בו שוב ושוב, לדלות דברי חיזוק ודביקות מתוך יראה עילאית והתרגשות עצומה.
 לפני תקופה התפרסמו 'רשימות תלמידים', בין הדברים הובא שבהזדמנות מסויימת כשנכנס אליו תלמיד קרוב, וראה אותו יושב

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

- אוי ואבוי! לא התפללתי מנחה!"
 - "אבא! היית אנוס..."
 - "תביא את הסיידור, אתפלל ערבית שתיים..."
 עד שהגשתי לו את הסיידור הוא נרדם. בשעה תשע בערב הוא התעורר ושוב חזרה על עצמה השיחה הקודמת... הוא ביקש סיידור להתפלל ערבית שתיים...
 ואז זה קרה...
 השכן בחדר הסיט את הוילון המפריד בין שתי המיטות ואמר לי: "אדוני! תגיד לאבא שלך שהוא פטור! אני יודע איזה כאבים יש לו, והוא עוד בלי זריקה..."
 הוא הגיש לי את עיתון הספורט ואמר לי: "רחמנות על אבא שלך. תן לו קצת לקרוא את זה..."
 חשבתי בליבי: שני יהודים. אחד פותח את העיניים, אחרי ניתוח, וכל מה שמעניין אותו הוא כדורגל. השני פותח את העיניים וכל מה שמעניין אותו זה תפילת מנחה... רחמנות על מי?
 (מתוך 'דורש טוב' - יום כיפור)

את החולה. בשעה שלוש, כשבנו הגיע עם העיתון, הוא "העיף" הצידה את כל העמודים הראשונים. כך עשה גם למדור העסקים והבורסה, וכך עשה למוספים נוספים שהיו מצורפים לעיתון...
 התפלאתי לשם מה הוא ייחל כל כך לעיתון, אם את כולו הוא מעיף לרצפה? כעבור רגע הבנתי: הוא הגיע לספורט... אה... כדורגל...
 בשעה שלוש לקחו את אבא לניתוח. אבא ביקש שאתפלל עליו. הבטחתי לו שכך אעשה, איחלתי לו בהצלחה ורפואה שלימה והוא נלקח לניתוח. בשעה שבע הוא חזר למחלקה. היה ניכר על פניו שהוא סובל מכאבים, אך כדרכו לא התלונן. גם כשהאחות ביקשה ממנו לדרג את עוצמת הכאבים - הוא לא ענה. ראיתי אותה רושמת את הספרה אפס שמשמעותה: אין כאבים.
 ניגשתי לאבא והוא שאל אותי:
 - "עכשיו יום או לילה?
 - "לילה", השבתי.
 - "אני לפני הניתוח או אחרי?"
 - "ברוך השם אחרי".

המשך מעמוד 21 | הרב ישראל ליוש

ואף כאשר תלמד שם, ולאחר ארבע חודשים תשלח לי מכתב ותספר לי בו את כל קורותיך, ואת הצלחתך הגדולה בלימוד התורה, בבקשה ממך! אל תספר לי היכן אתה לומד!"
 גם דברים אלו היו לפלא בעיני השומעים, ותיכף הסביר האב את בקשתו: "אם תחליט לנסוע לשיבת וולוז'ין ואני אדע על כך, אזי כאשר יבוא אדם וישאלני 'היכך בנך לומד?' אצטרך, הרי, לומר את אשר אני יודע - 'שיבת וולוז'ין', ויתכן שיהיה בכך עין הרע, ואף יתכן שבנו של השואל איננו מוכשר די הצורך כדי להגיע לשיבת וולוז'ין, ויעלו בו רגשי קנאה על שאני כן זכיתי שבני לומד בשיבת וולוז'ין, לכן אני מעדיף שלא לדעת, ובכך אוכל בקלות לענות על שאלה כזו 'אינני יודע'."

שני אתה גם מאוד עייף, והעייפות מאיימת להכריע אותך - אם כך, בישיבת וולוז'ין, שהספסלים רחבים, תוכל לשכב על הספסל ואחר שעות מעטות תתעורר, תיטול ידיים ותוכל תיכף ומיד להמשיך ללמוד. אבל בישיבת מיר, שהספסלים צרים, לא תוכל לעשות כן, ויהיה עליך לסור למקום השינה, ובכך תבזבו זמן יקר מאוד, כי הדרך הלך ושוב תארך בוודאי כמה דקות. לכן הצעתי, שתלך ללמוד בישיבת וולוז'ין עם הספסלים הרחבים".
 סיים האב את הצעתו, אך המשיך ואמר לבנו: "זאת הצעתי, ועליך מוטלת החובה להחליט בעצמך להיכן תלך, על פי כל השיקולים ששמעת. אך עשה זאת מהר ככל האפשר, כי חבל על כל דקה שהנך מפסיד בלימוד התורה!"
 בקשה מיוחדת הוסיף האב לבקש מבנו: "ה' יהיה עמך בכל אשר תחליט, אך אנא ממך, אל תאמר לי להיכן החלטת ללכת ללמוד!"

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

המשך מעמוד 24 | הרב בנימין בירנצוויג

העולם נברא בשביל התורה ובשביל ישראל, והנה, על ידי הנסיעה על מסילה זו ניצלה ממלכת התורה של ישיבת מיר. הם שהו ביפן במשך תקופה של כחמש שנים, ולמדו שם בהתמדה עצומה עד יעבור זעם. מאוחר יותר, עברו חלק מהרבנים ותלמידיהם לארצות הברית, וחלקם האחר עלו לארץ הקודש. כך שוקם ונבנה מחדש עולם התורה המשגשג ומלבלב כהיום הזה עד קץ הימים.

העולם? נמצא הפתרון! מסילת הברזל הארוכה לסיביר, שהגיעה עד למול חופי יפן! בני הישיבה עלו על הרכבת שנסעה על מסילה זו וכך הגיעו אל חוף מבטחים.
 אלמלא מסילת רכבת זו, אין לשער כיצד היו מצליחים לצאת מאות הבחורים מאירופה ואם בכלל היו מצליחים להימלט... עד עצם היום הזה אין הגויים יודעים מה הייתה נחיצותה של המסילה הארוכה והמבוזזת הזו, אבל אנחנו, מאמינים בני מאמינים, יודעים היטב! היא הייתה נחוצה להצלת התורה!

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב בנימין בירנצוויג, כתבו ל: 7622500@gmail.com

אמר לו הרב טורק: "צודקים אתם, אבל סוף סוף שם היה מדובר בבית המקדש", ענה התלמיד חכם: "אמת, אז אני אכן דואג שבית יהיה בית המקדש!!!".

ובאמת, מבט זה אינו מחודש כלל, בלעם הרשע כבר אמר בנבואתו על כלל ישראל [במדבר כד, ה] "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל" ופירש רש"י: "מה טובו אוהליך - על שראה פתחיהם שאינן מכוונים זה מול זה. דבר אחר, מה טובו אוהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים..."

רש"י הביא כאן שני ביאורים שלכאורה אין ביניהם שום קשר, האחד שהוא כנגד צורת הבית היהודי, והשני שהוא כנגד בית המקדש. אך כבר הורונו רבותינו ששני מושגים אלו הם היינו הך, אדם שאין פתח ביתו מכוון כנגד פתחו של חברו, מראה הוא שהבית שלו הוא פנימי, וכל מה שחשוב לו בבית זהו לבנות בית לה! בבית כזה אין שום התעניינות מה קורה אצל הזולת, בונים כל הזמן את הפנים, בית כזה הוא מקום מצוין להשראת השכינה, והוא הוא הראוי להיקרא בית המקדש!

(מתוך הספר 'להאיר' על זמירות שבת)

עבודתה במשך כל השבוע לא היתה עבודה של עוזרת בית, אלא כעבודת הכהן גדול בבית המקדש!

מצות הדלקת הנרות שייכת לאשה, ובצדק, משום שעבודת הבית תלויות בה, ובהדלקת הנרות מרוממת היא את כל העמל והטורח שטרחה בעבודות הבית בששת ימי המעשה, לפסגות רוחניות נעלות. ובוודאי יש בכוחו של מבט זה לרומם את כל הבית ולהפכו כנווה ומשכן לשכינה.

סיפר הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א שכשראה פעם במוצאי שבת קודש את אחד מגדולי התלמידי חכמים כשהוא נושא את שקית האשפה למיכל האשפה, ניגש אליו ואמר לו "שלום עליך רבי ומורי!". "ממתי הנך תלמידי?" - שאל אותו תלמיד חכם, אמר לו "מעכשיו! עכשיו למדתי ממכם שאין מקום להתחשב בגדלות בתורה ובזיקנה, וכשצריך - מורידים את האשפה!"

אמר לו התלמיד חכם: "מדוע חושב אתה שיש במעשה פחיתות כבוד, והרי בבית המקדש בכל בוקר הפיס [הגרלה] הראשון היה - מי תורם את הדשן, ומה היתה המלאכה שם אם לא לרוקן את פסולת האפר שהצטברה על המזבח מיום האתמול?!"

המשך מעמוד 16 | הרה"ג ר' עמרם בינע

גם אם ילד ענה תשובה לא נכונה, לא חייבים לסמן לו 'איקס'. זה משפיל. אפשר לעשות פס ישר ליד התשובה הזאת. הילד יבין היטב שהתשובה לא נכונה ומצד שני לא ירגיש ש'שמו עליו איקס'.

זה חשוב לכבד כל אדם, ובכלל זה אנחנו צריכים לכבד גם את התלמידים שלנו.

10. כשרואים שתלמיד מזלזל בלימודים וצריך להעמיד אותו במקום, המבחן יכול לשמש כלי מצוין להעניש אותו באופן יעיל. הרי בזמנינו המלמדים לא מכים את הילדים, לא נותנים להם לכתוב 'אלף' פעם' וגם אסור לזרוק ילדים מהכיתה החוצה. אמצעי הענישה מוגבלים מאוד, בלי להיכנס עכשיו לוויכוח אם זה טוב או לא טוב. זאת מציאות קיימת. המבחן הוא הזדמנות לתת עונש, אם הילד לא מבין רמזים, אפשר להחזיר לו פעם אחת מבחן שהציון עליו הוא 25 אחוז, עם ציון 'נכשל', ולכתוב לו: "מי שאינו זורע, לא יזכה לקצור", או הוכחה אחרת בסגנון הזה. אבל כמו כל עונש, גם העונש הזה צריך להתבצע רק כשאין מנוס, ולאחר מחשבה רבה אם זה באמת מגיע לילד ואם זה באמת יהיה מועיל וישמש כקריאת השכמה עבורו, שתגרום לו להשקיע יותר מכאן ולהבא.

מבינים שהילד חשוב לו, בפעם הבאה כשה מלמד יבקש מהם שיתוף פעולה הם יעשו את זה בשמחה, כי הם מבינים שהילד שלהם באמת חשוב לו. זאת תועלת עצומה שאפשר להשיג דרך המבחנים הכתובים.

8. מראה בפניו של התלמיד. הגמרא אומרת "טובה מרדות אחת בלבד של אדם יותר ממאה תוכחות". לפעמים כשהילד יושב מול המבחן ומתקשה להשיב על השאלות, הוא מבין שהגיע הזמן להתחיל להשקיע יותר. זה שווה יותר מאלף גערות וצעקות שיצעקו עליו.

9. גם אם ילד נכשל במבחן, צריך לנהוג בו כבוד. אני לא כותב לילדים אף פעם שהציון שלהם 40 או 50 אחוז. במקום זה אני אכתוב: "בעזרת ה', בשבוע הבא תדע טוב יותר", או "רואים שהיית עייף השבוע, אני בטוח שבשבוע הבא בעז'ה יהיה שבוע מוצלח יותר עבורך".

אבל זה רק בתנאי שהילד באמת מסוגל להגיע לציון טוב יותר. אין שום עניין ויש איסור חמור לענות ילד שלא מסוגל להגיע לציון גבוה יותר. הוא לא אשם שהקב"ה ברא אותו עם יכולות חלשות יותר.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

**סיכום
שבועי
ב'דף יומי
בהלכה'**

- ◆ האם מותר להרהר בדברי תורה בשעת הקדיש?
- ◆ מדוע יש לענות 'אמן יהא שמיה רבה' בקול רם?
- ◆ באילו מקרים ניתן לקרוא קריאת שמע מיד לאחר עלות השחר?

מהלכות קדיש ו'פרכו'

- חובה על כל יחיד ויחיד להקשיב לאמירת הקדיש ולכוון בעת ענייתו; ואסור לעשות כל פעולה שהיא, וכן לדבר או להרהר בעניינים אחרים, ואפילו בדברי תורה, בעת עניית הקדיש.
- את הקדיש יש לומר בקול רם, כדי שישמעוהו כל הציבור; ויש שכתב שאם אומר את הקדיש בלחש נראה כדובר שקר, שאומר בפיו לציבור לקדש את ה', ונוהר שלא להרים את קולו.
- יש שכתב שהאומר קדיש במקום שבו הנוסח שונה מזה שרגיל בו, יאמר בנוסח המקום; ויש שכתב שיאמר בנוסח שרגיל בו, ומהם שהוסיף כי את חציו השני של הקדיש, יאמר בנוסח המקום.
- בעת עניית 'דבר שבקדושה' - קדיש, קדושה ו'פרכו' - צריך לעמוד, ואף היושב צריך לקום ולענות בעמידה; ויש שנהגו שלא לקום לעניית הקדיש, ורק כאשר כבר עמדו המשיכו ועמדו וענו לקדיש.
- חשיבות 'אמן יהא שמיה רבה' גדולה מחשיבותה של הקדושה, ולכן העומד בבית הכנסת ושומע קדיש ממנגן אחד, וקדושה ממנגן אחר, יענה לקדיש.
- יש לענות 'אמן יהא שמיה רבה' בקול רם, כיון שהדבר מסייע לכַנְנָה, וכן מסוגל לביטול גזרות רעות, אך לא יגביה את קולו באופן מוזר.
- יש אומרים שאסור להפריד בענית "אמן יהא שמיה רבה..." בין המילים 'עלמיא' ו'יתברך', ויש שכתב כי אדרבה אין לחַבֵּר את המילה 'יתברך' למילה 'עלמיא'.
- יש אומרים שלאחר שהחזן אומר "ברוך ה' המבורך לעולם

ועד" עונים כל הציבור 'אמן', כדרך שעונים אמן על ברכה, ויש אומרים שלא יענו, שהרי אומרים זאת בעצמם.

- בעת אמירת 'פרכו' וענייתו יש לעמוד, אך יתכן שהציבור אינו צריך להמשיך ולעמוד עד לאחר אמירת החזן "ברוך ה' המבורך..."

קריאת שמע - זמנה לכתחילה ובדיעבד

- זמן הקיום של מצות קריאת שמע, ושל ברכות קריאת שמע, מתחיל בעת שאור היום מספיק לְכַדֵּי "שיראה את חבירו הרגיל עמו קצת בריחוק ארבע אמות ויכירנו".
- סוף זמן קריאת שמע בדיעבד הוא עד שלש שעות 'זמניות', דהיינו 3/12 מאורך היום - המשתנה במשך השנה, ולכתחילה יש לקוראה לפני הנץ החמה, ואסור לאחרה עד לסוף הזמן.
- מצוה מן המובחר לקרוא את קריאת שמע עם ברכותיה בסמוך לזמן 'הנץ החמה', דהיינו תחילת נְרֵאוֹת השמש בעולם, ולהתחיל את תפילת 'שמונה עשרה' בהנץ החמה; ונוהג זה מכונה 'פְּנֵי יָקִין'.
- מלבד האיסור לעסוק בעסקיו לפני התפילה, ישנה סיבה נוספת שבגינה חייב האדם להזדרז ולהתפלל תפילת שחרית, והיא - קיום מצות קריאת שמע מוקדם ככל האפשר.
- מי שלא יהיה באפשרותו לקרוא קריאת שמע בכוונה הנדרשת, בכל משך הזמן הראוי לכתחילה לקריאתה - רשאי לקוראה מעלות השחר ואילך, כיון שזהו זמנה מדאורייתא.
- מי שיש באפשרותו לקרוא קריאת שמע עם תפילין רק בזמן שמיד לאחר עלות השחר, לפני הזמן הראוי לכך מדרבנן - יש שצידד כי מותר לו להניח אז תפילין ולקרוא קריאת שמע.

גליון 546
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

מי ברא את העולם הזה

איתא במדרש: גוי אחד בא אל רבי עקיבא ושאלו: "מי ברא את העולם הזה?" השיב רבי עקיבא: "הקדוש ברוך הוא" "תן לי הוכחה לכך" תבע הגוי. "שוב אלי למחר ואתן לך", אמר רבי עקיבא. למחרת, כשהגיע הגוי, שאל אותו רבי עקיבא: "מה אתה לובש?" "בגד", ענה הגוי. "ומי עשה את הבגד?" שאל רבי עקיבא. "האורג", השיב הגוי. אך רבי עקיבא נענע בראשו לאות לאו, ואמר: "אינני מאמין לך, תן לי הוכחה לכך." התקצץ הגוי ושאל: "איזה הוכחה אתן לך?" "כלום אינך יודע שהאורג עושה את הבגד?" השיב רבי עקיבא: "וכלום אינך יודע שהקב"ה ברא את העולם?" נפנה אותו גוי והלך לו.

שאלו תלמידי רבי עקיבא את רבם: ומי ההוכחה האמיתית? השיב להם: בני, כשם שהבית מודיע ומעיד על הבנאי שעשאו, והבגד מודיע על האורג, והדלת - מודיעה ומעידה על הנגר - כך העולם מודיע ומעיד על הקדוש ברוך הוא שהוא בראו.

(על פי מדרש תמורה)

פרשת השבוע

ונהר יוצא מעדן וגו' ומשם יפרד לארבעה ראשים (ב' - י')

הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א הגדיר פעם את סדר הנחלת דרך החסידות לדורותיה, על יסוד הכתוב "ונהר היוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". "עדן" הוא הבעש"ט הקדוש זיע"א, מחולל דרך הקדוש זיע"א, המגיד הקדוש ממעוריטש זיע"א, שדלה והשקה מתורת רבו הבעש"ט הק. "הגן" הוא אחי הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, "ומשם יפרד לארבעה ראשים", החוזה הקדוש מלובלין זיע"א, המגיד הקדוש מקוזניץ זיע"א, הרה"ק ה"אובה ישראל" מאפטא זיע"א והרה"ק רמ"מ מרימנוב זיע"א, הם ארבעת התלמידים שקיבלו מפי רבם והמשיכו את השלשלת להפיץ תורתו ברבים.

ועפר תאכל כל ימי חיך (ג' - י"ד)
איתא בבראשית רבה (כ"י - א) אמר רבי לוי: לעתיד לבוא הכל מתרפאין חוץ מנחש שנאמר (ישעיה ס"ה-כ"ה) "ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו" וגו'. מסופר על הגאון הק' מוילנא זיע"א

שפעם ישב בעריכת הסדר, וכשהגיע לפסקה 'כל ימי חיך להביא לימות המשיח', אמר, שמכאן ראייה לדברי המדרש האומר כי לעתיד לבוא יתרפאו הכל מלבד הנחש, למסובים שלא הבינו את כוונתו של הגאון, הסביר רבי שמואל מרייסן שהיה בין המסובים סביב שלחנו של הגאון מוילנא, כי כשם שלמדו חכמינו ז"ל מהמילים 'כל ימי חיך' הכתובות לגבי מצות זכירת יציאת מצרים שמצוה ואת נוהגת אף לימות המשיח, כך גם המילים 'כל ימי חיך' שנאמרו בקללתו של הנחש, מלמדות כי קללה זו תנהג גם לימות המשיח.

לפתח חטאת רובץ (ד' - ז)

מסופר: הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב זיע"א (יומא דהילולא ג' מרחשון) בנו של הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א. עשה פעם בילדותו מעשה שובבות, הוכיח אותו אביו על כך. אמר אליעזר הקטן: אבא יקר, מה אני יכול לעשות ויצר הרע מכשיל אותי? אמר לו אביו, אדרבה, למד מיצר הרע, איך הוא עושה את מלאכתו בנאמנות. ומנסה להכשיל כל יהודי. ענה הילד: נכון, אבא, אבל ליצר הרע אין יצר הרע שמסית אותו.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 637 ת"א: 638 ר"ת: 13:7

פרשת בראשית

זמני כניסת השבת
ירושלים: 5:25 ת"א: 5:40

צַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה

הוסיף רבי נפתלי. האיכר בקושי האמין למשמע אוזניו. הוא סירב לבקשה כשהוא נדהם לחלוטין. כיצד יוכל לשוב לביתו בקור המקפיא בלי מעילו וכובעו? אך חבילת השטרות שבידו המושטת של רבי נפתלי קרצה לו ופיתתה אותו, ועד מהרה נסגרה גם העסקה השנייה. רבי נפתלי צעד לביתו עם שק מלא בצלים ועם פריטי לבוש חדשים בלתי רגילים.

מאוחר יותר באותו יום, הופיע איכר מחוץ לביתו של החוזה. הוא היה לבוש בפרוות בסגנון האיכרים, עם כובע עצום שכיסה את מצחו ואת חלקם העליון של פניו, ועם מגפיים מכוסות בבוץ. בשפת הגויים ובנימה המאפיינת אותם, הוא קרא: "בצלים! בצלים למכירה!" המוני חסידים הגיעו מכל עבר. כולם רצו לקנות בצלים לכבוד שבת קודש. הם התקבצו סביב מוכר הבצלים וניסו לשאת ולתת אתו, אך הוא סירב להוריד מן המחיר הגבוה מאד שנקב. ואז לפתע פתאום, הכריז כי הוא מפסיק למכור באותו יום. לא עוד בצלים למכירה.

החסידים התחננו בפניו. "אנחנו חייבים להביא ובכל מחיר כמה בצלים לרבי לכבוד שבת קודש! הוא איש דגול וקדוש. אם רק תרשה לנו לקנות לו בצלים, יבואו עליך שפע ברכות." "אם הוא כל כך מיוחד כפי שאתם אומרים, אמכור לו", אמר האיכר, "אך רק אם אוכל למכור לו ישירות, פנים אל פנים." החסידים היו מוועזעים. כיצד יוכלו להביא בפני הרבי טיפוס גס שכזה? לאחר כמה רגעי בלבול ומבוכה, הבינו שאין להם ברירה. משלחת מיוחדת הובילה את האיכר העמוס בצלים אל ביתו של הרבי.

כשהגיעו, היה החוזה עסוק בצחצוח גביע הקידוש המיוחד שלו כפי שעשה בכל יום שישי לפני השבת. היה זה גביע מיוחד במינו, עשוי זהב טהור, בעל גילופים עדינים ומסובכים המראים אתרים מפורסמים בארץ הקודש, כמו הכותל המערבי, מגדל דוד והר הזיתים. שמועות רבות סבבו את כוס הקידוש ואת תולדותיה.

יודעי דבר אמרו שה"חוזה" ירש אותה מאחד מגדולי החסידות של הדור הקודם, וכל מי שזכה לברך על תכולתה ולשתות ממנה, ראה ברכה רבה בחייו. אלא שלא קל היה לזכות בחסד זה. ה"חוזה" לא הרשה לאף אחד אחר להשתמש בה או אף לגעת בה. כל השבוע כולו עמדה הכוס בארון נעול עד יום שישי, ואז נהג לצחצוח עד שהבריקה ונצצה על מפת השבת הלבנה.

מן הסתם ראוי אתה לשתות מגביע זה... לחיים!"

סיפור מופלא זה אירע לפני למעלה ממאתיים שנה, בשנה זו, היה חורף קשה מאד, משך שבועות רבים פקדו סערות שלג ורוחות עזות את העיירה לובלין. על הדרכים נערם השלג לגובה כזה שאיש לא יכול היה ללכת כמעט לשום מקום. פירושו של דבר היה, שהאיכרים מהכפרים בסביבה לא יכלו להגיע לעיר עם תוצרתם, ואספקת המזון נידלדלה במהירות.

מוצרי יסוד של האוכל חסרו לחלוטין, וגם פירות וירקות לא היה בנמצא, עד כדי כך שלא היו בצלים למאכלי השבת המסורתיים. עובדה זו הייתה כמעט בלתי אפשרית, שכן בלובלין כמו בקהילות רבות אחרות, המנה הקרויה ביידיש "אייער-מיט-ציבעל, המורכבת מתערובת של ביצים ובצל קצוצים, שנחשבה למרכיב שכמעט אי אפשר בלעדיו ביום שבת קודש. יהודי לובלין זכרו מקרים שבהם לא היה בשר או דגים, אך מי שמע על מחסור גמור בבצלים?

בבית הצדיק המפורסם, ה"חוזה" הקדוש מלובלין זיע"א, שררה מצוקה מיוחדת. אחרי הכל, מנהגי החסידות מייחסים חשיבות רבה לסלט פשוט זה. הם ניסו להשיג כמה בצלים בכל דרך אפשרית, אך מאמצייהם עלו בתוהו. מישוהו אפילו הצליח לפלס דרכו בין ערימות השלג עד חוותיהם של כמה מאיכרי הסביבה, אך גם להם לא היו בצלים.

בבוקר יום שישי, הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, אחד מתלמידיו הגדולים של ה"חוזה", קם השכם בבוקר כהרגלו, כדי לצאת לבית הכנסת של הרבי ולשפוך לבו בתפילה לבוראו. בדרכו הביתה עבר דרך כיכר השוק ושם נתקל במפתיע באיכר שהיה לו שק מלא בצלים. "הו!" אמר לעצמו רבי נפתלי, ורעיון נועז עלה במחשבתו. "זו בדיוק ההזדמנות לה חיכיתי, ברוך השם".

הוא ניגש לגוי והציע לו לקנות את השק כולו. האיכר ידע היטב את ערכה של סחורתו היקרה וציפה לעשות רווח נאה ממכירתה. לא זו העת לפשרות והנחות! הוא נקב בסכום גבוה במיוחד. להפתעתו הרבה, הסכים רבי נפתלי מיד ונתן לו את כל הכסף שדרש. אך לא היה קץ להפתעות.

"אני רוצה לקנות גם את מעיל הפרווה שלך ואת כובעך",

משל ונמשל

לימוד זכות על כלל ישראל

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, (יומא דהילולא ג' מרחשון) סיפר פעם לחסידיו את המשל הבא:

משל ליהודי אחד שבא פעם הביתה מן העבודה בסוף היום כשהוא רעב מאוד. הוא התיישב ליד השולחן וציפה שאשתו תגיש לו את ארוחת הערב. אשתו הופיעה ואמרה לו שעליו להתאזר בסבלנות כי הארוחה מתעכבת, הוא חיכה בסבלנות.

לאחר שחיכה פרק זמן שנדמה לו כנצח, היא הניחה לפניו צלחת. הוא הסתכל בצלחת וכל שראה בה היה ביצה קשה ותפוח אדמה. למותר לציין שהוא התרגז מאוד. הנה הוא מחכה בסבלנות למרות רעבונו, וכל שהוא מקבל זו סעודה פשוטה שבפשוטות! אילו היה מקבל משהו מיוחד, היה מבין את העיכוב. הוא קם והלך מן השולחן מאוכזב מאוד.

הנמשל: בכל בוקר ממתין הקב"ה לבני עמו שיאמרו את תפילותיהם. החרוצים נחפזים להתפלל, בידעם איזו זכות היא לפנות בתפילה אל מלך המלכים.

אם אדם מתפלל בזמן, אפילו אם התפילה לא נאמרת בשיא הריכוז, העובדה שהיא נאמרת בזמן הופכת אותה רצויה לפני בורא העולם. כאשר התפילות נאמרות קצת מאוחר, אך בכוונה רבה, גם אז הן רצויות לאלוקים, שכן הדבקות המיוחדת הופכת את ההמתנה למשתלמת. אולם, אם התפילות באות מאוחר וגם ללא ריכוז ודבקות מיוחדים, אזי הן דומות לארוחה הפשוטה שקיבל הבעל במשל. אפשר לצפות שאלוקים יביט בעין לא יפה על ארוחה שכזו!

אחד הנוכחים היה יהודי קשיש שהקשיב בקפידה לדבריו של הרבי. ואמר: יסלח לי רבינו שליט"א, תגובתו של הבעל הייתה כזו, רק אם לא שרר שלום בית אמיתי בבית. אולם כאשר שלום הבית הוא כראוי וכנכון, אולי סופו של המשל היה, שהבעל מודה בחן לאשתו על הארוחה הפשוטה, ומבקש ממנה לספר לו איך עבר עליה היום וכו'. כך גם השי"ת מוכן תמיד לשמוע את תפילותינו.

אכן, השיב לו הרה"ק מרוזין בחיור, "זו בדיוק התשובה שקיויתי לשמוע. בדברי החכמה שלך הצלת יהודים רבים מקיטרוג שמימי ולימדת עליהם זכות".

כשהביאו החסידים את הגוי עם שק הבצלים שלו, הבין הצדיק מיד את הסיבה לכך. "כמה אתה רוצה בעד הבצלים שלך?" שאל את האיכר, "רק רגע, לא כל כך מהר", השיב האיכר בגסות והרים ידו כאילו רצה לדחות את הצעתו של הרבי. "אני קופא מקור. אני זקוק למשקה הגון כדי לחמם את גופי ואת נפשי". היה ברור שלא חשב על כוס תה דווקא. ה"חווה" הורה למשרתו לתת לאיש כוס יי"ש, ובמהרה הונחה לפני האיכר כוס משקה חריף גדושה עד שפתה. זה הכל?" קרא האיכר כנעלב. "רק הכוס הקטנה הזו?" תנו לו את כל הבקבוק והניחו לו לעשות כחפצו", אמר ה"חווה" והפנה את גבו. כעת נראה מוכר הבצלים כמי שנעלב עלבון עמוק. "מה! אתם חושבים שאני שתיין?" צעד בכעס. "אני אראה לכם! אני אלך הביתה ולא אמכור לכם כלום!" הוא קשר את השק והיטיב את מעילו כאילו עמד לעזוב.

החסידים מיהרו לנסות להרגיעו כשהם ממלמלים בדאגה מילות פיוס. לבסוף נרגע וחייך. "אני אגיד לכם מה", הוא אמר, בהצביעו על גביע הזהב הנוצץ שעל השולחן. "אמכור לך את הבצלים שלי אך ורק אם הרבי ימלא את הגביע הזה במשקה ויתן לי לשנות ממנו." החסידים נסוגו לאחור, המומים. איש לא העז לשנות מגביע הקידוש הזה מלבד החווה עצמו. האם איכר ערל ושתוי זה ישתה את הטיפה המרה שלו מתוך הגביע המקודש? הם הציעו לו כוסות וספלים אחרים, גדולים יותר, לחוד או ביחד, אך הוא התעקש. "כמו שאמרתי לכם, רק מן הגביע הזה. אחרת אלך הביתה."

הם ניסו שוב להניאו מכך, אך כלום לא עזר. הוא פשוט סירב. בידיים רועדות ובלב כבד מילא ה"חווה" בעצמו את הגביע היקר במשקה החריף, ובמשיכת כתפיים נואשת נתן אותו בידי האיכר. זה הרימו בידו הימנית, צמצם את עינו ובריכוז וכוונה גדולים קרא, "ברוך אתה... שהכל נהיה בדברו." ההפתעה היתה גדולה, הדיבור נעתק מפי כולם. רק ה"חווה" הקדוש, אחרי שנעץ מבטו לרגע באיש, קלט מה התרחש. חיוך רחב התפשט על פניו. "לחיים, רבי נפתלי! אתה כל כך פיקח, מן הסתם ראוי אתה לשנות מגביע זה... לחיים!"

צ'ין אדם לחברו

שיעור בכלכלת הבית

מסופר פעם שמע הרה"ק רבי יוסף חיים זוננפעלד זיע"א על סכסוך שפרץ בין איש ואשתו בעניני פרנסת הבית, וכי הבעל מקמץ ידו ולא נותן לאשתו מספיק לכלכלת הבית, הזמין הרב את הבעל לביתו והרעיף עליו דברים על יחסו לאשתו אשר שקועה בעבודת הבית ובטיפול בילדים.

הרב תיאר באזני הבעל בסבלנות ובנועם, איך היה נראה הבית אלמלא האשה, וכמה שווה בעיניו שילדיו החביבים מטופלים במסירות רבה, וכי יש יד הדואגת והנושאת את מחסורם וצרכיהם של בני הבית. והמשיך ושאל רבי יוסף חיים את הבעל: האם לדעתו יש סכום כסף בעולם שיכול לשלם על כל זה? ואם האשה מבקשת תוספת פרנסה, האם צרכי מותרות היא מבקשת? הלא עבור ילדיו היא מבקשת זאת, בעד אותו בית ששניהם שותפים בו שווה בשווה? ואם כן, מה מקום לויכוחים מיותרים, והלא אין הברכה מצויה בבית אלא בזכות האשה, ולכן יש למלא מבוקשה ולהשיב את רצונה, כדי שתהיה הברכה שרויה בשפע במעונם.

כמובן שלאחר דברי אמת אלה של רבה של ירושלים, שינה הבעל את התנהגותו מן הקצה אל הקצה. והחיל לראות את מעלותיה של זוגתו וחשיבותה.

ביקור חולים שהביא לשלום בית
הגאון רבי משה רוזין זצ"ל היה רבה

של העיר כוידאן, בה התגורר הרה"ק ה"חזון איש" זיע"א לאחר נישואיו. פעם סיפר: שה"חזון איש" נכנס אליו כשהוא עדיין היה אברך צעיר כשאף אדם לא ידע על גדלותו, והחל לדבר עמו בדברי תורה. הוא הציע לי ללמוד עמי בחברותא, בתנאי שאף אחד לא ידע על כך, הסכמתי לתנאי זה ולמדנו, ומאו נעשיתי אני לתלמידו של האברך הצעיר.

באחת הפעמים סיפר לי הרב קרליץ על יעקב הפחח שחולה הוא, והוא מבקש שאצטרף אליו לביקור חולים. אמרתי לו שהרב אינו נוהג כלל ללכת אל בתי האנשים. בעודי משתאה מאיפה יודע האברך הצנוע הזה על שלומו של אדם פשוט כיעקב הפחח? גברה פליאתי עוד יותר כשמעתי את נימוקו לבקשתו זו, וכך אמר לי: יראה כבודו, אשתו של הפחח מולולת בבעלה ומתוך כך נוצר מצב שבו החל ה"שלום בית" להתערר אצלם, ואני חושש שזה עלול להתדרדר עוד. לכן בהודמנות זו שיעקב הפחח חולה, אם נעלה אליו לבקרו, הרי יוצר רעש בעיר מביקורו הנדיר של הרב, ויהיה לה מזה כבוד גדול, שהכל לכבוד בעלה, ואז היא תדע להעריך את בעלה כראוי וה"שלום בית" ישוב על כנו. ואכן כך היה, לאחר הביקור שלנו בביתו, לא חדלה אשתו להתפאר על הזכיה הגדולה שנפלה בחלקה בביקורו של רב העיר אצל בעלה, ומאו שרר שם ה"שלום בית"

תילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז תשרי

רבינו יצחק הזקן בן רבינו שמואל (ר"י מבעלי התוספות)

רבי אלעזר רוקח ב"ר שמואל שמעלקא (מעשה רוקח - תק"ב)

רבי אריה לייב הכהן ב"ר יוסף (קצות החושן - תקע"ג)

יום שני כ"ט תשרי

שמעון הצדיק בן חוניו משיירי כנסת הגדולה

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש ב"ר אשר אנשיל (דעת קדושים-ת"א)

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר חיים האגער (צמח צדיק - תרמ"ה)

יום רביעי א' מרחשון

רבינו יונה החסיד מגירונדי ב"ר אברהם (שערי תשובה)

הגה"ק רבי יהודה לייב ב"ר ברוך אב"ד לאנצוט (תלמיד החוזה - תקפ"ד)

הרה"ק רבי ישכר דוב בעריש מוואלברו ב"ר משה (עבודת יששכר - תרל"ח)

יום שישי ג' מרחשון

הרה"ק רבי ישראל מרוזין ב"ר שלום שכנא (תרי"א)

הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב ב"ר נפתלי צבי (תרכ"א)

הרה"ק רבי יהודה לייב מקאפוסט ב"ר מנחם מענדל בעל הצמח צדק (תרכ"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטיבין שליט"א
מח"ס "גם אני אדוך" רמזים וסימנים על המצוות.

ספרים שנפלו (ב')

א) אם נפלו ספרים ודברים אחרים, יקדים להגביה הספרים, ורק אחר כך יגביה חפציו. (ספר חסידים, סימן תקתק"ג, ברכת נפתלי, ח"ב, דף נ"ח, הלכה ט"ו, יוסף אומץ דף 278, מהרי"ל מנהגים, בליקוטים, עמוד תרל"א, סימן פ', בית לחם יהודה, יור"ד, סימן רפ"ב, מקדש מעט, יור"ד סימן רפ"ב ס"ק כ"ז)

ב) נפל ספר על הארץ בומן שמתפלל תפילת שמונה עשרה, לא יגביהו, אלא אם כן הדבר מפריעו מלכוון, דאו מותר להגביהו כשיסיים את הברכה שאחז בה. (משנה ברורה סימן צ"ו, ס"ק ז')

ג) מנהג אנשי מעשה שמתענים כשנפול חומש על הארץ, והטעם שנדמה לסימן רע ח"ו, ודוקא שנפל על האותיות, משא"כ אם נפל על הכריכה. (יוסף אומץ עמוד 278, גנוי הקודש, עמוד מ', פרק ב', הערה ע"א, ובספר שמירת כבוד הספרים, עמוד רפ"ז, פרק ב', הערה 68, כתב ו"ל, ואפשר שהרב יוסף אומץ דיבר על חומשים הנכתבים בכתב יד באשורית, ולא דיבר בחומש שנדפס. עכ"ל).

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

מברכים חודש מרחשון

המולד יום ג' שעה 9:44 7' חלקים

ר"ח ביום שלישי ורביעי

לע"נ הרה"צ ר' יצחק ראזענבוים זצ"ל

בן כ"ק אדמו"ר רבי דוד משה

מקרעטשניף זיע"א

נלב"ע א' מרחשון תנצב"ה

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מקלחת ציון

פְּרִשְׁת בְּרֵאשִׁית - כַּח הַשְּׂתִיקָה

"וְאֵת הַמָּאֹר הַקָּטָן" (בראשית א, טז)

כדי להתרחק מאיסור אכילת הפרי?

אלא אדם הראשון כשאמר לחוה הוסיף שה' אמר שהאיסור הוא גם על הנגיעה, ואילו רבותינו מודים בגזרות שהם מוסיפים כי הם שלהם ולא מאת ה' יתברך.

בגלל שמשה רבינו גילה ליתרו שהוא בורח מפרעה, יתרו הושיב אותו בבור במשך עשר שנים, למה היה צריך לספר?

יעקב קילל את מי שימצאו אצלו התרפים שלא יחיה. שנאמר: "עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה... וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גָּנְבָתֶם" (בראשית לא, לב). לכן רחל אימנו מתה בדרך.

במגילת אסתר (אסתר לא) כתוב כי אסתר לא גילתה את עמה ומולדתה וכך הצילה את עם ישראל. אם היתה מגלה, המן היה נשמר מפניה. כמה תועלת יש בשתיקה!

הגמרא (סנהדרין צ"ח ע"ב) מספרת: רב ששת היה עיוור. המלך היה אמור לעבור. כאשר היה רעש, רב ששת לא הסכים עם מי שאמר שפמליית המלך עוברת.

רק כאשר שררה דומיה והשקט שלט בכל, בר ששת קבע בוודאות שהמלך עובר עכשיו, מכיוון שהסימן למלכות היא שתיקה.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

זמני לכת

ע"א	כנסת לכת	צאת לכת	יבין חס
י"ג	17: 25	18: 36	19: 13
ת"א	17: 42	18: 33	19: 10
מ"ב	17: 43	18: 34	19: 10
כ"ג	17: 45	18: 36	19: 13

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ" שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב רח דוד בן לאה וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רח דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ילה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואיליה טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומר בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דרז' בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ילה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

בגמרא (חולין ס ע"ב) כתוב: "אמרה ירח לפני הקב"ה: 'ריבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?' אמר לה: 'לכי ומעטי את עצמך'."

בגמרא אנחנו קוראים כמה בורא עולם דאג לפייס את הירח ואף בורא עולם מבקש: "הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח."

צריך להבין מדוע אי אפשר היה לעשות חלוקה בין השמש והירח, לדוגמא: השמש תשמש שנה ולאחר מכן הירח ישמש אחריה שנה?

אלא השמש לא דיברה, ומי ששותק אי אפשר למעטו. בפרקי אבות (פרק א משנה י"ז) כתוב: "וְכָל הַמְרַבֵּה דְבָרִים, מְבִיא חֲטָא". הדיבור מעורר את הבעיה.

באבות דרבי נתן כתוב: "לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שאמר לו הקב"ה, אלא כך אמר לה, ועשה סייג לדבריו יותר ממה שאמר לו הקב"ה."

נאמר: "וּמִפְרֵי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגֵּן אָמַר אֱלֹקִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ פֶן יִמְתְּנוּ" (בראשית ג, ב-ג). שרצה לשמור את עצמו ואת חוה מן העץ אפילו בנגיעה"

חיה אומרת לנחש שהאיסור הוא לא רק על האכילה אלא גם קיים איסור לגעת בעץ. "וכל המרבה דברים- מביא חטא" לומדים מהתוספת של אדם הראשון לגבי איסור נגיעה.

צריך להבין הרי האיסורים שרבנן גזרו באו בעקבות איסור או ציווי מהתורה. אם כן, אדם הראשון גם יכל להוסיף איסור נגיעה

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל

שואל ומשיב בהלכה – שבת- מדיח כלים חשמלי

האם מותר להכניס כלים מלוכלכים בשבת למדיח הכלים?

Ice ?

תשובה :

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

אסור להפעיל בשבת מדיח כלים. חוץ מפעולה החשמלית שיש בה איסור משום מבעיר, המדיח מחמם את המים ויש איסור בישול.

מותר להניח כלי סעודה לאחר שאכל בהם בתוך מדיח כלים חשמלי שלא פועל, על מנת להדיח את הכלים במוצאי שבת. הוא עושה כן כדי שהכלים המלוכלכים לא יהיו במטבח. כל זאת – בתנאי שלא יסדר אותם אלא יניח אותם שם בכל צורה אפשרית שהיא. **מקורות:** הראש"ל בספרו לית חן (סימן עא).

אסור להניח כלים בשבת בתוך מדיח כלים ולכוון שעון שבת מערב שבת שידליק אותו בשבת, מכיוון שעל ידי סגירת דלת המדיח גורם להפעלתו. **מקורות:** שמירת שבת כהלכתה (פי"ב הל"ז). יש מי שהתיר בשעת הדחק כאשר יש כלים רבים, מכיוון שסגירת הדלת נחשבת לפעולת גרמא שאין בה מלאכה ממש. ראה בשו"ת מראש צורים (סימן ל).

אם ינתק את המנגנון שמפעיל את המדיח אחרי סגירת הדלת, יש להתיר בדיעבד. **מקורות:** הרב פאוסט בספר לאוהבי יש (סימן א). לא התרנו דבר זה לכתחילה משום "אוושא מילתא". עיין שו"ת יחיה דעת ח"ג (סימן יח) אולם כל זה מייירי כשמניח בערב שבת והמכונה פועלת אוטומטית בשבת, אבל כאן הוא מניח את הכלים בשבת עצמה. שוב ראיתי בספר הליכות שבת (עמוד תמח) במדיח כלים יש איסור נוסף מכיוון שחייב לסגור את המדיח כדי שיפעל, ולכן יש כאן איסור "גרמא". בסוג מדיח גם שיכול לפעול גם ללא סגירת הדלת, מ"מ רק בסגירת הדלת המים מגיעים לחום הגבוה. ע"ע בספר תחומין חלק יא. יש לציין שגם לדעת המקילים, יש לשים לב שלא נשארו שאריות מאכל על הכלים, שאינן מבושלות כמו סלט וכדומה, מכיוון שהן עלולות להתבשל עם הפעלת המדיח. יש להכניס את חומרי הניקוי מיום שישי.

מכל מקום לא יעשה זאת מכיוון שיש בזה זילות וזלזול בשבת קודש. **מקורות:** שו"ת מעיין אומר ח"ב (סימן תכא).

במקומות שהבתים גבוהים מאוד, והבאת המים לקומות העליונות נעשית על ידי כח החשמל, אף על פי כן מותר לפתוח את הברז ליטול ידי או לשתיית מים וכדומה. **מקורות:** הראש"ל בספרו הליכות עולם ח"ד (עמוד ע) שאין כאן אלא גרמא ומותר כמבואר בגמרא שבת (ק"ע"ב). כ"כ בשו"ת משנה הלכות ח"ח (סימן מז) וכן דעת הגרש"ז אורבך זצ"ל. אולם יש לציין כי יש דירות שנמצאות במפלס שמתחת לפני הקרקע וכל המים מתנקזים מהדירה על ידי "סילוקית"- משאבה חשמלית, שמופעלת מיד עם פתיחת ברז המים בדירה ונמצא שזה מעשה בידיים ולא גרמא. אולם ניתן להתקין 'פיקוד שבת'. **יש מחמירים.**

חשבונות שמים

להלן סיפור מופלא שמעובד מתוך העלון 'מתיקות הפרשה'. המספר הוא בעל המעשה מ. פ. יש בסיפור כדי ללמדנו כי מה שקורה בעולם הזה הוא בחשבון ובדקדוק מופלא ומדויק. להלן סיפור המעשה: לפני כמה שנים נסעתי יחד עם חבר לירושלים. עלינו על אוטובוס לקבר רחל. נהג האוטובוס הסיח את דעתו ועבר באדום.

בדיוק באותו הרגע מכונית אחרת יצאה מהכביש הסמוך עם אור ירוק. האוטובוס שלנו שנסע במהירות התנגש בה. המכונית התעופפה כעשר מטר קדימה. הנס הגדול היה שאותה מכונית לא פגעה ברכבים אחרים, למרות שהיו רכבים רבים בנתיבים הסמוכים, אלא היא הושלכה אל הנתיב הקדמי - שם בחסדי ה' לא היו רכבים. יצאנו מהאוטובוס ונדהמתי לראות שאותה מכונית נחבטה בגדר. כתוצאה מכך היא הפוכה ומעוכה לגמרי...

התחלתי לחשוב מה קרה עם הנוסעים ברכב, מכיוון שמהרכב לא נשמע שום קול. מרוב צער הרגשתי שאני לא מסוגל להישאר שם. ביקשתי מהחבר שלי לעזוב את המקום ולהמשיך לקבר רחל. עלינו על מונית והגענו לקבר רחל. שם בכיתי הרבה לה' - שירחם בזכות רחל אימנו על היהודים שלא יינזקו. בכיתי ובכיתי. חברי שראה שאני כל כך נסער, ניחם והרגיע אותי מעט. אחרי שדעתי התיישבה קצת, רצינו לחזור. מכיוון שלא היו אוטובוסים עלינו שוב על מונית.

כשהמונית הגיעה קרוב למקום התאונה, היה שם עומס תנועה מטורף והמונית התעכבה בפקק. הנהג היה יהודי ירא שמיים והציע לנו באדיבות לרדת מהמונית כדי שסכום המונה לא ילך ויגדל. שמענו לדבריו וירדנו מהמונית. כשהתקרבו למקום התאונה, ראינו אנשים משוחחים בהתפעלות זה עם זה. כשביררנו מה קרה הסבירו לנו שהנהג באותו רכב שנמערך היה מחבל שרצח שני יהודים בפיגוע דקירה והיה מבוקש על ידי השלטונות. כעת הוא נהרג בתאונה.

הפלא הגדול יותר היה שאותו מחבל היה במשך תקופה בבית הכלא על גניבה שביצע. לאחר ששוחרר הוא ביצע את אותו פיגוע אכזרי. המשפחות של אותם שנרצחו על ידו הצטערו והתלוננו מאוד על כך ששחררו אותו... כעת הקב"ה תבע את נקמתם והרגו. "כך יאבדו כל אויביך ה'". בטוחני שרחל אימנו שאלה נסענו עמדה בתפילה על בניה שלא יינזקו חלילה - ולהיפך אותם שמבקשים את רעתם יכלו ויאבדו.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חיים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הגאון הרב יוסף ענגל זצ"ל

הגאון הרב יוסף ענגל (אנגל) זצ"ל - לפני הלידה של רבינו, ר' מאיר מפרימישלאן ביקר בטרנוב ואמר לאביו כי עתיד להוליד בן שיאיר את עיני ישראל בחכמת תורתו. נולד ב-ב' ר"ח טבת ה'תרי"ט (1858) בעיירה טרנוב (פולין). מגיל שמונה עד שתיים-עשרה למד אצל הגאון ר' דב בער שיינקל. לאחר מכן למד בכוחות עצמו. בתקופת נעוריו למד עם חברותו. מדי יום ביומו למדו שמונה שעות רצופות. תלמידי חכמים מופלגים באו לבית של אביו כדי להתפלפל עם רבינו. מגיל שתיים-עשרה ועד שנכנס לחופה בגיל תשע-עשרה, חיבר אחד עשר חיבורים (ביניהם חידושים ופולפולים על סוגיות הש"ס וביאור שלם לתנ"ך- חיבוריו אבדו).

לאחר נישואיו ישב בעיר בנדין ללא אזרחות רוסית, מה שגרם שילשינו עליו. במהלך מלחמת רוסיה-יפן בשנת ה'תרס"ו (1906) לאחר שהולאם הבניין בו אשתו השקיעה את רוב כספם עברו לקראקוב. בהתחלה שימש כדיין אבל מהרה התמנה לאב"ד. בשנת ה'תרע"ד (1914) בעקבות מלחמת העולם הראשונה עקר לווינה האוסטרית. גילויים רבים ראה בחלומות בחכמת הקבלה וחזיונות מהעתיד (כתב על כך שמונה ספרים). גאון בנגלה ובנסתר. בקי בתלמוד ירושלמי ובבלי ובמכמני התורה. ענוותן מופלג. מיעט באכילה. כאשר קרב זמן פטירתו שמעו אותו ממלמל: **"הקב"ה יודע, שלא נהייתי אפילו באצבע קטנה"**. נפטר ב-א' בחשוון ה'תר"פ (1920) בווינה. חי כ-61 שנים.

סבא (מצד האב): ר' הרציל (היה מופלג בנגלה ובנסתר). **אביו:** ר' יהודה (הנגיד הגביר התורני המופלג בתורה). **אימו:** מרת לאה שטיגליץ. **אשתו:** מרת איטה (בת ר' משה קליינר מבנדין). **חברותו (בתקופת נעוריו):** הגאונים ר' שמואל ענגל (אב"ד ראדומיאל), ר' מאיר אריק. **מרבתי:** האדמו"ר ר' חיים הלברשטאם מצאנז, הגאון ר' דב בער שיינקל.

מתלמידיו: ר' יוסף חיים דוד רייך מבנדין (היה אצלו כבן בית במשך 25 שנים). **בתו (היחידה):** נישאה לר' יצחק מנחם מורגנשטרן (נכד הרבי מקוצק). **מספריו:** גילויני הש"ס - חידושים על בבלי וירושלמי סדרים זרעים, מועד, נשים ונזיקין. **ילקח טוב** - חקירות תלמודיות. **אתון דאורייתא** - חקירות תלמודיות. **בית האוצר** - מושגים תלמודיים ותורניים. **גבורות שמונים** - 80 תירוצים על קושיא אחת. **שבעים פנים לתורה** - 70 תירוצים לסתירה תלמודית. **אוצרות יוסף** - חידושים על שו"ע יו"ד. **שארית יוסף** - חידושים על קידושין. **בן פורת** - שו"ת. (הגאון ר' שמואל וואזנר זצ"ל העיד כי בצעירותו ראה בבית רבינו כ-90 חיבורים תורניים בכתב ידו ונשאר מעט מהם).

כדו כתב שמתוך רגילותו לכתוב את חידושו בכל ימות השבוע, היה לעתים כותב באצבעו באוויר, בשבתות וימים טובים, כשעיניו תוהות באוויר! הנהגתו זו חזרה בשעת גסיסתו. למרבה הפלא, רבינו היה רגיל לעשות כן אפילו כשהיה ישן. הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל סיפר, שבדידיה הוי עובדא, כשהיה בעיר קראקא והוא צעיר לימים, אביו לקח אותו בשבת בבוקר אחרי התפילה לביתו של רבינו, לאחל לו 'גוט שבת'.

הרבנית יצאה החוצה ואמרה כי הרב חוסף תנומה ואי אפשר להיכנס. האבא ביקש שירשו לו להיכנס עם בנו למען יראה כיצד ישן גדול בתורה. כשנכנסו התגלה לעיניהם מחזה נהדר - רבינו יושב על כיסאו וישן והיו ידיו פועלות כמי שכותב (אלה תולדות יוסף)

כאשר רבינו נפגש עם הרה"ק מבלאזשוב זצ"ל, הרה"ק מבלאזשוב רצה להשמיע בפניו איזה דבר חידוש. התחיל לחשוב איזה חידוש יוכל לחדש לו. החליט כי בגין מכיוון שרבינו מנכדי ה'בני יששכר' ישמיע לו חידוש מזקינו הקדוש, שבדואי לא ידוע לו. כאשר סיים את החידוש ללא הזכרת שם, רבינו הגיב כי הדברים כתובים ב'בני יששכר', תוך שהוא מוסיף: **"תאמינו לי שכל דברי ה'בני יששכר' שמורים בזיכרוני"**.

כשרבינו הגיע בפעם ראשונה למושב בית-הדין בקראקא מצא את הראב"ד הישיש הגאון רבי יוסף לדרברגר זצ"ל יושב בראש ולפניו יושבים יתר חברי הבי"ד. רבינו התיישב בקצה השולחן והקשיב לדיון שעליו דנו. בהתחלה לא נשמעה שום תגובה מפיו. אולם כשהתעורר לאחר מכן יוכוח בין הדיינים, השמיע את חוות דעתו.

לפתע האב"ד הישיש קרא לרבינו ואמר: **"רבי יוסף, הלוא ידיעותיכם עולות בהרבה מידיעותינו, בואו ושוב במקומי - נתחלף!"**. רבינו כמובן סירב ואיחל לראב"ד שיאריך ימים על ממלכתו. הראב"ד התרגש, עמד מכסאו והכריז: **"גוזרני עליכם לשבת בראש ואני על מקומכם אשב"**.

בצעירותו רבינו גר בעיר טורנא. שם למד בקלויז דחסידי צאנז שהיה ידוע לשם ותפארת. ישבו שם הרבה תלמידי חכמים יגיעים בתורה. רבינו למד שם כי היה בשורשו חסיד צאנז. אחרי חתונתו, בגלל שחותנו היה מחסידיו של הרה"ק בעל ה'אבני נזר' מסוכטשוב זיע"א, הסתופף הרבה בצל קדשו. כשלמד בעיר טורנא הגיע לשם הגאון רבי יוסף שאול נתנזון, ה'שואל ומשיב' זצ"ל.

לומדי הקלויז שטחו לפניו את שאלותיהם בלימוד התורה. לכולם השיב על אתר, אבל כשבא אליו הגאון רבי יוסף והרצה בפניו את קושייתו ה'שואל ומשיב' השתומם מהקושיא העצומה. הוא ציוה עליו לבוא אליו הביתה לאחר שיעיין בדבר. כשיצא מהבית המדרש, אמר לסובבים: **"רואה אני שהתורה עוברת אל החסידים"**. (מפי ספרים וסופרים להגרא"ד פרידמן)

פעם אחת כשרבינו והגאון האדיר ר' מאיר אריק זצ"ל היו בדרך, מישהו הציע איזה שאלה בפניהם. ר' מאיר הקדים להביא ראייה מפורשת מן הירושלמי שמובא בתוספות. מכיוון שרבינו שמע את המילה 'ירושלמי'... כאב לו הדבר והצטער מפני שידע את הירושלמי בעל פה. ויהי אך הניח ראשו על ידו ונשען על מקלו - הרהר קימעה, והכריז... אה, אה... ודברי הירושלמי התחילו קולחים מפיו בלשונם!

זְכוּת הַשַּׁבָּת

בחברת חשמל שחילל שבת במשך עשרים ושתיים שנה. התקשיתי לוותר על העבודה בחברת החשמל."

"הקושי היה במיוחד בגלל העובדה שהיה ברור לי שאם לא אעבוד בשבת הם גם יפטרו אותי. אז לא תהיה לי עבודה ובגילי אצטרך שוב לנסות ולמצוא עבודה. ההולמת את כישורי. בנוסף הם גם לא יתנו לי פיצויים עבור עשרים ושתיים שנה!"

"ניסיון לא פשוט! אשתי הבינה את מה שמתחולל בליבי. כשחזרנו הביתה, אשתי אמרה לי במשך כל הנסיעה: 'תחליט מי נותן פרנסה: הקב"ה או חברת החשמל?'

עניתי לה: 'בוודאי שבורא עולם הוא זה שנותן לנו את הפרנסה. כששמעה את תשובתי, אמרה לי: 'אם כך החלטנו – אתה לא הולך לעבוד יותר בשבת!'

למחרת בבוקר הגעתי לעבודה והודעתי למנהל שאני יותר לא בא לעבוד בשבת. הוא הסתכל עלי במבט מוזר ואמר רק מילה אחת: "השתגעתי?".

הוא לא הבין מה עובר עלי. אמרתי לו: "ממש לא השתגעתי". חייכתי מולו והוספתי: "פשוט נהייתי בן אדם". הוא הביט בי ולא האמין למשמע אוזניו.

הוא אמר לי: "אם אתה לא תבוא לעבודה בשבת אני אפטר אותך" - "בסדר", עניתי לו כאשר סבר פניי נותר שלי. לאחר שהבין כי כוונותיי רציניות ביותר, הוא אכן פיטר אותי.

הוא נתן לי כמה שמגיע לי. הסכום היה חמש עשרה אלף דולר, פחות ממה שיכולתי לקבל פיצויים... לקחתי את מכתב הפיטורין, עליתי על אוטובוס ונסעתי חזרה הביתה.

כשירדתי ברחוב הראשי פגשתי פתאום חבר מרוסיה, שכבר שנים לא ראיתי. החלפנו כמה מילות נימוסין. שאלתי אותו: "מה אתה עושה?".

"אני עובד במפעל מתכת. הם כעת מחפשים מהנדס חשמל", אמר לתדהמתי. "מה אתה עושה?", שאל אותי. "אני מהנדס חשמל שפוטר היום".

הוא הביט בי רגע אחד ולאחר אחר מכן אמר: "בוא איתי". הוא לקח אותי למנהל שלו והציג אותי בפניו. הוא שאל אותי מספר שאלות והתרשם מעשרים ושתיים שנות הניסיון שלי. הוא קיבל אותי לעבודה.

הוא נתן לי, כמתחיל, משכורת כפולה ממה שקיבלתי בחברת החשמל. מאז כבר הספקתי לקבל פי שניים מסך כל הפיצויים שהפסדתי, כשאני עובד רק חמישה ימים בשבוע בלי שבת!

בפיוט 'לכה דודי' שחיבר הרה"ג ר' שלמה הלוי אלקבץ כתוב: "לקראת שבת לכו ונלכה- כי היא מקור הברכה". השבת היא מקור הברכה. אדם ששומר שבת הוא זה שרואה ברכה בעמלו.

הרה"ג ניסים יגן זצ"ל סיפר: זכיתי להיות נוכח בסיפורים רבים באופן אישי. שוב ושוב המעורבים בעניין נדהמו לגלות עד כמה הקב"ה דואג לשומרי שבת. הם לעולם לא יפסידו מכך שהחליטו לשמור את השבת.

בסיומו של אחד הסמינרים, ניגשו אלי בני זוג שהחליטו לעשות מהפך בחייהם ולשוב בתשובה שלימה. הוא כבר חבש לראשו כיפה שחורה והתעטף בציצית. אשתו כבר כיסתה את ראשה.

"החלטנו לשמור הכל", כך אמרו לי, "אם ה' הוא האלוקים, אז עד הסוף... אבל", הוסיפו, "יש רק דבר אחד שהוא פיקוח נפש. אנחנו לא יכולים לעשות אותו בשום פנים ואופן. אנחנו מקווים שתוותר לנו על זה...".

הם דיברו אלי בכובד ראש כאילו הייתי יושב במזכירות של למעלה ובכוחי להחליט על 'הנחות' לבעלי פרוטקציה מיוחדת ולשנות את סדרי בראשית.

"מה הבעיה?", ניסיתי לברר. "אני עובד כבר עשרים ושתיים שנה בחברת החשמל באשדוד. אני חייב לעבוד בשבת".

אמרתי לו: "אסור לך להמשיך כך". הבעל טען: "כבר עשרים ושתיים שנה אני עובד שם. אם אני לא אבוא הם יפטרו אותי".

השבתי לו: "עדיף שהם יפטרו אותך מאשר שבורא העולם יפטרו אותך... אם אתה מאמין בקב"ה באמת אל תלך לעבודה ותאמר להם שבשבת אינך עובד!".

הבעל הביט בי בתמיהה ושאל: "האם מותר לי להפסיד פיצויים של עשרים ושתיים שנה בהחלטה שכזאת? מדובר בסכום שווה ערך לעשרים ושתיים משכורות חודשיות!!! במקרה הטוב הם יתנו פיצויים מופחתיים".

"האם בעולם הבא מותר לך להפסיד כמה אלפי שנים?", החזרתי בשאלה. האיש הרחרר לרגע ואמר: "טוב, אנסה". למחרת נפרדו דרכינו. הבעל ואשתו חזרו לאשדוד ואני לירושלים. זְכָרו פרח ממני.

כעבור מספר חודשים הזמנתי לדבר במתנ"ס באשדוד. אחרי ההרצאה ניגש אלי אדם. הוא חיך ואמר לי: "כבוד הרב, אני לא יודע אם אתה זוכר אותי, אבל יש לי בשורה טובה לבשר לך".

הוא הזכיר לי מהיכן אני מכיר אותו: "אני הוא אותו מהנדס

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל וולד יחיא בן יוסף ז"ל פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל יצחק בן ברקו דב ז"ל אביבה בת שושנה רייזל ע"ה זהבה בת שושנה רייזל ע"ה יצחק בן ברקו דב ז"ל אברהם בן יונה ז"ל מרים בן דבורה ז"ל אביגדור בן ג'ולי ז"ל סעידה בת תופחה ע"ה ר' שאול בן סילביה זצ"ל צדיק חכם בן חזלה ז"ל מזל בת שמעון ע"ה שני בת אסתר ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל יוסף בן מרים נוסרת ז"ל מסודי בת חביבה ע"ה חווה בת יעקב צבי ע"ה יעקב בן אסתר ז"ל אסתר בת גולה גאולה ע"ה יצחק בן מישא אסתר ז"ל רחל רפאת בת השמט ע"ה יוסף בר סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה לטיף בן פרחא ז"ל שלום בן אסתר ז"ל יעקב בן נעמה ז"ל מרים בן שרה ע"ה אריה בן מרים ז"ל דוד יצחק בן פרחא ז"ל אביבה לויש ע"ה אלון בן סעדה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה שרה בת נרקיס ע"ה אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל רחמים בן רחל ז"ל חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה חי זידי בן קלרה ז"ל ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרהה ע"ה מסעוד בן יקוט ז"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל שמואל בן רבקה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחא ז"ל יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמט ע"ה

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בראשית

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בראשית

- ב..... תאכל לחם - חובת ההשתדלות כ'יוצא ידי חובה' בעלמא
- ו..... את יום השביעי ויקדש אותו - יום קדוש הוא
- ח..... עזר כנגדו - ה'עזר' הוא על ידי הקמים עליו 'כנגדו'
- י..... את הכרובים - דרכי חינוך מתוך חמימות ואהבה
- יב..... דתשרי על עמיה - השפעת קדושת ירח האיתנים לכל השנה

פרשת בראשית

תאכל לחם - חובת ההשתדלות כיוצא ידי חובה' בעלמא
 בפרשתן (ג' י"ט), 'בועת אפיך תאכל לחם', על פסוק זה
 נשתברו קולמוסים רבים, נתייגעו המוחות ונשפך
 דיו כמים, כי הנה יש שמקיימים 'פסוק' זה כפשוטו, יגעים

יומם ולילה עליו, ויש שהשכילו 'להקל' מעליהם את העול,
 כי באמת יש על האדם 'חובה' לעסוק בהשתדלות להביא
 טרף ופרנסה לביתו, אבל לו חכמו ישכילו לקיימה מתוך
 אמונה בהירה וטהורה, שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל'.

א. סיפר בעל המעשה, אברך חשוב וכן עלייה, אשר מאוד איוותה נפשו 'לקנות' מקום בבית הכנסת של קהילתו
 לימים הנוראים דשנת תשפ"ג, בכדי שיוכל להתפלל בישוב הדעת, מבלי להיות נע ונד... אך דא עקא שלא היה
 ברשותו את הסכום הנדרש, ובעל כרחו נאלץ לוותר על משאלת לבו, ולא קנה מקום, אך התחזק בבטחון בבורא
 כל עולמים שהוא כל יכול, ובידו 'לסדר' לו מקום גם מבלי שיקנה... ובכל חודש אלול התאזר באמונה עם תפילה,
 עד שבערב ר"ה, בהגיעו לבית הכנסת, ניגש ל'מפה' שתלתה בחצר בית הכנסת לבדוק איה מקומו מרוב שהיה לבו
 סמוך ובטוח שבוודאי יש לו מקום... אך שמו נעדר מרשימת מזמיני המקומות, בדלית ברירה נעמד (באחד ה'מעברים'
 ש)בין השורות, כשהוא נדחף בין המון הבחורים, והנה לפתע קורא לו אברך אחד, ואומר לו מה לך נדחף והרי הנה
 מקומך על יד מקומי... והתפלא מאוד כיצד יתכן כדבר הזה, אך הלה אמר לו הנה הבט וראה ששמך רשום על
 גבי הספסל במקום הסמוך לשלי... והלך לבדוק, ואכן, ראה זה פלא, על כל המקומות כתוב שם האיש אשר עבורו
 מיועד המקום ושם עירו כשמצוין על הדף (מדבקה) 'ימים נוראים תשפ"ג', ואילו במקומו כתוב 'ימים נוראים תשפ"ב'...
 ונתברר כי 'בטעות' (שאינה מצויה כלל) שכחו למכור מקום זה, והניחו שם ספסל שעוד היה מודבק עליו דף משנה
 שעברה... בא וראה כמה פלאות סיבב מסבב כל הסיבות בכדי 'לסדר' לו מקום הגם שלא קנה בשנה זו, להודיעך
 כוחם של בעלי אמונה, ולהודיעך שהקב"ה מושיע את האדם באופן שלא עולה על דעתו... (והנה בוודאי מחובת האדם
 להשתדל ולסדר ענייניו, וכדלהלן, אך אם אין ביכולתו, מכל סיבה שהיא, יתחזק באמונה וידע שהקב"ה יעזרהו, ואונס רחמנא פטריה...).

ב. דבר בעיתו מה טוב, הנה נאמר (דברים לא י"ב) 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה וגו', הקהל את העם וגו',
 ומבאר הרה"ק ה'מי השילוח' (ח"ב ד"ה הקהל) הטעם שמצוה זו נוהגת דווקא לאחר השנה השביעית, שהלא כל
 עניינה של מצוות שמיטה הוא להורות שלה' הארץ ומלואה, ואין השפע בא מפעולות אדם כלל, שהרי צריך לשבות
 מן המלאכה, אלא בא רק בהשפעה מן השמים, ועל כן כשעומדים לשוב אל השדה בתחילת השנה השמינית צריך
 להקהיל אותם ולקרוא בפניהם כל התורה למען ישמעו ולמען ילמדו שגם בשעה שהם עוסקים בפעולות גידול
 השדה והצומח שעליה, יכירו וידעו כי הכל הוא מהשי"ת בלא שום שייכות לפעולת ידיהם, ולהמשיך מקדושת
 השמיטה לכל ששת השנים הבאים.

ומוסיף לבאר בזה עוד, שמהאי טעמא השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום הראשון הוא 'לה' הארץ
 ומלואה' (תהילים כד), כי גם יום ראשון הוא תחילת ששת ימי המעשה לאחר השביטה בשב"ק, ואז ראוי להשריש
 בלב כי 'לה' הארץ ומלואה, והוא הנותן לך כח לעשות חיל.

על דרך זה יש לומר עוד, כי אכן בראשית השנה, בזמן ש'חוזרים' לעולם המעשה לאחר 'ירח האיתנים' עם כל
 הימים הקדושים שעברו עלינו לטובה, שעתה ראוי להתחזק באמונת איתן בבורא ית"ש שכל עסק הפרנסה אינה
 אלא השתדלות גרידא, ותו לא מידי.

ג. הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע ביאר במה שכתב רש"י כתב בריש דבריו, 'בראשית - מה טעם פתח בבראשית' וכו',
 שהוא כעין המדבר ומפליג בדבריו, מה טעם - כמה טעם ומתיקות יש לפותח בבראשית - כלומר שחי באמונה
 שהוא אלוקינו שברא שמים וארץ והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים (עי' בתפארת בית לוי, בילקוט קדו"ל).

ד. הרה"ק ממאכניווקא זי"ע עלה לארה"ק מגולת רוסי' ביום ט"ו בשבט שנת תשכ"ד כשהוא מחוסר כל (בגשמיות),
 מבלי דעת היכן וכיצד יהא בית מדורו, ובתקופה הראשונה התאכסן בבית המלון 'אשל' בעיר תל אביב. לאחר
 כשבוע השתתף בשמחת נישואי קרובו הרה"צ רבי יהושע טווערסקי בנו של הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא

באר הפרשה - פרשת בראשית

לא תועיל כל השתדלות שבעולם להוסיף לעצמו אפילו פרוטה אחת יתירה ממה שנקצב עליו בראש השנה".
וכך כתב ה'מסילת ישרים' (פכ"א ד"ה אמנם מה) בזה"ל.
פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע
כל המין האנושי אשר אין להימלט ממנו. על כן אמרו

זי"ע, בהיותו שם ניגש אליו אחד מקרובי משפחתו (שכבר עזב את דרכי החסידות...) והחל מתאונן לפניו וכה אמר לו, אוי, חבל עליכם רבי קדוש, מדוע באתם הנה לארץ הקודש בה מצב הפרנסה קשה מנשוא, פי כמה וכמה עדיף היה אילו הייתם מועידים פניכם לארה"ב 'ארץ השפע' - שם לא הייתם חסרים מאומה... הביט בו הרבי חריפות, ומנהמת לבו ענהו בקול רם, גשמיות נעמט מען זיך אליין??? (וכי יש לך אדם הנוטל לעצמו גשמיות...) גשמיות נותן הקב"ה בכבודו ובעצמו... רק ענייני רוחניות יש לאדם להתייגע בעצמו לקנותם, אבל גשמיות הכל תלוי בידי שמים...

והעידו רבים ששמעו הדברים יוצאים מפה קדשו שבכל אימת שגונבה אצלם מחשבה בענייני פרנסה 'אילו הייתי עושה כך וכך הייתי מרוויח יותר'... מיד שומעים הם שוב את הכרזתו התקיפה של הרבי גשמיות נעמט מען זיך אליין??? (מתוך הספר לעבדך באמת).

ה. פעם נכנס הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע יחד עם בנו לעיר אחת באישון ליל, באין להם מקום ללון נכנסו לבית המדרש ועסקו שם בתורתם ובעבודתם, אך רעבונם גבר והטרידם מעסק התורה והתפילה, באותה שעה הייתה אשה אחת 'מקשה לילד' בעיר, ובאה אמו של הרה"ק מליסקא לאמה של המקשה לילד בחלום, ואמרה לה, אם ברצונך שתחיה בתך לכי נא ותני 'צענעריל' (מטבע שהיה נקרא כן, ושווי עשרה זהובים) לבני השוהה עתה בבי מדרשא, ובזכות זה תלד הבת מיד בניקל. מיהרה האם לבית המדרש, ועשתה כפי שנצטוותה, ואכן מיד נולד בן לבתה למזל טוב. אחר הדברים האלה פנה הרה"ק אל בנו באמרו, אם כבר ירדה אימי ממנוחתה בגן עדן לעולם השפל הזה, ונגלתה אל אותה אשה בחלום הלילה, וכי לא היה ביכולתה לצוות עליה לתת 'צוואנציגער' (מטבע השווה עשרים זהובים), ומדוע אמרה לה רק 'צענעריל' ותו לא, אלא כשהשי"ת רוצה צענעריל יהיה רק צענעריל, כי כל מזונותיו של אדם קצובין לו, ואי אפשר להוסיף עליהם ולא לפחות מזה, וככל היוצא מפיו של הבורא יעשה.

ו. למד הגה"צ רבי אליהו דסלר זצ"ל, שהמרבה ב'השתדלות יתירה' דומה לסוחר ששילם את חובו לממונים מטעם השלטון על המס, והוא רודף אחריהם שברצונו לשלם להם עוד ועוד מיסים, היש לך שוטה גדול מזה... ואכן, כאשר יחיה באמונה זאת, לא ייצר לו אם יבוא מאן דהוא להשיג גבולו, שהרי את הנקצב לו לא יוכל איש לקחת מעמו ולהחסירו, מעתה, מה איכפת לו שהלה יקל מעליו את עבודתו הקשה בהשתדלותו. אחד מחסידי הרה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע התאונן בפניו על חברו שפתח בסמוך אליו בית מסחר כשלו, והריהו מסיג גבול פרנסתו, ענהו הרה"ק מעשה היה בבעה"ב אשר לו היה תרנגול יחיד ומיוחד, והיה הלה מספק כל צרכו במאכל ומדור - לא חסר התרנגול מאומה. ויהי היום, הכניס בעה"ב תרנגול נוסף, מיד איבד זה הראשון עשתונותו, והחל להשתולל בחמת זעם, מרט את נוצותיו של התרנגול החדש, וכל זה כי חשש שהלה יגזול מעמו מזונו, אך האמת, כי אינו אלא שוטה גמור, וכל ה'ריתחא' שלו אך לריק הוא, מדוע לא יבין שאם הכניסו עוד תרנגול - וודאי שמהיום גם יוסיפו להכניס כדי מאכל ומשתה של שני תרנגולים. ובזה סיים הרה"ק את דבריו, כל טענותיך כדברי התרנגול הנ"ל, כי יושב בשמים ישחק. שהוא הזן ומפרנס לכל, וכי אין לו די והותר לשלוח פרנסה בהרחבה לך ולחברך.

כעי"ז ענה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לבעל 'חנות' שבכה לפניו על 'מסיג הגבול' חדש שפתח בסמיכות אליו חנות כמותו, וכה ענהו, האם ראית פעם הנהגתו של 'סוס' בשעה שבעליו מוליכו אל הנהר להרוות צמאונו, כי כשהוא מכופף עצמו אל המים לשתות מהם נשקפת בבואתו בתוך המים הצלולים, ונדמה לו כי הנה הגיע סוס אחר הרוצה לגזול את המים לעצמו... מה עושה ה'סוס', הרי הוא רוקע ברגליו בתוך המים ובוזה הוא מדמה בדעתו שהינו בועט ב'סוס' השני ומסלקו מעליו, ובאמת, מרוב רקיעותיו עולה עפר שבקרקעית הנהר ומתערבב במים והם נהיים עכורים, ושוב אינו רואה את אותו ה'סוס'... ובטוח הוא שהצליח במלחמתו ובגבורת הסוס סילק את יריבו... אמנם אילו היה לו מח בקדקודו היה יודע שיש די מים בשבילו ואף בשביל אחרים, ולא היה משתולל אז היה שותה מים צלולים זכים ונקיים, ועתה בגלל קוצר שכלו שתה מים עכורים מלאים בעפר ובצורות. המשיך הרה"ק

באר הפרשה - פרשת בראשית

ואמר, אל תהיה כסוס כפרד אין הבין, התחזק באמונה בבורא כל העולמים שהוא המפרנס מביצי כינים ועד קרני ראמים, ויש לו די והותר בשבילך ואף בשביל אותו המסיג גבול...

אחד מחסידי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע קבל בפניו על צרה שנחתה לפתחו, כי בא יהודי אחר ופתח בסמוך לו בית מסחר כשלו, והוא מרגיש שהלה גוזל מעמו 'קונים'. פתח ה'בית אברהם' וסיפר לו עובדא דהוה עם חותנו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע רבי דוד זעלצער זצ"ל, שנקרא כך על שם שהיה ברשותו מפעל לייצור מלח (זאליץ) ומכירתו. יומא חדא הבחין רבי דוד שיהודי נוסף פתח סמוך אליו עוד מפעל למכירת מלח, תיכף נסע ר' דוד אל רבו הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע וזעק בפניו, מורי ורבי, עתה ידעתי כי אמונתי פגומה - מכיוון שהנני מרגיש רגשי צער ממשיג גבולי, ואם כן למה לי חיים. פתח הרה"ק ושוחח עמו בדברי אמונה וביטחון, והאריך עמו בדברים עד שנתחזקה אצלו האמונה ש'אין אדם נוגע במוכן לחברו כמלא נימא' (יומא לה:). ופסק מלהיות מיצר על היהודי הלז, בידעו שאי אפשר לאיש להשיג גבול רעהו.

כעבור תקופה חזר רבי דוד אל הרה"ק ושב ובכה לפניו כי עדיין אין אמונתו שלימה, כי כאשר הוא רואה קונים הנכנסים לקנות מלח בחנותו של רעהו אין לבו מתמלא שמחה כאותה שמחה שיש לו בשעה שהוא רואה את הקונים נכנסים אל מוכרי הדגים, או לבית הסנדלר והרצען, ואם אין לו אמונה למה לו חיים. שוב חזר הרה"ק והפיח בקרבו להב האמונה הטהורה, עד שכבר הרגיש כי מעתה שמח ישמח בראותו את היהודי מרוויח ממכירת מלח. ובזה גמר הבית אברהם את דבריו, שאלו האברך נו... כאומר, ומה היה שכרו של רבי דוד על אמונתו. נענה הבית אברהם ואמר, וכי להגיע למדרגה זו - לשמוח בשעה שהמשיג גבול מרוויח אינו מתנה טובה... ועוד, וכי קטנה היא בעיניך שזכה להיות חותן המלך - חותנו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע.

הגאון רבי שלמה כהן ז"ל שהיה ממקורבי החזו"א, התפרנס מ'דפוס' שהיה בבעלותו ברח' רבי טרפון בב"ב, והייתה עבודתו אך ורק כדי לצאת ידי חובת ה'מס' ותו לא מידי, ביום מן הימים בא מאן דהוא ופתח ממש בסמוך אליו דפוס חדש, נכנס אליו ר' שלמה וקראו לביתו לישב עמו בניחותא, בבוא אליו 'משיג גבולו' החדש, ישב עמו ר' שלמה והחל להדריכו ולייעצו עצה ההוגנת לו, דיו פלוני טוב הוא עד מאד, ואילו בדיו זה אל תשתמש כלל, לוחות אלו טובים הם והאחרים כלל לא וכיו"ב בשאר עניינים, וכששאלוהו בנו, זאת אשר לא תקראהו לדין תורה על שהוא מסיג את גבולך, ניחא, אך על מה ולמה עוד תוסיף לייעצו אודות מסחר הדפוס... ענה להם ר' שלמה אביהם הרי מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד ר"ה והכל בכתב ה' עלי השכיל, ואלא שהאדם מחויב להשתדל עבור פרנסתו, ע"כ פתחתי אני את 'בית הדפוס' אשר ברשותי, אך עתה שבא עוד יהודי ופותח בית דפוס נוסף, הרי הוא מיקל עלי את עבודתי, שחלק מהקונים יעברו אליו ויהא לי מעתה יותר זמן פנוי לתורה ולתפילה, וכי לא אסייע בידי הבא להקל עלי מעול עבודתי, וכבר ידוע, שהחזו"א אמר ע"ז 'זכמה מן הקדושה ניתוסף לאדם כאשר חי באמונה כזאת'.

אימרא יאי אמר כ"ק אדמו"ר מפיטסבורג זצוק"ל להמליץ בלשון שאומרים בסדר 'קדושה' - משרתיו שואלים וכו' לעומתם משבחים ואומרים, כי הנה המאמין בה' אשר שפע פרנסתו נקבע כבר בר"ה, ואין איש בעולם שיכול לגרוע ממנו אפילו שוה פרוטה, כשיראה אחד פותח ממולו 'בית עסק' בדומה לו ממש אינו כועס וזועף, שהרי ברור לו שהלה אינו מפריע לו כלל, אדרבה, הוא שמח ושש שעוד יהודי מתפרנס כהוגן. ועל כן משרתיו אלו עושי רצונו ית', בראותם לעומתם - אלו המתחרים עימם ופותחים עסק כנגדם הרי הם משבחים ואומרים שיר ושבח להקב"ה על שהזמין ליהודי את פרנסתו...

שמעתי מבנו של הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, שהנה אביו ר' זלמן הקים בעשר אצבעותיו מפעל בו אפו חלות ומיני מזונות ומכרם לצורך פרנסתו ונקראת בשם 'מאפיית בריזל' הנודעת בעה"ק ירושלים, באותם הימים היה מפעלו של ר' זלמן יחיד ומיוחד, עד שבאחד הימים 'בגד' בו אחד מעובדיו, פסק מלעבוד אצל 'בריזל' ופתח מאפייה לעצמו, מה עשה ר' זלמן, לא כעס ולא רגז, לא קצף ולא תבע אותו, אדרבה, עלה לבקרו בביתו, ונתן לו עצות מתוך נסיונו הרב, כיצד ישיב את 'סחורתו' עד ש'יצא שמו כאמן מומחה ויגדלו רווחיו. באותה שעה כבר לא יכלו בני משפחתו להתאפק, ובאו אל אביהם וטענו בפניו, אילו היינו רואים שהנך 'רק' נמנע מלמחות בפניו על 'חוצפתו' ועל 'גנבתו'... החרשנו, כי זאת נבין שאין רצון אבינו לקחת חלק במחלוקת, ולא לעמוד ב'דין תורה' לפני הדיינים, אבל, מדוע הינך עוזר לו ומסייע בידו בנתינת עצות להגדיל ולשכלל את מאפייתו ה'מסגת גבולך'. השיב להם ר"ז, הרי הכסף שנקצב עבורי בר"ה יגיע בכל מקרה, והוא אינו מפסיד לי כלום, אלא מאי, שהלה מקל מעלי מטורח

באר הפרשה - פרשת בראשית

ה

וזוהו עיקר העיקרים שיהיה 'משאו ומתנו באמונה' - שכל משאו ומתנו יהיה מתוך האמונה הברורה^ה, שאין שום שייכות בין גיע כפיו ומעשי ידיו למה שהרוויח והשיג על ידיהם^ט, אלא ה'תוצאה' היא מגזירת עליון כפי הקצוב עליו, ואילו ה'עבודה' אינה אלא גזירת מלך שבועת אפך תאכל לחם^ו ואף אם ירבה בהשתדלות יתירה לא ירוויח מאומה יותר^ז.

(ספרי דברים קכג) 'יכול אפילו יושב ובטל, תלמוד לומר, בכל מעשה ירך אשר תעשה'. אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מוכרח^ח, וכיוון שהשתדל, הרי יצא ידי חובתו. וכבר יש מקום לברכת שמים שתשרה עליו ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות, כי כיון שעשה אדם קצת מלאכה משם והלאה אין לו אלא לבטוח בקונו, ולא להצטער על שום דבר עולמי, עכ"ל.

העבודה שלא אצטרך להתעסק עם קונים הרבה... וכי אין מגיע לו שאסייע לו אחר שהוא עוזר לי... וכי אתנהג כ'כפוי טובה' ח"ו... מעתה אין תימה כיצד לא משה השמחה מפניו של אותו חסיד ותמיד היה מתהלך ב'שמייכעל' (בת שחוק), כי האמונה בהקב"ה נוסכת באדם שלווה ושמחה עד אין קץ.

ז. וכך ביאר הרה"ק ה'ישא ברכה' ממאדז"י^י זי"ע בלשון הכתוב בפרשתו (יז יב) 'ויהי ידיו אמונה', שלכאורה אמונה היא 'בראש' ומה עניין 'ידיים' לאמונה, אלא ללמדנו על חובת האדם להשתדל בידיו וביגיעת כפיו ולא יישב בחיבוק ידיים, אלא שיעבוד בידיו מתוך אמונה שאין זה אלא השתדלות ותו לא, וכמו שאמרו (בירושלמי, הובא בתוס' שבת לא). 'אמונת זה סדר זרעים - שמאמין בחי העולמים זורע', והיינו שמתוך אמונתו בהקב"ה הרי הוא זורע ומקיים חובת ההשתדלות, אך 'ידיו אמונה', שמאמין כי אין 'הידיים' מביאים את הפרנסה, אלא שהם הדרך שעל ידה יצוה הקב"ה את ברכתו, וכדכתיב 'וברכתיך בכל אשר תעשה'.

לפני כמאה שנה היה אדם בירושלים ש'בין החומות' שהיה רעב ללחם ואין בידו אפילו שווה פרוטה לקנות בה אפילו מעט לחם צר ומים לחץ, והיה הלה מסרב לעשות את ההשתדלות המוטלת עליו - לפשוט את ידו או ללכת לאכול בבית התמחוי, עד שנפח את נשמתו מרעבונו, והיו הבריות מרננים ואומרים 'הרי זה מת ממצוקת הרעב'. מששמע זאת הרה"ק רבי מנחם נחום מראחמיסטריווקא זי"ע השיב ואמר, 'לא הייתה מיתתו מיתת רעב והצמא, אלא מיתת כבוד ובושה... שלא מת אלא מפני שלא היה נאה לו להושיט את ידו ולבקש מעט עזר וסעד'.

ח. הנה איתא בגמרא (סנהדרין צב). 'כל מי שיש בו דעה לסוף מתעשר', ומקשה המהרש"א דבפסוק מצינו להיפך - 'לא לחכמים לחם' (קהלת ט יא), ומבאר המהרש"א בהקדם דברי הגמרא במסכת נדה (ע): 'שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנינא וכו' מה יעשה אדם ויתעשר אמר להן ירבה בסחורה, וישא ויתן באמונה. אמרו לו, הרבה עשו כן ולא הועילו, אלא, יבקש רחמים ממי שהעושר שלו, ובזה תבין את כל דברי הגמרא ב'כפתור ופרח', מי שיש בו דעה הכוונה שאחרי שהוא מתעסק במשא ומתן הוא בא לידי הכרה כי לא בחיל ולא בכח יגבר - לא המשא והמתן יביא לידי את שפע פרנסתו, ופותח פיו בתפילה אל ה' - דעה כזו תעשירנו... ומה שאמרו לא לחכמים לחם - היינו לחכמים הסומכים על חכמתם (ע"ש בדבריו). וכמו שאומרים בדרך צחות, שהקב"ה אומר ל'לחכמים', אם הינך 'לחם' ובוטח בחכמתך שוב אין לי צורך לעזור לך אלא 'תסדר' לעצמך את מצבך...

ובעצם דברי הגמ' יש לתמוה, מדוע ענה להם רבי יהושע בן חנינא מתחילה 'ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה', וכי לא ידע שהרבה כבר עשו כן ולא הועיל להם, נמצא שאין כל עצה בדבריו אלו, ומיד היה לו לומר להם שיוסיפו בתפילה ו'יבקשו רחמים ממי שהעושר שלו' מבלי להמתין שהם ישאלוהו 'הרבה עשו כן ולא הועיל להם'.

אלא ביאורו, כי מתחילה הציע להם דרכי ההשתדלות בדרך טבע העולם, ולא הוסיף לומר שבלא התפילה לא יזוז מאומה, כי רצה לבחון אותם, אם יסתפקו בתשובתו 'ירבה בסחורה' הרי זה מורה שבעיניהם ההשתדלות מספיקה להתעשר ולא לא תועיל התפילה בחשבם שההשתדלות מספקת וכל תפילתם אינה אלא כ'תוספת' ועוד מין של השתדלות, ורק אם יכירו שאין ההשתדלות מספקת ויבינו ללא התפילה אין כח בידם להרוויח מאומה לאלו תועיל התפילה, כי כוחה של תפילה מועלת רק למי שמכיר שאין לו משלו כלום, ומבלי התפילה לא ישיגו מאומה (בנועם שיח, עמו"ש ס).

ידועים דברי הגה"ק החזו"א זי"ע בענין חובת ההשתדלות, שעיקר ההשתדלות היא התפילה, אלא שלפעמים נדרש מן האדם גם לעשות פעולה בפועל, אבל לעשות הפעולה ולא להשתדל בתפילה באופן זה בוודאי לא עשה את המוטל עליו לעשות ולא יצא ידי חובתו (מעשה איש ח"ז קג).

ט. איתא בגמ' (כתובות קד). 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר, רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי (מהעולם הזה) אפילו באצבע קטנה'. וכבר הקשו שהרי מצינו שרבי

באר הפרשה - פרשת בראשית

(משלי ט ה) 'לכו לחמו בלחמי'. והנה, אין איש שנפטר מגזירת 'בזעת אפיך תאכל לחם', אלא שבידו הברירה לבחור על איזה 'לחם' יתייגע ויזיע, כי אם יהא כל עמלו בתורה יזכה לפרנסה בהרחבה ולא יצטרך לעבוד קשה על פרנסת מטה לחמו".

את יום השביעי ויקדש אותו - יום קדוש הוא

בפרשתן (ב ג), 'ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו', ונודע מה דאיתא בזה"ק (שנהגים לאומר בליל שב"ק, ח"ב פח). 'אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ודלתתא ביזמא שביעאה תליין', והיינו שהשבת היא מקור הברכה, והיא כעין מעיין אשר ממנו נמשכים כל ההשפעות הטובות ברוחניות ובגשמיות בכל העולמות העליונים והתחתונים. והמעיין בכל דברי זוהר זה ימצא

והנה כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (ליקוטים, ה) כי 'בזעת' ר"ת עבודה בלב זו תפילה (תענית ב). לרמוז שאין צורך 'להזיע' בעבודת כפיים אלא ניתן להמשיך שפע הפרנסה על ידי 'שיזיע' בתפילה מעומקא דליבא², ואף שנאמר וברכתך בכל אשר תעשה - שברכת ה' שורה על ידי ה'עשייה', אך כבר אמרו חז"ל (סנהדרין סה). 'ש'עקימת שפתיו הוי מעשה', וא"כ גם 'תפילה' נחשבת כהשתדלות ב'מעשה' (וכן איתא ב'מאור ושמשי' פר' בשלח בשם הרה"ק ר' מרדכי מנעשכיו זי"ע).

עוד עלינו להביא מה שכתב הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע (פרשת בשלח, פר' המן) בלישנא דקרא 'בזעת אפיך תאכל לחם', דלתיבת לחם יש שתי משמעויות, חדא כפשוטה, ואידך כמדרשה דקאי על התורה, ככתוב

היה עשיר גדול עד מאוד, וכמו דאיתא (סנהדרין לו). 'מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד', וכיצד העיד על עצמו שלא נהנה אפילו באצבע קטנה. ופירשו בזה, שרבי אמר על עצמו שכל 'הנאות' שהיו לו וכל רוב עשרו לא הגיעו אליו מיגיעתו ואפילו באצבע קטנה, אלא הכל היה מאשר נפסק עליו בשמים, ואין שום שייכות בין ה'השתדלות' להשגת הממון.

י. משל למה הדבר דומה לאחד שנכנס לשדה, ולעיניו נתגלו מעשי פועלי השדה, שהם עומדים 'שנים שנים' - אחד חופר בור וחברו ממלא אותו בעפר, ומשם לבור נוסף, וחוזר חלילה. תמה האיש עד מאד, מדוע עמלים הם להבל ולריק, בחפירה וכיסוי, הסביר לו אחד הפועלים, שבכל יום פועלים המה שלושה שלושה יחדיו, האחד חופר בור, השני מכניס אל תוך הגומא גרעיני זרע ממנו יצמח אילן רב פירות, ומיד מכסה השלישי אחריו בעפר. משבאנו היום אל השדה ראינו שזה האמצעי אשר תפקידו להכניס את הזרעים - איננו, אך האם משום כן יתבטלו האחרים מעבודתם... וכל בר דעת מבין עד כמה גדלה טיפשותם לעבוד לריק, צא תאמר, במה נשתנה מי שנראה לו שאפשר לו לדאוג לפרנסה ומזונות בכוחות עצמו, ואינו יודע שיש כאן שותף - הקב"ה, שאם פועלים בלתו, אין כאן כי אם עבודה ויגיעה רבה להבל ולריק.

יא. ידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למי שברשותו חבית מלאה יין בדופן החבית קבוע ברזא (ברז), הלה שרצה להרבות את יינו, בא והתקין עוד ברזא בצדו האחר של החבית, מתוך דמיון שיתרבה יינו עי"ז... כן ממש הוא האדם המוסיף להתאמץ ב'שעות נוספות' ויגיעה יתרה בעמל הפרנסה, ואינו משכיל שהפרנסה כולה משמים היא קצובה, וכל תוספת השתדלות כמוהו כתוספת הברז בחבית היין.

יב. שמעתי בדרך צחות לבאר את הנוסח (בסליחות) 'השתדלו והרבו תחינה ובקשה' השתדלו והרבו - היכן ובמה יש להרבות ב'השתדלות' להצלחה בפרנסה ובשאר עניינים, בתחינה ובקשה - באופן של תפילה, שבכך מותר וצריך, אבל לא בהשתדלויות אחרות.

יש שרמזו בפסוק (תהלים קד כא) 'הכפירים שואגים לטרף ולבקש מא-ל אכלם', כי 'שאגה' היא פעולה חזקה יותר מ'בקשה', והיינו, שבבואו להתפלל אל ה', אינו אלא 'מבקש' בנחת, בשפה רכה בנעימה. ואילו בגשתו לעסוק ב'השתדלות' ישאג כארי - יומם ולילה בטלפון ובפלאפון... יריב עם כל העולם... והכל עבור טרף ביתו, הנוהג כן אינו בגדר 'אדם', אלא הוא דומה לכפירים - כלומר, לחית השדה...

יג. הרה"ק בעל ה'דברי יששכר' זי"ע מביא שהיה מרגלא בפומיה דאביו, כאשר נכנס אחד לבקש ברכתו להצלחה בענייני הפרנסה, שמוטב לו להשקיע עצמו בתורה, ועל ידי זה יזכה לברכת כל ישראל האומרים בכל יום 'על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא וכו' יהא לנא להון ולכון וכו' ומזוני רויחי'.

באר הפרשה - פרשת בראשית

כמה השפעות הרבות למעלה מהשגתנו הנשפעות בשבת ובפרט בליל שבת¹, פוק חזי כפל הלשון לרוב בתיבות

יד. הנה איתא בגמ' (כתובות קג.) שרבינו הקדוש לאחר הסתלקותו היה נגלה בכל ליל שב"ק לבני ביתו כשהוא נראה כאדם חי ממש, וכמו שציין הגאון רבי עקיבא אייגער זצ"ל ב'גליון הש"ס' לדברי ה'ספר חסידים' (סימן תתשכז) שכתב 'והיה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת, ופוטר את רבים בקידוש היום, ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצוות כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש', וצריך ביאור, מדוע רק רבינו הקדוש זכה לזה מה שלא מצינו כן בשאר התנאים הק', גם צ"ב, מדוע היה התגלות זו רק בליל שב"ק ולא בזמן אחר.

ומבאר הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע שם) 'כי השי"ת אינו מקפח שכר כל בריה, ומצינו (שם קד.) שכל החכמים שבדורו השתדלו להתפלל בעדו שלא ימות והרבו תפלות ותחנונים ובכיה, ועינו עצמן בתענית בקיבוץ רב מה שלא עשו בשום דור כמותם בעבור צדיק שבדור, ואע"פ שסוף דבר נצחו אראלים את המצוקים ונפטר רבינו הקדוש, לא קפח השי"ת שכרם ונתן רשות בגוף ממש כדי שבזה לא יהיה נפסק השפע שהיו בני דורו נשפעים בחייו בזכותו', כי עיקר ההפסד בהסתלקות הצדיק הוא שנפסק השפע שהיה בזכותו, 'משא"כ עתה שהוא בא לעוה"ז ויושב בין החיים אינו נחשב שנסתלק מן העולם, ואז גם אותו השפע שהיו נשפעים ממנו בהיותו בחיים ממש אינו מסתלק'. ובה מבואר היטב מדוע היה בא לעוה"ז דייקא בליל שב"ק, כי אז הוא זמן השתלשלות השפע וירידתו לעולם עבור כל ימות השבוע.

ונמצינו למדים כי בשבתות אלו של 'זמן החורף' הבעל"ט כאשר השב"ק מקדמת לבוא - אנו זוכים בחסדי ה' ל"ג שעות לערך שכל השערים פתוחים לרווחה, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול... מעתה 'בואו חשבון', יתבונן כל אחד בעצמו ובסדר יומו היאך עובר עליו ליל שב"ק, אותו הלילה שכיום יאיר לגודל קדושתו ואורו, כמה שעות מנצל הוא להתרומם בקדושת השבת בתורה ועבודה ושירות ותשבחות לקל אשר שבת ברא, וכמה שעות עוברים לבטלה ח"ו...

סיפר הגה"צ רבי יענקל'ה גלינסקי זצ"ל במתק לשונו, פעם נכנסתי אל הקצב דמתא לקנות בשר, והנה כל האטליז בוקה ומבולקה, הארונות והשולחנות מוזזים לקרן זוית, ממש 'ונהפוך הוא'... הקצב ועוזריו רוכנים על הארץ ובודקים בחורים ובסדקים. שאלתי מה אירע, וספרו לי שה'עזר כנגדו' של הקצב הגיעה לאטליז לסייע, והורידה את טבעת היהלום ששוויה מסתכם בהון עתק מאצבעה, ועתה, שוד ושבר, נעלמה הטבעת, והכל עסוקים בחיפוש אחריה. יצאתי החוצה והבחנתי בחתול היושב בתוך פח האשפה ועוסק ב'ליקוט עצמות' ובאכילת שיירי בשר שנזרקו מהאטליז אל הזבל, לפתע נגלה לנגד עיני איך שהחתול הרים חפץ נוקשה, משמש בו והריח אותו מכל צדדיו, והשליך אותו ושב לנבור בתוך הפח, הסתכלתי היטב וראיתי שהיה זה הטבעת בכבודה ובעצמה. רציתי לזעוק אל החתול, אוי טיפש שכמותך, היה בידך טבעת יקרה אשר בדמי שוויה היית יכול לקנות בשר ערב ומשובח שיספיק לך לכל 'אריכות ימים ושנים', והשלכת אותו כי היה עדיף לך בשר סרוח... אך כך הוא טבעו של חתול, וסיים רבי יענקל'ה את דבריו, אכן אנחנו בני אדם שיש בנו דעת, אל נשליך טבעת יהלום עבור בשר סרוח...

לדידן ייאמר, ליל שב"ק הוא ה'טבעת קידושין', בו מקדש השי"ת את עמו באהבה רבה ובאהבת עולם, וכמו שאומרים בתפילה 'אתה קדשת' (כמבואר במטה משה סי' תנ), הבה נזהר שלא להשליך את הטבעת היקרה, ותחתיה להתעסק בבשר סרוח... בהבלי העולם...

שמא תאמר 'השינה משובחת'... 'שינה בשבת תענוג' (ילקוט ראובני פרשת ואתחנן), אך כבר אמר הגר"א מווילנא זצ"ל (הובא בריש ספר 'דברי אליהו') שדייקו חז"ל בלשונם ואמרו 'שינה בשבת תענוג', להורות שהשינה בשבת תהא כמו הקינוח שאוכלים בסוף הסעודה לענג את הגוף, ואם ירבה במיני מתיקה יבוא להקיא את כל מה שאכל, והכי נמי אל ירבה בשינה... (ועאכו"כ שאין 'עניין' לישון מהשעה תשע בערב ועד...)

הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע נשא משלו לשני ידידים אשר לא מצאה ידם כדי פרנסתם, ונמלכו בדעתם שאין מנוס אלא מלחזר על הפתחים ולבקש מיני מאכל להביא טרף לביתם, בלילה נפגשו והראו זה לזה את ה'שלל' אשר הצליחו לאסוף, אך בעוד שהראשון הצליח בקושי לאסוף שיירי מאכל ולחמים קשים אשר בקושי ניתן להכניסם לפה - השני מילא סלים מלאים בכל טוב בשר ודגים וכל מטעמים, שאל ה'לא-יוצלח' את רעהו, כיצד הצלחת יותר ממני, והרי הסתובבתי במשך שעות ארוכות ולא עלתה בידי, הגידה לי מה 'סוד' הצלחתך... נענה לו חברו,

באר הפרשה - פרשת בראשית

עור כנגדו - ה'עור' הוא על ידי הקמים עליו 'כנגדו'

בפרשתו (ב יח), 'ויאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עור כנגדו, וביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (וירא ד"ה זעקת) בהקדם מה שנאמר (להלן יח כ) 'זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד', וצריך ביאור בתרתי, א. מהו 'זעקת סדום ועמורה', שלא נתפרש איזו 'זעקה' היתה שם. ב. לכאורה זעקת סדום ועמורה היא היא מה שאמור חטאתם כי כבדה מאוד, וא"כ מהו כפל הלשון. אלא הביאור על פי מה שאמרו חז"ל (ר"ה יז.) 'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז יח) 'נושא עון ועובר על פשע', למי נושא עון למי שעובר על פשע', נמצא שאילו היה שלום בין רשעים היה הקב"ה מוחל להם, אך מאחר שרבה זעקת סדום ועמורה על שנהגו ברשעות זה לזה, ממילא שאר חטאיהם כבדו מאוד, ש'כביכול כבד המשא להקב"ה לשאת את העון'.

'ברכתא' ו'חדוותא', ללמדנו על שערי הברכה הפתוחים לרווחה, וברכת ה' היא תעשירי^{טו}.

ובתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (עה"ת) וז"ל. כמה נואלו המה קטני אמנה המאחרים לקבל את השבת וממהרים לצאת, כי הלא כל ששת ימי המעשה יונקים מן הקללה שנתקלל אדם הראשון 'בזעת אפך תאכל לחם' ורק השבת לבדה יצאה מכלל הקללה, והקב"ה בכבודו ובעצמו ברך את היום הזה - 'ברכו וקדשו', ותחת אשר בעלי השבל ממהרים להיכנס אל השבת לקבל ברכתה ומאחרים לצאת בשביל שלא להיכנס כ"ב מהר אל קללת ששת ימי המעשה מהפכים הם את הסדר, מאחרים להיכנס אל הברכה ונחפזים לצאת ממנה ולהיכנס במהרה אל הקללה של ששת ימי המעשה. ואשרי מי שזוכה להבין זאת - למהר בקבלת השבת ולאחר לצאת ממנה כדי לקבל ברכת ד' הבאה ממילא למקבלי השבת, עכ"ל.

חזרתני על הפתחים רק זמן מועט... אלא שדפקתי על הדלתות בשעה שהבעלי בתים עומדים לאכול סעודתם, בעוד שהשולחנות מלאים כל טוב, ונתנו לי מלוא חפניים מהשפע אשר היה מונח לפניהם על השולחן, אבל אתה הלכת שלא בזמני הסעודות, בזמן שכבר לא היו השולחנות ערוכים, וממילא לא היה להם להעניק לך אלא משיירי הסעודות...

כעין זה כך הוא גם בהשפעות הניתנים מן השמים לכל המבקש ודורש, שאם כי בוודאי תמיד 'הדלת פתוחה', אך בליל שב"ק הוא שעת הכושר לבוא לבקש 'נדבה' שכן אז מוכנים כל ההשפעות הטובות, ומעניקים ונותנים בעין יפה מאשר 'מונח על השולחן', אכן המבקש רק בימות השבוע הרי כביכול אין השפע מונח אלא נותנים לו רק מה'שיריים'...

מה יעשה האדם 'וחי', אך מסופר על 'סוחר' שעברו על 'עסקיו' עתים וזמנים קשים עד שמטה ידו ועמד בפני פשיטת רגל, מכיוון שכך הזכיר עצמו לברכה אצל הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע, הרה"ק שידע שהלה פותח חנותו בשבת והכיר בו שאם יאמר לו לסגור חנותו בשבתות לא ישמע לו, בתירוץ שביום זה מתרבים הקונים, על כן 'הציע' לו, ברצוני לחתום על 'שותפות' עמך, התסכים לכך... הלה שמח מאוד על הזכיה הגדולה להיות שותף עם הרבי, והסכים, אמר הרה"ק, א"כ הבה נערוך שטר כתוב וחתום בו הנך מקנה לי שביעית מכלל החנות בקנין גמור (בערך כ-15%), וכן עשו, אז אמר לו הרבי, אם אנכי בעלים על שביעית מהחנות, א"כ בדין הנני דורש שתסגור את החנות ביום השביעי.

עפי"ז יש לפרש בלשון הכתוב (שמות כט-י) 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלוקיך', שכך אמר הקב"ה להם לישראל, הרי אני 'שותף' עמכם, ויום השביעי 'שלי' הוא, אם אכן תתנו לי את יום זה להתנהג בו כרצוני, לקדש את כל היום בתורה ותפילה ועבודת ה' - שיהא 'יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו', אזי אשפיע עליכם כל מילי דמיטב לשאר ימות השבוע שהם 'שלכם', ותזכו לעשית כל מלאכתך... ועד"ז, אם 'ישקיע' בליל שב"ק שיהיה כולו קודש להשי"ת, יזכה למיניה מתברכין כל יומי שתא'...

טו. והזמן גרמא בעמדנו ב'שבת בראשית', וכמו שאמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע 'שהיא הכנה על כל שבתות השנה'. וכן ידוע פתגמו של הרה"ק ה'צמח צדק' מליובאוויטש זי"ע 'ווי מ'שטעלט זיק אוועק שבת בראשית אזוי גייט די גאנצע יאהר' - כפי 'שמעמיד עצמו' בשבת בראשית כך הולך כל השנה.

מאת ה' שרוצה לעזור לו ולזכותו, על בן שלח אותו 'מזיק' בכדי שיהיה לו אפשרות להיות 'עובר על פשע', וממילא יוכל הקב"ה למחול לו חטאיו. וכבר אמרו חז"ל (גיטין לו:) 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמוחין ביסורין' עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", ופירש המהרש"א (ח"א שם ד"ה הנעלבין, עיי"ש) שבשמו שלגבי השמש נאמר (תהילים יז ז) 'אין נסתר מחמתו' - שממשלת החמה בכל העולם כך ייאמר גם לגבי 'אוהביו' אלו הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים ש'אין נסתר מחמתו, ר"ל, שנותנת לו התורה מלכות וממשלה, ומכאן ידע, אילו כוחות כבירים יש לו לאחר שחרפו וביזו אותו, וכמה גדולות ונצורות יכול לפעול עתה ב'מלכותו וממשלתו', והחכם עיניו בראשו לנצל זמן אדיר ומסוגל כזה"ח בישועות נפלאות בכל דבר שזקוק לו".

ובדרך זה יתפרש מה שאמר הקב"ה לקין 'הלוא אם תיטיב שאת' (ד ז) - שאם תיטיב לאחרים אני אשא חטאתך ואסלח לך עליה, אלא שאח"כ אמר קין (שם יג) 'גדול עוני מנשוא' - 'מחמת שהרגתי את אחי (הבל) מאין יבוא עזרי לעורר רחמים בשמים לנשוא את עוונתי'. ומעתה יש לפרש מה שנאמר 'ויאמר ה' אלוקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו', שכך אמר ה' אלוקים, לא טוב היות האדם לבדו כי אם יחטא במה יתכפר, על בן אעשה לו עזר כנגדו, ומבאר בזה"ל, זה העזר מה שחבירו יהיה כנגדו [ר"ל אעשה לו עזר על ידי שאחד יהיה כנגדו] ויהיה עובר על פשע, ולכך ימחול לו הקב"ה על אשר חטא.

וכל זה ללמד לאדם דעת, שאם אחד פוגע בו או מצער ומזיקו וכל כיו"ב, שיבין שאין זה אלא

טז. ומפרש רש"י (שבת פח: ד"ה עושין) 'שמחים ביסורים' - על עליבה הבאה עליהם, ונראה כי דעתו שמה שאמרו שמחים בייסורים שייך להאמור מקודם 'הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים', והוסיפו חז"ל לאמור 'שמחים בייסורים', כלומר שהם שמחים בכל העלבונות שספגו ומקבלים אותם באהבה, כי גדול מעלת קבלת הבזיונות להיות מ'אוהביו כצאת השמש בגבורתו'.

יז. וביאר רבינו המאירי (שם) המשל והדמיון ל'שמש', שהנה מצינו בפרשתן שמתחילה נבראו החמה והלבנה בגודל שווה, וכדכתיב (א טז) 'ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים', עד שבאה הלבנה וקטרגה ש'אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד', ואמר לה הקב"ה ל'כי והמעטי את עצמך, וזהו שנאמר (שם) 'את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה', נמצא שהלבנה באה לקטרג בכדי 'להשפיל' ולהקטין את השמש, סוף דבר, החמה נשארה כמות שהיתה והיא 'יוצאת בגבורתה' ואילו הלבנה הפסידה ונתמעטה... ועל דרך זה דימו חז"ל את מי שעולבים בו ומחרפים אותו, שאל יפול רוחו בקרבו, אלא ידע שסוף דבר הוא ישאר במעמדו ובצדקתו וכצאת השמש בגבורתו, ואילו אותו מקטרג ומעליב יפסיד כדוגמת הלבנה...

גדולה מזו מצינו בחידוש נפלא של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (פסחים סו: ד"ה כל שכועס) שהנה אמרו שם בגמ' 'כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו, מנלן מאליאב שנאמר (שמואל א' יז כח) ויחר אף אליאב בדוד' וגו', והנה מבואר בכתוב (שמואל א' טז) שאמר הקב"ה לשמואל הנביא למשוח את אחד מבני ישי למלך, ועל כל אחד מהבנים נאמר 'לא בזה בחר ה'', ואילו לגבי אליאב כתיב (שם ז) 'ויאמר ה' אל שמואל אל תביט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו', ומשמע שעד עתה אהב אותו ופסק עליו גדולה להיות מלך ישראל אך מאס בו מחמת שכעס, והרי שכל הכועס מפסיד את הגדולה שנגזר עליו. והקשה ה'שפת אמת', אם כן מדוע זכה דוד במלוכה שהיתה אמורה להיות לאליאב, 'וצריך לומר, דכן הוא המידה, דזה שכעס עליו שלא כדין יזכה בגדולה המסתלקת ממנו', כלומר שמי שכועסים עליו זוכה לעצמו במה שהיה מוכן למי שכעס עליו.

יח. פעם בא שר אחד מאחורי חלונו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע והתלוצץ נוראות מהרה"ק ועבודתו בקודש, נענה הרה"ק ואמר הנה כתיב (משלי ג לד) 'אם ללצים הוא יליץ', ויש לבאר כשהם הרשעים מתלוצצים מאתנו, עיי"ז 'הוא' - הקב"ה 'יליץ' - לשון מליצה שהקב"ה ימליץ עלינו טובה (הובא בליקוטי תורה תנ"ך).

ואפשר להוסיף, כי בדרך כלל אנו מבקשים שהמלאכים ימליצו עלינו טובה כמו שאנו אומרים 'אם יש עליו מלאך מליץ'... אמנם, כאשר האדם זקוק להמתקה חזקה, אז יגלגל הקב"ה לפתחו בוושה נוראה ואז ממילא הקב"ה בעצמו ימליץ עליו טוב.

את הכרובים - דרכי חינוך מתוך המימות ואהבה

בפרשתן (ג כד), 'ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים', ופירש רש"י, 'כרובים - מלאכי חבלה', ורבים הקשו ממה שמצינו במלאכת המשכן, שעל ארון הברית שהיה מונח בקודש הקדשים היתה כפורת שעליה שני כרובים זהב (שמות כה יח), ויש לתמוה היאך יתכן ש'כרובים' משמשים מצד אחד לקודש הקדשים ומאידך כ'מלאכי חבלה', וביאר הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל (ראש ישיבות סלבודקה וחברון) בדרך הדרוש, על פי מה דאיתא בגמ' (ה:): ש'כרובים' הם מלשון 'תינוקות', וכמו שאמרו שם 'מאי כרוב אמר רבי אבהו פְּרָבִיא שכן בבבל קורין לינוקא רביא', והא גופא בא הכתוב לרמוז לנו יסוד גדול בגידול הצאצאים, כי ה'תינוקות' יכולים להיות ב'קודש הקדשים'

הנה כתיב בפרשתן (ד טו) 'וישם ה' לקין אות לבלתי הכות אותו כל מוצאו'. ביאור נפלא ביאר הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע (הובא בדברי שלום קודינב), כי הנה המאמין באמונה שלימה בבורא יתב"ש לא ישבר לבו מכל אשר יקרהו, אם בהפסד ממון או בשאר מיני היוק והפסד שנעשה לו על ידי רעהו, בידעו שאין אדם נוקף אצבעו למטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז:), נמצא שלא פלוני עשה זאת, וגם חלילה מלומר שמעצמו נעשה המעשה, אלא הכל 'בדבר ה' נעשה'² - לטובתו השלימה, וזה ביאור הקרא וישם ה' לקין אות - 'אות אמונה' המהורה, וממילא לבלתי הכות אותו כל מוצאו - שלא יכהו לבו בכל דבר שימצאהו, כי ידע ויכיר שהכל מאתו יתברך שמו.

וכן כתב המלבי"ם (תהלים סט יג) וז"ל, בעת ששיחחו בי יושבי שער, ושותי שכר עושים ממני נגינות להתלוצץ, בעת ההיא 'אני תפלתי לך', כי העת הזאת שהם מתלוצצים עלי היא 'עת רצון', ובעת ההיא תפלתי, 'אלוקים ברב חסדך עניני'.

יט. עובדא הוה, באחד שבא אל הקודש פנימה אל הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, ושפך את מר נפשו, אודות חברו היורד לו לחייו, ובתוך דבריו החל לקלל את חברו בכל מיני קללות, נענה אליו הרבי ר' שלומ'קה ואמר, אם מחשיב אתה את פיק, שהוא בר יכולת לפעול, ולכן אתה מקלל את חברך, אם כן, תחת הקללות 'ברך תברך את עצמך' בשפע פרנסה ורוב נחת וכל אשר תאוה נפשך, ובזה תצא מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ומה לך כי לקחת את כחך בפה רק לקללו, במקום שתעשה לעצמך רווחים פי כמה וכמה. ועל דרך זה ייאמר בענייננו אנו, כאשר מבזים אותו ושומע חרפתו שבמקום אשר יענה וישיב לו כגמולו עדיף שיברך את עצמו ויירש רוב טובה וברכה בעולם הזה ובעולם הבא.

עובדא הוה ביודעי ומכירי - באחת מהישיבות בארץ הקודש נתקלקל המזגן (ערקאנדיישען), והיו הימים ימי תמוז - מהימים שרגילים בני אנוש לכנותם 'הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה'. וכשל כח הסבל ללמוד מבלי אווירו של המזגן, לכן טיפס ועלה אחד הבחורים על מרומי כסא אשר העמידו על גבי שולחן, וכך חישב להגיע עד המזגן ולתקנו, בחור זה גדול היה בגופו יותר משאר בני גילו, ומכיוון שכן מיד בעלותו על גבי הכסא התהפך ונפל עדי ארץ - לעיני כל הקהל... הבחור עמד עלוב, מיד ניגש אליו אחד מה'מגידי שיעור' שבישיבה, ואמר לו, דע לך בני, כי בזו השעה גדול כוחך בשמים לפעול כל מיני ישועות למעלה מדרך הטבע, איעצך שלא להיות מן השוטים המאבדים מה שנותנים להם, אלא בקש משוכן מרומים שימלא כל משאלות לבך לטובה ולברכה. נענה הבחור המבוויש ואמר, הריני נותן בעין יפה את זכות הבושות הללו, לאחד מקרובי משפחתי, הממתין זה כששת שנים מעת נישואיו ועדיין לא זכה לזש"ק ואכן, לתקופת השנה נולד בן זכר לקרוב זה. כי כאשר עובר האדם עלבונות וקשיים ניתן בידו כח לפעול דבר ישועה ורחמים.

כ. זה עתה קראנו (בהפטרה דמנחה דיוה"כ) בספר יונה, שם נאמר (ב יא) 'ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה', וה'קורא את המקרא' בלבד נדמה לו כי הדג זכה ל'נבואה' ולגילוי אלוקותו ית', שה' בכבודו ובעצמו דיבר אל הדג... אמנם לא זו 'פשוטו של מקרא', אלא כפי שפירש הרד"ק 'ויאמר ה' לדג - העיר את רצונו שיקיאנו אל היבשה', וכעין זה ממש כתב גם ה'אבן עזרא' וז"ל, ויאמר, דרך משל, שהכריחוהו לעשות חפץ ה', עכ"ל, והיינו שבאמת הדג הקיא את יונה כי כך היה ברצונו של הדג, אכן כל עצם רצון זה לא היה אלא על ידי ה' שעורר את רצונו והכריחוהו לעשות רצונו, וכך כל דבר ודבר שנעשה בעולם, אף אם נראה שהוא ברצון העושה, אמנם הקב"ה הוא הוא ה'מכניס' בו רצון זה...

בדומה לזה פירש בספר 'שארית מנחם' (לאב"ד פארוז, ח"ב עמ' שפד) והוסיף, שאם האב משגיח על ילדיו²¹ שיהיו רק במקום תורה 'בקודש הקדשים על הארון', ויהיו להם רק חברים הגונים וכשירים אזי יזכה לרווח מהם רוב נחת דקדושה ולראות בנים ובני בנים עוסקים התורה ובמצוות, אכן אם אינו משגיח על מעשיהם ומניח להם להסתובב מ'חוץ לגן עדן' הרי תהא אחריתם מרה עד ל'מלאכי חבלה' ל"ע²²...

ולעומת זה עלולים הם להיות מלאכי חבלה ח"ו... והכל תלוי בהוריהם²³, אם מחנכים אותם כדבעי על אדני התורה והיראה וברוך ישראל סבא - יצמחו ויגדלו לתפארה בס"ד, עד שיהיו שתולים בבית ה' 'דבוקים בארון הברית', אך אם לא יחנכו אותם כדבעי אזי תכונות הנפש השליליות ושורשי הרע הטמונים באדם יעשו פרי עד שיהא כמלאכי חבלה ח"ו (הובא במעינה של תורה)²².

כא. הנה איתא בנוסח ה'לשם יחוד' קודם הדלקת נר חנוכה (המובא בסידור היעב"ץ) 'ויהיו זרעי וזרע זרעי תלמידי חכמים וחסידים אהובים למעלה ונחמדים למטה ותחזק את לבבם לתורה ועבודה הכל ברצונך הטוב'. ופעם ניגש אחד אל הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע וביקש ברכה להצלחת ילדיו כשהוא אומר מלשון התפילה 'ותחזק את לבבם לתורה ועבודה', נענה לו ה'ישועות משה' מיניה וביה 'הכל ברצונך הטוב'..., כאומר, דבר זה תלוי הרבה בידך ובמעשיך וברצונותיך... (אף שבהדי כבשי דרחמנא אין לנו השגות, ואין התוצאות תלויות במעשינו כידוע, אבל זהו החוב המוטל על ההורים לעשות).

כב. והדרך הישרה לחנך בה יוצ"ח היא כמו שפירש בספר 'אזור אליהו' בלשון הכתוב בפרשתן (א כו) 'ויאמר אלוקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויִקְרְאוּ וגו', ופירש רש"י ש'ויקראו' הוא מלשון 'רדוי' (כמו 'רודה' - שלטון), שהנה ידוע מה שאמרו חז"ל שהאדם צריך להידבק במידותיו של הקב"ה, מה הוא רחום וחנון אף אתה הוי רחום וחנון, וזהו שאמר הכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, ר"ל שילך בדרכי הבורא ית"ש ויהא נוהג בדומה לו במידת הרחמנות והחנינה, ואז יוכל להיות 'רודה' ושולט עליהם 'כי בודאי ישגיח על הכל לטובה', אכן אם אינו רחום ואף נוהג כעס אינו יכול 'לשלוט' על בניו ולחנכם... ודי בהערה זו.

כג. הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זי"ע היה דורש סמוכים בלשון המקראות (דברים יא יח-יט) 'וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ולמדתם אותם את בניכם' וגו', שלא לחינם נסמך מצוות חינוך הבנים לעניין תפילין, אלא לומר לך, מה תפילין אסורות בהיסח הדעת (שבת יב.) אף חינוך הבנים אסור בהיסח הדעת... אלא בכל עת ובכל שעה תהא דעתו של האב נתונה לחנך ילדיו כרצון השי"ת.

כד. עוד נכלל בדבריו, כי מחובת כל אב בישראל לעשות את ביתו ל'גן עדן', בית שמרגישים בו נועם עריבות ומתיקות בעשיית רצון השי"ת, ועל דרך שפירשו בהאמור להלן (ו טז) 'צוהר תעשה לתיבה', ופירשו חז"ל (סנהדרין ח:פ) שהכוונה ל'אבן טובה' שהאירה את התיבה, ונרמז בזה לדור האחרון, בו כל בית בישראל צריך להיות כ'תיבת נח' להגן מפני ה'מבול' והמים הזידונים אלו רוחות הטומאה המשתוללות בראש כל חוצות ומאיימים לכלות כרם בית ישראל בשריפת נשמה וגוף קיים, וצריכים לעשות 'צוהר' - להאיר את הבית באור ה', באור שבת ויו"ט, באור האמונה והקדושה, עד שכל בני הבית יחוש את ה'טעמו וראו כי טוב ה'', אכן מי שביתו הוא בחי' חוץ לגן עדן מסוכן הוא ביותר שיצמחו בני ביתו למלאכי חבלה.

צא ולמד ממנהגו של עולם, בעת הנסיעה ברכב בחוצות העיר בשעות החשיכה, הרי המנהיג יקפיד שלא יאירו את הרכב מבפנים, כי כשהאורה שולטת בתוככי הרכב אי אפשר לראות את הנעשה בחוץ, כיו"ב לדידן, כאשר תשלוט ה'אורה' בבית - אורה ושמחה - לא יראו בניו ובנותיו את הנעשה ברחוב העיר - כלומר, לא יעניין אותם ולא יחפשו לראות מה נעשה בחוצות... ולא יחפשו אלו 'תענוגות' הרחוב מציע להם... כי יהיה להם 'טוב' ונעים בתוך הבית ובהליכותיו.

ומעניין לעניין באותו עניין, נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (כי תצא תרע"א) שהם נחוצים ביותר בדורות האחרונים, שהנה אמרו חז"ל (סנהדרין פח:) 'בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו, ושוב אינו נהרג, ולכאורה קשה ביותר, שהרי בן סורר ומורה אינו נידון על שם שמרד באביו ובאמו אלא משום שהגיעה תורה לסוף דעתו שיעמוד בפרשת דרכים וילסטם את הבריות, ואם כן מה שייך שימחלו לו אביו ואמו, ומדוע אינו נהרג. ומבאר ה'שם משמואל' בהקדם מה שפירשו חז"ל (שם עב.) טעם הריגתו ש'אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב', וצריך ביאור מניין לחז"ל שימות חייב, והרי מעולם לא ננעלו דרכי תשובה בפני שום דם בעולם, וכבר מצינו רשעים גמורים שעשו כל תועבות שבעולם ולבסוף חזרו בתשובה, ואם כן מהיכי תיתי לקבוע על בן סורר ומורה

באר הפרשה - פרשת בראשית

דתשרי על עמיה - השפעת קדושת ירח האיתנים לכל השנה על עמיה, שאנו מבקשים ומחלים פני אבינו מלכנו - צדיקן הדורות היו מרמזים בלשון הזמר של האריז"ל יהי רצון שהשפעת חודש תשרי תישאר עלינו עמו (אומר בשבחיו לליל שב"ק) 'הא רעוא קמי דתשרי ישראל'יה, לכל השנה כולה"י. כי תכלית עבודת הימים

שבוודאי ימות חייב בלא שיחזור בתשובה. אלא הביאור הוא על פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא האזינו ד) שהתשובה מועילה ושייכת רק בבני ישראל, וטעמא דמילתא הוא, כי בני ישראל הם בעצמותם נשמות קדושות וטהורות אלא שבמקרה נתלכלכו בעוונות, ועל כן כשהחוטא שב בתשובה 'מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובוודאי תתמיד תשובתו וישאר נאמן להשי"ת ולתורתו, אבל כשגוי חוטא נכרתה חיותו ושוב אין לו תקנה, ואף אם עושה תשובה - אין זה אלא לשעתו, ובוודאי ישוב לסורו. ומעתה יש לומר לגבי בן סורר ומורה, שמאחר שאיננו שומע בקול אביו ובקול אמו נפסק חיבורו ושוב אין לו חיבור בשלשלת הקודש, ועל כן בוודאי ימות חייב, כי אף אם יחזור בתשובה הרי אין בו כוחות הקדושה מהאבות הקדושים שעל ידיהם יוכל להתמיד ולהחזיק בתשובתו, 'אבל כשאביו ואמו מוחלין לו הנה הוא עדיין קשור בשלשלת הקודש' וממילא שוב אינו נהרג 'שיכול להיות שעוד ישוב בתשובה שלימה המתקבלת'. ולמדנו מכאן ארחות חיים שלא להרחיק את ה'בן הסורר ומורה'... אלא למחול לו ולהעריך עליו אהבה, ועי"ז יהא לו שייכות למקור מחצבתו מזרע אברהם יצחק ויעקב, ויוכל לשוב באמת ובתמים לאביו שבשמים (ולאביו שבארץ...).

וכבר כתב ה'בעל הטורים' על הפסוק (להלן מד ל) 'ונפשו קשורה בנפשו', וז"ל, קשורה ב' במסורת, הכא (ונפשו קשורה בנפשו), ואידך 'אולת קשורה בלב נער' (משלי כב טו) וכו', מפני שאולתו קשורה בו צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו.

כה. 'דבר חכמה' נפלא שמעתי מחכם וצדיק אחד, פיו מפיק מרגליות, בשמחת 'שבע ברכות', וכה היו דבריו, 'מעשה' ביהודי מתושבי העיר 'לעלוב', שהיה נוסע מדי שנה בשנה לקראת ה'פסח' להסתופף בצל רבו אשר התגורר ב'לובלין'. בדרכו היה עובר ב'פרשת דרכים' אשר היתה נחלקת לארבעה דרכים, וכל דרך מוליכה לעבר עיר אחרת, ולמען ידעו עוברי דרכים 'את הדרך ילכו בה' הציבו שם עמוד גדול ועליו תלו ארבע לוחות - לוח לכל רוח, ועליו נכתב שם העיר אשר הפונה שמה יגיע אליה, כגון 'לוח' לצד מזרח עליו נכתב באותיות גדולות 'ווארשא', והרי זה לסימן כי הרוצה להגיע לווארשא יפנה מזרחה, וכן העמידו לוח לצד צפון עליו הופיע תיבת 'לובלין', לקיים מה שנאמר 'תכין לך הדרך'.

והנה, באחת השנים ירדו גשמים עזים בכל ימות החורף וגם מקום הרוחות והשלגים לא נפקדו באותה השנה, וכשבא היהודי לקראת הפסח אל 'פרשת הדרכים' חשכו עיניו כי לא מצא כלל את ה'עמוד' עם הלוחות על מעמדו, והבין שנעקר ממקומו על ידי רוח סערה, ולא ידע אנה יפנה, האם למזרח או למערב, לצפון או לדרום, והמקום מדבר שממה מאין יושב - 'עובר ושב אין' ו'מורה דרך' איננו, מה עשה, החל מחפש אחר העמוד עם הלוחות, ואכן, אחר חיפושים רבים מצאו מוטל על הארץ בתוככי הביצות, מתחת הררי שלג וקרח, כאבן שאין לה הופכין, אך, עדיין לא ידע מה לעשות, כי הגם שעלה ברצונו להעמיד העמוד על מקומו, מכל מקום לא ידע לאיזה צד להעמידו. עד שפקח ה' את עיניו והבין, הרי 'זאת ידעתי' לענות על השאלה 'מאין באת'... כי ברור לי באיזו דרך הגעתי מלעלוב עד הנה, מעתה עלי להעמיד שוב את העמוד כשה'לוח' המורה על העיר לעלוב יפנה לאותו צד ממנו הגעתי, וממילא הכל יבוא על מקומו בשלום, כי אז גם שאר הלוחות יהיו מכוונים כל אחד כפי מה שהיה בתחילה, ואוכל להמשיך בדרכי ולהגיע למחוז חפצי לחיים לשמחה ולשלום...

וכאן פנה אותו 'דרשן' אל ה'חתן', ואמר לו, הנה זה עתה יוצא הנך לחיי המעשה, וכלשון הכתוב 'חתן היוצא מחופתו ישוב כגבור לרוץ עלי אורח'... ומתחיל לפסוע ולצעוד ב'ים הגדול', ומורא יעלה על ראשך כי אינך יודע לאיזה דרך לפנות, לימין או לשמאל... זכור ואל תשכח מאין באת... הלא יודע אתה מקור מחצבתך, באיזה בית גדלת, ואיזה 'חינוך' קבלת בו, ואם כן, הדרך בה הגעת עד הלום היא תשמשי לך 'מורה דרך' כיצד להמשיך ולעלות במסילה העולה בית א-ל.

ולעניינו יאמר, עומדים אנו בתחילת השנה, שימו על לבכם 'מאין באתם', הרי זה עתה עמדנו בראש השנה, יום הכפורים, סוכות ושמחת תורה... כל אחד ואחד היה לו התעלות לפי ערכו, הכל היו חפצים ליראה את שמך... וזכרון קדוש זה צריך לעמוד כנגד העיניים, ועל ידי זה נוכל להמשיך בדרך הנכונה מבלי להתבלבל...

באר הפרשה - פרשת בראשית

יג

הקדושים שעברו עלינו לטובה, ירח האיתנים 'דתקיפי נועדו רק לשעתם'... אלא להשפיע על כל השנה במצוות, וכל השפעות הקדושה והאורה והשמחה לא בולה^{כח}, ובפרט על ימות החורף הבעל"ט^{כט}.

וכך כתב הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (ח"ב עמ' רכז), טבע האדם שממחרת היו"ט שוכח לגמרי מה שהיה, היכן היה אמש ומה היה הילוך מחשבתו, מה היו משאלות לבו בעת שרקד עם התורה 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אנבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי, ועל זה נאמר 'אסרו חג בעבותים', לקשור את החג בעבותות חזקים שלא ישמט מבין הידיים, ושתישאר חקיקה מהיו"ט לכל השנה.

כו. יש שאמרו כי לתיבת 'תשרי' יש כמה פירושים, א. מלשון התרה - 'שרי ואסר' כי בחודש זה יכול האדם להתיר עצמו מבית האסורים ברוחניות, ולקרוא דרור ל'נשמתו' להיכנס ולבוא לשערי תורה ומצוות וקרבת אלוקים. ב. מלשון 'שריר וקיים', שיקיים היטב בלבנו את השפעת חודש זה לכל השנה הבעל"ט.

כז. וכמו שביאר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל במתק לשונו, למה הדבר דומה לאחד ש'מצא אשה' וערך שמחת נישואין ברוב פאר והדר, שכר אולם רחב ידיים מרהיב ביופיו, הביא חבורת כלי זמר מנעימים בקול ואף סעודה ערך כיד המלך, אחר כלות 'השמחה' שב לבית הוריו כשהוא מותיר אחריו את ה'כלה' בודדה בבושת פנים, ופרצה בבכי מר על שכה עולל לה ה'חתן', נזעקו אחריו חבריו ושאלוהו מה זה ועל מה זה, השיב להם ברוב כסילותו וטפשותו, העיקר שהיתה 'חתונה' יפה... וכמה נבער מדעת הוא שאינו מבין שכל ה'חתונה' אינה אלא 'הקדמה' לבניין עדי עד בהמשך החיים... ועל דרך זה ייאמר, עברו עלינו חגים וזמנים לששון, עד שהגענו ליום שמיני עצרת שהוא בחי' היחוד השלם 'בואו ונשמח אני ואתה'... אך אל נסתפק ב'חתונה' ותו לא... אלא אין זה רק כ'הקדמה' לכל השנה הבעל"ט... בדרך צחות רמזו בלשון חז"ל הנודעת על עניין שמיני עצרת, שהקב"ה אומר לישראל 'קשה עלי פרידתכם, עכבו עמי יום אחד', שהנה ידוע ש'פרידה' היא עקרה שאינה יכולה להוליד, ואין ממנה המשך הדורות, ועל כך רימזו חז"ל בלשונם קשה עלי פרידתכם, שהקב"ה מתאונן ואומר שקשה עליו שכל הימים הקדושים הם בבחי' פרידה בלי המשך... אלא עכבו עמי - שישאר קיום לכל האורות הגדולים והשפעות הקדושה לאורך ימים...

כח. ידוע המעשה על ר' אייזיק יעקלס (בן ר' יעקב) אשר התגורר בקראקא (נלב"ע בשנת ת"ג) והיה עני מרוד, לילה אחד חלם חלום בו 'נתגלה' לו כי מתחת הגשר הגדול המוביל לעיר טמון אוצר גדול, ויהי בבוקר ותפעם רוחו והלך למצוא את ה'עשירות' המיועדת עבורו, והחל לחפור שם, עד שניגש אליו מפקד חיל המלך ושאל למעשיו, והשיב לו בכנות ובתמימות כי מחפש הוא אחר המטמון וכפי שהראוהו מן השמים... החל המפקד לשחוק עליו באומרו, אף אני חלום חלמתי שמתחת התנור בבית יהודי בשם 'אייזיק יעקלס' מסתתר אוצרות זהב וכסף, וכי נדמה לך כי אלך לחפש שם, והרי החלומות שוא ידברון. נדהם ר' אייזיק ולא גילה לו כי הוא הוא 'בעל הדבר', שב לביתו והחל לעקור את התנור ועד מהרה מצא שם אוצרות מלכים אשר מהם נתעשר ונעשה לגביר אדיר (ומהכסף בנה בית הכנסת גדול על שמו, הנקרא 'אייזיק שול'). וצדיקי הדורות דרשו מעשה זה כמין חומר למוד ממנו בדרכי עבודת השי"ת.

הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע היה מספר מעשה זה כמשל על סדר החיים, כי רבים המה שבכל ימות השנה הנם 'עניים' במעשים טובים, ובטוחים כי 'האוצר' נמצא בר"ה וביוה"כ, אז הזמן גרמא ליטול מלוא חפניים משפע הקדושה ועי"ז יוכלו להתעלות לאין ערוך. אמנם בהגיע ה'הייליגע טעג' (ימים הקדושים) מתגלה להם כי העשירות נמצאת בקרבם, כי בכל אחד טמונים וגנוזים אוצרות אדירים של כוחות הנפש לעבודת השי"ת, ומקבלים עליהם קבלות טובות להיטיב מעשיהם. וזאת העבודה ככלות כל הימים הטובים, לחיות את גילוי האוצרות שבנפש, ולקיים כל מה שקיבל על עצמו, ולא להיות ח"ו ככלב שב על קיאו (הובא בלקוטי אמרי חיים למוצאי יו"כ).

כט. ידוע שהרה"ק מראפשיץ היה אומר לאחר חג הסוכות יוצאים אנו מימים גדולים וקדושים (וכפי שנתכנה אלו הימים די הייליגע טעג) מעתה נכנסים אנו ללילות גדולים וקדושים.

וכן כינו אותם צדיקי הדורות די הייליגע ווינטער נעכט (דרכי חיים ושלום מונקאטש, תתי) וכל זה מחמת כי בהם יוכל כל איש להרבות בנפשו קנין תורה (עכ"ל), הרה"ק מקאריץ זי"ע היה קורא אותם די גאלדענע נעכט (אמ"פ השלם, שער עבודת ה' יג), על הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע מסופר שהיה קורא להם די גוטע פריינד (הובא בנתיבות שלום). הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר בשם הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע שבלילות החורף יש בהם קדושת חול המועד. כי הצדיקים ידעו מה יכול האדם לפעול בלילות קודש אלו, וכפי שאמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שאפשר לפעול לטוב בימי החורף לפנות הבוקר כמו ביום הקדוש בעת נעילה (אוצר ישראל).

באר הפרשה - פרשת בראשית

אבינו שבדרכו חרנה עבר במקום שהתפללו אבותיו ולא עמד שם, בהגיעו לחן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי בו, 'יהיב דעתיה למיהדר (נתן בדעתו לחזור) מיד קפצה לו הארץ', ולכאורה צריך ביאור לשם מה עשה הקב"ה נס כזה שתקפוץ הארץ. ומבאר הערוגת הבושם וז"ל, אבל כל מעשה אבות סימן לבנים, הנה הבורא כל עולמים יתב"ש מאיר באור פני מלך חיים ביום ראש השנה באור ה'יראה', וממנו יוכל האדם לשוב יראת שמים על כל ימות השנה, ושוב בעשרת ימי תשובה באור ה'תשובה' ובפרט ביום הקדוש. ושוב בימי סוכות זמן שמחתנו - השי"ת מאיר ללבבות עמו ישראל באור השמחה, ממנו יוכל האדם לקחת לנפש שמחה אמיתית לשמחה בעבודת השי"ת ובתורה ומעשים טובים כל ימות השנה, והנה השי"ת צופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה דור אחרון - דור עני ואביון שיגיעו ימים קדושים האלו ואין איש שם על לב להתעורר בהתעוררות אמת לאמיתו, ושוב כשבא נעילת החג חושב מחשבות

וזכר ביאר הגה"ק הנודע ביהודה זי"ע את הכתוב (ישעיה א ו) 'מבף רגל ועד ראש אין בי מתום', שהנביא מתאונן על אותם האומרים שמ'בף רגל' מאחר יום שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו (ר"ה ד): 'עד ראש' עד לראש השנה הבא 'אין בי מתום', עוזב האדם את הדרך התמימה, ועושה ככל העולה על רוחו כמו עד הנה, ורק מר"ה עד לאחר שמיני עצרת הרי הוא מעורר עצמו לעבודת הבורא (וכן פירש החיד"א בספרו צווארי שלל הפטרת דברים) ל.

והעצה היעוצה לשמר בקרבנו את כל אורות הימים הטובים היא כלשון הכתוב (תהילים קיח כו) 'אסרו חג בעבותים', לקשור את היו"ט בעבותות על ידי קבלות טובות לא שמהם לא יזוז בכל זמן ועידן לב.

ואל יאמר, הרי אף בחודש תשרי נופיה נשארתי כאבן חזמה, ולא התעורר לבי - לב האבן במאומה, אלא ישמע לדברי הרה"ק ה'ערוגת הבושם' זי"ע (ברכה, ד"ה וישכון) שהנה אמרו חז"ל (סנהדרין צה): אצל יעקב

הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע היה אומר משמיה דהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שככלות הימים הנוראים נפשו דואבת עליו, כי מהיכן יוכל עוד להתחמם מאור הימים הקדושים. אך משמגיעים לילות החורף הארוכים בזה נחה נפשו כעבד ישאף צל. וסיים הרה"ק מלעלוב, כי לכאורה מה יתן לו ומה יוסיף לו להרה"ק מקארלין אריכות הלילות, הא בלאו הכי היה הוגה בתורת ה' יומם וליל בקיץ כבחורף. אלא כי באלו הלילות כשהצינה רבה ומחוץ תשכל כפור כאפר קשה לאדם לצאת ממיטתו, ועל כן היו אלו הימים יקרים מאד אצל אלו הצדיקים הקדושים, כי עבודה הבאה ביגיעה חשובה היא לאין ערוך.

ל. כך ביאר הרה"ק ה'שמח משה' זי"ע (ראה, ד"ה לא תעשון) שלאחר הימים הנוראים, אומר הקב"ה לעמו בני ישראל 'כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך' (ירמיה לא טו-טז) - כי יש שכר לפעולת התפילות ואימת הדין שכל העוונות נמחלים. ואם תשאל, אם כן מדוע עדיין לא בא בן ישי, כי לאחר אלו הימים הקדושים - 'ושבו בנים לגבולם', שהכל חוזרים לסדר יומם כדאשתקד, ושכחו מכל אשר עבר עליהם.

לא. וכה אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי שניים המה בקרא 'אסרו חג בעבותים', וננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו' (תהילים ב ג), יש מי שאומר אחר 'שמחת תורה' הבה ננתק עצמנו מכל עניני החג ל"ע, והמשכיל יאמר, אדרבה, הבה נקשור עצמו בעבותות וחבלים לחג העבר. הוסיף ע"ז בנו הרה"ק הפני מנחם זי"ע, כי שגור בפי העולם לומר 'אסרו חג בעבותים' - שצריך לקשור את ה'יום טוב' אלינו, ובאמת אין זה נכון, כי היו"ט איננו בורח כלל וכלל, אלא לנו ייאמר, שלא נברח ממנו אלא נחבר ונקשור עצמנו אליו.

לב. הנה אמרו חז"ל (תענית י) כי רק בז' במר חשוון מתחילים לשאול על הגשמים 'ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת', והיינו שלא יצטערו עולי רגלים בדרכם לשוב לביתם כשיזלפו גשמים על ראשם. ומעתה יש להקשות שלפי זה היו צריכים להפסיק לשאול גשמים מא' בניסן שהוא ט"ו יום קודם חג הפסח, כדי שלא יצטרכו עולי רגלים לכתת רגלם בדרך הליכתם לירושלים לקראת חג הפסח בתוך הגשמים. והרבה תירוצים נאמרו בכך.

אך בדרך הרמז יש לומר, כי באו חז"ל ללמדנו ארחות חיים שאין חוזרים מהרגל ומהיו"ט עם 'בוץ' (בלאטע) ברגליים... כלומר, אי אפשר לחזור לסדר חיי היום-יום כרגיל כאילו לא היה זה עתה ימים הנוראים וחג הסוכות ושמחת תורה... יכיר בעצמו שהוא 'נקי' ויתחיל מ'בראשית' בהתחדשות.

שיהיה אם אך משכיל הוא, ירבה בלימוד התורה מיד בצאת החג, ובוה ישאיר על עצמו את האור הגדול לסייע בעדו לעבוד את ה' ולהתקרב אליו בכל השנה (הובא בקול יעקב פר' אמור בד"ה והקרבתם. לתלמידו הגה"ק בעל מלא הרועים ז"ע).

ובך כתב הגה"ק רבי חיים פאלאנ' זי"ע (ספר חיים סי' לו) וזה לשונו 'אשר קבלה בידינו כפי מה שמתנהג האדם בי"ב ימים הראשונים של מוצאי החג כן יהיה תמיד מראשית השנה ועד אחרית שנה, ומנהג חסידים הראשונים להתקדש עצמם ביותר ובקדושת מחשבה ודיבור ומעשה מיום שמחת תורה עד י"ב יום אחר החג לעומת י"ב חדשי השנה. ונאספים אל בתיהם בקרב אלה י"ב הימים ומחזירין על לימודן כל אחד ואחד לפי שיעורו והוא סגולה נפלאה להיות לעושה אלה עזר מהשי"ת תמיד כל הימים מראשית השנה ועד אחרית השנה וכל אשר יעשה יצליח הן בתורה הן בחסידות והן בכל מושא ומתן'.

ובן כתב הגה"ק החיד"א (מורה באצבע אות רח"צ) בזה"ל, אחר החג וחודש חשון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי הוא תחילת השנה ל' והוי סימנא טבא

וחשבון הנפש איך חלפו ועברו ימים מקודשים כאלה ולא פעל בהם מאומה, ולא התעוררות כדבעי למיעבה, ומה לו לעשות ביוון שהימים כבר חלפו ועברו ואי אפשר להשיב הזמן שכבר חלף והלך לו... ובוה פעל לדורות שאפילו בשכבר חלפו הימים הקדושים אלא שיהיב דעתיה למיהדר [כאומר, מי יתן ואוכל להחזיר את הזמן אחרונתי, ולהתחיל מחדש את חודש הרחמים והסליחות וימים הקדושים... רצון זה חביב כ"כ אצל הקב"ה] וישלח לו ג"כ אורות אלו להאיר מחשבו... [כמו שהביא את הר המוריה ליעקב אבינו מיד כשחשב לחזור לשם] [עכ"ל]. ונמצינו למדים כי עדיין יכול 'לתפוס' עצמו בימים אלו שעוד יש בהם שייכות ל'ימים הנוראים' ל', ועי"ז יזכהו הקב"ה בכל אורות הקדושה שירדו לעולם בכל הימים הקדושים שעברו עלינו.

עוד עצה טובה היא כמו שהיה מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זי"ע כי בכל חג ומועד מאיר הקב"ה על כל אחד ואחד מבני ישראל הארה גדולה, ועל ידי אור זה שכלו של אדם מתגבר ומתחדש בעבודת ה' ולימוד התורה הקדושה. אך בצאת החג גם אור זה יוצא מאתו, וכל איש יהיה מי

לג. מטעם זה נהגו כמה מקהלות ישראל להמשיך במנהגי ירח האיתנים עד לאחר שבת בראשית, כדוגמת טבילת החלה בדבש בשבת קודש, ומה שאין מורידין את הפרוכת הלבנה מארון הקודש.

מעשה היה באחד מחשובי החסידים בבעלזא הרה"ח רבי משה גראס ז"ל, אשר היה דר בעיר גענף שבמדינת שווייץ, ונכספה וגם כלתה נפשו לשהות בימי החג בצל רבו הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בשנים שכבר היה מדורו בארה"ק, וישם לדרך פעמיו כשהוא מפליג באניה הנוסעת לארץ ישראל, אלא שלדאבוננו הגיעה הספינה למחוז חפצה בנמל חיפה רק בהושענא רבא לפנות הערב, ובלית ברירה חגג את יום שמיני עצרת החג הזה בחיפה. ורק ממחרת עלה ירושלימה לשבות שם ב'שבת בראשית' אצל הרה"ק זי"ע. ובעת שזמרו בסעודה שלישית את הפיוט 'אמונים אשר נאספו' (פיוט לעזרת, שחרית דשמ"ע) ג' פעמים כפי המנהג שם בחצר הקודש - נחמץ מאוד לבבו של ר' משה, בהעלותו על ליבו גודל ההפסד שלא זכה להיות בשמח"ת בצל הקודש, הרגיש הרה"ק מהר"א במחשבותיו, ותיכף לאחר שסיימו לשיר נתן לו מכוסו כשהוא לוחש לעברו שבת בראשית האט נאך א שייכות צו די הייליגע טעג - שבת בראשית עדיין יש לה שייכות לימים הקדושים..., וכמי שאומר שעדיין יכול 'לתפוס'... (הובא בפניני החסידות, מפי בעל המעשה).

לד. הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע מרחיב בביאור עניין הבל וקין ושייכותם לדורות עולם, דכתיב (ד ב-ז) 'וקין היה עובד אדמה, ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה', והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו, ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ ואליק תשוקתו ואתה תמשול בו'. שהנה ידוע מה שפירשו צדיקי הדורות מה שנאמר (שמות יג ב) 'קדש לי כל בכור', שעיקר העבודה היא לקדש את ה'ראשית' [וזהו עניין 'בכור' שהוא הנולד הראשון], ובכלל זה היינו גם תחילת היום, שכפי שתהיה הראשית וההתחלה כך ימשך כל היום כולו, וגופא בתר רישא גריר. ומשום כך תקנו חז"ל לומר 'מודה אני' תיכף בהקיצו משנתו, עוד בטרם יוריד כף רגלו לארץ, בכדי שהעסק הראשון שיעסוק בו בתחילת היום יהיה בקדושה. ועל כך נאמר לפתח

באר הפרשה - פרשת בראשית

לכל השנה. ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה^{לה} ה' לא לרצון יהיה ח'ולו, לכן אדרבה יעשה סימן טוב צריך להורות ולהראות כי כל מה שעשה לא היה לפני ח'ו, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת המזבח עליו. עכ"ל.

חטאת רובץ, שעיקר תשוקת היצר הרע הוא 'לפתח', להכשיל את האדם בפתח היום ובהתחלת כל דבר שבקדושה, כי ממילא כל היום הוא 'שלו', ושם דייקא 'אתה תמשול בו', כי אם תתאמץ להתחיל בטוב הרי עי"ז תמשול ביצר הרע.

ובזה נבדלו קין והבל, כי הבל הביא 'מבכורות צאנו', ר"ל, שהיה מקדש תחילת כל יום ויום בענייני עבודת ה', וממילא היתה תפילתו זכה שלימה וצלולה ומן המובחר, על כן 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו' וקיבל עבודתו התמימה, אכן קין היה 'עובד אדמה', שהעסק הראשון בתחילת היום היה בעבודת האדמה, ורק 'מקץ ימים' בסוף היום הלך להתפלל, וכמו שנרמז באומרו ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה' - היינו תפילת מנחה לעת ערב, אך מאחר שהתחיל בעבודת האדמה על כן גם התפילה היתה מעורבת ב'פרי האדמה' - במחשבות זרות מעניין הפרנסה ועבודת האדמה, ומשום כך לא קיבל השי"ת את מנחתו.

ומסיים ה'דברי ישראל' בזה"ל, והנה ידוע התורה היא נצחיות, כן הוא בכל דור ודור יש בחינת קין ויש בחינת הבל, אם אדם לוקח הראשית והתחלת היום להבלי עולם הזה כך הוא כל היום אף כשהולך אחר כך להתפלל הוא 'מפרי האדמה' - מן הגרוע' במחשבות זרות משוקע בהבלי עולם הזה כידוע, אבל כשלוקח הראשית והתחלת היום לעבודת הבורא בתורה ותפלה אחד המרבה ואחד הממעט, אזי אף כשהולך אחר כך לעסק המשא ומתן אינו משוקע והוא נושא ונותן באמונה ובטחון וגם זו תורה, ודי למבין. עכ"ל.

לה. הנה מדרכו של היצר הרע לאחר שעברו ימים ורגעים גבוהים ונעלים וכיו"ב - להכניס קרירות בליבו, על ידי שמכניס בנפשו דמיונות שכבר התרחק והתקרר מאותה התעוררות וכבר אינו עומד בדרגה זו, ומעתה מה לו ולכל אותה התעוררות... ועל כגון דא יש להסמיך את המעשה בעיר 'חעלם' הנודעת, שבשעה שהמציאו את הרכבת התאוו חכמי חעלם אף הם לרכבת שתפאר ותרום שם עירם הנודעת, והביאו קרונות רכבת, אך לרוב כסילותם 'שכחו' להכין 'מסילות' שעליהם תנוע הרכבת, גם את ה'קטר' לא הכינו, מה עשו חכמים אלו, קראו לחמשה גבורי חיל מאנשי העיר וציוו עליהם לדחוף את הרכבת מאחוריה עד שתתחיל לנסוע, ואכן דחפו ודחפו ודחפו, ומרוב מאמץ התחמם גופם הרבה ונאלצו לפשוט את מעיליהם, והמשיכו בעבודתם לדחוף את הרכבת, בינתיים הגיע גנב זריז במלאכתו וגנב את כל המעילים מבלי ששימו לב, לאחר זמן הסתובבו ולא ראו את המעילים, התמלאו שמחה ואמרו ב"ה כה הצלחנו לדחוף את הרכבת למרחוק עד שכבר אי אפשר לראות את הבגדים שנשארו אי שם... ולא ידעו ולא הבינו, כי הם 'תקועים' באותו המקום, ומה שאין נראים המעילים כי כבר נלקחו משם... כיו"ב לדידן, היצר מערים 'לגנוב את הבגדים' ולהפיל את האדם במחשבת שטות שכבר התרחק מאותה התעוררות הרבה, ואינו רואה את האמת, שעדיין הוא 'קרוב' אל ההתעוררות - 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', ורק 'נדמה' לו שהתרחק כי היצר הערים עליו.

לו. מעשה היה בעיר הבירה לאנדאן (לונדון) - ביהודי שהיה בעה"ב על כמה וכמה בנינים בשכונת גאלדרעס גרין והיה משכירם לאחרים ומהם מקור פרנסתו, הלה היה מקפיד שלא להשכיר מדירותיו לגויים - כושים שחורים בהיותם ידועים כעם קשה - גנבים וגזלנים שאינם פורעים חובם בדמי השכירות... עד, שהגיעו זמנים קשים על העולם (לפני כשמונה שנים) וכל מסחר הנדל"ן ירד מטה מטה, ועמדו הרבה מדירותיו ריקניות משוכרים, באותם הימים בא לפניו 'גוי כושי' שרצה לשכור אחת מדירותיו, הלה העמיד פני עשיר וסוחר גדול ואף סיפר שתחת רשותו כמה וכמה חנויות מסחר, על כן הסכים היהודי והשכיר לו אחד מדירותיו שעמדו ממילא ריקם. עבר חודש ושניים גם שלושה וארבעה ואין קול ואין ועונה, הנכרי נתגלה כגנב מומחה ולא אבה לשלם על שכירות הדירות אף לא פרוטה אחת... משכלו כל הקיצין קראו היהודי ל'בית המשפט', בהגיע עת המשפט שמע השופט את טענתו ושאל את הגוי ומה 'תשובה' יש לך, ויען הנכרי ויאמר, שאינו צריך לשלם לבעליו כי מתחילה היו לו רק צרות בדירה - המים לא הוחמו מעולם, צבעם של קירות הבית היו מתקלפים בכל עת יותר ויותר, דלתות הבית הרעישו ברעש נורא מחמת החלודה, המים אשר בכיור היו דלוחים, בחורף שלטה הצינה ובקיץ שלט החום - וכיו"ב הרבה מטענות ותירוצים שאי אפשר להוכיח שאין הצדק עמו. וכבר היה נראה ליהודי כי הוא עומד להפסיד במשפט - בפרט אחר

שערי שמים פתח ואוצרך הטוב לנו תפתח לי, ויושפע עלינו ממרום שפע רב, רפואות לח וישועות בבריות גופא ונהורא מעליא.

שה'שופטים' שם ידועים כשונאי ישראל ולא עוד אלא ש'חוקי המדינה' מסייעים הרבה להגן על השוכרים, אלא שלא היה בידו עשות מאומה... עד ששאל השופט את הנכרי, האם פרעת את דמי השכירות לכה"פ פעם אחת, נודעק הגוי, לא ולא, וכי עלי לשלם על דירה כזאת... אז נענה השופט, אכן נודע הדבר, כי רמאי וגנב אתה, כי אם היינו רואים שבתחילה שילמת את חובך היה מקום לקבל את כל טענותיך, אך ברגע שמעולם לא שילמת, הרי לנו הוכחה מוכחת שמעולם לא היה בדעתך לשלם, וכל אלו הטענות אינם אלא תירוצים כי אין ברצונך להוציא מכיסך אפילו שווה פרוטה, צא עתה ושלם לו מרישא ועד גמירא מימי ישיבתך בזה הבית.

הגה"צ רבי אלחנן היילפרין גאב"ד ראדומישראל זצוק"ל שהיה דר בגאלדרעס גרין, היה מוסיף ללמוד ממעשה זה על ה'תשובה והקבלות' אשר הננו מקבלים ע"ע בימים הנוראים והקדושים, כי אך עוברים הימים הקדושים ומיד מתחיל כל אחד עם תירוציו - אם מענייני פרנסה וגידול בנים, או ה'חברותא' שאיננה טובה, הישיבה והכולל אינם טובים וכו', והנה אם 'שילם' לכה"פ בתחילת הדרך את קבלותיו יש מקום לומר כי אכן צדק יש בתירוצים אלו, אבל מי שמיד בראשית השנה כשעדיין לא קיים תשובתו כבר מוצא תירוצים מדוע אין בידו להשלים קבלותיו, הרי"ז מטיל ספק כי מעולם לא היו קבלותיו באמת...

לז. הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע מביא משם זקנו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע כי בשבת זו שורה כביכול שמחה גדולה בשמים ממעל, כדוגמת האב השש ושמש בשעה שהוא מוליך את בנו לראשונה לבית תלמודו. כך נמי בראשית שנה, אבינו שבשמים שש ושמש בראותו את בניו אהוביו מתחילים את התורה מ'בראשית', וממילא בידינו לפעול בו גדולות ונצורות...

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה אומר, הנה סגולה ידועה היא לפתוח את ארון הקודש ולהוציא את הס"ת ל'קריאת התורה', ואותה שעה היא שעת רחמים ועת רצון, והנה כתב הרא"ש (הל' ס"ת סי' א) שבימינו קיום מצות כתיבת ספר תורה הוא בכתיבת חומשים ומשנה וגמרא ומפרשיה 'כי מצות כתיבת ס"ת הוא ללמוד בה וכו' וע"י הגמרא והפירושים ידע פירוש המצוות והדינים על בוריים, לכן הם הם הספרים שהאדם מצווה לכותבם' (עיי' שו"ע י"ד סי' ע"ר ס"ב ובנו"כ), ולפי זה נמצא כי 'פתיחת הארון להוציא ספר תורה' היינו בשעה שאדם מוציא את הגמרא (ושאר ספרי קודש) מארון הספרים כדי ללמוד בה... ואין לך עת רצון גדולה מזו, ועל אחת כמה וכמה ש'פתיחת' התורה בבראשית, ובכלל זה פתיחת הזמן בהיכלי הישיבות הק' והכוללים היא 'רעוא דרעוין'... כי אין סגולה כתורה.

לח. וכמו שאמרו צדיקים (הרה"ק ר"ז מסטריקוב זי"ע, וכן הובא בשש"ק שבתות), כי תיבת 'ברא' מתפרשת בג' אופנים. א. הוא מלשון בריאות, ב. מלשון 'בר' (בנים), ג. מלשון 'בר' ותבן, וכלומר, ראשית דבר - שיהיו כל בני ישראל בריאים ושלימים בגופם נפשם ומאדם, ויזכו לבנים, והם ילכו בדרכי תורה ויראת שמים, ולפרנסה בהרחבה ושפע רב.

לעילוי נשמת
הר"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הנוצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זילברשטיין
נלב"ע כ"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הנוצח ע"י המשפחה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: שבת קודש

פרשת בראשית

בס"ד | גיליון מס' 401

כיצד אשפוז בבית החולים הביא לאושר, ומדוע?

ויקדש אותו! (ב, ג)

לו על כל עונותיו, ואפילו עבד עבודה זרה! במחשבה ראשונה, מחילת העוונות הזו נראית מוגזמת, היתכן ששמירת שבת בעלמא היא בה די כדי לכפר על כל העבירות כולל אלו החמורות ביותר? מהו סוד כוחה של השבת היכולה לנקות את האדם מכל חטא ועוון?!

התשובה היא, על פי האמור: כי האדם השומר שבת כהלכתה, מתחבר לערכיה הפנימיים, ומתרפק על בורא עולם ביום השבת בחביבה - הרי שעצם חוויית השבת מהווה עבורו 'תחנת תשובה' נפלאה, הוא שב ומתרפק על אבינו שבשמים באהבה גלויה. הוא לא רק 'שומר שבת' ונמנע מעשיית מלאכה, הוא ממנף את השבת לחוויה מרוממת, הוא הופך את השבת למקפצה אל אביו שבשמים, ולכן עוונותיו נמחלים והוא זך וטהור!

אחים יקרים! את מתנת השבת קיבלנו לראשונה בפרשה השבוע, וזה הזמן לתת לה את הכבוד הראוי: עוד לפני כניסת השבת - נתבונן באורה העומד להפציע, נחשוב איך נוכל לנצל את היום הזה היטב, כדי לכבוש בעזרתו יעדים רוחניים, כדי להתמלא באמצעות היום הזה בכוחות נפש להתעלות מעלה מעלה. ההתבוננות הזו מעניקה ליום השבת את המשקל הראוי לו, ומאפשרת לו להטעין אותנו באמת בכל אותם כוחות נכספים!

וככל שנדע את הלכות שבת על בורין היטב ולא נטעה חלילה, ככל שנזכה לשורר לה' ביום השבת בהתרגשות, ככל שנצל את יום השבת לעיסוק מרומם בקשר הקרוב שלנו עם אבא שבשמים, בתפילות ולהבות ובזמירות שבת מלאות ערגה וכיסופין - כך נזכה לאור השבת במלוא תפארתו, כך נזכה לשמוח באמת בשמחת השבת ככתוב 'ישמחו במלכותך שומרי שבת וקראי עונג, עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך'!

התפוחים הנבחרים...

היה זה בשנת תש"י, עת שהו במדינות אירופה אודים מוצלים מאש כבשני השואה האיומה, שרובם ביקשו לפתוח בחיים חדשים במקומות אחרים - בדגש על ארץ ישראל וארצות הברית. באותה תקופה שהה בפולין הרב אברהם ישראל ארנברג ז"ל, ומשניתנה לו ההזדמנות - ארז בצקלונו מעט חפצים אישיים ואת מעט החסכונות שצבר מאז תמה המלחמה, ויחד עם רעייתו ושני ילדיו שם פעמיו אל ספינה גדולה, שהתעדתה לצאת לאיטליה.

כמעשיהם של רוב הניצולים באותה עת, כך תכנן הרב ארנברג: לנסוע לאיטליה שהיתה מדינה גדולה במרכז אירופה, ומשם להפליג לארץ ישראל. השמועות סיפרו שבארץ ישראל קיים דוחק גדול, ולפיכך ברי המזל ניצלו את תחנת הביניים באיטליה כדי לרכוש סחורות שונות שנמכרו באיטליה בזול, ולהביאם ארצה. סחורות אלו נמכרו בארץ ישראל ברווח נאה, וכך התאפשר לאותם ניצולים להתחיל את חייהם בארץ החדשה.

הרב ארנברג ומשפחתו הגיעו לאיטליה ביום ששי לפנות ערב, ונאמר להם כי המשך המסע לארץ הקודש יהיה מחר בערב - במוצאי שבת. הרב ארנברג שמח שלא יאלץ להיות בספינה בשבת, וחיש מהר ארז את מיטלטליו הבודדים, ויחד עם בני משפחתו קיבל את השבת על חוף הים. לאחר לינת הליל, בוקרו של יום השבת נפתח בהמולה רבה:

המתנה הגדולה והיקרה ביותר בה זכינו, היא השבת האהובה. זוהי המצוה היחידה אשר נותן התורה בעצמו מכנה אותה בשם 'מתנה טובה', וכל מי שזוכה להתענג על השבת יכול להעיד שאין עונג גדול ונפלא ממנה. העובדה שפעם בשבוע היקום כולו עוצר מלכת, וכולנו מתכנסים ליממה רוויית הוד וקשר של קיימא עם בורא עולם - היא אכן מתנה טובה ויקרה שכולנו זוכים ליהנות ממנה.

וכשזוכים בכזו מתנה יקרה, השאלה היא כיצד מנצלים אותה היטב. הלא ברור הדבר, שכל יהודי השומר שבת - זוכה לאורה ולנועם יופיה, איש כפי מעלתו. אבל כיצד מנצלים את יום השבת היטב? כיצד נוטלים ממנו כח לשבוע שלם של עשייה? איך ממנפים את הקשר עם בורא עולם שנחשף בשבת קודש במלוא יפעתו, ומעניקים לו באופן קבוע?!

התשובה לכך טמונה בדברי חז"ל, שמגדירים את הקשר בין עם ישראל ליום השבת כמו קשר בין שני בני זוג. וכדברי חז"ל במדרש: 'אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: לכל הבריות יש בני זוג ולי אין! אמר לה הקדוש ברוך הוא: כנסת ישראל היא בן זוגך'. כלומר, הקשר בין יום השבת לעם ישראל הוא כמו הקשר בין שני בני זוג.

כאן טמון מסר עמוק החושף את השפעה הדרמטית של יום השבת על היהודי: ברי לכל כי אדם המקים את ביתו ונישא בשעה טובה, שוב אינו אותו האדם שהיה לפני כן, שכן הנישואין הם השלמת האישיות שלו, מעתה מחוייב הוא לבית שבנה, הוא זוכה לעוצמות נפש כבירות ולחידוד יכולותיו כחלק מהקמת הבית. אדם שאינו נשוי הוא 'פגל גופאי', ואילו נישואין נותנים לו את היכולת למצות את כוחותיו, למנף את כשרונותיו, ולהתקדם במעלה חייו בכוחות מתוגברים.

כך גם השבת: היא אינה רק שורה בלוח השנה, לפיה בסיום כל שבוע יש יום חופש. יום השבת כמוהו כתחנת כח אנרגטית רבת השפעה, מי שמנצל אותה היטב - זוכה לצאת ממנה עם כלים רוחניים שמשלימים את האישיות שלו. מי שזוכה להתענג על השבת ולחוות אותה כראוי - נוטל ממנה שפע של כוחות וברכה לכל ימות השבוע!

ובאותו אופן בדיוק, על בסיס אותו דימוי, הרי כל אחד יודע שהאדם נדרש להקדיש זמן ומאמץ למען הקמת ביתו, מוכרח הוא ליידח תשומת לב ומחשבה לבית אותו בנה, על מנת שבאמת יגשים את תכליתו הראויה והווה חממה תומכת ומחזקת. כך גם בעניין השבת:

כדי לזכות בשפע ואוצרותיה - על האדם להקדיש לכך זמן ומחשבה, להתבונן במשמעות של השבת, לחיות את המתנות הרבות הטמונות בה, להתענג על האוצרות שניתנו לנו ביום הזה. כדי לנצל את השבת היטב - כדאי להקדיש זמן ללמוד ולדעת את הלכות שבת היטב, להשקיע כוחות בשירת זמירות השבת מתוך אוירה מרוממת, להתייחס לסעודת השבת בכבוד ראש כסעודה רבת הוד!

אם מגיע יום השבת, והאדם עוסק בעיקר בשינה, בקריאה, או באכילה מגושמת - הרי מחמיץ הוא חלילה את החוויה הרוחנית הקסומה הטמונה ביום הזה. ומידה טובה מרובה: כשאדם מתרגש בשירת ה'לכה דודי', נלהב כשהוא מקדש על היין, לבו כוסף באמירת ה'נשמת' וכל איבריו צוהלים בשירת 'ישמחו במלכותך שומרי שבת' - אז הוא מתחבר באמת למתנה שניתנה לו, וממילא הוא זוכה בהשפעותיה הברוכות העצומות! עד כדי כך מגיעים הדברים, שחז"ל מגלים לנו שכל השומר שבת כהלכתה - מוחלין

מצוה לפרסם! סגולה בדוקה לעורר רצון לקדושה, לטבול לעילוי נשמת

הרה"ח רבי פתחיה טעלישער בן הר"ר יוסף יונה הי"ד רזנברג
מזקני חסידי בעלזא, נעקח"ש בשנות הזעם - י"ג בסיון תש"ד

לעילוי נשמת

ר שלמה פרץ ז"ל בר מאיר הלוי גולדשמיט (ארא"ל)
ת.נ.צ.ב.ה.

לזמן מה, או להשיג כמה קליפות תפודים שהיו מוצר יקר ערך - הרי שרבי יצחק דאג למשהו אחר - לתירוץ טוב שימנע ממנו לעבוד בשבת.

הבא להיטהר מסייעין לו משמים, וכך - עם הגיעו סיבירה, זיהה אותו יהודי בשם סמיון, שהיך בו ובמעלתו הרוחנית הגבוהה. הלה גם היה מיווד קצת עם שומרי המחנה ולצד זאת היה בעל נסיון בכל הקשור לתנאי האי-חיים בסיביר, ולפיכך התנדב לסייע לרבי יצחק להשיג אישורי מחלה, שיעניקו לו פטור מעבודה ביום השבת.

אלא שכבר בשבוע הראשון רבי יצחק לא הוזקק לכך. ניתנה לו פקודה להעמיד בולי עץ בערימה גבוהה, אשר בכדי להגיע לפסגתה - הוכרח לטפס על קרש צר למדי. רבי יצחק פסע על הקרש בזהירות, ואחר מחבריו לעבודה חמד לו לצון ונענע את הקרש בחוזקה, כדי להפחידו. בפעמים הראשונות העניין הסתיים בפחד גרידא, אולם באחת הפעמים רבי יצחק באמת מעד ונפל מגובה רב, עד שאפילו השומרים האכזרים הבינו שהוא חייב להתאשפז בבית החולים.

שלושה שבועות שהה בבית החולים מיוסר וכאוב, כשרוחו עולצת עליו. הן בזכות האשפוז הארוך והכאבים הקשים - הוא פטור מלעבוד בשבת, ולאורו לא היה קץ! - אלא שאורו זה הסתיים כשהשתחרר מבית החולים, ואז אפילו התירוץ שעדיין כואב לו - לא עמד לו בכדי להקנות לו פטור מעבודה בשבת.

שבת קודש, עם שחר. רבי יצחק מובל עם שאר האסירים לעבודה, וממהר לחמוק לאגם הסמוך, ומסתתר בסירה שבורה שעגנה בו ללא ניע. כמה שעות חולפות, חבריו לעבודה שמים לב שחסרים כאן זוג ידיים עובדות, והם ממחרים להלשין עליו. השומרים יוצאים לחיפושים אחריו, ורבי יצחק מבין שהם בדרך לספינה השבורה, לראות אם הוא מתחבא בה...

לא היה איכפת לו לספוג מכות נמרצות על חמקנותו, או להיות מועבר לצינוק. ההיפקר - במקרים כאלה, הרי ייצל מעבודה בשבת, ולפיכך בעצם הוא מעדיף שזה יקרה. אלא שיתכן גם ששומרי ינזפו בו, יזהירו אותו, אולי יפליאו בו מכה או שניים - ויחזירו אותו לעבודה, והוא כל כך לא רוצה לעבוד בשבת!

לפתע הבחין כי אותו סמיון ניצב בסמוך. הוא קרא אליו באידיש, וביקש ממנו להעסיק את השומרים קמעה. סמיון זה מהיר לשתף פעולה, והחל נושא ונותן עם השומרים אודות מאמר שפורסם בעיתון מעטו של 'טטאלין הגדול' - כפי שהיו האסירים מחוייבים לכנותו, ובינתיים, כשהם דנים עמו בחוכמתו של סטאלין י"ש - רבי יצחק הצליח להחליף מחבוא. אולם בערב, בעת ספירת האסירים, נחשף כי רבי יצחק איננו...

במחנה, אם היה חסר אסיר אחד - היו כל האסירים נאלצים להמתין לו, ולפיכך האסירים המתינו לו שעה ארוכה בגשם ובקור. כשהגיע - לאחר צאת השבת - הם איימו לקרוע אותו לגזרים בחמתם כי רבה, הן עיכבם שעה ארוכה! - רבי יצחק הבין שהוא חייב למצוא פתרון אחר, ואז שב ושאל בעצת סמיון שנענה ואמר שהדרך היחידה להיפטר מעבודה בשבת - היא לבחור להיות שואב המים במחנה, ואז ניתן למלא את המאגרים לפני כניסת השבת, ולנוח בשבת.

סמיון הסכים 'לסדר' לרבי יצחק את העבודה הקשה הזו, בתמורה להון עתק בסך 25 רובל. ורבי יצחק, לא רק ששמח לקחת את המלאכה שאיש לא רצה בה, הוא אפילו שמח לשלם לסמיון את הסכום הדרוש, כדי לזכות באותה עבודה שהיתה מבחינתו פסגת שאיפותיו באותה עת. שכן - אם ישאב די מים בימי השבוע, ויודא ביום ששי שהמאגרים מלאים עד גדותיהם - איש לא יפריע לו לנוח ביום השבת כי משימתו הושלמה!

וכך נפטרו להם כמה גוים גברתיים מהמלאכה המתאימה להם, ורבי יצחק הרזה נטל על עצמו את כובד המשימה - תרתי משמע... כל ימות השבוע היה רבי יצחק שואב מים מהגהר וממלא במאגרי המים של המחנה. עבודתו הגיעה לשיא בימי ששי - אז העמיס את המאגרים עד למעלה למעלה, בכדי להבטיח שלא תחסר טיפת מים במשך השבת. ואז - לאחר שבוע של עמל ומאמץ כביר - זכה ליום חופשי אחד - הוא יום השבת!

ולמרות הקושי הרב והמחיר ששילם - לא היה מאושר מרבי יצחק בעת עמלו בשאיבת המים כל ימות השבוע. כי ידע שבכך הוא קונה את הסכות לשמור שבת, ושווים בעיניו כל מאמץ ומסירות נפש בכדי לזכות לשמור שבת כהלכתה, גם בתוככי מחנה העבודה הקשה!

סיפור זה, שמופיע בספר תולדות חייו 'להישאר יהודי', מעורר את הלב: הנה כי כן, זכינו שניתנה לנו היכולת לעשות את השבת בשמחה ובצהלה, ללא מסירות נפש או מאמץ עילאי. אולם, הבה נראה לנגד עינינו את אותם יהודים שבכל הדורות מסרו את נפשם על מצוות השבת. הקריבו אין סוף מאמץ בכדי לזכות לשמור שבת, ונבין:

השבת היא מקור הכח של יהודי, היא מקור הברכה והשפע. ככל שמתמסרים אליה, ככל שמתחברים אליה, ככל שנותנים לה לכבוש אותנו - כך זוכים לאורה הנפלא, לקשר ההדוק שהיא מעניקה לנו עם מקדש השבת. הבה נתמסר לשבת בדרך שלנו - בלימוד הלכותיה, בעריכת סעודותיה באופן מרום, בניצול שעותיה לתפילות נלהבות, לשירה נרגשת, להעמקת הקשר עם השבת הנפלאה - ונזכה גם אנו להתענג על נועם השבת כל הימים!

סוחרים מכל קצות איטליה הגיעו לנמל, מבקשים למכור את סחורתם לסוחרים הרשמיים' ססירותיהם עגנו בנמל, וגם לסוחרים ה'לא רשמיים' - אלו אותם עוברי אורח שעצרו באיטליה בדרך למדינה אחרת. כל הנמצאים בחוף החלו עוסקים בתזזיתיות במסחר, הללו רוכשים, הללו מוכרים, הללו מתמקחים ואחרים מתווכים. במשך כל יום השבת נראה החוף כשוק פעיל, כשלמרבית הצער גם יהודים אחוזי פחד מהרעב בארץ ישראל עשו שבתם כיום חול, רחמנא ליצלן.

הרב ארנברג ניצב על החוף, עורך סעודת שבת דלה ממעט אוכל שהיה עמו, ומשורר זמירות שבת עם רעייתו ושני ילדיו. כל המולה שמסביב כאינה נוגעת לו, הוא כלל לא התעניין בסחורה הנמכרת או במחירה. 'שבת היום לה!' - הכריז בפיו ובהליכותו, ואפילו לא הביט בנעשה מסביב!

אחד מחבריו למסע הבחין בכך, ונכמרו רחמיו על הרב ארנברג שגיגע ארצה בחוסר כל. הוא הציע לו הלוואה, בכדי שיוכל לרכוש ולו משהו, שיהיה לו במה להתחיל בארץ. והרב ארנברג, בפנים מאירות, משיב לו מיד: 'חלילה לי! הן שבת היום, אין עוסקים בסחורה! יש לי עמי כסף די והותר, אבל בשבת אינני עוסק במסחר, שקוע אני בשמירת השבת כהלכתה!'

הלילה ירד, הסוחרים כבר הלכו, הכל אצו רצו ועלו על הספינה, ועימם הרב ארנברג - עם אותו ציקלון קטן שהצטמק עוד קצת בתחנה הזו. הוא לא רכש דבר, שכן כשהשבת יצאה - כבר היה לילה, והשוק דמם לחלוטין. לא נותר לו אלא לעלות אל הספינה, מתוך תקווה להגיע מהר ככל האפשר לארץ ישראל.

כל הנוסעים התמקמו בתאיהם, חלקם - כשליצידם סחורה בכמות מרשימה מאוד... רק הרב ארנברג עלה על יצועו בתא ריק, כזה שאין בו ולו בדל סחורה. האוניה אמורה להרים עוגן במהלך הלילה ולצאת אל הים, בדרכה לארץ ישראל.

הגיע הבוקר, הנוסעים פוקחים את עיניהם ומצפים להבחין בשמים תכולים ממעל הנושקים לים תכול הפרוש מתחתיהם, אך מתברר כי עדיין הם בחופי איטליה... רב החובל החליט להמתין עוד, קבע שהספינה תצא לדרכה רק בשעות הצהריים של יום ראשון, ולחניגם טרחו הנוסעים לישון את הלילה בתאיהם. הרב ארנברג מתעורר, נוטל ידיו ומתפלל תפילת שחרית על הסיפון, ואז - יורד לו אל השוק...

ביום ראשון - היצע הסחורה גדול, ואילו הביקוש נמוך. רוב נוסעי הספינה כבר נשאו בלי כסף בארנקם, והרב ארנברג מתהלך בשוק כשצרו תפוח בידיו - והסוחרים מסתערים עליו ומנסים למכור לו את מיטב הסחורה במחירי רצפה... הוא מנצל את ההזדמנות, ורוכש תפוחים מובחרים ואיכותיים - שנחשבו 'סחורת זהב' בארץ ישראל, במחיר מוזל מאוד...

יש לו זמן עכשיו, איש אינו ממהר, אין המולה בשוק. הוא בוחר כל תפוח בנפרד, עוטף אותו יפה ומעלה קרטון אחר קרטון לתאו שבספינה. בעוד הרוכשים אתמול מיהרו בשל המבחר המוגבל וריבוי הרוכשים, ונאלצו לקנות קרטונים שלמים שבחלקם יש רקובים או פחות יפים - הוא בוחר כל תפוח באופן אישי, אורז אותו בצורה טובה וממלא קרטון בתפוחים מובחרים. כך הוא פועל במשך כל הבוקר של יום ראשון, עד שמגיעה השעה והספינה יוצאת לדרך...

ביום ששי שאחרי עוגנת הספינה בנמל חיפה, והכל ממחרים לרדת ממנה, נרגשים להגיע את הארץ המובטחת. הם נקלטים במחנה עולים מקומי, וביום ראשון - כל אחד מהם מוציא את הסחורה שרכש באיטליה ויוצא אל השוק החיפאי. ושמ -

כצפוי, סחורתו של הרב ארנברג, המובחרת והיפהפיה כל כך - נמכרת במחירים מפולפלים, ומסיבה לבעליה רוח גבוה בהרבה מהצפוי. ואילו הסחורה של חבריו, שישבה בבטן האוניה יום מיותר, שהיו בתוכה גם תפוחים רקובים, ובעיקר - שלא שרתה בה ברכת השבת - חלקה הלכה לאיבוד בכלל, וחלקה נמכרה ממש בזול...

את הסיפור היה מספר הרב ארנברג ז"ל בעצמו, ומוסיף שהסיפור הוא כמובן לא על תפוחים, וגם לא על חוקי המסחר בדבר היצע וביקוש. זהו סיפור המעיד על ברכת השבת, ועל כמה היא משפיעה ונאמנה להרעף שפע ברכה לשומריה ונטוריה, וככל שמתאמצים למענה יותר - היא משיבה בכפל כפליים של ברכה ושפע!

הנה כי כן, דווקא הוא - ששמר את השבת כהלכתה, שהתאמץ כדי לא לחללה, שהעניק לשבת את מקומה הראוי וניצל את יום השבת לסעודת שבת מרוממת ככל יכולתו ולא לעיסוק במסחר האסור בשבת - הוא זה שזכה לרווחים כפולים ומכופלים, כי השבת היא מקור הברכה, היא המעניקה את השפע - הרוחני והגשמי כאחד!

אחים יקרים! אכן כן, לפעמים שמירת השבת כהלכתה, באופן מרום ונעלה ותוך ערגת הלב וכיסופי הנפש - דורשת מאמץ. אך השבת משתלמת, היא מעניקה לנו פי כמה וכמה. הבה נשמור את השבת כהלכתה, הבה נתרוגן ונשמח לקראתה, הבה ננצל אותה היטב להתרפקות על אבא שבשמים - ונזכה באוצרותיה הנפלאים!

... האשפוז המשמח

בתקופת שהות הגה"צ רבי יצחק זילבר זצ"ל במחנה העבודה הרוסי בערבות סיביר הקפואות, דעתו היתה נתונה רק לעניין אחד: להצליח לחמוק מהעבודה ביום השבת. בעוד שאר האסירים עסקו תדיר בשאלה אין ניתן להשיג חופש מעבודת הפרך ולו

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com | לתרומות והנצחות (גם בכ. אשראי) למען הפצת העלון חייגו: 055-677-8160 | ניתן לתרום גם בעמדות נדרים פלוס

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת בראשית תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותינו" (א, כו)

א"ר סימון בשעה שבא הקב"ה לבראת את אדם הראשון נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם אומרים - אל יבא, ומהם אומרים - יבא וכו', רב הנא רבה של ציפורין אמר, עד שמלאכי השרת מדיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו, בראו הקב"ה, אמר להן, מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם (מד"ר ח, ה).

והנה, לעיל במדרש אמרו שם, בשעה שבא הקב"ה לברא את האדם הראשון, נמלך במלאכי השרת, ואמר להם, נעשה אדם, בצלמינו כדמותינו, ומדוע נמלך ה' במלאכי השרת? "ללמדך דרך ארץ ועונה שיהא הגדול נמלך ונטול רשות מן הקטן" (רש"י) וכשנצטרף שני הדברים יחד יוקשה הדבר מאוד, הקב"ה שואל ונמלך במלאכי השרת - בשביל מידת ד"א שימלך הגדול בקטן, ולבסוף, עד שהספיקו המלאכים להכריע - "אמר להם הקב"ה מה אתם מדיינין כבר נעשה אדם", ומה זאת?

סיפר הגה"צ רבי בן ציון ברוק זצ"ל עובדא דהוי בדידיה, כשרצה ליסד ישיבה בעיר לוצק, היה זה קרוב לחג הפסח, ולא היה בידו שום אמצעים לסדר להם אכילה ושינה וכו', ואעפ"כ סיפר, שלחתי טלגרמה שיבואו הבחורים ללוצק, ובאו כחמש עשרה בחורים, וסמכתי ע"ז שלאחר שיבואו כבר אדאג אצל הבעלי בתים להתרימם כנהוג, ואולם כשבאתי לפני הבע"ה התרעמו עלי וטענו נגדי, מדוע לא עשיתי אסיפה קודם שהבאתי את הבחורים, לדון עמהם אם לעשות כאן ישיבה או לא ועלה בדעתי רעיון נפלא כדי לפייסם,

ואמרתי להם כך: הנה אמרו במדרש שנתיעץ ה' עם המלאכים לפני שעשה את האדם, ועד שהמלאכים הספיקו לדון אמר להם ה' כבר נעשה אדם, ויש להבין ממ"כ, אם נמלך הקב"ה למה בינתיים ברא את האדם בלא תשובתם. אלא שכך אמר להם הקב"ה, על מי אתם דנים אם לברא או לא, על האדם? וכי יודעים אתם טיבו של האדם - מהו כדי שתדונו עליו? והרי עוד לא נברא! הנה הוא לפניכם עכשיו תוכלו לדון אם היה כדאי!... ואח"כ באמת הראה להם הקב"ה שיש בו חכמה יותר מהם, שידע לקרא שמות וכו'. כמו"כ, סיים, בנידון דידן, עד שאבא ואדון עמכם אם לפתוח ישיבה או לא, הנה לפניכם צורת בני תורה, כעת תוכלו לראות במעלתם ולדון, ובודאי תראו שכדאי היה הדבר!

"נעשה אדם" (א, כו)

"מפני מה נברא האדם אחרון למעשה בראשית? - זכה, אומרים לו אתה קדמת לכל, לא זכה, אומרים לו יתוש קדמך" (גור אריה יב, ב). מספר רבי שלום מאיר וולך שליט"א בספרו "נעם שיח" על הגדה של פסח: רבי יצחק מוורקא זצ"ל באר זאת במשל נאה. ישנם שני סוגי בעלי עגלה: האחד, הקב"ה חפץ להזמין לו את פרנסתו ושולח לו סוס ועגלה, ואלו השני - הקב"ה הזן את העולם כולו, חפץ לפרנס את הסוס ושולח לו בעל עגלה שידאג לכל מחסורו...

שני העגלונים מתפרנסים באופן דומה, אולם מה רב ההבדל ביניהם! בעוד האחד - הסוס עמל עבדו, השני - עמל כל חייו למען הסוס... וכך אומר המדרש: מפני מה נברא האדם אחרון למעשה בראשית? שאם לא זכה אומרים לו יתוש קדמך, נבראת כדי לפרנס את היתושים מדמך...

(לאור הנר)

ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים: ויברא אלקים את התנינים הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למיניהם ואת כל עוף כנף למיניהו וירא אלקים כי טוב: (א, כ-כא)

אחרי בריאת המאורות המסוגלים להאיר לארץ ולצאצאיה באור גשמי, ברא הקב"ה נפש כל חי. יש סדר נפלא והתאמה מיוחדת בבריאת נפשות רבות וחסרונן ובקיצור נמרץ נאמר בזה: כי ערך הברואים הולך וגדול מדגים לאדם (הראשון והאחרון לברואים) הדגים צרכיהם מועטים מאד וחז"ל אמרו אין נותנים מזונות לדגים ביו"ט ופירש"י שדגים אפשר להם בלא מזונות שהם אוכלים שרשי עשבים וקרקע, וגדול אוכל את הקטן, כמו"כ אין לאם צורך במלבושים ודירות. למעלה מהם: העופות החיות והבהמות אשר שרשי עשבים וקרקע לא ינעמו לחיכם ויש מהם שאינם אוכלים עשבים ואפילו פירות, וקיבתם דורשת מאכלי בשר כן זקוקים הרבה מהם לדירות (קנים מאורות ורפתים) ולבגדים נוצות ועורות. למעלה מכל הברואים הוא האדם שהוא אוכל את הטוב והמובחר שבריק השדה פירות האדמה והעץ, וגם בשר ומכל דבר הוא מרים את חלבו, וגם החלב הזה צריך תיקון באש ובמים ובתבלין עד שהוא ערב לחכו, כן הוא זקוק להכין לו מלבושים מעורות או מצמחי האדמה. האדם איננו מוצא קורת רוח משיבה בחגוי הסלע או במערות והוא בונה לו בתים וארמונות.

עליה שניה מדגים לאדם אנו מוצאים בענייני סדר ומשטר וחיי החברה: הדגים עומדים במדרגה הנמוכה ביותר בעניינים אלה, כי אין ביניהם שום סדר וחיים חברתיים, כל דג הוא עולם בפני עצמו, וכולע את חברו חיים, אפילו מין את מינו. משא"כ בעופות חיות ובהמות שרובם אוכלים עשבים ואפילו החיות והעופות הטורפים אינם טורפים את מינם ומעולם לא שמענו ארי גדול טורף ואוכל ארי קטן ממנו, כן מתחברים הרבה מהם, בפרט העופות למטרת הגירה לארצות החמות או למטרת טרף משותף, ויש החיים "חיי משפחה" איש ואשתו היונים וכדומה. והאדם עומד על המדרגה הגבוהה ביותר בין בחיי החברה ובין בסדר ובמשטר.

לעומת זאת אנו רואים ירידה בברואים מדגים לאדם ואף שניהם הדגים והאדם נתברכו מפי העליון בפרו ורבו זכו הדגים לפריה ורביה היותר גדולה שבעולם, ומטילים הם ביצים לאלפים ולרבות ומהם יוצאים "רמש ואין מספר" תהלים ק"ד, ובפדר"א איתא שהדגה שבלעה את יונה היתה מעוברת שס"ה אלפי רבבות דגים קטנים. למטה מהם העופות, שאף שגם הם פרים ורבים מאוד אבל לא כדגים, ותרנגולות, למשל, מטלת רק ביצה אחת ליום. למטה מהעופות: הבהמות והחיות, המולידות פעם או פעמיים (בהמה דקה) בשנה. ולמטה מכולם האדם, שאין האשה מתעברת ע"פ רוב בימי הנקה (כ"ד חדשים), כן אין האשה ראויה ללדת בילדותה ובזקנותה.

ואחרי ההתבוננות אפשר למצוא קשר והתאמה בין ב' העליות מדגים לאדם שהזכרנו ובין לבין ה"עליה" לענין פריה ורביה: הדגים שאינם זקוקים למזונות יתרים, אין להם צורך בחיי החברה ובסדר ובמשטר, - אדרבה פרנסתם מיוסדת על האי סדר ואי-משפט (הגדול בולע את הקטן). ומפני שלא רק אחרים עושים בהם שמות אך הם מכלים את עצמם ברך אותם ה' בפריה ורביה הגדולה ביותר להשלים את חסרונם ולא יכלה מין הדגים מן העולם. והאדם שצרכיו מרובים ועדינים מכל החי אשר על פני האדמה, ונקנים ברוב עמל ויגיעה רבה מצד הרבה אנשים, הרי הוא זקוק לחיי משפחה ואפילו לחיי חברה סדר ומשטר כדי להכין ברוב עם את צרכיו המרובים, זה זורע וקוצר, זה טוחן ואופה, זה תופר נעלים וזה בגדים, זה בונה בתים וזה עושה רהיטים. ומכיון שסדר ומשטר דין ומשפט שורים בחברת האדם ואין נוגע לרעה במין האדם (כי אם תקום איזו חיה על אדם א' יקומו כל בני האדם לבערה מן הארץ, ואם יקום איש על רעהו להרגו נפש יש דין ומשפט בעולם לנקום את דמו) הרי קיום מין האדם בטוח אפילו בפריה ורביה קטנה מאד, והעופות החיות והבהמות שצרכיהם מרובים מצרכי הדגים ומועטים מצרכי האדם הרי גם הסדר והמשטר וחיי המשפחה והחברה מצד אחד והפריה ורביה מצד שני נמצאים אצלם במדרגה ממוצעת.

(אזניים לתורה)

יורד מלמעלה, ולא היו צריכים להתרטב בהליכה בדרכים. כמעשה דרבי חנינא בן דוסא.

טעם שלישי שיהיה הגבוה שותה כנמוך. שלולא ירידת גשמים מלמעלה, לא היו יכולים לזרוע בהרים הגבוהים. והטעם הרביעי והוא העיקר, שיהיו הכל תולים עיניהם מלמעלה. וכתב המפרש שאילו היו מוציאים מי תהום מלמטה, היה האדם אומר כפרעה 'לי יאורי ואני עשיתיני', אך עתה שצריך רחמי שמים בכל יום ויום שירדו גשמים, כך יוכל האדם להיות עיניו תלויים למרום לצפות לרחמי ה'. וכ"כ באיוב פ"ה מ"י, 'הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות. לשום שפלים למרום וקדרים שגבו ישע: מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תשיה: כלומר שלא יבואו בעלי זרוע לגנוב המים, ויצטרכו השפלים להרים עיניהם למרום, לכן נותן מטר ושולח מים מלמעלה על פני חוצות. מכין לארץ מטר כדי להשפיל רשעים עד ארץ, ולהצמיח הרים חציר וראיתי בספרו של

הגה"מ רבי אברהם אשכנזי ידירו של הג"מ רבי חיים פלאג'י, מחכמי איזמיר, בעמח"ס 'נאה להודות' על תהלים, [וספר נחמד למעלה על ירושלמי] שכל הנ"ל אנו אומרים בכל יום בתפילה בפרק הללויה, כי גדול אדונו ורב כח, מעודד ענוים ה', מחזק את החלשים ושומר עליהם מפני בעלי זרוע, משפיל רשעים עד ארץ, ועל זה עלינו לזמר לאלקינו בכינור שהגשמים באים מלמעלה ולא מלמטה, ואיך הוא דרך ירידת הגשמים, ע"י המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר, ועי"ז 'מצמיח הרים חציר', גם הרים הגבוהים יכולים לשתות, ומשם יש מזון לבהמה, חיה ועוף, 'נותן לבהמה לחמה, לבני עורב אשר יקראו', שאילו היו המים באים מלמטה רק במישור ובשפלה, לא היה די לחיות ולבהמות, לכן הצמיח הרים חציר ע"י שהגשמים באים מלמעלה. וכך אין הרשע יכול לגנוב לעצמו המים.

הארכנו בכל זה עתה בהתקרב ימי הגשמים, אל יטעה האדם לחשוב על הגשמים כאילו הם באים באופן בלתי נח ומיושב, ובעבורם עלינו להתעטף במעילים ולכסות הכובע בניילון בלתי מכובד וכדו', כי באמת האלקים עשה את האדם ישר, ואילו לא חטאנו, לא היה סיבה שירדו הגשמים מלמטה, ואז לא היינו צריכים לכל זה. אלא שהמה בקשו חשבונות רבים, אכלנו מעץ הדעת, ממילא נעשו בעלי זרוע ושאר הסיבות. לכן היפך הקב"ה תכניתו והגשמים באים מלמעלה.

לא ירדו גשמים מלמעלה עד דור המבול

עוד יש מפרשים במדרש שעד ימי המבול לא היו הגשמים יורדים מלמעלה, ובזה מיושב קושיית הרמב"ן על סימן הקשת שנתן הקב"ה כשמירת השבועה שלא יבא עוד מבול. והרי לכאן הקשת הוא דבר קבוע שבא ביום הגשם והשמש. אלא שבאמת לא היה סדר הבריאה שהגשמים ירדו מלמעלה, וממילא לא היה מצוי הגשם כלל. אלא שבאו בני דור המבול והם גרמו ע"י גניבותיהם שיריד הקב"ה גשם מלמעלה. ועתה נתיישבו סדר הפסוקים, בתחילה אומר 'ואדם אין לעבוד את האדמה', כיון שעדיין לא היה אדם שאכל מעץ הדעת שיגרום שהמטר ירד משמים, לכן לא המטיר ה' אלקים גשמים מלמעלה. ומעתה באים הגשמים להנאתך ולטובתך. לברכה ולחיים.

(הגרמ"י רייזמן)

לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת (ב, כג).

לכאורה קשה דאף אם לא היה נלקחה מאיש, רק היו נבראים שנים כמו בהמות וחיות, כשהוא נקרא איש היא ראויה להקרא אשה, כמו פר פרה חמור חמורה. ונראה דעיקר נתינת הטעם במה שאמר כי מאיש לוקחה הוא שלא נאמר כיון שהוא יקרא אדם ראוי לקרות לאשה אדמה כמו פר פרה, לזה נתן טעם כי מאיש לוקחה, דבשלמא אם נבראה גם מאדמה כמו האדם היתה נקראת בשם אדמה כמו פר פרה, אבל אחר שהיא לא נבראת מהאדמה בשוה עמו, לכן הוא ראוי לקרותו בשם אדם כי הוא נברא מן האדמה, אבל היא נלקחה מהאיש ראוי לקרותה בשם אשה:

(נחלת יעקב)

ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארוור אתה וגו' ועפר תאכל כל ימי חיך (ג, יד)

איתא במדרש (ב"ר כ, י) אמר ר' לוי לעתיד לבא הכל מתרפאין חוץ מנחש וגבעונין נחש שנאמר ישעיה (סה, כה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו וגו'.

ובכתב יד המיוחס לר' משה מגיד - מתלמידי הגר"א כתב על פי מה שמבואר במשנה בברכות (פ"א משנה ה) מזכירין יציאת מצרים בלילות, דדרש בן זומא ימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות, וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח. וכאן גם כן כתוב ועפר תאכל כל ימי חיך אם כן לשיטת חכמים מרומז כאן דאין מתרפא גם לימות המשיח

ותוצא הארץ דשא ועשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלקים כי טוב: (א, יב)

"ל במשאתחז"ל כשחטא אדה"ר פקד הקב"ה גם על עוון הארץ ונתקללה היינו משום שחטאו של אדה"ר נולד על שהוסיף ואסר הנגיעה באילן, ואמנם באמת בכל האסור באכילה יש לאסור הנגיעה מדרבנן כמו חמץ בפסח משום שייג לתורה והכי איתא בהדיא באבות דר"נ דמשום שייג לתורה גזר אדה"ר על הנגיעה, אך דיו לגזור על גוף הפרי איסור הנגיעה אבל הנגיעה באילן הוה גזירה לגזירה, אך כל זה הואיל ואין טעם עץ ופרי שוה משא"כ אי לא חטאה הארץ והי' טעם העץ כטעם הפרי היה ראוי לאסור הנגיעה באילן נמצא יש שייכות לחטא הארץ עם חטאו של אדה"ר.

(חתם סופר)

ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: (ב, ו)

אי' במדרש בראשית פרשה יג פסקא ט' וכן במדרש קהלת עה"פ כל הנחלים הולכים אל הים. כי הנה בתחילת הבריאה לא היה גשם על האדמה, כי אדם אין לעבוד את האדמה, ופרש"י שמכיון שאין אדם שיראה צורך בגשמים, לכן לא המטיר הקב"ה גשם. וצריך עיון שהרי פסוק אחד לאחריו כתוב 'ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה', הרי שאף לפני שהיה אדם על האדמה, כבר היו עננים וגשמי ברכה המקשים את הארץ. ולא עוד אלא שבאו לצורך בריאת האדם, שהאד השקה את האדמה ע"י הגשמים, וכך נעשה בוץ מהעפר והמים, כגבל שנותן מים, ואח"כ 'ויצר ה' אלקים את האדם מן האדמה'. הרי שכבר היו גשמים קודם אדה"ר? ועוד קשה שהרי פרש"י שכל צמחי האדמה לא יצאו מעל פני הקרקע אלא עמדו על פתח הקרקע, עד שבא אדה"ר וראה שיש צורך לגשמים, והתפלל עליהם וירדו וצמחו כל הגשמים, וכמבואר בגמ' חולין דף ס: 'וא"כ ממה נפשך, האם כבר היו גשמים לפני כן, או לאו?

ומפרשי רש"י תירצו שגשמי ברכה עבור יבול האדמה, לא ירדו עדיין, כי האדם אין. ורק במקום אחד ירדו גשמים ע"י האד שעלה מן הארץ, לצורך גיבול עפר האדמה לבריאת האדם. וקשה שהרי אמרו חז"ל בגמ' חגיגה שעפרו של אדה"ר צברו הקב"ה מד' רוחות העולם, מסוף העולם ועד סופו. וא"כ כבר היו גשמים מסוף העולם ועד סופו, ואיך נאמר 'כי לא המטיר'?

ארבע סיבות לירידת הגשמים מלמעלה ולא מלמטה:

וזה לשון המדרש: 'כיצד היתה הארץ שותה וכו', ורבנן אמרי כמין תוויי נהר בבבל ושמו תוויי ולמה קורין אותו תוויי שהוא חוזר ומשקה אחת למ' שנה וכך היתה הארץ שותה מתחלה דכתיב ואד יעלה מן הארץ וחזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלן רבי חנן דציפורי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר מפני ד' דברים חזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלן מפני בעלי זרוע ובשביל להדיח טללים הרעים ושיהא הגבוה שותה כנמוך ועוד שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה הה"ד (איוב ה) לשום שפלים למרום' ופירשו מפרשי המדרש שבתחילה היו מימי התהום עולים עד סמוך לפני הקרקע, והיו מלחחים את האדמה שתצמיח פירותיה ויהיו כל באי עולם יכולים לשתות מהם. ואז לא היו צריכים מטריית ומעילי גשם, וכמ"ש בגמ' שבת שבימות הגשמים לובשים בגדים מלוכלכים מהבוץ, ב"ה בדורות אחרונים הטיב הקב"ה שיש צנורות בשולי הרחובות ויכולים ללכת ולשוב לביתם בנקיות. לא כן בדורות אחרונים היו צריכים בראש חודש אדר לשלוח שלוחים לתקן את הדרכים שנתקלקלו מהגשמים. והיה כה"ג צריך להתפלל ביוה"כ שלא יכנסו לפניו ית' תפילת הולכי דרכים, משא"כ בימינו ב"ה יש כמה אפשריות ללכת על הגשמים א מחיה. ועלינו להודות ולשבח להשי"ת על כל פרט ופרט, כמבואר בחובות הלבבות שער הבחינה.

נחזור לדברי המדרש, ואד יעלה מן הארץ אין הכוונה על גשמים, אלא על לחלוחית מן התהומות שעלו עד פני האדמה. אלא שחזר בו הקב"ה שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלה, כמו הגשמים שאנו מכירים בימינו, שעליהם התפללנו אתמול בתפילת גשם, שירדו גשמים לברכה ולא לקללה, וכמבואר ברא"ש שצריכים ברכה מיוחדת לעבור את החורף בשלום ושלחה.

ואמרו שם במדרש שמפני ארבעה דברים חזר בו הקב"ה, אחד מפני בעל זרוע, כנ"ל שיבואו בעלי זרוע ויגנובו המים לעצמם, כמו בימינו שצריך לשלם על המים, כאילו הנהר שלהם. לכן עשה הקב"ה חסד גדול שהגשמים באים מלמעלה, באופן שאי אפשר לגנוב מהם המים. טעם נוסף לגרש טללים רעים, לטהר את האויר מכל מיני זוהמא. וכל אלו הסיבות נגרמו רק לאחר חטא עץ הדעת, שקודם לכן לא היה יצר הרע, ולא היה שייך שיהיו בעלי זרוע או טללים רעים בעולם. ואז לא היה הגשם

פי"ו. ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל (ג),

אומרת הגמרא {מסכת עבודה זרה ג, ב} - אמר רב יהודה אמר רב: שמים עשרה שעות הוי היום. בשלש שעות הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה. בשלוש השעות השניות הוא יושב וזן את כל העולם כולו. כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מכסא הדין שעליו יושב תחילה ויושב על כסא רחמים. בשלוש השעות השלישיות הוא יושב וזן את כל העולם כולו, מקרני ראמים עד ביצי כנים. בשלוש השעות הרביעיות הוא יושב ומשחק עם לויתן, שנאמר {תהילים קד-כו} לויתן זה יצרת לשחק בו.

כשם שהלויתן משתעשע בהכנסת זנבו אל תוך פיו, כך משתעשע הקב"ה כאשר מחברים זנב לראש בתורה - כלומר, לוקחים את האות ב"ית של בראשית ומחברים עם האות למ"ד של ישראל [סוף פרשת וזאת הברכה]; לוקחים תחילת מסכת ומחברים לסופה - עשית זאת? שעשעת את הקב"ה!

כותב הרוקח {הלכות סוכות} - בפסיקתא 'תודיעני אורח חיים' נדרש על לולב. החומש מתחיל בב' - 'בראשית' ומסיים בל' - 'כל ישראל'. הנביאים מתחיל בו' - 'ויהי אחרי מות משה' ומסיים בל' - 'עמו ועל'. הרי לולב שקול ככל התורה כולה.

בספר עוללות אפרים, עומד בעל הכלי יקר על הענין שהתורה מתחילה בב"ית ומסתיימת בלמ"ד;

אם התורה מתחילה באות ב' ומסתיימת באות ל', יוצא צירוף של האותיות ב"ל. אמנם היה טוב יותר, אם התורה היתה מתחילה בלמ"ד ומסתיימת בב"ית - אז היה יוצא צירוף של האותיות ל"ב. למרות שאם קוראים מהסוף להתחלה, מקבלים את הצירוף ל"ב;

אומר העוללות אפרים - נאמר בפס' {משלי ג, ג} כתבם על לוח לבך - הכוונה לחותמת; ברגע שחותמים, החתימה שעל גבי החותמת תמיד תצא בצורה הפוכה - כלומר, אם תחתום ב'ל' - יצא לך ל"ב. ומכאן הסיבה, שלא מלמדים גוי את חוקות התורה;

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה יג, א} - ואמר רבי אמי: אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים, שנאמר {תהילים קמז-כ} לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום.

ולמה אסור ללמדם? משום שהמילה מעכבת את לימוד התורה - שעד שהאדם לא מל את עצמו, יש עליו ערלת הגוף שלא מאפשרת לו ללמוד תורה.

(ברוך שאמר)

מאוצרות המגידים

בראשית

רש"י כותב על התיבה הראשונה: 'בראשית - אין המקרא הזה אומר אלא דרשני

- המקרא אומר תדרוש אותי!... כבר בתיבה הראשונה של התורה, אין לנו אפשרות להסתדר לבד. אנו מוכרחים להזדקק לדרשות חז"ל! ומה לימדונו חז"ל?

ממשיך רש"י הקדוש: "כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל, בשביל התורה שנקראת 'ראשית דרכו', ובשביל ישראל שנקראו 'ראשית תבואתו'."

הגמרא (עבודה זרה מ ע"ב) מספרת: פעם אחת חש רבי במעיו, אמר: כלום יש אדם שיודע, אם יין תפוחים של עובדי כוכבים אסור או מותר? אמר לפניו ר' ישמעאל בן רבי יוסי: פעם אחת חש אבא במעיו, והביאו לו יין תפוחים של עובדי כוכבים של ע' שנה, ושתה ונתרפא.... בדקו ומצאו עובד כוכבים אחד, שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של ע' שנה, ושתה ונתרפא, אמר, ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים."

גוי אחד תושב ארץ ישראל, לקח תפוחים משובחים, עשה מהם שלוש מאות גרבי יין תפוחים, שמר עליהם במרתף. העביר אותם לבנו. והבן העביר לנכד. שבעים שנה שהם נשמרו במרתף כמו אוצר. כדי שכללות שבעים שנה, רבנו הקדוש יוכל לשתות מהם כוס אחד בלבד או שני כוסות מיץ תפוחים, ויתרפא.

ועל כך אמר רבי: "ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים" - העולם הם 'שומרים' בשביל הצדיק. בשביל התורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית. ולא רק בריאת העולם אלא קיום העולם תמיד הוא בשביל התורה וישראל.

יש על כך עוד הרבה בש"ס ובמדרשים - הכל בשביל התורה וישראל. יש שמבארים בשם רבי אליהו לופיאן זצ"ל: "בשביל התורה ובשביל ישראל" - ה' ברא את העולם לפי התורה ולפי ישראל. היינו? כיון שישנה מצוה של לולב ואתרוג בתורה נבראו בעולם אתרוגים ולולבים, כיון שיש

יש להבין מה חשב לתרץ בזה הרי דברי הרב ודברי התלמיד וכו', ומאי קס"ד? כתב בספר מאמר אברהם לתרץ בדרך הלצה, שהרי הקב"ה קצב לו עונשו "ביום אכלך ממנו מות תמות", דהיינו שיקבל עונש מיתה באם יאכל, ובגמ' שאשה רעה יותר קשה ממיתה "ומוצא אני מר ממוות את האשה", וזה מה שאמר אדם הראשון שנח היה לי למות מאשר לא לשמוע בקול האשה שא היה מצב גרוע ממיתה...

(ילקוט האורים)

ויעש אלקים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה וגו' (א, טז)

ובחולין ד"ס רשב"ע רמי כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכו' ואת המאור הקטן עייש ובס' ברית שלום כ' לתרץ עפ"י הגמרא בב"מ לא קטן קטן ממש אלא כל שסמוך על שולחן אביו אעפ"י שהוא גדול נקרא קטן, וידוע שהלבנה אין לה אור מעצמה כלל רק מקבלת אורה מהשמש, א"כ לפי שהלבנה סמוכה על שולחן החמה לקבל אורה ממנה לכך קראה הכתוב המאור הקטן

(ילקוט האורים)

ויבן ד' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה (ב, כב)

מפרשי התפלות מסבירים ברכת שעשני כרצונו שהיא כמו מצדיקה עליה את הדין, רוצה לומר שהאשה לא היתה מסכימה להיות נבראת כך, אלא שכך היה רצון הבורא.

אולם, שמעתי לפני איזה שנים פה בארץ כוונה אחרת, שהאשה, אדרבא, נותנת שבח להש"ת שנבראת אשה, ואיזו עדיפות יש לה שנבראת אשה? העדיפות היא בזה שבבריאת אדם אמר הקב"ה למלאכים 'נעשה אדם' ורש"י פירש כדי להורות שיהא הגדול נמלך בקטן איך שיהיה, כאילו היתה השתתפות הסכמת המלאכים בבריאתו של אדם, אבל בריאת האשה היתה רק ברצונו של הקב"ה בלבד ולכן מברכת האשה שעשני כרצונו"

(אבני זכרון)

אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך וגו' ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך: ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך וכו' בזעת אפיך תאכל לחם וגו'. (ג' טז - ט)

בגמ' בבא מציעא דף נט/א "דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו" דהיינו שרבא ציווה לכבד את נשותיהם בשביל שיתעשרו, שכשמכבד האדם את אשתו הרי זה סגולה לעשירות. ומה הטעם? שמעתי לפרש בזה שהיות והאשה נתקללה שהאיש ימשול בה, והאיש נתקלל בזיעת אפך תאכל לחם, אומרים מן השמיים אם אתה אינך לוחץ עליה את קללתה של "והוא ימשול בך" והנך מכבדה ומוקירה, כמדה כנגד מדה אף לא ילחצו עליך את קללתך של "בזיעת אפך תאכל לחם" ותזכה לעשירות...

(רבי אלימלך בידרמן)

בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב: ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי: (ג, יט - כ)

יסוד מוסד לימדנו אדם הראשון, היות אשר אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, והאדם בהתגבר עליו יצרו והכשילו ברשותו, נשבר בקרבו ומיריות ממלאת את ליבו, וצריך לשון בנפשו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז להמשיך את חייו בלא הבט אל מכשולו. (ודאי שעסק בתשובה כדאיאת בעירובין כמה שהתענה וכו') והיכן לימדנו זאת אדם הראשון? דייקא אחרי המעשה של עץ הדעת שהאדם ואשתו נתקללו וכל העולם כולו נשתנה מעת חטאם ונתגרשו מגן עדן וכו', דווקא כעת בחר לתת לה שם חשוב של: "כי היא אם כל חי" אמר לה אדם הראשון: מה שהיה היה כעת אנחנו צריכים לזכור: כי היא אם כל חי תפקידנו כעת לדאוג שיהיו כל חי כל יצורי העולם שייצאו מאיתנו. בלא הבט אל מה שהיה.

(ציוני תורה בשם מפרשים)

בראשית ברא אלקים

מובא בשם הרב אברמסקי;

אומר דוד המלך {תהילים קד, כו} לויתן זה יצרת לשחק בו.

שאלת השאלה - הקב"ה משחק עם לויתן - מה פתאום שהוא ישחק

איתו?!

"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו".

כותב רש"י הקדוש: ענוותנותו של הקב"ה למדנו מכאן, לפי שאדם בדמות המלאכים והתקנאו בו לפיכך נמלך בהם וכשדן את המלאכים הוא נמלך בפמליא שלו.

ממשיך רש"י וכותב: "נעשה אדם - אף על פי שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן".

ראשית, נשאלת השאלה, מדוע דווקא כאן הקב"ה רצה ללמד מידת ענוה ודרך ארץ?

ראיתי פשוט. כידוע ש"במקום גדלותו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו".

מה פאר הבריאה? האדם. לכן, בעת בריאת האדם, בגדלותו - מיד אתה מוצא ענוותנותו...

אבל השאלה היותר גדולה היא, כי הנה לשון המדרש: "בשעה שהיה משה כותב את התורה... כיון שהגיע לפסוק הזה - ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו - אמר לפניו: רבון העולם, מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא.

אמר לו: כתוב, והרוצה לטעות יטעה. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, האדם הזה שבראתי, לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו, שאם יבא הגדול ליטול רשות מן הקטן ממנו והוא אומר מה אני צריך ליטול רשות מן הקטן ממני, והן אומרים לו: למוד מבוראך שהוא ברא את העליונים ואת הנחתונים, כיון שבא לברוא את האדם נמלך במלאכי השרת".

מסתמא יש פה בין השומעים סוחרים. ובכן, יש לי הצעה מסחרית עבורם. תנאי העסק הם כדלהלן: והיה אם תרווחו - הרווח יהיה חמשים שקלים, ואם תפסידו יהיה סכום של חמשת אלפי שקלים. האם אחד מכם היה יגש לכזה-ההפסד מסחר? להיפך אולי כן - שהרווח חמשת אלפים וההפסד חמישים.

על פי זה, שאל רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, לא מובנים לכאורה דברי המדרש. הקב"ה אומר למשה: תכתוב "נעשה אדם". משה רבנו שואל את הקב"ה: "אתה נותן פתחון פה למינים", והקב"ה עונה לו: "כתוב, והרוצה לטעות, יטעה". וכי זה מסחר הגון? מה הרווח?

שילמדו ענוה ודרך ארץ. נו, דבר טוב. ומה ההפסד? שחלילה יהיה כופר אשר יאבד את שני העולמות שלו. מה ההיגיון?!

גם לא ברור מה הקב"ה עונה לו - "כל הרוצה לטעות יטעה".

השיב ר' אלחנן אמירדייקע תירוץ, עוד יותר טוב מהקושיה...

למעשה, בכל הדורות, יהודים מכל קצוות העולם, כולל ילדים צעירים ומבוגרים - בחורים ואברכים, כולם לומדים בחיידר את הנאמר בחומש "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ואף אחד לא בא לידי כפירה. לומדים את הרש"י ומבינים ש"לימדה תורה דרך ארץ" ולא קורה כלום. רק מה, משה רבנו טען: "אתה נותן פתחון פה לאפיקורסים". השיב לו הקב"ה: "הרוצה לטעות" - האפיקורס הלזה המעוניין לכפור, "יבוא ויטעה" - הוא כבר יטעה ללא הפסוק. גם אם אכתוב "אעשה" - הוא כבר ימצא דרך ופפול לכפירה, כי לאפיקורסים לא יועיל מה שנכתוב ואיך שנכתוב. הם רוצים לטעות, וכל הרוצה לטעות - שיטעה...

לנו נותר מכך רווח גדול של לימוד ענוה ודרך ארץ לעם ישראל. כי אנו לא טועים, ואדרבה לומדים ענוה ודרך ארץ, והם? "כל הרוצה יבוא ויטעה".

הגאון בעל ה"פרשת דרכים" ז"ל אמר דבר נפלא נוסף: הגמרא אומרת: "כל אדם שיש בו גסות רוח [היינו מתגאה] - כאילו כפר בעיקר".

על פי דברי המדרש שהביא רש"י, מובן מאד מדוע בעל הגאווה כאילו כפר בעיקר.

מהו בעל גאווה?

בעל גאווה הוא זה שאומר: "אני עשיר, אני חכם, אני ואני..." - האם אתה עשיר, חכם, גיבור, וכי זה אתה? יש בך משהו מכח עצמך? אתה הרי כלום, עני שבניינים, כל מה שיש לך הקב"ה נותן לך.

אם אדם מרגיש שהכל מאת הקב"ה, ולא רק שנתן בעבר אלא נותן כל הזמן, ולולי נתינתו האדם אפס, כלום - מה שייך שיתגאה?!

מי שאומר 'אני' - כפר בעיקר.

אומר ה"פרשת דרכים": למה אתה בעל גאווה? מי אמר שצריכים להיות עניו?

הקב"ה אומר "נעשה אדם". מה זה 'נעשה', הלא הוא לבד עושה! אלא ללמדך את מדת הענוה. מה הבעל גאווה אומר על זה? - מי אמר שזה הפשוט, מי אמר שזה ללמדך ענוה? אולי הכוונה כפשוטו - נעשה?!

בתורה לאו "לא תגנוב" "לא תחמוד", ברא ה' רצון לחמוד וגם תאוה לגנוב. אם לא האיסור בתורה, לא היה דבר כזה של "גניבה". וכי למה שיגנובו? מדוע לגנוב? מדוע לחמוד? אבל כיון שכתוב בתורה לא תגנוב, לא תחמוד, הקב"ה ברא את האדם עם יצר הרע, כדי שישגדל שכרו כאשר יקיים את האיסורים לא תגנוב ולא תחמוד. "אסתכל באורייתא וברא עלמא".

אבל בפשטות הפשט במילים "בשביל התורה ובשביל ישראל" שהתכלית של בריאת העולם בשביל שיהיה תורה והיו עם ישראל שיעסקו בתורה ויקיימו את התורה [ולפי רבי אליהו לאפיאן שהסביר את ה"בשביל התורה" לא מובן כיצד הוא יסביר "בשביל ישראל"].

נשוב למעשה עם רבי. מיירדיגע מעשה. שבעים שנה שומרים שלוש מאות גרבי יין, ואפילו חבית אחת שלמה הוא לא שתה. אבל כל הרעיון של עשיית היין והמאמץ של הסבא שהעביר לנכד וכו' נעשה בשבילו, ועל כך אמר בשמחה: "ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים".

הרמב"ם מביא, שיתכן שגוי אחד בונה בניין שלם, ארמון, או מגדל, כדי שפעם אחת יעבור שם צדיק ליד הבנין הגבוה, יהיה לו חם, ויתיישב בצל הבניין.

כי כל הבריאה נבראה בשביל הצדיק. "כי זה כל האדם" - כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה".

א מיירדיג א-מעשה.

לדוד בשנותו את טעמו

אני תמיד מתפעל מחדש. דוד המלך לא ידע מדוע העולם זקוק לשני דברים שה' ברא: קורי עכביש, מה תכליתם? ומה צורך לעולם בשיגעון? מה התועלת לעולם מהמשוגע הזה?

עד שנתן לו הקב"ה את שני הדברים: בקורי עכביש הוא התחבא, ובזכות האפשרות להיות משוגע ניצל מאכיש מלך גת, כמו שאמר בתהלים (לד, א): "לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשוהו וילך".

מה היה שם?

תפסו את דוד המלך. אתם יודעים איזו מציאה היתה זו עבורם? להבדיל אלף אלפי הבדלות, את ה'סדאם' הזה [שליט עיראק], הרי מחפשים כעת [בעת אמירת הדרשה] והנה, מביאים אותו לחיילי אמריקה שמחפשים אותו: זה סדאם! ואז מבחינים שהוא מדבר שטויות, יורק, ועושה מעשים של משוגע.

מה אכפת לי? משוגע, בריא, תפסנו את סדאם! הם הרי נותנים על כך מיליון דולר!

ושם, במלוכה של אכיש מלך גת, מצאו את דוד המלך ע"ה, הביאוהו לאכיש מלך גת: "הנה המבוקש!"

"החסר משוגעים אנכי" - אמר אכיש - "שילך, משוגענער!" וכך ניצל דוד המלך ע"ה.

בלשכת הגיוס, חייל שעושה את עצמו משוגע כדי להיפטר מהשרות הצבאי, לא כל כך מהר מוותרים לו. בוחנים אותו: "רגע, אתה משוגע? בוא, בוא נראה. תשב פה קצת..." וכך מבחינים האם הוא באמת משוגע או שעושה את עצמו... והנה שם תפסו את דוד המלך ולא העמיקו הרבה, לא בדקו לא בחנו, המלך שלח אותו לנפשו. לכאורה אכיש הוא המשוגע האמיתי, לא דוד המלך ע"ה - מה אתה עוזב אותו?!

האמת, שאכיש לא היה משוגע כלל, אלא הוא כמעט השתגע...

מה יש?

מספרים חז"ל: האישה שלו ל"ע היתה משיגענע, הבת שלו גם היא נהייתה משיגענע.

וכל היום דפקו לו בראש - הבת והאשה. זו רוקדת וזו בוכה, זו זועקת וזו צוחכת.

אחת מתעוררת והשניה קמה, דופקות לו בראש יום ולילה. כבר לא יכול היה יותר, כמעט התפוצץ, לא הועילו פסיכולוגים ואפילו לא פסיכיאטרים...

ולפתע מביאים לו בן אדם ומכריזים: "הנה, תפסנו את דוד המלך!" כשרק התעורר אצלו חשש שהוא משיגענער - מיד שב לאחוריו ואמר: "אני כבר שבע ממשוגעים, תלך מכאן, לא מעניין אותי, שיהיה דוד שיהיה מי שיהיה. אינני יכול לראות משוגעים..."

מיירדיגע מעשה.

מדוע האשה והבת השתגעו? - כדי שיבוא דוד המלך ע"ה וינצל ע"י שעשה עצמו כמשוגע. הכל בשביל התורה ובשביל ישראל.

(יחי ראובן)

כתוב באיגרת הרמב"ן: כל המתגאה מורד במלכות שמים, ה' מלך גאות לבש.

(יחי ראובן)

"ואדם אין"

"וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח. [ולמה] כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ. [ומה טעם לא המטיר, כי] ואדם אין לעבד את האדמה". ואין מכיר בטובתן של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם, וצמחו האילנות והדשאים (בראשית ב, ה' וברש"י). וכך אמרו בגמרא (חולין ס ע"ב): שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו, ללמדך שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתם של צדיקים. רב נחמן בר פפא היתה לו גינה, זרעה ולא הצמיחה, בקש רחמים וירד מטר והצמיחה. אמר, זהו ששינינו שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתנו.

לאה ידעה ברוח קדשה שליעקב אבינו יהיו ארבע נשים, ושנים עשר שבטים. היינו, שלושה לכל אחת. ילדה את ראובן שמעון ולוי, והוסיפה וילדה את יהודה. וקראה כך שמו לאמור: "הפעם אודה את ה'" (בראשית כט, לה), שנטלתי יותר מחלקי (רש"י). נפלא. ואמרו על כך (ברכות ז ע"ב), שמיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה לקדוש ברוך הוא עד שבאה לאה והודתו, שנאמר: "הפעם אודה את ה'" -

"ותעמד מלדת!"

למה, הלא הודתה. ובארו בו ("דברי תורה" ח"א אות י בשם החוזה מבלובין זצ"ל), שעמדה מלדת משום שלא בקשה על העתיד!

ואם לא מבקשים, לא נותנים!

מרעיש הדבר: הקדוש ברוך הוא מטיל על משה שליחות, לגאול את ישראל. משה רבינו מסרב: "בי ה', לא איש דברים אנכי, כי כבד פה וכבד לשון אנכי" (שמות ד, י). "כי לא יתכן לאדון הכל לשלוח שליח ערל שפתים למלך עמים" (רמב"ן). והקדוש ברוך הוא ענהו: "לך, ואנכי אהיה עם פירך" (שם, יב) "ובעת שתדבר יהיו דבריני ככוננים" (שמות רב, כ ורמב"ן שם). ומשה רבינו מפציר: "שלח נא ביד תשלח" (שם, יג). "יאמר: שלח נא ביד אדם מדבר צחות, שיהיה כשר וראוי לשליחות נכבדת כזאת, ואל תשלח ביד כבד פה וכבד לשון ותהיה עם פיו בדברו אל פרעה, כי אננו דרך כבוד ומעלה להיות שליחך ערל שפתים, כי לא ישמעו כל העמים בדברו אל המלך [ברהיטות], ויהיה זה חסרון בעיניהם" (רמב"ן). והודיעו הקדוש ברוך הוא, שאהרן יהיה מתרגמנו -

לא מובן: מדוע לא רפאו הקדוש ברוך הוא?!

היה מסיר את כבודות שפתיו, ולא היה עוד מקום לסרוב מחשש לחלול שם שמים!

וכתב הרמב"ן (שמות ד, י): "הקדוש ברוך הוא, כיון שלא התפלל בכך, לא רצה לרפאותו!"

נורא -

בלא תפלה, לא נותנים!

כזו עת רצון היתה במעמד הר סיני, ונעקר יצר הרע מלבם (שיר השירים רבא א, טו), ואמר הקדוש ברוך הוא: "מי יתן והיה לבבם זה להם לייראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם" (דברים ה, כו). ואמרו רבותינו (עבודה זרה ה ע"א), שבשמעם כן היה להם לומר: "תן אתה" -

והיינו מצויים לנצח בדרגת היראה וקבלת על מצוות כבשעת מתן תורה!

ומכיון שלא בקשו לא קבלו, וחלפה השעה!

והמהרש"ם מברזאן זצ"ל כתב ("גלוי דעת", במלואים) בשם הגאון הקדוש הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל, שמי שאינו מכוון בברכת "אהבה רבה" ובברכת "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה" לא יוכל לכוון בלימודו באותו היום לאמתתה של תורה. ופעם אמר לו תלמיד, שלא כון בתפלתו וחדש חדוש אמת. בקש לשמעו, וסתרו!

והלא כבר אמרו (נדה ע ע"ב), מה יעשה אדם יחכם, ימעט בעסק וירבה בישיבה. הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו. שנאמר: "כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה" (משלי ב, ו). מאי קא משמע לן, דהא בלא הא לא סגי.

יש צורך בהתמדה ויגיעה, אך חובה להסמיך להם תפלה -

ולא תפלה שגורה בלבד, אלא: "אין לך דבר שמזכה לאדם להשיג ישרות התורה ולפענח מצפונים בדרכי יושר ואמת, אלא להתפלל לה' בדמעה!" ("יערות דבש", דרוש ד).

וידוע הספור -

כשיצא לאור הספר "עמודי אור" להגאון מסובאלק זצ"ל, עורר התפעלות רבה בעולם התורה. הכל סחו בחדושי המופלאים. גם הדיין דקובנא לא שבע מהעיון בו, והמליץ לפני רבה של קובנא באותם ימים, הגאון האדיר רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל, "השרף מבריסק", שיעיין בו. התנצל בפניו שאין לו פנאי: כל ענותיו מוקדשות להתעלות בתורה ולעניני העיר. לחץ ולחץ: על הרב להכיר את דרך הלימוד המחודשת. הכל סחים בחדושים המופלאים, והרב צריך להיות מעודכן!

"הבא את הספר", אמר המהרי"ל דיסקין, והדיין עשה זאת בשמחה.

הושיט, והרב אמר: "הלא הודעתך שאין לי פנאי. מה הנושא הראשון שהוא דן בו".

אמר הדיין: "הוא חוקר, האם על בתי התפלין להיות עשויים מעור אחד".

שאל הרב: "ומה חדש בעיניך?"

הרצה הדיין את כל המהלך: בתחלה הביא ראייה מ"דבק שברי שופרות", ודחה. הביא ראייה מהדבקות קלף הפרשיות, ודחה. מהדבקות רצועות תפלין השנויה במחלוקת הראשונים, וחלק. והסיק להכשיר ממשנה במסכת כלים ומסוגית זקן ממרא במסכת סנהדרין.

וכשסיים, שאל הרב: "ומה הנדון בסימן השני?"

הקריא הדיין: "לבאר שיטות הפוסקים בדין איסור הסח הדעת בתפלין".

אמר הרב: "הוא פותח בקושיית ה'שאגת אריה' מהגמרא ביומא על הסוגיא בשבת, ומוסיף להקשות כך וכך, ומביא דברי הרמב"ם בענין רצוי הציץ, ומחלק כך וכך, וממילא מיושבת קושיית ה'שאגת אריה' - ואולי הביא גם דברי 'שער המלך' -

"כן, הביאם בהגה"ה".

"ניחא. והסימן הבא" -

"בענין נשים ותלמוד תורה".

"ודאי הביא דברי ה'מגן אברהם' בסימן קכח, והמשיך לקושיית ה'טורי אבן' על דברי רש"י בראש השנה לג, וחלק כך וכך מסוגית הגמרא בחולין פד" - וכך, קו לקו, טוה את כל המהלך, לפליאת הדיין. והמשיך כך, סימן אחר סימן. הדיין מקריא את הכותרת והרב אורג את המהלך. הרקע הקושיית, החילוקים, הראיות, ועד למסקנה. ולא ברוח הקודש, אלא בגאונותו העצומה ובקיאיותו המופלאה והבנת קו המחשבה של הגאון המחבר.

כך עד שהגיעו לסימן ל. בענין חולה שיש בו סכנה, שמאכילים אותו 'הקל הקל, תחלה' -

אמר הרב: "ודאי פתח בדברי ה'חכם צבי' סימל קל"ח" -

"לא", אמר הדיין.

"אבני מלואים" סימן יח" -

"לא", אמר הדיין.

"נודע ביהודה" מהדורה קמא אורח חיים לו" -

"לא".

הרב קם ממקומו נגש לקופת הצדקה, נשא תפלה קצרה ושלשל פרוטה, מטבע נחושת של קאפיקה. פנה אל הדיין ואמר: "הוא פותח בדברי ה'פרשת דרכים" - והכל זרם בשטף, עד סוף הספר!

כשהגיעו הדברים לאזני ה"בית הלוי" מבריסק זצ"ל, התפעל וקרא: עד עכשיו ידעתי שאפשר 'לדעת ללמוד' כשיש 'ראש' טוב, א גוטע קאפ. כעת נודע לי, שצריך לצרף 'קאפיקה' ל'קאפ' -

לצרף תפלה לכשרון!

כי אם לא מבקשים, לא נותנים!

(והגדת)

"וערבה לה"

גמרא מצינו ויש להבינה (פסחים קיח ע"א): בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם: "וקוץ ודרדר תצמיח לך האדמה", זלגו עיניו דמעות. אמר לפניו: רבונו של עולם, אני וחמורי נאכל באבוס אחד?!

לאבד את גן עדן, ניחא. על חטא, יש לשלם. לעמול בפרך, ניחא. אבל שאני אעמוד בצד זה של האבוס, והחמור בצד השני, ונסתכל זה לזה בעינים, ונבלוס תכן, וגרוס דרדרים, בבקשה, זה לא.

והבורא יתברך, אב רחמן, קל מלא רחמים. רק בוכים לפניו, וכבר מבטל הגזרה. שערי דמעות לא ננעלו. אמר לו: "בזעת אפיק תאכל לחם" לזה הסכים, נתקרה דעתו -

אמר רבי שמעון בן לקיש: אשרינו אם עמדנו בראשונה. מדוע?!

האם הלחם - ושאר המעדים - טעימים יותר, ערבים יותר?

והתשובה: בלחם האדם עוד עלול לחשוב שכוחו ועוצם ידו עשו את החיל: הוא חרש וזרע, הוא השקה ודישן, קצר וזרה, ניפה וטחן, לש ואפה. אבל עשב השדה, קוץ ודרדר, אכן תפל ומר, אבל כולו מהבורא יתברך, בלא חשש גאווה!

למרות שגם בתבואה ובלחם, הלא הכל מהבורא. הוא המזריח חמה ומוריד גשמים, הוא המצמיח אדמה ונותן כח לעבדה, לקצור ולאפות. אך עוורון הוא, תלות ההצלחה בעצמנו.

ומה נעשה, ועוורים אנו!

מסופר, שהיתה משרה פנויה, משרת זבן בכל בו ענק. עלו ובאו מהירי צעד וזריזי דבור, ושוחחו בחדר ההמתנה. נכנס בחור מקרטע, צולע, ופנה אליהם: "בב...בבקשה, תתנו לי להכנס ראשון..."

רחמו, והסכימו. הלא אך יפתח פיו וידחה, ויכנסו.

צלע פנימה, ונכנס. כצפוי, כעבור רגע יצא. המנהל יצא אחריו, והודיע: "אתם יכולים ללכת. הוא קבל את המשרה!"

הלם!

הוא? המגמגם, הצולע, יגש ויסביר וימכור?

שאלו אותו: "מה קרה כאן?" לא ידעו שהוא אחין של המנהל.

אה, גם הוא לא חשב שזו הסבה. פניו נהרו: "צצריך ללדעת ללדבר", ענה...

זה "כחי ועצם ידדי"...

השתתפתי בחתונה בירושלים. יהודי השיא את בן זקוניו, ילדו האחד עשר. כטוב לבו על השלחן הזהיר: "אחד עשר ילדים חתנתי, בלי עזרת שמים!"

נדמהו כולם, והסביר: "עזרה פרושה שאני עושה, והשני עוזר לי -

אבל כאן יכול אני לומר: מהראשון ועד האחרון -

ה' עשה הכל!"

והמתבונן יראה, שאין זה בגשמיית בלבד, לא רק בענייני פרנסה ובריאות צריך לדעת "כי ממך הכל, ומיידך נתנו לך" (דברי הימים א כט, יד). גם ברוחניות - אמנם "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג ע"ב), אבל כמה עלינו לשבח שלא עשנו גוי, ושתלנו בבית ה', ופתח לבנו בתורתו, "גם כל מעשינו פעלת לנו" (ישעיה כו, יב)! כמה סיוע ממרום לנו, ברוחניות!

זה עומק מדרש (ויקרא רבה ז, ד) "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" (מלאכי ג, ד). "כימי עולם" זה קרבנו של נח "וכשנים קדמוניות" זה קרבנו של הבל, שלא היתה עבודה זרה בימיהם. כלומר, לא היה כח אחר שאפשר לתלות בו חלילה את ההצלחה, גם לא כוחי ועוצם ידי. הבל נחל עולם מלא, ונוח נצל בנסים מן המבול. ושניהם ידעו שהם חייבים הכל לבורא יתברך -

רק עבודה כזו ערבה לה'!

(והגדת)

"עולם הפוך"

בעונותי, נכנס חיידק באזני והציק נוראות. אלו כאבי תופת, לא עליכם. הרופאים ניסו להוציאו, ולא עלתה בידם. אמרתי להם: חכו בסבלנות. לא הבינו, למה לחכות. אמרתי: לטיטוס הרשע נכנס יתוש בחטמו ונקר במוחו (גטין נו ע"ב). אם תחכו יגדל החידק ויהיה לפחות כיתוש, ותוכלו לצודו. לא היתה להם סבלנות. נסו בכך ובכך, ונכשלו.

יום אחד הופיעה סוללה שלמה סביבי, וראש המחלקה אמר: "הרב גלינסקי, תראה כמה רופאים הבאתי להתיעצות!"

לא התפעלתי מכל הדוקטורים. אמרתי: "הרי זה פסוק מפורש".

"פסוק מפורש?" לא הבין.

הסברתי: "כשחטא אדם הראשו, נאמר לו: 'וקוץ ודרדר תצמיח לך האדמה' (בראשית ג, יח). 'קוץ' זה החידק שהתית ואינו רוצה לצאת. 'והדרדר' הינו דוקטור ודוקטור: 'ד' ו' ו' ר. הכל, כתוצאת החטא..."

טוב, יצאנו ידי הנהגת רבה שהיה פותח במלתא דבדיחותא ובדחי רבנו, ולבסוף יתיב בימתא ופתח בשמעתא (שבת ל ע"ב, פסחים קיז ע"א). נדבר על פסוק זה.

כשחטא אדם הראשון, גורש מגן העדן. ובגרושו, נגזר עליו: "וקוץ ודרדר תצמיח לך האדמה" (בראשית ג, יח). ופרש ב"בני יששכר" (מאמרי חדש אדר ב, ח) [על פי דברי הגמרא (ערובין יג ע"א), שרבי מאיר בא ללמד לפני רבי ישמעאל. אמר לו: בני, מה מלאכתך? ואמר לו: סופר אני. אמר לו: בני הוה זהיר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא. שמא אתה מחסר אות אחת או מיתר אות אחת, נמצאת מחריב כל העולם כולו. אמר לו: דבר אחד יש לי וקנקנתום שמו, שאני מטיל לתוך הדיו. ושאלו בגמרא: מה אמר לו, ומה ענהו. כלומר, מה יועילו הקנקנתום אם חסר או יתר אות. והשיב שכך אמר: אין צריך לומר בחסרות ויתרות שלא אטעה, כי בקי אני. אלא שאיני צריך לחשוש לזבוב שיבוא וישב על קוץ הדל"ת וימחקהו ויעשהו רי"ש, כי יש לי קנקנתום שאני מטילו לדיו.]

והינו, ששתי אותיות דומות יש, דל"ת ורי"ש. ההבדל ביניהן, שלדל"ת יש זוית וקוץ, והרי"ש מעוגלת. והנה בפסוק היחוד, "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (דברים ו, ד), הדל"ת רבתי. ובאזהרה: "כי לא תשתחוה לאל אחר" (שמות לד, יד), הרי"ש רבתי. ולכן נכתבו אותיות אלו גדולות, שלא יחליפן חלילה. בבחינת "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, שמים חשך לאור ואור לחשך, שמים מר למתוק ומתוק למר" (ישעיה ה, כ). שהופכים "אחד" ל"אחר", חלילה.

וההבדל המספרי בין רי"ש לדל"ת הוא כמנין קוץ. ורמז הבורא יתברך לאדם הראשון על הערבות הנורא שגרם בחטאו באכילתו מעץ הדעת טוב ורע, וערב חשך באור, והחדיר הרע לתוכו, ונוסף על הדל"ת של "אחד" מנין "קוץ" והפך חלילה ל"אחר". וזהו: "וקוץ, וד"ר ד"ר, תצמיח לך", רחמנא לצלן. [וזהו שאמר רבי ישמעאל לרבי מאיר, שיש לחשוש שמא יבוא זבוב - הוא היצר הרע הדומה לזבוב (ברכות סא ע"א), שנאמר: "זבובי מות יבאיש, יביע שמן ורוקח" (קהלת י, א) - וימחק עקץ הדל"ת ויעשהו רי"ש!]

זהו שאמרו (בבא מציעא פג ע"ב) שהעולם הזה דומה ללילה. ופרש "מסלת ישרים" (פרק ג) שבחושך אין האדם יודע מה לפניו, חושב על עמוד שהוא אדם ועל אדם שהוא עמוד (וכמבואר לעיל, מאמר "היה אור"). החטא גורם אפוא ללקוי מאורות ולעוות המבט. להפוך את העיקר טפל ואת הטפל עיקר, ואת החיוב לשלילה והשלילה לחיוב.

זהו ששינוי (פרקי דרבי אליעזר כד) אודות דור הפלגה שכאשר בקשו לבנות את המגדל "אם נפל אדם ומת, לא היו שמים לבם עליו. ואם נפלה לבנה היו יושבים ובוכים ואומרים: אוי לנו, מתי תעלה אחרת תחתיה!"

עוות מושלם. סולם ערכים מעוות כליל!

ובענין זה, נספר: הגאון בעל "שאגת אריה" זצ"ל ערך כידוע 'גלות' ונדד מעיר לעיר כשבאמתחתו הטלית והתפלין וקומץ גריסים, כי נזהר מאכילת תבואה חדשה לפני שיתירה חג הפסח, שלא כהמון שהקל בכך בתבואת נכרים. בכל מקום שהתאכסן, בקש מבעלת האכסניה שתבשל לו מגריסיו בכלי שנשא עמו.

הגיע לעיר אחת ונקלע לחתונה. ישב לשלחן העניים לנוח מנדודיו ומוכן שלא אכל מאומה. אילו היו מתעניינים, היה בקש שיבשלו עבורו מעט גריסים בקדרתו. כיון שלא שאלו, לא רצה להטריח. כשאספו את הכלים, הוברר שנעלמה כף כסף. מיד נפל החשד על האורח היושב בצד ואינו אוכל מאומה. אם כן, מה מעשיו כאן? ודאי ארב להזדמנות לגנוב! צעקו עליו, גערו בו, הכלימוהו והלבינו פניו, חפשו בכליו ולא מצאו. תבעו שיגלה היכן החביא -

פתח ואמר: "עלי התכון דוד המלך בקינתו: נשכחתי כמת מלב, הייתי ככלי אבד (תהלים לא, יג). לאמר: כשהגעתי, איש לא התענין בי, לא שאל האם אני רעב ומדוע איני אוכל, והתעלמו ממני כאילו הייתי מת ובטל מן העולם. אבל 'הייתי', לפתע הבחינו בנכחותי וזכרו בקיומי, אימתי? 'ככלי אבד', כאשר אבד כלי!"...

ואנו, איך מצטערים אנו מהפסד כספי שארע לנו, ואיך אדישים אנו בבטול תורה שארע לנו...

(והגדת)

בראשית ברא (א, א)

והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן. (א, טו)

אומר רש"י - והיו למאורת. עוד זאת ישמשו שיאירו לעולם.

נשאלת השאלה - לשם מה נבראה השמש?

כותב החפץ חיים - לו היינו שואלים אף את החכם היותר גדול בעולם, בשביל איזו מטרה נברא השמש, ודאי היה משיב: לתועלת הברואים, להאיר להם ולחממם, לעזור בצמיחת פרי האדמה ופרי העץ ועוד עניינים אין מספר ואין ערוך, ואם ישנן עוד איזה השתמשויות, הלא הן טפלין לדברים העיקריים. והתורה גילתה לנו להיפך, כי עיקר כוונת בריאת השמש היתה בשביל לדעת ולסמן את המצב של העמים ומצב עם ישראל. אם החמה לוקה סימן רע לאומות העולם, ואם חלילה, הלבנה לוקה, הוא להיפך, ומכיון

שנבראו המאורות למטרה זאת, ניתנה להם היכולת גם להאיר לעולם ולדריים, ברם זהו רק דרך אגב: "עוד זאת ישמשו שיאירו לעולם".

אם כן, אומר לנו רש"י – דע לך, עיקר בריאת המאורות היתה לצורך קביעת המועדות, החודשים והשנים. אבל יש להם גם תפקיד משנה – בנוסף הם גם מאירים.

אומרת הגמרא {מסכת סוכה כט, א} – {א} תנו רבנן: בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים. בזמן שהלבנה לוקה, סימן רע לשונאיהם של ישראל.

אומר ר' חיים שמואלביץ – כל זה בא לאותת לאנשים, שישוּבו בתשובה. בכל שבת קודש, אנו אומרים את מזמור קל"ו שבתהילים שנקרא גם בשם 'הלל הגדול'; אומר דוד המלך: {שם} לעשה אורים גדלים כי לעולם חסדו: {ח} את השמש לממשלת ביום כי לעולם חסדו: {ט} את הירח וכוכבים לממשלות בלילה כי לעולם חסדו.

נשאלת השאלה – אם אמר דוד המלך תודה רבה על 'אורים גדלים', לשם מה הוא חזר ואמר פעם נוספת 'תודה רבה' על 'השמש לממשלת ביום', ועל 'הירח וכוכבים'?

אומר הספר אש תמיד – תמיד הבנתי, שהפשט הוא 'תודה רבה על המאורות', ו'תודה רבה' על כך שתלית אותם ברקיע. אך עפ"י דברי רש"י, יש לנו פשט חדש לגמרי; 'תודה רבה' – 'לעשה אורים גדלים' – לאותות, לימים, למועדים ושנים; 'תודה רבה' נוסף, על עוד תפקיד שניתן להם – להאיר – 'את השמש לממשלת ביום', ו – 'את הירח וכוכבים לממשלות בלילה'.

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה כז, אות ב} – מי הקדימי ואשלם, מי קלט לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מלל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סכה עד שלא נתתי לו מקום, מי עשה לי לולב עד שלא נתתי לו דמים, מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי הפריש לפני פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גרן, מי הפריש לפני חלה עד שלא נתתי לו עסה, מי הפריש לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה, הדא הוא דכתיב: שור או כשב או עז.

עפ"י פשט הדברים, אומר הקב"ה: "לא ביקשתי ממך כלום, לפני שנתתי לך! – עד שלא נתתי לך בן, לא צייתי אותך למול ... עד שלא נתתי לך בית, לא צייתי אותך על עשיית מעקה ..."

בא הספר זאת ליעקב, ומביא פשט חדש בדברי רש"י עפ"י המדרש הנ"ל;

כותב הספר זאת ליעקב – והפירוש בעומק הוא, שכשם שתכליתה של נתינת הנשמה היא קילוסו ית', וכדכתיב 'עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו', וכתיב 'כל הנשמה תהלל י-ה הללויה', כך מעיקר יצירתו של בן הוא עבור מצות מילה, וכל מה שיש מציאות של גג הוא עבור המעקה, כל יצירתו ונתינתו הוא עבור מצות מעקה, וכל המציאות של מקום (מרפסת) עבור ז' ימים של סוכות (מעין שכ' הרמב"ם בהקדמה לפיה"ש שאפשר שיעמוד בין שנים רבות עבור פעם אחת שחכם יחסה בצילו), וכך הוא שדה עבור פאה, וגורן עבור תרומות ומעשרות, ועיסה עבור חלה, ובהמה עבור קרבן.

נסביר את דבריו:

אומר הקב"ה: "אתה יודע למה נתתי לך בן?! – כדי שתמול אות! כדי שתחנך אותו לתורה ולמצוות!, ובשביל מה נתתי לך בית?!"

"מה פירוש 'בשביל מה?!' – בשביל שיהיה לי מקור לגור בו!"

"לגור יש גם אופציה באוהלים – ארבעים שנה, לקחתי עם שלם במדבר שגרו באוהלים! – אלא מה? נתתי לך בית כדי שתשים בו מזוזה ומעקה – מה שאין לך אפשרות לעשות באוהלים!"

"ונתתי לך שדה – אתה יודע בשביל מה?! כדי שתוכל לקיים את מצות לקט שכחה ופאה!"

שמעתי פעם מהגאון ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל:

אומרת המשנה {ריש מסכת ברכות} – מאימתי קורין את שמע בערבית.

משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר ...

נשאלת השאלה – מתי זה?

אומרת הגמרא – משעת צאת הכוכבים.

אם ככה, למה לא אמרה המשנה כבר על ההתחלה – 'מאימתי קורין את שמע בערבית' – משעת צאת הכוכבים!?"

אומרת הגמרא – מלתא אגב אורחיה קמשמע לן – רציית להשמיע לך עוד דבר 'על הדרך' שכהנים שנטמאו וטבלו אימת קא אכלי אימתי הם רשאים לאכול בתרומה? משעת צאת הכוכבים.

אמר החפץ חיים – מכאן למדנו, שבכל פעם שאתה מסביר למישהו משהו – על הדרך תכניס לו דבר תורה נוסף;

מישהו ישאל אותך: "תגיד, מתי יוצאת הרכבת?" – תאמר לו: "רבע שעה אחרי שמסיימים תפילת שחרית!"

"מתי מסיימים שחרית???"

"בשעה 7:00 בבוקר!"

אם ככה, אומר לנו הספר זאת ליעקב – אדם הולך לקנות בית – מה בדרכי הוא בודק שיהיה בבית?

"תראה לי את היחידת הורים" – לאחר מכן הוא בודק שיש ג'קוזי במקלחת שיעשה לו גלים וכו'. אבל יהודי שומר תורה ומצוות מה מחפשו??? – מרפסת שיוכל לבנות בה סוכה, בית כנסת קרוב וכו' – זהו המבט שצריך להיות לכל יהודי – לראות בכל דבר את המצוה שלשמה הוא נברא, כי זה המבט של התורה;

אם ככה, השמש לא נבראה רק כדי להאיר, אלא לקביעת מועדים, ימים ושנים – פירש"י: "עוד זאת ישמשו שיאירו לעולם" – יש להם תפקיד נוסף – הם גם מאירים לעולם!; כך גם הבית שלך – קיבלת אותו בשביל מצות מזוזה, מצות מעקה, מצות סוכה וכו' – "עוד זאת ישמשו" – יש דבר נוסף – גם תגור שם!

כותב הספר זאת ליעקב – ושמעתי בשמו של מרן הגר"מ גיפטר זצלה"ה שאמר בביאור הפיוט 'אחד מי יודע' שאומרים בליל פסח, דכל ענין המספרים בא עבור אחד אלקינו בשמים ובארץ, ושני לוחות הברית, ושלושה אבות, וארבע אמהות, וחמשה חומשי תורה, וששה סדרי משנה, ושבעה ימי שבתא, ושמונה ימי מילה, ותשעה ירחי לידה, ועשרה דבריא, ואחד עשר כוכביא ושנים עשר שבטיא ושלוש עשר מדיא, וכל שאר השימושים במספרים הם בבחינת "עוד זאת ישמשו", והיינו אחד מי יודע, אחד אני יודע, שנים מי יודע שנים אני יודע וכו'.

נמצינו למדים שכל המערכה של תרי"ג מצוות מפרשת את התכלית של כל תנועה, של כל כח ושל כל אבר של האדם, אילולי מצות תפילין לא היינו יודעים לשם מה באה ונוצרה ונבראה היד, זו היא ההסתכלות של תורה על הבריאה. כך צריך לראות גם את כל העניינים וכל המאורעות שבעולם. וכד' הביה"ל שלא באו המצוות משום יציאת מצרים אלא יציאת מצרים באה בגלל המצוות, שהמצוות הם בעצם, מחמת עצמיות רצונו ית' ואינם תלויות בשום סיבות ומאורעות, אלא שכל המאורעות באות מחמת המצוה. וכ"ה ברש"י {שמות י"ג ח'} "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים בעבור שאקיים מצוותיו פסח מצה ומרור הללו", וכ"ה באבן עזרא שם. והי' מרנא הגר"ח הלוי זצוקלה"ה אומר שרציחה היא סכנה לעולם משום שבתורה יש איסור רציחה, ואסתכל באורייתא וברא עלמא. ועיין ירושלמי מוע"ק {פ"ג ה"ח}: "על כל המתים אינו מגלה את לבו אלא על אביו ועל אמו דברי רבי מאיר.

רבי שמואל בשם רבי אבדמי בר תנחום מפני שבטלת ממנו מצות כבוד, ויש ללמוד מזה שכל המציאות הטבעית העולמית של אב ואם, באה מחמת המצוה של כיבוד אב ואם [שור"ך כן בשם מרנא מוהר"י זצוקלה"ה ממיר]. עיקר התכלית של כל יצירה ושל כל מאורע – תורה ומצוות, וכל יתר השימושים הם בגדר "עוד זאת ישמשו".

פירוש רש"י הזה, עם 'עיניו' של החפץ חיים – מלמדים אותנו פשט חדש בכל התורה כולה – 'בראשית ברא אלקים' – בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראה ראשית; בכל דבר עלינו לראות איפה זה שייך לישראל ואיפה זה שייך לתורה – מספרים? בשביל הקב"ה! שבעת המינים? כדי שנדע מה ראשון לברכה, וכו'.

(הגר"ב רוזנבלום)

ויכולו השמים והארץ

הראה לי מו"ר רבי פינחס פרידמן ע"י שלוחו רבי עמרם פריד מ"ש"כ בספר 'זכרון דברים' לרבי אלכסנדר סנדר מקאמארנא בן הרה"ק רבי יצחק אייזיק. כנודע שהיו ה' אחים, הרמזים, במסלה"ר"ת בעריש, משה, סנדר, ליפא, הערש. רבי הערש מזידיטשוב היה האח הבכור, ואחריו רבי משה מסאמבור, ואחריו רבי אלכסנדר סנדר מקאמארנא אביו של בעל היכל הברכה, הוא היה תלמיד מובהק של הרה"ק רבי מלובלין זי"ע ואמר עליו שהוא מלו"צ צדיקים. הוא קיבל ידיעה משמים שצריך להקבר באיהל בהונגרו, אפי' שלא היה דר שם, ואכן הגיע לשם על שבת קודש, ובמוצי"ש נסתלק ונטמן שם, והישמח משה היה אז רבה של איהל, וביקש שיקברוהו סמוך לזה הצדיק הרה"ק רבי סנדר מקאמארנא.

בתחילה היה רבי סנדר חשוך בנים, והרבי מלובלין אמר לו שיהיה לו בן אחד אך יצטרך להסתלק קודם הבר מצוה, כשנפרד ממנו היה הרה"ק מקאמארנא בן י"ב שנים, ונתן לו אז חיבור גדול שכתב, ונגנב רוב החיבור רק נשאר ממנו חלק קטן מאד, וזהו הספר 'זכרון דברים'. והרה"ק מקאמארנא כותב שהוא לא ידע מדוע קרא אבי לספר הגדול 'זכרון דברים', לאחר שנשארו רק כתבים מועטים הבין כבר.

וכתב בספרו לבאר דברי הגמ' במס' שבת: 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית'. ויש להבין איך נעשה שותף עם הקב"ה רק באמירת ויכולו. ועוד צ"ע מדוע דווקא המתפלל בערב שבת הרי רוב ישראל מתפללים בליל שבת ולא בערב שבת מוקדם. ובגמ' שם אמר רבי אליעזר מנין שהדיבור כמעשה – ופ"י המהרש"א שבזה בא לבאר מה שכתוב מוקדם, איך יהיה שותף במע"ב באמירה לבד – שנאמר בדבר השם שמים נעשו'. הרי שהקב"ה גם עשה בדיבור לבד, וגם אני

אמרתיו ויכולו, אלא שעדיין צ"ע הרי בדבר ה' שמים נעשו, ומה נעשה בדבריו שלנו.

ובהמשך אמר רב חיסדא אמר מר עוקבא 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו שני מלאכי השרת מניחים ידיהם על ראשו ואומרים וסר עונך וחסאתך תכופר'. ויש להבין איך יכופרו עוונותיו באמירת ויכולו בלבד.

וביאר רבי סנדר ז"ע ע"פ מש"כ האור החיים הק' בפסוק ויכולו השמים וכל צבאם, ויכולו לשון כליון, כי באמת ברא הקב"ה את העולם רק לששה ימים בלבד, אלא והשבת קודש מכניס חיות לעוד שבוע חדש, כמ"ש בזמירות ליל שבת 'ולששה כל בראים ועומדים', העולם נברא רק לששה ימים, ובאמת היה צריך העולם להגמר לאחר ששה ימים, אלא שבכח השבת מתקיים העולם תמיד עוד על שבעה ימים, כך בכל שבוע ושבעה, שהשבת ממשיך חיות לעוד שבוע. עוד פי' האור החיים הק' ויכולו לשון התחלה, שמתחיל העולם עוד פעם ועוד פעם.

נמצא שהשבוע פרשת נח חי בזכות שבת קודש פורשת בראשית. והנה כשבא יהודי ואוהב את השבת קודש, הרי הוא מוסיף מחול על הקודש, נמצא שהקב"ה הכניס כח בששה ימים הבאים ע"י כ"ד שעות של שבת, אך זה היהודי יש לו כח להוסיף עוד שעה על שבת, שמקבל שבת מבעוד יום ומוסיף מחול על הקודש, הרי עשה כ"ה או כ"ו שעות של שבת, וא"כ נמצא שהוא שותף עם הקב"ה בקדושת השבת, כי הקב"ה קידש כ"ד שעות והוא הוסיף עוד שעה.

ובשו"ע חו"מ סי' קע"ו נפסק ששני שותפים שהכניסו מעות לקופה אחת, אע"פ שראובן הכניס אלף ושמואל עשר, ואח"כ עשו רווחים מאלו המעות, הם חולקים הרווחים לאמצע. וכיון שאמר האור החיים הק' שכל השבוע חי מהשעות של השבת, והקב"ה עם האדם הם שותפים בקדושת השבת, אע"פ שעיקר השבת נתן הקב"ה, מ"מ הם נחשבים שותפים שוה בשוה, והוא שותף להקב"ה בבריאת שמים וארץ של זה השבוע.

ובזה פירש רבי סנדר את דברי הגמ' הנ"ל 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו', בערב שבת דייקא, כיון שהוא הוסיף שעות של תוספות שבת, הרי הוא נעשה שותף עם הקב"ה במעשה בראשית. ועל זה הקשה רבי אלעזר הרי הקב"ה עשה ואתה רק מדבר, ומיישב שגם הקב"ה רק דיבר, וגם אתה כשאמרת הריני מקבל עלי קדושת שבת, הרי אתה ממש שותף של הקב"ה במעשה בראשית.

וכמ"ש האור החיים הק' על הפסוק 'ושמרו בני ישראל את השבת', וחז"ל דרשו בכל פעם שכתוב לשון ושמרתם, לעשות משמרת לדברי תורה, ואם היינו שומרים כ"ד שעות מדויק של שבת, הרי היו נוגעים באיסור תורה, ושמרו בני" את השבת, היינו שבני ישראל קבלו עוד שעות סביב השבת, וע"ז 'לעשות את השבת לדורותם', שעשינו את השבת ע"י המשמרת של תוספות שבת.

ועתה נשאר לבאר המשך דברי הגמ' שם: אמר רב חיסדא אמר מר עוקבא 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו שני מלאכי השרת מניחים ידיהם על ראשו ואומרים וסר עונך וחסאתך תכופר' והקשה רבי סנדר, ומה יעשה מי שאין לו עוונות, מה להם למלאכי השרת להניח ידיהם על ראשו? הרי אין מוכרח שיהיה לו עונות בכל שבוע. ואם נאמר שיש לו איזה שגגה בכל שבוע, הרי הם אומרים 'וסר עונך וחסאתך תכופר', האם כל אחד נכשל בעון במזיד כל שבוע? וכן יש להבין איך יתכפרו העוונות ע"י אמירת ויכולו בלבד. בשלמא על שמירת שבת עצמו, כבר ביאר הח"ח בהקדמה להלכות שבת סיבת הדבר שבשמירת שבת זוכה לכפרה, אך כאן הרי רק הוסיף על השבת איך יתכפרו עוונותיו.

ויובן ע"פ מה ששמע מרבו הרה"ק מלובלין שכמו שכל אדם צריך לתקן את מה שפגם בזה הגלגול, כך צריך לתקן מה שעשה בגלגולים הקודמים עד

פגמו של אדם הראשון בעצמו, וכך נודע מדברי מרן האריז"ל. ומבאר רבי סנדר דבר נפלא [הפוך ממה שלמדנו לעיל] שכל הפגם של אדה"ר היה שלא קיבל עליו תוספת שבת, וחיה סחטה ענבים ונתנה לו ושתה לפני השבת מבעוד יום בשעה י"א, אם היה אדה"ר מקבל עליו תוספת שבת, הרי כבר היה נהיה שבת קודש לכל דבר, ואז דבר פשוט שכבר היה מותר לו לאכול מעץ הדעת. ולא רק לדעת הט"ז אלא גם לדעת המהרש"ל שהרי כתב הבאר מים חיים שזה הכוס היה גביע של קידוש, ואפי' לדעת המהרש"ל יכולים לקדש מבעוד יום, אלא שצריך להוסיף כזית בערב לסעודת שבת, אך עצם הקידוש חל גם מבעוד יום, וא"כ אם היה מקבל עליו שבת מבעוד יום, בודאי היה מותר לאכול מעץ הדעת. וכיון שלא קיבל עליו תוספת שבת, נתגלגל עליו בחינת 'חשתי ולא התמהמתי'.

וזה שאמר דוד המלך בתהלים - שהוא גלגלו של אדה"ר - חשתי ולא נתמהמתי לשמור מצותיך, ופי' האור החיים הק' 'ושמרו בני ישראל את השבת', לשון שמירה הוא על התוספת שמוסיפים לפני השבת, וזהו חשתי שמרתי לשתות מהיין ולא שמרתי להוסיף על השבת. כי זה השבת היה השבת הראשון בעולם, כמ"ש במדרש שהוא זימר בראשונה מזמור שיר ליום השבת, עוד לפני שקין אמר לו שנתקבלה תשובתו. נמצא שעיקר הפגם הוא שלא קיבל עליו תוספת שבת.

ואע"פ שלדברי הגמ' לא היה יכול לקבל תוס' שבת לכל הדעות, אך המג"א מביא בשם הב"ח שיכולים לקבל שבת ב' שעות ורבע לפני הלילה, ואפי' אם שעה ורבע הרי לפי הגירסא באדר"נ ב"א סרח', שבאותה שעה כבר היה יכול לומר הריני מקבל עלי קדושת שבת, יום השישי וכו'.

וכיון שמה שנגרם חטא עץ הדעת היה תוצאה ממה שלא קיבל עליו שבת בתחילה, לכן כל אדם שמקבל שבת עם תוספת ואומר ויכולו, הרי בזה הוא מתקן את חטאו של אדה"ר, והוא מראה חביבות ואהבה לשבת קודש, בזה שהוא תופס את זה מתחילה, ובה הוא מתקן פגם אדה"ר. כי בכל יום בערב שבת לפנות ערב נתעורר שוב זכרון חטא עץ הדעת, כמו שכתוב בשערי תשובה שכשאתם חטא ופגם, יעשה 'יראייט' לאותו יום בכל שנה לעסוק בו בתשובה, וכך בכל ערב שבת נתעורר פגם אדה"ר שאכל לפני השבת מעץ הדעת, ולכן אנו באים זרע אברהם יצחק ויעקב ואנו כן מקבלים אז קדושת שבת, ע"ז מניחים המלאכים ידיהם על הראש של כל יהודי, אפי' קדוש כמו רבי סנדר קאמארנער ואומרים לו 'וסר עונתך וחסאתך תכופר', היינו שבה נמחל העון הקדום שכולנו היינו חלקים של אדה"ר, ובה אנו מתקנים הכל.

ואי' בספה"ק הפלגה גדולה על חשיבות מי שזוכה להוסיף מחול על הקודש, בזה הוא מתקן את העבירה הראשונה שכלולה מכל העוונות.

הגם שדברנו שבוע שעבר מספר צפנת פענח החדש [ספר דרוש ופולפול בנוסח רבי העשל] באופן אחר, שהוא כן קיבל עליו שבת, אך רבי סנדר אומר אדרבה שזה היה עיקר הפגם שלא קיבל עליו שבת מבעוד יום.

ובזה מבאר דברי חז"ל 'אלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלים', שני שבתות היינו השבת של הקב"ה, כ"ד שעות של יום השבת, והשבת השני הוא התוספת שהיהודי מוסיף על השבת של הקב"ה בשני שבתות אלו אנו זוכים להטהר מפגם עץ הדעת ונגאלים.

ובזה יובן דברי המדרש שכשיצא קין שאל אותו אדה"ר מה נעשה בדיןך, עשיתי תשובה ונתפשרתי עם קוני, התחיל אדה"ר מטפח על פניו ואמר כך היא גדולה כחה של תשובה, פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת. והנה ע"פ הלכה כשאומרים זה הפרק מזמור שיר, בזה מתחיל תוספת שבת שלו, כמ"ש בשו"ע סי' רס"ג ס"ז, כשאומרים הקהל מזמור שיר, כולם מקבלים עליהם שבת. כיון שעיקר החטא היה שלא הוסיף מחול על הקודש, לכן זהו עיקר התשובה על חטא עץ הדעת שיהודים נזהרים לקבל שבת מבעוד יום.

(הגרמ"י רייזמן - יום א' נח תשע"ו)

בדרך הדרוש

ולא אמרין ברוך שעשני ישראל, כי איך יברך ברוך שעשני והלא טוב היה שלא נברא. וקשה מה שאומרים ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, אמנם כי כאשר כבר התפלל האדם וקיבל על עצמו ייחוד הבורא ית' אז טוב לו שנברא, משא"כ קודם התפילה. והנה אמרין (קידושין מ, א) דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה משא"כ מחשבה רעה, א"כ לפי המחשבה השכר יותר מההפסד. וז"ש וירא ה' כי רבה רעת האדם, דהיינו שהלאווין שהוא עובר עליהם הם מרובים, א"כ טוב לו לאדם שלא נברא רק משום שהמחשבה טובה שהקב"ה מצרפה למעשה נוח לו שנברא, אבל כאן היה וכל יצר מחשבות לבו רק על כל היום ואין להם מחשבה טובה כלל, לכן וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ.

(חתם סופר על הש"ס עירובין. ומובא כן ג"כ בשם

הרה"ק ר"ש מניקשבלורג ז"ע)

היא שמירת שבת ע"כ פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת ודו"ק: (מדרש יונתן)

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום: וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: (ו, ה)

בגמרא עירובין: נחלקו ב"ה וב"ש הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא וכ' נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו וכו' ופי' מהרש"א (מכות כ"ג ע"ב) דנמנו ר"ל שבאו למנוח המצות שהלאווין הם יותר מהעשין כי העשין רמ"ח והלאווין שם"ה וע"כ הסכימו וגמרו שלא נברא האדם בשביל עצמו ויותר טוב היה לו שלא נברא כי הוא קרוב להפסד מחמת הלאווין שהם רבים עיי"ש

ובארתי כבר מה שכי המפרשים (ב"ח או"ח סי' מ"ו

ד"ה ויש) על המברכים ברכות השחר ברוך שלא עשני גוי

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת בראשית תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 454

בני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שעדים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

מתחילים מבראשית

'שבת בראשית' היא שבת בעלת הוד מיוחד של התחדשות. מדי שנה בשבת זו אנו מתחילים את התורה מחדש, ובכך מביעים את מחויבותנו לשוב ולהגות בתורת ה' ללא הרף.

שבת בראשית אף משמשת כתזכורת חשובה למחויבותנו לברך כל ברכה בקול ולזכות את הסובבים אותנו בענינת אמן. וכפי שהביא החיד"א בספרו 'נחל קדומים' שהמלה 'בראשית' היא ראשי תיבות: 'בקול רם אברך שם יי תמיד'.

העבדה שמעלה זו נרמזה במלה הראשונה בתורה, מלמדת אותנו על חשיבותה היתרה ועל היתרה ראשונה במעלה בעבודת הבורא ותפלה.

המרגיל עצמו לברך את כל ברכותיו בקול מרויח בכפלים; הן בשתפוחו האלפי האמנים שנצלו מאבדון בזכותו, בכה שברך ברכותיו בקול וזכה את סובביו בענינתו, והו בכה שבהקפדתו לברך בקול באזני אחרים הוא קונה הרגל נפלא. לתת את הכבוד הראוי לדברי ברכה האמרים מפיו לפני מלך העולם, וחלילה לא למלמל אותו פמצות אנשים מלמדה'.

ברמז זה נתן למצא אף דגש מיוחד: "בכל עת אברך את שם יי תמיד" - בכל זמן ובכל מקום; בכל זמן - מברכות השחר ועד ברכת המפיל, ובכל מקום - אף בשוהותו בין אנשים זרים, כל יבוש בהנהגתו וכל יעשה חשבון לאיש, אלא ידבק בהנהגתו ונקפיד לברך כל ברכה בקול.

באותה הדרך נתן להוסיף ולדרש שהמלה השניה בתורה: 'ברא', משלימה את קודמתה בכה שהיא מרמזת על חובת ענינת אמן אחר הברכה, שכן היא ראשי תיבות: 'בקול רם אמן'. רמז זה משמש המשה ישיר לרמז הקודם. שהלא מן הראוי לענות אמן בקול רם (ראה תוספות שבת קיט ב). ואולם, פיון שהורו חכמים (ברכות מה א) שהעונה אמן לא יגביה קולו יותר מן המברך, לפיכך, רק כאשר המברך יקפיד על: 'בראשית' - 'בקול רם אברך שם ה' תמיד', אזי נתן יהיה לענות - 'ברא' - 'בקול רם אמן'.

'שבת בראשית' באה בסמיכות לימים הנוראים שבהם עלינו בדרגה, שבנו בתשובה שלמה וקבלנו על עצמנו הנהגות טובות לעתיד. זוהי ההזדמנות הנפלאה בעבורנו להתחיל מבראשית. נקפיד על אמירת כל ברכה בקול ונתברך ממעון הברכות בכל הברכות, אמן ואמן.

בקריאת: 'בקול רם אברך שם יי תמיד' וברכפת שבת שלום,

278 213 מחולקין

כשראה שאין העולם מתקיים בהנהגה של מדת הדין, הקדים לה את מדת הרחמים - המבטאת בשם ה' - ושתפה למדת הדין.

לכך נכתב בפסוק שלפנינו: 'ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים' - בתחלה מזכר שם ה' - המסמל את הנהגת מדת הרחמים, ורק אחרי כן שם אלקים, שהוא כנגד הנהגת מדת הדין.

הפרי מגדים מוסיף כי בכך שהקדים הקדוש ברוך הוא את מדת הרחמים למדת הדין, ולא רק צרפו יחדו, החליש עוד יותר את מדת הדין. שכן כאשר מדת הדין מתעוררת לאחר שכבר שרתה מדת הרחמים, עצמתה פחותה בהרבה מאלו היתה היא מתעוררת לפני מדת הרחמים. ואכן, על כך אנו משפחים את הקדוש ברוך הוא בפיוט 'כל מאמינים' הנאמר בימים נוראים: "הרחום ומקדים רחמים לרגז", שברחמי הרבים הקדוש ברוך הוא לא רק שתף את מדת הרחמים למדת הדין, אלא אף הקדימה לה ('ספר המגיד' תקל"ו).

ענינת אמן מנצחת את מלאכי החבלה

"ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הפרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים" (גכד)

חכמים (שבת קיט ב) הבטיחו שכר מפלא ומיוחד למקפיד לענות אמן פראוי: "כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן".

בדרשתו לשבת שובה תקל"ד באר רבי יוסף שטיינהרט, רבה של פירודא, כי שכר פתיחת שערי גן עדן לעונה אמן נתן 'מדה כנגד מדה': מפל מצוה שאדם עושה נברא מלאך טוב הממליץ טוב עליו, ומאידך מפל עברה שעושה נברא מלאך רע המקטרג עליו. אף מאמירת ברכה נברא מלאך טוב, אלא שאמרו חכמים (ברכות נג ב) שאותו מלאך אין בכחו להתמודד עם המקטרגים, כמלאך שנוצר מענינת אמן שהוא 'תקיף וגבור שבכחו לנצח המקטרגים'.

משום כך אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן". מחוץ לגן עדן שוכנים מלאכי חבלה המונעים את מי שאינו ראוי מלהכנס בשעריו, כפי שפרש רש"י על פסוק זה. המקפיד על ענינת אמן, גורם שינצחו המקטרגים, ולכך שכרו 'מדה כנגד מדה', שבעת שהוא נצרך לנצח את מלאכי החבלה העומדים בשערי גן עדן, יפועו הם בפניו ולא יוכלו לעמד בדרך (ש"ת זכרון יוסף' [פירודא תקל"ג] דף קב).

הטעם שהנשים מברכות 'שעשני כרצוני'

"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ" (א כו)

כתב רש"י (ע"פ סנהדרין לח ב) שלכך כתבה התורה 'נעשה אדם', שפאשר בקש הקדוש ברוך הוא לברא את האדם נטל עצה מן המלאכים, ולמדנו התורה דרך ארץ "שהיה הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן".

על פי זאת באר רבי יעקב משלם אורנשטיין מלבוב טעם לכך שהאשה מברכת בכל בקר 'שעשני כרצוני': בעוד שבברית האדם נמלך הקדוש ברוך הוא עם המלאכים, בברית האשה עשה 'כרצוני' ולא נמלך עם המלאכים, לפי שהיא היתה המושף וחלק מברית האדם ולא נחשבה כבראה חדשה ('ישועות יעקב' א"ח מו ה).

היכן מכנה השבת 'חמדת ימים'?

"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מפל מלאכתו אשר עשה" (ב ב)

רבי יעקב בעל הטורים הביא שבתרגום ירושלמי מתרגומת תבת 'ויכל' - 'וחמד', כלומר: הקדוש ברוך הוא חמד את היום השביעי מפל הימים, ובאר כי זהו המקור ללשון שאנו אומרים בתפלת שבת: "חמדת ימים אותו קראת"; היכן "קראת"? בפסוק זה המעיד כי ה' חמד את השבת מפל הימים.

בספר 'אצבע קטנה' (סי' ד אות קסא) העיר שאף שבתרגום ירושלמי שלפנינו לא תרגם כן, בפסוק (שמואל ב' יג ט): "ותכל דוד המלך לצאת אל אבשלום", תרגם יונתן את המלה 'ותכל' - 'וחמדת' (וראה ב"ח א"ח רפא).

מדת הרחמים מתעוררת לפני מדת הדין

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים" (ב ד)

פרש רש"י (לעיל א א): הקדוש ברוך הוא מכנה בשם 'אלקים' על שם הנהגת מדת הדין, שמשמעותה שהקדוש ברוך הוא מתנהג עם כל אדם לפי מה שמגיע לו על פי דין - המקיים את התורה מקבל על כך שכר, ואלו החוטא נענש. בתחלה בקש הקדוש ברוך הוא לברא את העולם במדת הדין, ככתוב (שם): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, אולם

האמן התמה את הדין לטובה

עלונכם הנפלא וכמי שזכה מכחכם להבין עד כמה גדול הוא כחה של עגית אמן, מיד כשנתקלתי במיזם שפרסמתם החלטתי שזו תהיה ההתחזקות שלי. ואכן, מאותו יום ואילך התחלתי להקדים ולבוא לבית הכנסת רבע שעה לפני התפלה כדי לענות אמן אחר ברכות השחר.

עשיתי זאת בתקווה שהדבר יסייע בידי לזכות ליטועה המיחלת, אולם בפעל נהייתי מכל רגע, הו מכף שזכיתי להמנות על 'עשרה ראשונים' והו מכף שזכיתי לענות בכל בקר אמן אחר ברכותיהם של יהודים רבים המודים לה' פעם אחר פעם על בריאות הגוף ועל היותו מתקן בכל הנצרך לחיים בעולם.

חשתי שהנהגתי זו מכניסה את כל הבעיות לפרופורציה הנכונה. בימים שהתקיימו דיונים כונתי רבות בברכת 'הגומל חסדים טובים לעמו ישראל' ובבקשה הקודמת לה: 'ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, והייתי שקט ורגוע לגבי התוצאות.

בסכומה של תקופה יכול אני לומר כי בסיעתא דשמיא אכן הכל פעל לטובתי, למעלה מדרך הטבע. כבר בשלב הראשון השופט נטה לטובתי, וככל שהתקדם הדין התחזקה נטייתו זו, עד שתוף זמן קצר הוא פסק לטובתי, ואף גער בתובע: "כיצד העזת לתבע בעוד אין ביניכם שום מסמך חתום על הענין הנדון?! הן ללא מסמך חתום לא היה לה כל רשות לגשת למהלך שכזה!"

"דע לה שזהו דבר נדיר ששופט נוקט צעד כה קיצוני", אמר לי עורך הדין בטרם נפרדנו. "כיום רווחת גישה הנותנת משמעות גם להסכמה ללא חתימה, לכל הפחות בנוגע לפצוי מסים שינתן לתובע". אבל אני ידעתי שהכל בזכות האמן.

בהשגחה פרטית מפלאה בדייק בזמן שהמשפט הסתיים נתקלתי במודעה שלכם המשוה את עגית האמן לחתימה על שטר. כקורא קבוע של עלונכם נזכרתי שכבר כתבתם על כך כמה פעמים. ואז פתאום חזרה בי הננה, הרי המשפט כלו דן בשאלה אם יש צורך בחתימתי על מהלך בעסק שהייתי שתף בו.

בכך שאני החשבתי את האמן - החתימה - וחתמתי את ברכות המתפללים, מדה כנגד מדה הכניסו משמים בראשו של השופט את חשיבות החתימה, כביכול אמרו לי משמים הצדק עמך, החתימה חשובה.

שהמהלך מצליח, אולם מאחר שלי היתה התלבטות רבה לגבי לא מהרתי להביע את הסכמתי. עד מהרה התברר כי חששותי צדקו: המהלך העסקי המבריק שערך שתפי התנפץ על סלע המציאות וגרר את העסק המשתף להפסדי ענק.

השתף בקש שאשא אף אני בהפסדים, אולם אני טענתי בצדק כי בחוזה בינינו נכתב ונחתם שכל צעד בעסק חייב להעשות בהסכמה משתפת של שני הצדדים. וכפי שעל כל מהלך שנעשה עד כה חתמנו שנינו במשתף, כך היה נדרש גם במהלך זה. כיון שעל מהלך זה סרבתי לסמוך את ידי ולחתם, הרי שהיה זה מהלך עצמאי שלו ועליו לשאת בהפסדים כלם.

כצפוי, בשלב זה התפרקה השתפות בינינו, ומכאן ואילך נדרשתי בעל כרחי להכנס לתהליך משפטי מורכב ומגע מול השתף לשעבר. השתף דרש ממני להגיע לפשרה, אלא שמלבד ההפסד הכספי המשמעותי, אף ראיתי בכך נסיון סחיטה לא ראוי. ברור היה לי שהצדק עמי, ולאחר שנועצתי עם דינים ומורי הוראה שכרתי עורך דין שיסייע לי במהלך המשפטי המורכב שעמד לפני.

במשך כמה חדשים המשפט נסחב ונגרר. עקר טענתו של השתף לשעבר התבססה על כך, שעל אף שלא נערך בינינו חוזה ולא צרפתי את חתימתי לאותה פעלה ספציפית, הרי שבמהלכים מסוימים שעשיתי הוא ראה מבחינתו הבעת הסכמה. בסופו של דבר הגענו לתהליך גשור. עורך הדין ששכרתי חשב שהצדק עמי, אולם כמי שכבר ליה תיקים עסקיים רבים בחייו, הוא אמר לי שלעולם אי אפשר לדעת אם אכן הצדק גם יראה. ההחלטה אם לראות בפעולות מסוימות שעשיתי כהבעת הסכמה למהלך נתונה ביד השופט המגשר, ומסתבר שהוא לא יפטר אותי בלא כלום.

כיון שמדבר היה בסכום לא מבטל, אמרתי בלבי כי בשלב זה ההשתדלות הנכונה ביותר שעלי לעשות היא לקבל על עצמי להתחזק בענין מסים, ומשמים בודאי יסיעו בידי להצליח באשר אפנה.

היה זה באותו זמן שבו פתחתם במיזם 'דרך אמונה' לחזק עגית אמן אחר ברכות השחר בבתי הכנסת. כקורא ותיק של

הספור המפלא שלפניכם נשלח אלינו לאחרונה מידי בעל המעשה, יהודי יקר שאחר שזכה לחזק ולהתחזק בעגית אמן מכח פעילות 'בני אמונים', זכה לראות בעיניו בישועות המפלאות שלהן זוכה המקפיד על עגית אמן כראוי. וכך הוא מספר:

בשנים האחרונות נכנסתי לקשר עסקי

השתף דרש ממני להגיע לפשרה, אלא שמלבד ההפסד הכספי המשמעותי, אף ראיתי בכך נסיון סחיטה לא ראוי. ברור היה לי שהצדק עמי, ולאחר שנועצתי עם דינים ומורי הוראה שכרתי עורך דין שיסייע לי במהלך המשפטי המורכב שעמד לפני.

עם אדם מסים. בתחלה זרמו העניינים על מי מנוחות, השתדלתי להיות הוגן כלפיו ונראה היה שאף הוא נוהג כלפי בהוגנות. מטבע הדברים, כמו בכל שתפות עסקית, כל צעד משמעותי שנעשה בעסק חייב לבוא בהסכמת שני הצדדים. בדרך כלל לא פעל האיש בלי הסכמה מפורשת בינינו, אולם בפרט אחד מסים הוא החליט לפעל עצמאית.

אף שבעיני מדבר היה במהלך שגוי שהסכונים בו היו רבים על הסכומים, הוא עמד על דעתו שמדבר במהלך עסקי מבריק. ואכן, בתקופה הראשונה נראה היה

מכתב מקורא נאמן

אמן הצהרת אמונה

משמעותה של עניית אמן היא הצהרת אמונה מחלטת בבורא עולם. במסכת שבת (ק"ט ב) מבררת הגמרא: "מאי אמן?" ומבארת: המלה אמן היא ראשי תיבות "א-ל מלך נאמן", ומפרש רש"י (שם ד"ה א-ל) שהעונה אמן מעיד על בוראו שהוא 'א-ל מלך נאמן'. ואכן התוספות (שם ד"ה א"ר חנינא) מסיקים מדברי הגמרא הללו, שבעת עניית אמן יש לכוון שהקדוש ברוך הוא הוא 'א-ל מלך נאמן'. אף הש"תן ערוך, בבואו לבאר את המשמעות הפשוטה של המלה אמן, מדגיש בדבריו את הצהרת האמונה שיש בה, שפך כתב (או"ח כ"ד ו): "ויענו אמן אחר כל ברכה, בין אותם שיצאו ידי תפלה, בין אותם שלא יצאו, ובכונה שיכוון בלבבו: אמת היא הברכה שברך המברך ואני מאמין בזה". במדור זה נביא צרור אמרות וביאורים מגדולי הדורות על עמק הצהרת האמונה הגנוזה בעניית אמן.

שתי דרגות בהצהרת אמונה

רבי יהודה בן רבי יקר מבאר כי בעניית אמן על ברכות יש שתי דרגות של הצהרת אמונה: הדרגה הראשונה היא עניית אמן על ברכות הודאה או על ברכות הנהיגו, והדרגה השנייה שלמעלה ממנה היא עניית אמן על ברכות שבהן מזכרות הטובות העתידות לבוא על ישראל, כמו ברכות הגאולה ותחית המתים. ואמנם, גם בעניית אמן על ברכות ההודאה וברכות הנהיגו יש משמעות של אמונה - שמאמת ומאמין את דברי המברך שהקדוש ברוך הוא גמל עמו את הטובה שעליה הוא מברך ומודה, אולם מכל מקום עקר הדגשת האמונה שיכת בעניית אמן על ברכות שבהן מצהיר המברך על דברים שהבטחנו שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשותם. משמעותה היחידה של אמן הנאמרת על ברכות אלו, היא שהקדוש ברוך הוא הוא 'א-ל מלך נאמן לקיים דבריו', שכן בענותו אמן על ברכות אלו אין אדם יכול לאמת את הדברים בשכלו, אלא להאמין בהם בלבד, וזו היא אמנה גדולה".

על אמנים הנאמרות על ברכות הנוגעות לעקרי האמונה, אמרו חכמים (שבת ק"ט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן". משום כך אף דברי הגמרא שאמן היא ר"ת "א-ל מלך נאמן" נאמרו בסמיכות למאמר זה, ללמדנו שרק אמן הנאמרת במשמעות של "א-ל מלך נאמן" פותחת בפני העונה שערי גן עדן.

אף חכמים שבחו באפן מיוחד את העונה אמן על ברכות אלו, שפך אמרו (מדרש תהלים לא י): "אמונים נצר ה" (תהלים לא כד) - אלו ישראל שאומרים 'ברוך מוחיה המתים' ובאמונה עונים אמן - שמאמינים בכל כחם בקדוש ברוך הוא שמוחיה המתים, ועדין לא בא תחית המתים. אומרים 'גואל ישראל' ועדין לא נגאלו, אומרים 'ברוך בונה ירושלים' ועדין לא נבנית. אמר הקדוש ברוך הוא: ישראל לא נגאלו אלא לשעה וחרזו ונשתעבדו, והם מאמינים בי שאני עתיד לגאולם, הוי 'אמונים נצר ה' - מאמינים ועונים אמן, 'נצר ה'" (פרוש התפלות והברכות ח"ב ע"מ קי).

למערכת 'וכל מאמינים', השלום וברכה, המפרסמות אינן צריכות ראיה. הפל יודעים על הישועות שזוכים בזכות ההקפדה על עניית אמן. אולם עתה "בדידי הוה עבדא" ורצוני לשתפכם בכך.

הייתי זקוק לישועה בענין בריאותי מסיים. החלטתי להתחזק בעניית אמן, כאשר בהקפדה מיוחדת נקטתי את הנוגע לעניית אמן על ברכת 'אשר יצר'. גדולי עולם אמרו כי אמירת ברכה זו פדבעי היא סגולה לרפואה, על אחת כמה וכמה עניית אמן אחריה שיהלא "גדול העונה אמן יותר מן המברך".

בחסד ה' נושעתי לאחר תקופה של כחדשים, בישועה שהיא ממש מעל לדרך הטבע. השבתי שלא לחגם אמן היא בגימטריה צ"א, לרמז שבהקפדה על עניית אמן יוצאת ומסתלקת הבעיה מן האדם.

בברכה נאמנה, צ.מ.א. ביתר עלית.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמשפירו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

אהלה על קברו של רבי אהרן מז'יטומיר ז"ע

רבי אהרן מז'יטומיר ז"ע ב"ו בתשרי תקע"ז

רבי אהרן נולד בליטא לאביו רבי מרדכי. בתקופת מגוריו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב בז'ליחוב נסע רבי אהרן ללמוד בישיבתו, ובהמשך דבק בו והיה לאחד מגדולי תלמידיו.

בשנת תקנ"ג התמנה כמגיד בעיר לעכוויטש, ובשנת תקנ"ז לאחר פטירתו של רבי זאב וולף מז'יטומיר בעל 'אור המאיר', נתמנה למלא את מקומו בברגנות ז'יטומיר. רבים הסתופפו בצלו, ביניהם בעל הבית עין. דברי תורתו נכתבו בידי תלמידו רבי לוי מז'יטומיר והדפסו בספר 'תולדות אהרן'.

נפטר בכ"ו בתשרי תקע"ז ומנוחתו כבוד בבית העלמין היהודי בז'יטומיר.

תשעים אמונים בכל יום

בספרו 'תולדות אהרן' מעורר רבנו פעמים רבות על ההקפדה לענות תשעים אמונים מדי יום, להלו לקט מדבריו:

בפרשת שמני מעורר רבנו על החובה לעמוד במקסת הדברים שבקדשה שקבעו חכמים לענות בכל יום ונרמזו במלה 'צדיק' [צ' אמונים, ד' קדשות, י' קדישים, ק' ברכות] ואלו דבריו: בזמננו, הדרך העקרית שבאמצעותה יכול האדם להגיע לדרגת 'צדיק' היא בהקפדה על מקסת הדברים שבקדשה הנרמזים במלה 'צדיק', שהם: צ' אמונים, ד' קדשות, י' קדישים, ק' ברכות. הנזקרה בכך פותח שערי שמים, ותפלתו עולה למעלה, והמלאכים עושים ממנה כתר לקדוש ברוך הוא. יש צדיקים גדולים

שיש להם הכנות קדם התפלה על ידי יחודים וצורפי שמות, אבל אנשים פערבנו שאין אנו יודעים זאת - העקר הוא להזהר בכל יום במדת צדי"ק".

עוד מחדש רבנו (פרשת שופטים) כי את מקסת תשעים האמונים שקבעו חכמים יש להשלים עוד קדם התפלה, וזה לשונו: "קדם התפלה צריך לענות צ' פעמים אמן, ובזה יכול כל אדם לפתח פתח לכנס התפלה, ולמיקם קדם עלת העלות".

ברכת המזון דאורייתא

עוד עורר רבנו (שם) להזהר מאד בברכת המזון לאומרה מלה במלה ולכוון בה פראוי. והוסיף שהמגיד ממוזריטש הזהיר: "לכוון בברכת המזון יותר מתפלה, כי תפלה דרבנן וברכת המזון דאורייתא".

גיליון מס' 490 פרשת בראשית
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
כתובת המייל של המערכת הוחלפה
בברכה מרובה
יצחק גולדשטוף
הכתובת המעודכנת
ig0533145900@gmail.com

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח "כבוד התורה"

רבינו זללה"ה היה נזהר טובא בדברי השה"צ (סי' קמ"ו סק"ח) לעשות הידור תורה ולעמוד בעת שפותחין הארון בעת אמירת הפיוטים, וכשהזקין והוקשה עליו העמידה, היה יוצא בעת אמירת הפיוטים הארוכים ונתנה תוקף, וכל מאמינים, ובחלק מתפילת נעילה, לישוב בגזזוטרטה שהיתה בסמיכות למקומו מחוץ לצורת הפתח, (ליד הברזים שהיו שם עד לאחרונה), ואף שמפני חולשתו כבר היה יושב בקה"ת וחזרת הש"ץ מ"מ לא הסכין לישוב כשהארון פתוח. ובס' ימי הרחמים (פ"ז הערה כ"ב) הביא שאמר רבינו ז"ל שהטעם שהיקל בחזרת הש"ץ משום שחזרת הש"ץ ארוך וקשה לעמוד בכלו, משא"כ בפתיחת הארון, והביא שם ששאל מרבינו באדם צעיר שיכול לעמוד בחזרת הש"ץ אבל קשה לו לעמוד גם בפיוטים, האם עדיף לעמוד כשאה"ק פתוח ולשבת בחזרת הש"ץ, וענה: דעביד כמר עביר ודעביד כמר עביד, ומאיך בקו' בנתיבות ההלכה (חלק ל"א עמ' 174) הביא מבן רבינו הגר"ש שליט"א בשם רבינו ז"ל, שמכיון שדין עמידה בפתיחת הארון הוא מנהג, אם יודע שע"י שיעמוד זמנים טובא יגרום לו חולשה ולא יכוון לחזרת הש"ץ, על דעת כן לא נהגו ויכול לשבת ועי"ז יכוון יותר בחזרת הש"ץ.

והנה רבינו היה מקפיד כמובן על עיקר דין השו"ע שאסור לישוב בשעה שס"ת עוברת, וכל משך ההקפות בשמחת תורה היה עומד על רגליו, עד שנת תשמ"ה שנסתלק אביו בעל הקהילות יעקב זצ"ל לב"ע, ואז הביא הגבאי ר"מ כהן שליט"א לרבינו זצ"ל את הס"ת הישן הקטן שהיה תמיד מביאו למרן הקה"י ז"ל, כדי שיוכל לשבת עימו בזמן ההקפות, ומאז היה נתון ביד רבינו בזמן ההקפות וישב עימו בכבודו, ובאמת יש לתמוה והרי לכאורה יכול היה רבינו לצעוד לאותה גזזוטרטה של 'זנתנה תוקף' ולישב שם בזמן ההקפות, במקום העול הגדול להחזיק ס"ת ולהשיג בכבודו במשך שעה ויותר שנמשכו ההקפות, והנה את רוחו הגדולה של רבינו וחביון עוזו - לא נידע חקור, אך ניתן לשער שלא רצה לצאת החוצה בזמן שמחת התורה, שאין זה כבוד לתורה להניח השמחים עימה ולפוש בחוץ, ועל כן ביכרה רוחו לעמוד ללא לאות, או להשתתף בשמחת התורה עצמה ע"י החזקת ס"ת כדין.

*

בהמשך למש"כ בגליון סוכות אודות החלהלעך, הגר"ר שלמה אונא שליט"א העירני שהביאור במה שאמר רבינו זיע"א שנשים פטורות מכזית ראשון בסוכה אע"פ שבכזית של פסח חייבות, צ"ל שבפסח חייבות רק מצד איתנייהו בשמירה, ועי"ז לא שייך הילפותא ט"ו ט"ו, והוסיף לציין לדברי הגרע"א בשו"ת (ח"א סי' א') דבליל פסח אם שכחו יעו"י חוזרות, ולא כתב כן על ליל סוכות, ושמענין שמהגז"ש של ט"ו ט"ו לא נתרבו נשים שחיובם רק מצד איתנייהו בשמירה איתנייהו בזכירה. ודפח"ח.

מדור זה מוקדש לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

בשבח ובהודיה לד' יתברך על הולדת בתי שתחי' נביא כאן כמה ענינים מרבינו מעיני לידת בת עיני קידוש לבת

נשאל רבינו נולדה בת שלישיית אם יש ענין לעשות קידוש או אין צורך לעשות כלום? **כך המנהג**, וברמב"ן בתורת האדם הביא [בשם מכילתא אחריתי דאבל] "שבוע הבת" (עי' מסכת שמחות זוטרת ברייתות מאבל פרק ב: יתומה לשאת ויתומה לארס, יתומה לשאת קודם, שבוע הבת ושבוע הבן, שבוע הבן קודם, המת והמילה, המילה קודמת, שזו מצוה לחיים וזו מצוה למתים) האם סגי ביום חול שיביא משהו לכולל, לכבד את האברכים? **איך שירצה**. בהזדמנות אחרת יהודי שאל: כי יש לו 2 בנים ובת, ועתה נולדה בת, האם צריך לעשות קידוש או ראוי לעשות קידוש? **כתוב בחז"ל שבוע הבת**. האם צריך לעשות או ראוי לעשות? **אי אפשר לומר צריך, זה לא חיוב**. האם ראוי או יש ענין? **איך שירצה**, (והרי כתוב שבוע הבת). שמעתי שמרן הקה"י אמר לאחד שהיה לו קושי בשידוכי בתו, זה בגלל שלא עשה קידוש שנולדה בתו? **אם כן, למה אבא לא אמר לי לעשות קידוש על בנותיי**. ומדוע רבנו לא עשה, הרי כתוב שבוע הבת? **בבתי הראשונה חמותי עשתה**. ויותר לא רצה רבנו לומר ולענות בנידון. פלוני נכנס ושאל, נולד לו בת ביום ד', והיום יום ו', האם יכול לעשות את הקידוש בשבוע הבא או דווקא בשבת זו, כי לא יוכל כל כך להתכונן הרבה להכין קידוש לשבת זו. **נהוג בשבוע שנולדה, ואין צורך להתכונן הרבה מה שיתן זה טוב**. שאלה: אם לתת שם על הבת בשבת דווקא? **אין ענין שם דווקא בשבת** (ובאותו מעמד נשאל רבנו שוב לגבי קידוש לבת, והשיב: העולם עושה, ושיעשה כרצונו).

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', **נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו**.

